



Szarvasi Krónika

Közművelődési és helytörténeti folyóirat

10. szám * 1996

Szerkesztőbizottság

Dr. Búzás László
Dr. Kutas Ferenc
Dr. Marjai Gyula
Dr. Molitorisz Pál
Dr. Sipos András

Felelős szerkesztő

Dr. Kutas Ferenc

A reprodukciók Zsáky István festőművész alkotásairól készültek.

Kiadja a Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratóriuma.

Felelős kiadó: Dr. Demeter László polgármester.

Készült a Fazekas és Fiai nyomdájában Szarvason, 600 példányban.

Engedélyszám: III/KUL/154/BÉ/19889 HU ISSN 0239-023.

Megjelenik évente egy alkalommal május hónapban.

Bevezető

A Szarvasi Krónika gondolata tíz évvel ezelőtt született, s ez a szám a tizedik. Ezt a jubileuminak számító alkalmat használjuk fel arra, hogy visszatekintsünk a megtett útra. A Krónika története mellett kalauzt kívánunk Olvasóink kezébe adni. Összefoglaltuk – témák szerint csoportosítva – az 1-10. számban megjelent cikkeket, elkészítettük a tíz szám névmutatóját /közel háromezer név/, s szerzőink nevét is csokorba gyűjtöttük. Ezzel kívánunk segíteni azoknak, akik csak később ismerkednek a Krónikával, s azoknak is, akik helytörténeti kutatóként forrásmunkának kívánják használni.

Jubilál Szarvas hetilapja, a Szarvas és Vidéke is: tizedik évfolyamába lépett. Az elmúlt tíz év történetét írta meg a lap egyik volt főszerkesztője. Szerepel még egy írás a helyi sajtóról: régi szarvasi lapokban tallózott a szerző.

A 10. szám másik fő témája szintén évfordulóhoz kötődik: negyven éve robbant ki forradalmunk a nemzeti függetlenségért és az emberi szabadságért. A forradalom szarvasi vetületét, eseménytörténetét követjük napról napra, október 26. és november 3. között, eredeti jegyzőkönyvek és egyéb dokumentumok alapján. Ezt egészítik ki az egykori résztvevők, szemtanúk emlékezései és néhány jelentős korabeli dokumentum hiteles szövegei.

Hasznos és kellemes időtöltést kíván Kedves Olvasóink:

a Szarvasi Krónika Szerkesztősége

Jelenidőben

Dr. Kutas Ferenc

Folyóirat született

A Szarvasi Krónika első tíz számának története

Előzmények

A Kádár-korszak szigorúan centralizált sajtópolitikája sokáig bénította a helyi kezdeményezéseket. A központi napilapok és hetilapok mellett a vidéki sajtót a megyei lapok képviselték. Helyi lapok indítása szóba sem jöhetett. Néhány tevékeny ember ki tudta harcolni egy-egy időszakos kiadvány megjelenését, ezek azonban hol adminisztratív, hol anyagi okok miatt sorra elhaltak. Szarvason is voltak ilyen kezdeményezések. Az Úttörőház kiadásában évekig megjelent a *Tájéoló* című sorozat, dr. Tóth Lajos szerkesztésében pedig a *Szarvasi Füzetek* című kiadvány néhány száma. Országosan is áttörést jelentett az első önálló városi lap, a *Szarvas és Vidéke* megjelenése 1985-ben. /Történetéről e szám másik írása szól./ Az első négy mutatószámának szerkesztésében jelentős szerepe volt dr. Tóth Lajosnak, aki a város legtöbbet publikáló alkotója volt. Amikor azonban a lap megkapta a fennmaradási engedélyt, a szerkesztőségéből kimaradt. Ez is ösztönzőleg hatott korábbi lapalapító kísérleteinek folytatására. Hivatalosan ekkor, 1985-ben esett szó először egy folyóirat indításának lehetőségéről a Hazafias Népfront egyik vezetőségi ülésén.

Folyóirat születik



Dr. Tóth Lajos

Az előkészítő munkát dr. Tóth Lajos egyedül végezte: megkísérelte megnyerni a város párt- és állami vezetőit az ügynek. Igen sok nehézségbe ütközött. Egyesek szükségtelennek tartották, hogy egy kisvárosnak folyóirata legyen, mások a fenntartás költségeinek fedezetére nem láttak lehetőséget, míg voltak, akik a szervező magánügyének tekintették. Dr. Tóth szívós szervező munkájának eredményeként 1987. november 26-án a HNF Művelődéspolitikai Bizottsága elfogadta a dr. Búzás László bizottsági elnök és Vaskor Pál városi titkár aláírásával beterjesztett javaslatot. A javaslat még a *Szarvasi Füzetek* címet ajánlja, s évente két alkalommal való megjelentetését. Szerkesztőnek dr. Tóth Lajost nevezi meg egy hattergő szerkesztőbizottság

élén. A jegyzőkönyv tanúsága szerint fenntartásokkal ugyan, de a jelenlévő 25 bizottsági tag a javaslatot egyhangúlag elfogadta.

Az anyagi alapokat ugyancsak dr. Tóth Lajos teremtette meg. Személyesen kereste meg Szarvas jelentősebb üzemeinek, intézményeinek vezetőit, s egy-egy szándéknyilatkozat aláírásával közel húsz támogatót, s több mint 300.000 Ft támogatást szerzett.



Szarvasi KRÓNIKA

I.
1988.

Időközben tanácselnök-változás történt. Dr. Pataki Istvánt, aki támogatója volt az ügynek, dr. Szántosi Antal váltotta fel. 1988. július 20-án dr. Tóth levélben tájékoztatta őt a szervezés helyzetéről, s támogató részvételét kérte e munkához. Ebben a levélben szerepel először a *Szarvasi Krónika* elnevezés. Szeptember 9-én a felkért szerkesztőségi tagok megkapták megbízólevelüket.

Szeptember 24-én a Lengyel-palotában tartották meg a szerkesztőbizottság alakuló ülését. Ez a nap a *Szarvasi Krónika születésnapja*. A szerkesztőbizottság első felállása a következő volt: dr. Tóth Lajos felelős szerkesztő, dr. Kutas Ferenc szerkesztő-helyettes, dr. Búzás László, dr. Marjai Gyula, dr. Molitorisz Pál, Stafira Sándor, dr. Szántosi Antal, Vaskor Pál. Szeptember 30-án nyújtották be az engedélyezési kérelmet a Tanácsi Hivatal Sajtóigazgatási Fő

osztályához. Az engedélyt november 14-én vette át a felelős szerkesztő és helyettese az Országházban székelő hivatalban. Ezzel a szerkesztőség működése hivatalossá vált.

Készül a Krónika

A szerkesztőbizottság az Óvóképző Intézetben kapott helyet. A gazdasági és adminisztratív ügyeit is itt kezelték. Az 1. szám témáit, munkatársait a felelős szerkesztő válogatta össze. A címlap kiválasztása kollektív döntés eredménye volt. A felelős szerkesztő által bemutatott két variáns közül egyhangúlag a Tessedik Sámuel korabeli munkájában megjelent címertervet választották a szerkesztőség tagjai. A borító napjainkig változatlan formájú. A *Szarvasi Krónika* 1. száma 1988 májusában jelent meg 600 példányban. Kiadóként a Hazafias Népfront Városi Bizottsága jegyezte, s a Kner Nyomda gyomaendrődi üzemében készült. Ebben a számban már több olyan szerkezeti és tartalmi elem van, amelyet a Krónika mind a mai napig őriz, de még erősen érezhető a kötelező protokoll. Ennek ellenére az 1. szám megjelenése siker: országos sajtóvisszhangot keltett.

A 2. szám hasonló módszerrel és szellemben készült. A megjelenés előtt két héttel azonban tragikus esemény történt: váratlanul elhunyt dr. Tóth Lajos felelős szerkesztő.

Dr.Tóth Lajos után



Szarvasi KRÓNIKA

5. szám 1991.

E szám megjelentetése után a Krónika anyagi háttere megrendült. Ehhez az is hozzájárult, hogy a gyomai nyomda négyszeresére emelte egy szám kinyomtatásának költségeit. Ezért a szerkesztőség a kedvezőbb áron dolgozó Petőfi Nyomda szarvasi üzemének árajánlatát fogadta el, s a 4. szám már itt készült. A megcsappant támogatás és a növekvő költségek veszélyeztették a Krónika további megjelentetését. Ekkor vetette fel Stafira Sándor szerkesztőségi tag egy alapítvány létrehozásának szükségességét. Fokozta a nehézségeket, hogy az Övöképző Intézet 1991. december 30-án minden előzetes jelzés nélkül azonnali hatállyal felmondta az együttműködést – indoklás nélkül. December 31-re az iratanyagot és a számlán lévő pénzt el kellett helyezni. A Polgármesteri Hivatal segített. A képviselők szobájában helyet, a Hivatal számláján rovatot kapott a szerkesztőség.



Dr. Búzás László



Dr. Kutas Ferenc



Dr. Marjai Gyula

A felelős szerkesztő halála felkészületlenül érte a szerkesztőség tagjait. Dr.Búzás László és dr.Kutas Ferenc vették át – gyakorlatilag tájékozatlanul – a félbehagyott munkát, amely ekkor a nyomdai utómunkálatokból és a terjesztés feladataiból állt.

A következő szerkesztőségi ülésen a szerkesztőség tagjai egyhangúlag dr.Kutas Ferencet bízták meg a felelős szerkesztői teendők ellátásával.

A 3. szám szinte teljesen a Tóth Lajos-i hagyományokra épült. Az általa létrehozott anyagi alap biztosította a kiadás költségeinek fedezetét; csupán a Szemle c. rovat bevezetése jelentett változást.

A 4. számot már kibővített szerkesztőség készítette. A kiadó HNF kooptálta dr.Tóth Lajos helyére dr.Sipos András-t. Ekkor lépett a Városi Tanács is a Krónika anyagi támogatói közé, s a nevét is adta a kiadáshoz.

A Szarvasi Krónika Alapítvány

A szerkesztőség tagjai idegenkedtek az alapítvány létrehozásának gondolatától, mert ez egyet jelentett a "pénzszerző körutakkal". A rendszerváltás azonban eldöntötte a kérdést. A Krónika legfőbb támogatója, a Hazafias Népfrent, így az attól kapott támogatás is megszűnt. A szerkesztőség előre menekült. Szerencsés pillanatban, mert a helyi üzemeket és intézményeket ekkor még a későbbi válságnak csak a szele érintette meg, így a többségük kisebb-nagyobb összeggel hozzájárult az alaptőke létrehozásához. 1991 februárjában 16 jogi és 12 magánszemély 430.000 forint alptőkét adott össze. A szerkesztőség elkészítette az alapító okirat első fogalmazványát és a szervezeti és működési szabályzatot. Bár az alapítványt csak 1992-ben jegyezték be, az 5. szám már új felelős kiadóval és új felállású szerkesztőséggel jelent meg.

A választások után dr.Szántosi Antal volt tanácselnök a magánzférába távozott, a HNF megszűnésével Vaskor Pál, volt titkár kivált a szerkesztőségből. A felelős kiadó dr.Demeter László polgármester lett, a kiadó pedig a Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratóriuma.

A 6. számban körvonalazódott az a szerkesztési elv, amely ma már a Krónika sajtója: *egy-egy számnak egy központi témája van. Eköré épül fel a korábbi hagyományos szerkesztés.* Ekkor döntött úgy a szerkesztőség, hogy a Krónika évente egy alkalommal jelenik meg: ennyire van anyagi és szellemi kapacitás.

A Békés Megyei Bíróság 1992. április 30-án kelt végzésében nyivántartásba vette az Alapítványt. Július 15-én a Kuratórium megtartotta alakuló ülését. Az öttagú Kuratórium elnöke dr. Demeter László polgármester, ügyvezetője dr. Kutas Ferenc, szakmai tanácsadója dr. Palov József, jogi tanácsadója dr. Gyalog Sándor, jegyzőkönyvvezetője Sztrehovszki Zsuzsa lett. A Kuratórium döntése értelmében az alaptőke kamatai fordíthatók a Krónika költségeinek fedezésére.

A 7. szám címlapján a szerkesztőség megváltoztatta a lap jellegét meghatározó szöveget. A korábbi "művelődéstörténeti és közművelődési folyóirat" felirat helyére a "közművelődési és helytörténeti" meghatározás került. Ezzel csupán a gyakorlathoz igazodott a meghatározás, maga a folyóirat – szakserű elnevezéssel: periodika, azaz időszaki kiadvány – nem változott.

Eggyel csökkent ismét a szerkesztőség létszáma: Stafira Sándor, a Dózsa TSz volt elnöke – más irányú elfoglaltsága miatt – nem tudta tovább vállalni a szerkesztőségi munkát.

A 8-9-10. szám, a már kialakult szerkesztőséggel, változatlan szerkezetben jelent meg. Az alaptőke az adományok révén és a Polgármesteri Hivatal támogatásával gyarapodott, így a kamatok és az időnként kapott adományok fedezik a megjelentetés költségeit. A 6. szám



Dr. Molitorisz Pál



Dr. Sipos András

megjelenésétől kezdve mód nyílt a szerzők honoráriumának emelésére, s az addig társadalmi munkában dolgozó szerkesztők díjazására is.

A 9. szám megjelenése előtt ismét veszélybe került a folyóirat: az Agrobank csődje miatt zárolták az ott elhelyezett tőkét. A bank konszolidálása a Krónikát is megmentette.

Az Alapítványnak önálló számlaszáma van, de a szerkesztőségnek ma sincs állandó helye. A Polgármesteri Hivatal és a Szarvas és Vidéke szerkesztősége segít alkalmanként az ebből adódó gondok megoldásában.

A 10. szám a korszakhatár és a folyamatosság tárgyiúsulása. A Szemle-rovatban közli az első tíz szám témáinak jegyzékét, a szerzők és a cikkekben előforduló nevek mutatóját. Ezek közlésével segítséget kíván adni a jövő helytörténészeinek; ugyanakkor változatlan szellemben folytatódik tovább a Szarvasi Krónika szerkesztése.

Dr. Pilishegyi József

Tízéves a Szarvas és Vidéke

Helyi lap születik

Szarvason a múlt század második felétől számos újság jelent meg. A lakosság ezeket szívesen olvasta, mivel a helyi eseményekről szóltak. Volt olyan időszak, amikor egymás mellett több lap is megjelent, s mindegyiknek volt olvasótábor. Az 1940-es évek végével azonban megszűntek a városi lapok, a Rákosi-diktatúra nem tűrte a független tájékoztatást, csak a központi médiákon keresztül juthattak információhoz az olvasók és a rádiót hallgató emberek. Ennek ellenére soha nem szűnt meg az igény a helyi tájékoztatásra (üzemek, iskolák időnként kaptak engedélyt saját lap megjelentetésére), azonban egy-egy település összes lakosának szóló információhordozó nem jelenhetett meg. A helyi sajtó feltámasztására tett kísérletek sikertelenek maradtak.

Városunkban a változást az 1985-ös országgyűlési választások tették lehetővé. *Fekete János*, a Magyar Nemzeti Bank akkori elnökhelyettese nyerte el a képviselői mandátumot. Képviselői munkája egyik fontos feladatának tartotta újjáéleszteni a szarvasi lapkiadási hagyományokat, és közel negyven év szünet után egy helyi újság engedélyeztetését elérni. Ebben társakra lelt *dr. Pataki István* akkori tanácselnökben és *dr. Tóth Lajos* főiskolai tanárban, aki a Hazafias Népfrent városi szervezetének elnöke volt. Közös lapalapítási törekvésüket nem akadályozta az MSZMP akkori vezetése sem. A közös erőfeszítés meghozta a gyümölcsét, Szarvas - Magyarország települései közül elsőként - 1986 májusában lapot indíthatott. A Tájékoztatói Hivatal engedélye négy próbaszám megjelentetésére szolgált, amelyeknek színvonala és lakossági fogadtatása után lehetett remélni a további engedélyeztetést.

Az MSZMP Városi Bizottsága saját hatáskörébe vonta az újság szerkesztését, és a siker érdekében az értelmiség jelentős személyiségeit bevonva létrehozott egy szerkesztőbizottságot az első lapszámok elkészítésére. A szerkesztői feladatok ellátásával *Szabovik Jánost*, a pártbizottság akkori munkatársát bízta meg. A társadalmi szerkesztőbizottság tagjai mindent megtettek azért, hogy a próbaszámok sikeresek legyenek. A megjelent írások közül kiemelkedett *dr. Tóth Lajosnak* a szarvasi sajtó történetéről írott sorozata, amely dokumentum értékű. A társadalmi szerkesztőbizottság döntött a *Szarvas és Vidéke* cím mellett, egyrészt felidézve a múlt század végi szarvasi lapot, másrészt hangsúlyozva, hogy az újság nemcsak Szarvasé, hanem a környező településeké is kíván lenni.

Hetilap - időszakos engedéllyel

A próbaszámok megjelenése után, - melyeket a lakosság elismeréssel fogadott - *Fekete János* és *dr. Pataki István* mindent megtett a lap folyamatos megjelentetésének engedélyeztetéséért. Rajtuk kívül is többen fordultak kérelemmel a Minisztertanács Tájékoztatói Hivatalához, hivatkozva a próbaszámok sikerére, lakossági fogadtatására, s kérve a lap további engedélyezését. A kérelmezők között volt *Dankó István* is, aki akkor a Békés Megyei Tanácsnál dolgozott. Levelére *dr. Bányász Rezső*, a Tájékoztatói Hivatal elnöke megnyugtató választ adott.

MINISZTERTANÁCS TÁJÉKOZTATÓI HIVATALA
Az engedély száma: III./KUL/144/B/1988.

LAPALAPÍTÁSI ENGEDÉLY

Hazafias Népfrent Városi Bizottsága részén
..... Szarvas

A Minisztertanács 12/1988. (IV. 22.) MT rendeletében kapott felhatalmazás alapján az alábbi időszakos lap alapítását engedélyezem.

Az időszakos lap

Címe: SZARVASI KRÓNIKA
Alapítója: Hazafias Népfrent Városi Bizottsága
Témakör (témakörök): művelődéstörténeti, közművelődési folyóirat
Megjelenési gyakorisága: félévenként
Formátuma: A/5
Oldalszáma, elapriorjelenem + föld + melléklet: 5. IV. + földi + közművelődési
Pályaszám: 79. 9000. 02.02.02.
Papír minősége, hely: 70. 9000. 02.02.02.
bent: hanglaponként
melléklet:
Sokszorosításnak módja, hely: megengedve
bent: megengedve
melléklet:
Földnyomkénti eladási ára: 40,- Ft
Előfizetési díja: 40,- Ft
Terjesztés módja: postán keresztül
Szerkesztőség vezetőjének neve, lakcíme: dr. Tóth Lajos
540. Szarvas, Lenin u. 8/B
A szerkesztőségnek címe: 540. Szarvas, Szabadság u. 36.
A kiadást felveve neve, lakcíme: dr. Buzsák László
A kiadó neve, címe: Hazafias Népfrent Városi Bizottsága
540. Szarvas, Szabadság u. 36.
Sokszorosító szerv neve, címe: Petőfi Nyomda, Szarvasi telepe
540. Szarvas, Kossuth u. 18.

A fentiekől eltérően csak a Minisztertanács Tájékoztatói Hivatala engedélyezhet.
Az időszakos lap megjelentését 1988. október
.....

Budapest, 10. 88. október = 17 =



Minisztertanács Tájékoztatói Hivatala
Elnök

III/2606/86.

Dankó István elvtárs részére
Szarvas

Tisztelt Dankó Elvtárs!

A Szarvas és Vidéke c. lap ügyében hozzám írott levele is megerősített abban a meggyőződésemben, hogy a helyi tájékoztatás iránti igény - a szocialista demokrácia tovább fejlődésével együtt - örvedetesen növekszik. Ennek az igénynek a kielégítését véleményünk szerint is jól szolgálhatják a városi lapok, a megyei lapok városi mutációi.

A szükséges (személyi, anyagi és egyéb) feltételek megléte, vagy megteremtése esetén támogatjuk a megyék, a városok lapindítással kapcsolatos kezdeményezéseit. Bizonyára értesült már arról, hogy - a feltételek ismételt áttekintése után - hozzájárultam ahhoz, hogy a Szarvas és Vidéke c. lap továbbra is megjelenjen.

Őszintén remélem, hogy a lap a jövőben is jó szolgálatot tesz a helyi ügyek iránt érdeklődőknek az eligazodásban és számot tarthat olvasó táborának figyelmére, támogató közreműködésére.

Budapest, 1986. június 30.

Elvtársi üdvözléssel

Dr. Bányász Rezső

A képviselői és tanácselnöki, valamint pártbizottsági előterjesztések, a lakossági kérelmek, illetve a próbaszámok sikere alapján a Tájékoztatói Hivatal engedélyezte a Szarvas és Vidéke megjelenését 1986. augusztus 1. napjától december 31. napjáig.

Az engedélyezést követően dr. Pataki István tanácselnök dr. Ibos Gyulát és dr. Pilishegyi Józsefet kérte fel a lap szerkesztésére, illetve a szerkesztőbizottság összeállítására. Rövid idő alatt sikerült a szerkesztőséget megszervezni, amelynek tagjai lettek: Csabai Pál, Gutyan Mihály, dr. Ibos Gyula, Kántor Zsolt, dr. Kutas Ferenc, Mihaleczné Kovács Mária, dr. Pilishegyi József, Szemes János.

A kollektív munka eredményeként 1986. augusztus 1-jén megjelent az 5. szám, s gyakorlatilag innen számítjuk a lap folyamatos megjelenését. A hetenként pénteki napon megjelenő újság nyomdai munkálatait a Kner Nyomda Dürer Üzeme vállalta Gyulán. Ez azt jelentette, hogy a két szerkesztőnek minden héten kedden és csütörtökön Gyulára kellett mennie a tördelési és egyéb szerkesztési feladatok elvégzése céljából. Ebben az időszakban lényegében társadalmi munkában készült a Szarvas és Vidéke, mivel a szerkesztőség minden tagja főállásban dolgozott valahol. (A két szerkesztő kapott csupán csekély tiszteletdíjat.)

A Tájékoztatói Hivatal egyezer példányban határozta meg a lapszámot. Terjesztője - hírlapterjesztési monopóliumánál fogva - csak a Magyar Posta lehetett. Az első lapszám megjelenésétől kezdve gyakorlatilag minden Szarvas és Vidéke elkelt, ára ekkor öt forint volt. Remittenda nem maradt. A lakosság érdeklődése várakozáson felüli volt, amit bizonyít, hogy számos levél, észrevétel, kritika érkezett, s ezeket a szerkesztőség igyekezett figyelembe venni.

Az első lapszámokban megjelentek a tanácsi rendeletek, városfejlesztési elképzelések, pártbizottsági határozatok, a gazdálkodó szervezetek tevékenységéről szóló tudósítások, különböző tájékoztatók. Olyan információk, amelyek korábban nem jutottak el az

emberekhez, legfeljebb rövid hírek formájában a megyei lapon keresztül. Riportok, interjúk készültek neves személyiségekkel és kétkezi dolgozókkal. Ebben az indulási időszakban a legnagyobb sikert dr. Kutas Ferenc interjúja jelentette, amelyet dr. Domán Imre nyugalmazott állatorvossal, a népi élet tárgyi emlékeinek gyűjtőjével készített. A kétrészes beszélgetés felkeltette a Magyar Televízió érdeklődését is. (A Szarvas és Vidéke a Televízióhoz is eljutott!) Dr. Domán Imrével a Magyar Televízió hosszabb interjút készített.

Dr. Pataki István az első lapszámok megjelenése és sikere után azonnal kérte az újság megjelenítésének engedélyezését az 1987. évre. A kérelemre Bercsényi Botond, a Tájékoztatói Hivatal elnökhelyettese 1986 novemberében válaszolt:

Minisztertanács Tájékoztatói Hivatala
Elnökhelyettese

Budapest, 1986. november 16.

III/2190/1986.

dr. Pataki István elvtársnak,
a Városi Tanács elnöke
Szarvas

Kedves Pataki Elvtárs!

Országgyűlési képviselőjük, Fekete János elvtárs tájékoztatása szerint az ez évre engedélyezett "Szarvas és Vidéke" c. lapjuk - a várakozásnak megfelelően - széles olvasottságnak örvend.

Tekintettel arra, hogy a városi lapok megjelentetésével kapcsolatban az illetékes politikai testület állásfoglalása nem változott, így a "Szarvas és Vidéke" megjelentetéséhez 1987. évre járunk csak hozzá. A kiadási feltételek azonosak lehetnek az ezévével.

Szíves tájékoztatásukra közöljük, hogy a lap jövő évi előállításához a Tájékoztatói Hivatal papírt biztosítani nem tud, azt szabad forgalomból kell beszerezniük.

Kérjük, hogy a lap munkáját, olvasottságát, önfenntartóságát továbbra is kísérelje figyelemmel, s a jövő év végén adjanak tájékoztatást ismét a szerzett tapasztalatokról.

Elvtársi üdvözléssel:

Bercsényi Botond

Az engedélyezés most egy évre, 1987-re vonatkozott. Ez lehetővé tette a szerkesztőség számára a hosszabb távra történő tervezést, gondolkodást. Az év során a nyomtatási lehetőségek is változtak. A Petőfi Nyomda Szarvasi Üzeme vállalta a lap előállítását, így a szerkesztők munkája is könnyebbé vált. 1988-ban megvált a szerkesztőségtől dr. Ibos Gyula (Békéscsabára költözött), társszerkesztő Szemes János lett.

Ugyanakkor a felelős kiadó személye is változott, dr. Pataki Istvánt dr. Szántosi Antal váltotta fel a tanácselnöki funkcióban, tiszttségénél fogva ő a lap felelős kiadója.

Állandó hetilap: Szarvas és Vidéke

1988-ban jelentős változások történtek az országos főhivatalokban is. A Tájékoztatói Hivatal átalakult, a Minisztertanács Hivatala lett, s dr. Szántosi Antal címére érkezett lapalapítási engedélyben már határozatlan időre engedélyezték a Szarvas és Vidéke megjelenítését.

Szabovik János

Hogyan született a “Szarvas és Vidéke” hetilap?



Szabovik János

és nyerve el a város és vonzáskörzete lakosságának tetszését. Mindez alapozza meg a végleges kiadási engedély megszerzését.

A hallottak után gondolkodási időt kérem. Kérésemet azzal utasították vissza, hogy nem sok idő van a tétlenkedésre. Más felelős szerkesztő keresése meghíúsítaná a május elején történő indítást. Majd emlékeztettek: tudomásuk szerint én a 70-es évek elején elvégeztem egy ifjúsági lapszerkesztői tanfolyamot. Ez igaz volt, de akkor úgy éreztem, ahhoz kevés, hogy önállóan szerkeszsek egy városi lapot. Így kezdődött a nem kevés szervezőmunkát igénylő ténykedésem a városi újság mintegy 40 év utáni újraélesztéséért.

Sorra vettem mindazt a szellemi tőkét, amely Szarvason mozgósítható volt. Ez bőven akadt, de a valósághoz az is hozzátartozik, nem minden szellemi potenciál alkalmas az újságírás mesterségére. Gondomat csak tetézte, hogy magam sem voltam szakmabéli. Akadtak történetírók, akik véges és végnélküli írásaikkal, sorozataikkal akarták megtölteni az újságot. Mások üzemi híradóba se illő közlésekkel, értéktelen “művészi” alkotásaikkal szerettek volna bemutatkozni... Sok gondot, sőt álmatlan éjszakát jelentett számomra, hogyan lehet sértés nélkül visszautasítani “nem közölhetőnek” minősíteni írásokat. Az olvasó az első számtól is ugyanúgy minőséget, értékeset várt, mint a most megjelenőktől. Április közepére összeállt az a stáb, amely az érdemi munkát megkezdhetette. A bemutató lapszám május elsején jelent meg. *Dr. Palov József* a múzeum igazgatója és *Kosztó Pál* a művelődési osztály vezetője nagyon sokat segítettek a legmegfelelőbb újság cím megválasztásában. *Ablaka István*, a kecskeméti Petőfi Nyomda igazgatója a technikai kivitelezéshez adott szakmai segítségét a Szarvason működő nyomdai részlegük közreműködésével. *Dr. Árpási Zoltán* a Békés Megyei Népújság főszerkesztője támogatott szakmai kérdések megoldásában. Rendelkezéseimre bocsátotta egyik legjobb tördelőszerkesztőjét - *Kovács Istvánt* - aki a próbaszámok kellemes külső formáját biztosította.

Az ideiglenes szerkesztőbizottságban zömmel azok kaptak és vállaltak feladatot, akik írásaival az újság további megjelenése során is találkozhattak a Tisztelt Olvasók. *Dr. Pilishegyi József*, *Csabai Páli* bácsi, az örökös sporttudósító, *dr. Tóth Lajos*, *dr. Ibos Gyula*. *Mihaleczné Kovács Mária* és *Szenes János*, az újság későbbi szerkesztői már az első számokban is aktív feladatot vállaltak.

Munkám, valamint az ideiglenes szerkesztőbizottság munkájának eredménye ismert: a “Szarvas és Vidéke” 1986. augusztusától a négy próbaszám alapján megkapta először az ideiglenes, majd a végleges kiadási engedélyt.

Sok-sok szervezőmunka és egy kihívás eredményes teljesítése után büszkén látom 10 év múltán is a “Szarvas és Vidékét” az árusító gyerekeknél. Örülök annak, hogy az olvasók is hívek maradtak a laphoz.

1986. augusztus 20-án újságalkotásom erkölcsi elismeréseként megkaptam a Minisztertanács “Kiváló Társadalmi Munkáért” kitüntető jelvényét.



Kántor Zsolt

Rímben

A Póz, a Mítosz, a Hajnal

Erdő, madarak

az éj bedagadt

és a feltámadás megakadt

épp a Szorongás alatt

termőre fordult a Nap

mondjunk igazat

nyelöünkben a kis patak

kiapadt

az idő is meghasadt

mialatt

a boldogság az életből kimaradt

Tóth Sándorné

Abrakhüvelyesek termesztésének jelentősége

Heltriegel 1888-ban bizonyította be, hogy a hüvelyes növények termesztése után a talaj tápanyagban gazdagabb lesz.

A hüvelyesek gyökerén képződött gyökérgümők működésének köszönhető a talaj termőképességének növekedése. A talajban élő Rhizobiumok a gyökér sejthártyáját feloldják, ezáltal lehetővé válik a szövetsejtek gyors burjánzása, a gümők kialakulása. A gümők belsejébe a talajból nagymennyiségű baktérium kerül, amelyek a kezdeti fejlődési szakaszban a növény testéből táplálkoznak, paraziták. Később olyan mennyiségben kötik meg a levegő szabad nitrogénjét, hogy az nemcsak a saját testük felépítéséhez elegendő, hanem a növény fejlődéséhez szükséges nitrogént is fedezi.

A gyökérzetből a talajba is diffundál nitrogén, mely a talajt gazdagítja, illetve az esetleges társnövényt táplálja.

A hüvelyesek termesztése jól beilleszthető a vetésváltásba. A betakarítás után a talaj nitrogénkészlete jelentősen növekszik, ezáltal az utónövény nitrogén műtrágya igénye csökken. Mivel a hüvelyes növények talajszerkezetjavítók is, a talajelőkészítés az utónövény



Sz. – Andy fajtajelölt – szaporítás

alá kevesebb költséggel végezhető el. Végeredményben a hüvelyesek termesztése energiatakarékos és környezetbarát mezőgazdasági termelést tesz lehetővé.

Az abrakhüvelyesek termelésének eredményessége attól függ, hogy mennyire tudjuk megteremteni az összhangot a növény igénye és az ökológiai adottságok között.

Az igényeket a növény támasztja, a feltétel a környezet, a kettő közötti összhangot a növénynevelő munka mellett a termesztési technológia kíséri meg létrehozni.

Hazánkban az abrakhüvelyesek közül a tavaszi borsó, lóbab és csillagfürt, valamint a szója a legismertebb.

Termesztésük a jó vízgazdálkodású, humuszban viszonylag gazdag, tevékeny talajon lehet eredményes.

A sikeres termesztésben a talajadottság mellett jelentős szerepe van az időjárási tényezők közül a csapadék mennyiségének és eloszlásának, a víz és a hőmérséklet összhangjának. Fajok szerint eltérő a csírázáshoz kívánatos és a virágzás idején optimális hőmérséklet. A tavaszi borsó 2-3 C°-on csírázik, kelés után a -4, -5 C°-ot komolyabb károsodás nélkül elviseli.

A termésmennyiséget 65%-ban az időjárás alakítja, különösen a májusi kiadós esőnek van szerepe.

A lóbab a csapadékosabb, mérsékelt meleg tájak gazdasági növénye, amely mind az emberi táplálkozásban, mind az állatok takarmányozásában kiváló fehérje forrás lehet. A csírázás után, valamint a virágzás és hüvelykötés idején kifejezetten vízigényes. Csírázáshoz 4-5 C°-ot, a virágzás és hüvelykötésben 17-18 C°-ot, az éréshez tartós meleget igényel.

A csillagfürt magja 4-6 C°-on csírázik. A növény fejlődése során csapadék és melegigényes, de különösen meghálálja a víz és a hőmérséklet harmóniáját. A csillagfürt termesztésénél a talaj és a klimatikus tényezők egyenlő értékűek.



Középkései és korai érésű szójatörzsek

Az előzőektől eltérően a szója hőigényes növény. Az egyenletes, gyors keléshez minimum 12 C° talajhőmérsékletet igényel. A melegigény mellett jelentős a csapadékgigény, de különösen fontos a csapadék eloszlása a víz és hőmérséklet harmóniája.

Az abrakhüvelyesek termesztésével hektáronként az évjáratától függően 1-4,5 tonna magtermést érhetünk el. A fehérjetartalom, mint genetikailag meghatározott tulajdonság az évjárathatásra növényfajoktól függően eltérő mértékben ingadozik. A borsó fehérjetartalma 18-25, a szójáé 36-41, a lóbabé 24-32, a csillagfürté 31-37 % között ingadozhat.

A felsorolt abrakhüvelyesek tavaszi vetésűek. Magyarországon nagyobb területen őszi vetésű változatuk a szélsőséges időjárás miatt nincs elterjedve. Az őszi borsó a jövőben kivételnek számíthat, amennyiben a közelmúltban minősített, illetve a minősítés előtt álló fajtajelöltek fagyűrő képessége, szárazságtűrése a gyakorlati termelésben is bizonyítható. Az őszi takarmányborsó az őszi, téli csapadékot jól hasznosítja a növény megerősödéséhez, a mélyreható gyökérzet kialakításához, ezáltal az esetleges nyár eleji száraz periódus a termésében kisebb kiesést okoz.

Az Öntözési Kutató Intézetben a nemesítő munka az abrakhüvelyesek nemesítésére is kiterjed. A nemesítési célkitűzés a jó szilárdságú baktériumos és gombás megbetegedésekkel szemben ellenálló, nagy termőképességű, a száraz periódusokat toleráló fajták előállítására. Eredményeink: Új, nemesített lóbab fajtáink a Vica, a Minor és a Nóra. Ezek a fajták az országos fajtakisérletekben az alacsony ezermagtömegű fajták csoportjában terméseredményben előzik a külföldi, illetve más hazai fajtákat.

A szója fajtánk a középkései érésű, Horvátországból honosított Drina, amely kiváló termőképessége és toleranciája következtében az országos kísérlet standard fajtája. Korai érésű fajtajelölteink Szlovákiában minősítés előtt áll.



Nany fajtajelölt

A tavaszi borsó nemesítését az utóbbi időben indítottuk.

Az őszi takarmányborsó fajtajelöltjeink várhatóan ez év tavaszán állami minősítést kapnak, ezért az előszaporításukat Szarvason, Csabacsüdön, valamint Szolnok és Bács megyékben megkezdjük.

Az őszi takarmányborsót magterméséért, vagy zöldtakarmány előállítás céljából termesztjük (1. táblázat).

Őszi borsó országos fajtakísérlet eredményei (1992-1993)

1. táblázat

ÖKI törzsek	Zöldtömeg	Magtermés t/ha	Ezer magtömeg
A-1	25,00	1,47	102,7
A-2	13,50	0,99	106,5
A-3	22,88	2,07	120,5
A-4	17,70	1,61	119,6
A-5	22,38	1,95	113,3
Fajtajelöltek			
Nany	29,20	1,38	104,2
Sz-Andy	23,23	1,42	160,2
S.óvári-1	11,08	1,24	74,8

A zöldtakarmány termesztési kísérleteink azt igazolják, hogy célszerű őszi búzával együtt 100:40 kg vetőmag mennyiséggel vetni és a betakarítást a borsó virágzása idejére időzíteni.

Az 1990-91. évi országos fajtakísérlet eredménye szerint a borsó-búza keverék az alábbi termést adta:

2. táblázat

Fajtajelöltek	Termés, t/ha
H-3	53,6
Sz-Andy	67,4
Nany	64,5

Mint a táblázatok adataiból leolvasható, a zöldtermés tiszta vetés esetén a Nany fajtajelölnél közel 30 tonna, az Andynál 23 tonna volt. Ezzel szemben az 1990-91. évi eredmények a búzával társított termesztés során ugyanezen fajtajelölteknél 64,5, illetve 67,4 t/ha zöldtakarmány.

Dr. Palov József

Az öntözés néhány alapfogalma

A mezőgazdasági öntözések vizsgálata több oldalról közelíthető meg. Tanulmányozhatók biológiai, talajtani, eróziós, trágyázási, növényvédelmi, gépészeti, ökonómiai, másodlagos szikesedési, sőt történeti szempontból is. Ebben az ismertetésben csupán a lényegesebb biológiai, talajtani és agronómiai vonatkozásai kerülnek vázolásra.

Területi szempontból ez a téma elsősorban a Körösök völgyeire összpontosul. Kitér továbbá a Körös-Tisza-Maros területén a századforduló éveiben létesült rétöntözősek agronómiai és biológiai vonatkozásaira.

Utóbbiak közül nevezetesebbek voltak a következők: a mezőhegyesi (1890-1894, 288 ha), mindszei (1896, 354 ha), békéscsabai (1900-1901, 102 ha), tiszaradványi (1901-1905, 495 ha) öntözött rét. A felsoroltak egyrésze idővel hanyatlásnak indult. Ennek okai a következők lehetnek: gyenge termőképességű talajokat öntöztek, eredménytelennek bizonyult a szikesek akkor feltételezett "átmosással" való javítása és az öntözővíz trágyázó hatása, a réteket alig trágyázták, néha szakszerűtlenül művelték és öntözték.

Közismert a gyökérzet, a talaj és a levélzet vízgazdálkodási jelentősége. Ezek olyan pólusoknak tekinthetők, amelyek megszabják a többi növényi szerv - a szár, a virág, és a termés - kialakulását és fejlődését.

A gyökérzet zöme - általában mintegy 60 %-a - az aktív talajsíntben, azaz a talaj 50-60 cm-es mélységében helyezkedik el. Azért itt, mert főként ebben tározódik a legtöbb növényi tápanyag, a víz és a levegő. Ezek a talaj hézagrendszerében helyezkednek el. A növényeknek a víz-levegő arányával szembeni igényét statikai vízigénynek nevezzük. Ez akkor kedvező, ha a talaj hézagterfogatának mintegy 75 %-át víz tölti ki, 25 %-át levegő. A higrofita (vízkedvelő) növények (pl. a rizs, nád) eltűrik a 100 + 0 %-os víz-levegő arányt, a mezofita (közepes vízigényű) növények elviseljük a 90 + 10 %-os víz-levegő arányt (pl. a káposztafélék). Ezek a tények a fajok fejlődéstörténetével magyarázhatók.

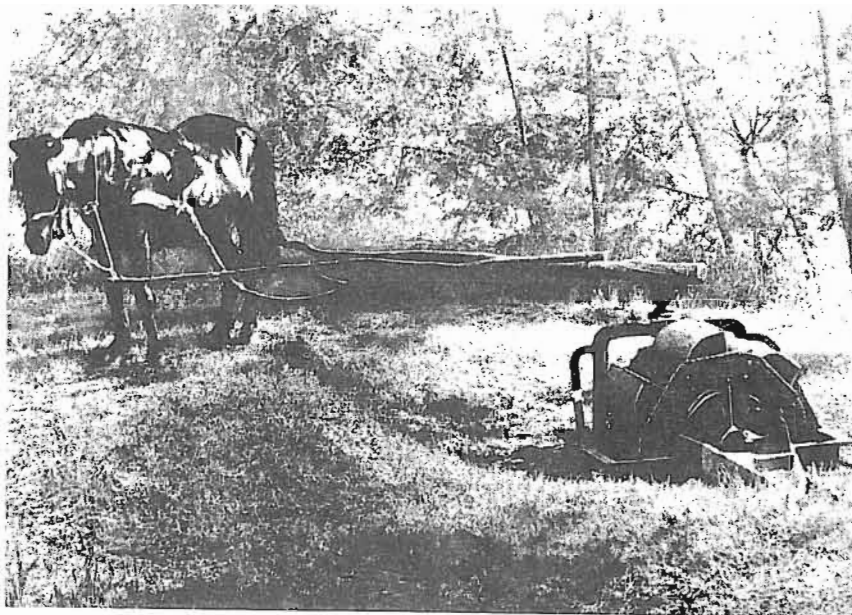
Az eddigiekből következik, hogy öntözések egyik alapvető feladata az, hogy az aktív talajsíntet és a benne elhelyezkedő gyökérzónát lássák el optimális mennyiségű vízzel és levegővel. Természetesen a talajt tápanyagokkal (istállótrágyával, műtrágyákkal) is el kell látni, mert különben - Gyárfás József neves egykori kutatónk hasonlatával élve - az öntözés olyan lóhoz fog hasonlítani, amelyet csak ostoroznak, de abrakkal nem látnak el. Vagyis a talajoknak és a növényeknek tápanyagokkal való ellátása a növények vízgazdálkodása szempontjából is jelentős. Számos kutató megállapítása szerint is a megfelelő tápanyagellátottság csökkenti a növények vízfelvételét. És fordítva: a tápanyagban szegény talajokból a növények többszörös vízmennyiséget vesznek fel ahhoz, hogy egységnyi mennyiségű szárazanyagot állítsanak elő. Vagyis ebben az esetben vízpazarlásról van szó. Mennyi vízzel és mikor öntözzünk? Ez elsősorban a talaj típusától, vízkészletétől, azaz a könnyen felvehető víz mennyiségétől függ. Jelentősek továbbá a növények kritikus élettani időszakai (csírázás, szárbaindulás, virágzás, termésképzés), amikor az időnként elégtelen vízkészlet miatt a növények helyrehozhatatlan károsodásokat szenvedhetnek el. Természetesen a mennyi és mikor kérdésben nem hanyagolható el az elővetemény, a hőmérséklet, a szél és a levegő páratartalma sem.

A talajtani irodalom szerint 1 cm vastagságú talajréteg 1-1,5 mm vizet képes tárolni - a talaj kötöttségétől és kolloidtartalmától függően. Ez azt jelenti, hogy pl. a 40 cm mélységű

középkötött talajréteg mintegy 40-60 mm vízmennyiséget tárolhat. Ez a mennyiség egyúttal az öntözés egyszeri víznormáját is jelzi (40-80 mm). A szokásos évi három-négy öntözést alapul véve ez az évi 160-320 mm-es víznek felel meg.

Az öntözés további szabálya az, hogy a felvív lehetőleg érjen össze az alvízzel. Másszóval: a feltalajban tározódott víz érintkezzen a talajvízszint feletti kapilláris vízréteggel. Ez azonban nem mindig történik meg, mert a két réteg között - különösen az évenkénti azonos szántási mélység, vagy a talajvízszint süllyedése esetén - vékonyabb-vastagabb száraz talajréteg, az ún. eketalpréteg jöhet létre. Ebbe a gyökérzet nemigen hatol be, hanem főként a feltalajban terül el, és fogyasztja ennek gyakran szűkös vízkészletét. A kutatások szerint a közbelső száraz talajréteg a következőkkel magyarázható: az elégtelen padokkal, az előbb említett eketalpréteggel. Ezek altalajlazítással, öntözéssel és kémiai módszerekkel javíthatók.

Az öntözések gyakorlatában néha előfordul a túllöntözés ("bezabálás"). A túl sok víz a növények nyomottságához, fulladásához vezethet. Hangsúlyozni kell, hogy ezt nem a sok víz, hanem az elégtelen mennyiségű talajlevegő okozza. A növényeknek azt a tulajdonságát, hogy mennyi ideig és milyen egyedpusztulással, terméscsökkenéssel viselik el a talaj levegőtlenességét víztűrőnek nevezzük. Ez függ a növények fajtától, fajtájától, fejlődési szakaszától, a vízborítás magasságától, a víz és a levegő hőmérsékletétől. Gyenge víztűrő pl. a cukorrépa, a burgonya, a kukorica, víztűrőbb a lódihere, a káposzta, a szálkás perje, stb. Megjegyzendő, hogy a növények nem tesznek különbséget a túllöntözés, az árvíz, a belvív, a magas talajvízszint között. Az utóbbi egyik sajnálatos példája a szarvasi Arborétumban kipusztult számos díszfa az 1970. évi megemelkedett talajvízszint idején. Vízgazdálkodási szempontból jelentős a növények másik pólusa: a levélzet. Köztudomású,



Járgány hajtotta szivattyú

hogy a levelek klorofill-szemcséi képezik az összekötő kapcsot a növények és a napenergia között. A zavartalan és intenzív fotoszintézishez nagy levélfelületre van szükség. Ennek alapvető feltétele a víz és a tápanyagok optimális mennyiségének és arányának biztosítása. Ugyanis, ha a vízfelvétel, a szállítás, a párologtatás, a hőmérséklet és a tápanyagellátás egyensúlyban van, a fotoszintézis és a többi élettani folyamat is zavartalan lesz. A transzspirációnak (párologtatásnak) ebben jelentős szerepe van, mégpedig a tápanyagokkal való folyamatos ellátása és a növények hűtése szempontjából. Ismeretes, hogy a párologtatás a növények légzőnyílásain és bőrszövetén keresztül történik. Ennek két jellemzője van: 1. a transzspirációs koefficiens (párologtatási együttható), amely a növények szárazanyagának képződésekor elpárologtatott víz mennyiségét jelzi (300-800 liter víz/1 kg szárazanyag); 2. a transzspiráció intenzitása (a párologtatás határfoka), amely az időegység alatt elpárolgott víz mennyiségét jelzi (értéke: naponként 100-200 g víz 1 m² levélfelületről). A transzspiráción kívül számításba kell venni a talaj- és levélfelszín evaporációját (párolgását) is. Az öntözés gyakorlatában ezt a fizikai jelenséget gyakran összevonják a transzspirációval, és ekkor evapotranszspirációnak (vízfogyasztási együtthatónak) nevezik. Ennek napi értéke 1 m² talaj- és levélfelületre vonatkoztatva 2-5 mm vízre tehető, a tenésztidőszak alatt pedig mintegy 300-500 mm vízre - a hőmérséklettől, páratartalomtól, szélétől, az állománysűrűségtől, a talaj felszínének művelésétől, a levélfelület nagyságától függően.

Befejezésül idézzük az egyik római szerző következő gondolatát: Sine aqua omnis est agricultura miserabilis et sine effectu. Azaz: víz nélkül minden földművelés nyomorúságos és eredménytelen. Ez a gondolat ma sem képezheti vita tárgyát.

Felhasznált irodalom:

- Bocz Ernő, Ruzsányi László és mások szerk: Szántóföldi növénytermesztés. Bp. 1992.
Lászlóffy Woldemár: A Tisza. Bp. 1982.
Oroszlány István: Vízgazdálkodás a mezőgazdaságban. Bp. 1965.
Palov József: Az öntözések múltja a Dél-Tiszántúlon. Békéscsaba. 1985.
Petrasovits Imre-Balogh János: Növénytermesztés és vízgazdálkodás. Bp. 1969.
Sajó Elemér-Trummer Árpád szerk.: Újabb tanulmányok az öntözésről. Bp. 1933.
Szabolcs István: A vízrendezések és öntözések hatása a tiszántúli talajképződési folyamatokra. Bp. 1961.
Trummer Árpád szerk.: A Tiszántúl öntözése. Bp. 1938.
Vezekényi Ernő szerk.: Gazdálkodás szikeseinken. Bp. 1959.

A Szarvasi Arborétum növényei

A fehérynár

(*Populus alba* L.)

Rendszertanilag a Fűzfavirágúak (Salicales) rendjének Fűzfafelek (Salicaceae) családjába, a Nyárfá (Populus) nemzetségbe sorolják. Az ősi, szélbeporzó családnak mintegy 500 faja ismert, ebből az északi mérsékelt égöv lombhullató vegetációjának 35 tagja tartozik a nemzetséghez. Az egymáshoz közel álló fajok könnyen kereszteződnek, így sok a természetes és mesterségesen létrehozott nyárfá hibrid.

A fehér nyárnak meglehetősen nagy elterjedési területe van: a legdélibb határa megközelíti a 25 szélességi fokot, az északi a sztyeppzónában az 52. szélességi fokig hatol. Megtalálható Közép- és Dél-Európában, Afrika mediterrán partvidékén, Kis- és Közép-Ázsiában is.

Magyarországon mindenütt előfordul. Az Alföld és az árterek őshonos fafaja, de már az alacsony dombvidékeken sem érzi jól magát, a Kárpát-Medencében legfeljebb 300 m tengerszint feletti magasságig megy fel. Ártéri és víz menti területek, jó vízellátású homoktalajok ligeterdeiben elegyfaként, elegyetlen állományként vagy csoportosan, a szárazabb homok-talajokon pedig pionír fajaként található.

A 25-30 m-re is megnövő fa koronája kevés szabálytalanul elhelyezkedő, vastag ággból áll, szabad állásban széles elliptikus, zárt állásban magasra feltolódó, többé kevésbé tetőző lombkoronával. Kérge sokáig sima, fehéres- vagy zöldesszürke, esetleg sárgás, később a törzs alsó részén mélyen repedezett lesz és sötétszürkére színeződik. Levelei nagyság és alak tekintetében rendkívül formagazdagok. Lombja április közepén fakad, október közepén kezd hullani.

A fehérynár még a múlt században is az Alföld egyik uralkodó fafaja volt. A Tiszántúlon a folyamszabályozások és vízrendezések, a Duna-Tisza közén pedig a mező- és kertgazdaságnak a homokvidékre történt kiterjesztése miatt egyre jobban visszaszorult. Jelenlegi területaránya (a fehérynár és a rezgőnyár természetes hibridjével, a szürke nyárral együtt) mindössze 1,4%. Versenyképessége a keményfákkal szemben igen jó, mert vágás utáni gyökérsarjai nagy tömegben verődnek fel, gyors növekedésűek, azokat a vadkár sem veszélyezteti. Fája azonban a gyakori gombafertőzések következtében gyakran elszíneződik, és egyéb fahibákkal terhelt, ezért ipari használhatósága szűk körű.

Természetvédelmi jelentősége azonban vitathatatlan! Az ártereken a nagyvad számára biztosít elsőrendű búvóhelyet, fiatal hajtásai, rügyei fontos vadtáplálékok; a szarvasnak a téli időszakban egyik fő tápnövénye. A Duna-Tisza közén kiemelkedő szerepe van a beerdősülés folyamatában, nagy területet behálózó, kötél alakú gyökereinek pedig a homokmegkötésében. A fehérynár azért is becses természeti kincsünk, mert társulásainak igen nagy az ökológiai stabilitása, állományai számos védett állat- és növényfajnak nyújtanak kitűnő élőhelyet (pl. odvas nyárfákban fészkel a búbos banka, a szalakóta, stb.) A szikesek fásításánál pedig azért van jelentősége, mert az enyhén szódás, kötött talajokat ez a nyárfaj viseli el a legjobban.

A fehérynár rendkívül mutatós, ezért kedvelt park- és sorfa is. Vastag ágú, világos kérgű törzse fölül hatalmas, sötétzöld korona borul. Felül fényes sötétzöld, a fonákjukon ezüstös-

nemezes levelei különösen szélben "forogva" mutatnak izgalmas színhatást, vidámmá és festőivé varázsolva a szép fát. Szépségének kibontásához, érvényesüléséhez azonban nagy élettérre van szüksége.

Az alapfajon kívül több természetes és nemesített változatát telepítik. Ezek közül itt most csak a vékony, felegyenesedő ágú, keskeny, kúpos formájú Bolle-nyárat (*P. alba* 'Bolleana'), valamint a *P. alba* 'Villafranca' elnevezésűeket említtem. Utóbbi gyors növekedésű, egyenes törzsű, vékony ágai erősen felfelé irányulnak. Főként fasorokban mutatós.

Az Arborétum Pepi-kerti gyűjteményében számos fehérynár található. Több idős, szép példány látható a "Történelmi Magyarország Középpontja" Emlékhellyel szemben, az "Olasz úthoz" és a vízparthoz közeli facsoportban. A kert egyik legidősebb fája, az egykori áradások túlélő tanúja pedig az az egymagában álló fehérynár, amely ugyancsak a vízparthoz és az "Olasz út" másik végéhez közel pompázik. Ennek a fának a fényképe több szakkönyvben megtalálható, így a legutóbb megjelent ismertető hátsó borítóján is. A fa mellett néhány éve széltörten fekvő, lassan már elfogyó egykori vastag ág és a törés helyén látható szakszerű ápolás azt is sejteti a látogatóval, hogy az idős fák, bennük a "genetikai és ökológiai történések" megannyi "emlékével" még sérülésük után is megmenthetők. Ez a láthatóan egészséges, öreg fa remélhetőleg még sokáig megmarad a látogatók kedvencének, mint a park egyik díszé és "uralkodója"!



Itamár Jáoz-Keszt

Tel-Avivi temető

Valaki lép nesztelenül –
Csak a bougainvillea harangjai neszeznek
a szellőben, a sírkövekre hajolva
elfödve a nevet s a születés helyét
A városon túl
szédelegve zuban a fény a kapura,
hoggy megbillen a temető,
s a vég minden fajtája egybevegyül.
A kéz kinyúl, szakítana
a síron nőtt bokor hajtásaiból,
s megáll:
hiszen a növényi rostokban talán
beáándorlók pora kering.
Régi és új – egyetlen gubanc,
a sokgyűrűs fa mind a szétszóratásból
egybevegyítőttek családfája, itt-boltaké,
a szél
kavicsokkal kopog a síron,
az ágak föld alatti üzenetét morzézna a levegőbe,
de aki
apja sírjánál álldogál
s a sírkő láttán rádöbben korábbi nevére,

ugyan ki maradt
néki a múltból
a kényszeren kívül, hogy kérdeje, mi maradt
egyáltalán akármiből, ami valaha létezett?
Ugyan hova lettek
a csontok?
És ami a búst összetartja
szétfoszlik az is,
míg tengelye körül forog a föld?
Apja sírja – a távolabbi ősök
másbol nyugszanak. Már későre jár.
A hétköznapok szélén egyre sárgább
a város. Unja már a síkföld levegőjét,
s a tenger lehelletét. De itt
a naptár minden napja péntek,
az örök ünnep öröme,
és a boltak az Égi Hatalom
felé fordítják fejüket,
el a környék házai fölött
feszülő huzaloktól. A kaput
nemsokára bezárják. Aki itt jár
megbőköl, csapda számára a temető.
De csak a múlt kísértetei jönnek,
az éjszakai bokrok gyökere alól,
a lezárt személyazonosságok közül,
míg minden kivándorlás vége elkövetkezik.

Székely Magda fordítása

Bódi Jánosné

Ötvenéves a Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ

Az indulás évei

A fogyasztási szövetkezetek többsége ez idő tájt ünnepli megalakulásának 50-dik évfordulóját.

50 évvel ezelőtt az akkori régi szövetkezetek - a Hangya, a Hitel- és tejszövetkezetek - újjáéledése mellett megjelentek az új típusú szövetkezetek is, akkori megnevezésük földművesszövetkezet volt.

Szarvason korabeli jegyzőkönyvek tanúsága alapján 1945. november 26-án ülésezett a Földigénylő Bizottság, ahol döntés született arról, hogy létre kell hozni azt a szervező bizottságot, amely hivatott a szövetkezet megalakításában közreműködni.

A szervező bizottság 1945. december 2-i ülése után került sor 1945. december 7-én a földművesszövetkezet megalapítására a Földmunkás Szakszervezet helyiségében.

A Földművesszövetkezet alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve szerint 47 alapító tag 263 db üzletrésszel 890.800 pengő értékben alapította meg a szövetkezetet. A közgyűlés elfogadta az alapszabályt és meghatározta a szövetkezet megalakításának célját a következőkben: a földhöz jutottaknak a föld megműveléséhez nyújtott segítség, a művelés szervezése, a megtermelt termékek értékesítése, a juttatott vagyonnal való gazdálkodás.

A nagybirtokok megszűnése során a szövetkezet kezelésébe kerültek a mezőgazdasági gépek és egyéb felszerelések, amelyeket használatra kaptak meg. Így jutott hozzá a szövetkezet 2 db traktorhoz, 2 db cséplőgéphez, 2 db szecskavágóhoz, vetőgépekhez és ekékhez. Ezen túlmenően miután a földosztás során legelőket, rizstelepeket egyéni tulajdonba nem lehetett adni, ezeket a földművesszövetkezet használhatta.

Az alakuló közgyűlésen megválasztásra került a szövetkezet első elnöke *Valastyán István* személyében, valamint a 11 tagú Igazgatóság, melynek tagjai voltak: *Valastyán István, Janecskó György, Lestyán János, Brachna János, Csicsely Mihály, Demeter János, Sonkoly András, Koszti Mihály, Krajcsovics János, Uhljar Mihály, Liska Mihály.*



Az első elnök: Valastyán István



A hősor: 1956., a Parlament folyósóján (Jobbról második *Batta György*)

Az üzletrészt búzában adták be a tagok, 1 db bejegyzett 3600 pengős szövetkezeti üzletrész 15 kg búzának felelt meg.

A földművesszövetkezet kezdeti tevékenységére főleg a mezőgazdasági termelés szervezése, a gépcsoportok, kisebb mezőgazdasági üzemek működtetése és cserekereskedelem folytatása volt a jellemző. Felvásárolták a mezőgazdaságban megtermelt termékeket, biztosították a vetőmagokkal való ellátást.

1946. május 16-án került sor az első kiskereskedelmi egység megnyitására a főutcán lévő *Vitális-féle* boltban, ahol kezdetben cserekereskedelem folyt. A bolt vezetője *Szabovik Mihály* volt, aki később több évtizeden keresztül nyugdíjbavonulásáig a kereskedelmi munkát irányította, mint elnökhelyettes. Az induló készlet 22 kg sóból és 1 kg élesztőből állt, az árubeszerzés a *Laukó Testvérek* nagykereskedéstől és a helybeli baromfikereskedőktől történt. A működés első 6 évében 7 kiskereskedelmi egység nyílt, és a mezőgazdaságban betöltött szerep fokozatosan visszafejlődött ill. más szervezetek vették át ezt a munkát.

A profilváltás

A dinamikus növekedés évei

Az 1952-es évben a magánkereskedelem államosítása során a szövetkezet több üzlethez jutott hozzá, főként a város periferiáján, ugyanis a központban lévő és a nagyobb üzletek állami tulajdonba kerültek. Ez időszakban a felvásárlási és kiskereskedelmi tevékenység már a vendéglátással is bővült. A szövetkezet árbevétele folyamatosan emelkedett, az ellátásban mind nagyobb szerepe lett.



Küldöttgyűlés 1976-ban

A végbement jelentős változást a szövetkezetek 1965-től nevükben is kifejezésre juttatták, akkor vették fel a földművesszövetkezet helyett a tevékenységüket is jobban kifejező általános fogyasztási és értékesítő szövetkezet (áfész) nevet.



Elnökök egymásközt: Demeter János Bódi Jánosné

A hatvanas években kezdődött a szövetkezetek centralizációs folyamata, 1963. évben Szarvashoz csatlakozott a csabacsúdi, 1975-ben a békésszentandrási Áfész.

1945. januárjában Csabacsúdon 50 fővel, de külön Nagyrátán is megalapították a Termelő, Beszerző Fogyasztási és Értékesítő Munkás-Paraszt Szövetkezeteket, amelyek rövid időn belül egyesültek. Tevékenységük főként cserekereskedelem volt és élelmiszer-vegyesboltokat üzemeltettek.

Békésszentandrason 1945. szeptember 28-án alapították meg 14 fővel, 65 üzletrésszel a Parasztok Termelő Beszerző és Értékesítő Szövetkezetét (Parasztsszövetkezet). A Földművesszövetkezet 1947-ben alakult 16 alapító taggal, majd 1949. január 16-án a Hanga és a Parasztsszövetkezet beolvadt, így a tagság létszáma 1008 fő lett és egy üzletrész értéke 10 Ft volt.



A jelenlegi elnök, Bódi Jánosné

A több ütemben megvalósult egyesülésekkel gazdaságilag erősebb szövetkezet jött létre, s jelentős fejlődés indult meg különösen a kistelepüléseken, falvakban.

A nagyságrendnek megfelelően további fejlesztések, beruházások indítása vált lehetővé.

A 60-as évek közepétől az áruház-építési program keretében több, nagy alapterületű ABC áruházat építettek nemcsak Szarvas városban, hanem a működési területhez tartozó településeken is. Korszerűsítették a vendéglátóipari üzleteket, de több új melegkonyhas egységet is létesítettek.

A szövetkezet forgalma évről-évre dinamikusan fejlődött, gazdaságos volt a működés, gyarapodott a vagyon. A kiskereskedelmi és a vendéglátóipari tevékenység mellett a tagság, a lakosság részére különböző szolgáltatásokat vezetett be, pl. szeszfőzés, terménydarálás, kölcsönzés.

Évtizedeken át szervezték a felvásárlási-termeltetési tevékenységet, ami a térségben élők jövedelmi viszonyait jelentősen javította. A szövetkezet tevékenységi köre egyre szélesedett, a 2 bélfeldolgozó üzem létesítésével jelentős volt az ipari tevékenység is.



A "diszkont"

A szervezetváltás éve

A 80-as évek elejétől a magyar gazdaságban átrendeződési folyamat indult el, fokozatosan teret kapott a magánszféra, ami a piaci verseny kialakulásához vezetett. A jövedelmezőség megőrzése csak úgy vált lehetővé, ha ebbe kapcsolódtak a különböző vállalkozási formák alkalmazásával: a szerződéses rendszerű, jövedelemérdekeltségű, majd a bérleti üzemeltetéssel.

Az 1990. évben végbement rendszerváltozás a szövetkezet profiljának megváltoztatását is maga után vonta. Az áfészek I. és II. kongresszusán a szövetkezetek alkalmazkodva a megváltozott körülményekhez meghatározták jövőbeni szerepüket, feladataikat.

Megtörtént az áfészek törvény által előírt megújulása, a szövetkezetek legitimációja lezárult, az áfészek a tagok társas magánvállalkozásaiként szerves részei a magyar gazdaságnak. Valódi szövetkezeti összefogással, a tagságra támaszkodva esélyük van a gazdasági kibontakozásra. A tevékenységük bázisa alapvetően az élelmiszer napicikk forgalmazás, de nagyobb hangsúlyt kell fordítani a mezőgazdasági termelésre, a termelők integrálására.

Napjainkra megvalósult a szövetkezetek beszerző rendszere és néhány hónapja kialakult a COOP üzletlánc.

A Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ

A Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ jelenlegi vagyona 150 millió Ft, 1995. évi árbevétele megközelíti a 800 mill. Ft-ot. Működési területe Szarvas városon kívül kiterjed Békésszentandrás, Csabacsúd, Kardos, Örménykút községekre, de üzleteket működtetnek Tótkomlóson, Nagyszénáson és Gádoroson is.

Fő tevékenységük a kiskereskedelem, 33 hagyományos formában üzemeltetett egységeik többsége élelmiszer jellegű, de vannak jól működő tüéztelepeik, kisebb ruházati boltok, gazdabolt is. 7 ABC az országos COOP üzletlánc tagja. Több, mint 15 üzlethelyiséget egyéni vállalkozóknak bérbe adnak. A vendéglátóipari tevékenységüket felszámolták, az



Egy volt elnök, Nagy Józsefné emlékezik

ingatlanok egy része bérbeadásra került, másik részét értékesítették és az ebből befolyó árbevétel készletfeltöltésre, ill. az élelmiszerboltjaik korszerűsítésére fordították.

A két belfeldolgozó üzem a szövetkezet többségi tulajdonával kft. formában működik, termelésük nagy része exportra kerül. A szövetkezet ötvenéves működése során egy évet kivéve mindvégig nyereséges volt. Kezdetől jelen volt és ma is jelen van, megannyi módon átszövi az egész munkát a szövetkezetpolitika.

A szövetkezet tagságának kötődését jelzi az is, hogy a jelenlegi taglétszám négyezer fő. A tagok tulajdonosi szemlélettel vettek mindig részt a részközgyűléseken, küldöttgyűléseken, ahol őszintén megfogalmazták elvárásaikat, elmondták javaslataikat, esetenként bírálataikban is kifejezésre juttatták kötődésüket. Nagyon sokan célrészjegyekre befizetett forintjaikkal is részt kérnek a szövetkezet dinamikusabb hálózatfejlesztéséből, vagy éppen forgóalap bővítéséből, mely együtt járt az áruválaszték jobbá tételével. Bármilyen politikai rendszerben, működött a demokrácia és még a nehezebb időszakban is előtérbe került a közösség, a tagság érdeke.

A szövetkezet mindenkor választott vezető testületei mindig nagy gondot fordítottak arra, hogy az évenként realizált nyereségből a tagság is részesedjen: osztalék, vásárlás utáni visszatérítés és egyéb formákban.

A közművelődés és a sportmozgalom sokoldalú segítése hagyományt teremtett a szövetkezetnél.

Működési területükön széleskörű kapcsolat alakult ki az iskolákkal, ahol iskolaszövetkezeti csoportok keretében ismerkedhetnek meg a tanulók a szövetkezeti mozgalommal, kereskedelmi munkával.

Az 50 éves működés során öt elnöke volt a szövetkezetnek:

Valastyán István	1945-1948
Demeter János	1949-1950
Batta György	1951-1968.
Nagy Józsefné	1969-1989
Bódi Jánosné	1990-

Az utóbbi években a szövetkezeti mozgalom nehéz, pusztulással fenyegető időszakot véselt át. A kialakulóban lévő piacgazdaság nem kizárta, hanem befogadta a jól működő szövetkezeteket. Ehhez szükség volt helyenként a visszavonulásra, a struktúra és a vagyonszerkezet átalakítására, a tőkekoncentráció és a centralizáció pedig egy későbbi fellendülés alapjait teremtheti meg.

Részlet Göncz Árpád köztársasági elnök az áfészek II. kongresszusán mondott üdvözlő beszédéből:

“Az általános fogyasztási szövetkezetek a magyar szövetkezeti hagyomány legjavát folytatják! Elsősorban a kisembert, a szegényebbeket szolgálják, remélem, minden korábinál tisztességesebben, hiszen az emberek bizalmát becsületes, jó munkával lehet megszerezni! Meggyőződésem az is, hogy az általános fogyasztási szövetkezetek éppen tömegbázisuk okán pótolhatatlan szerepet játszanak - elsősorban a falusi kereskedelemben, a falusi és kisvárosi szolgáltatásokban, valamint a magyar mezőgazdasági termékek piacának szervezésében.”

Hanzó Ildikó

Jellempillák

tegnap meg akartam mutatni
milyennek láss
belefáradtam
ma megmutattam
milyen vagyok

jött valaki
és észrevéette velünk
milyen szegények vagyunk

összkép magamról?
környezetem
kálybám melege
arcom bajam rubám
könyveim
zeném (belső is)
napom süt-e
mindenem hogyan viselem
s téged ÚGY szeretlek
Az vagyok-e neked

Szarvasról indultam...

Kutas Ferenc

Amiről a lexikonok nem írnak

90 perc Fekete Jánossal



Fekete János közgazdász. Bp. 1918. szept. 4. Szülők: Fekete Elemér, Fuchs Regina. Nős. 1946, Frcska Ilona. Gyermek: Rozália, 1953. Tanulmányai: Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, 1957. Pályája: 1936-48. a Szarvasi Takarékpénztárban, 1948-50-ben a Magyar Nemzeti Bankban dolgozik. 1950-53. PM devizafőosztály vezetője. 1953-68. ismét az MNB-ben a devizagazdálkodás főosztályvezetője. 1968-80. elnökhelyettes. 1980-88. első elnökhelyettes. 1982-88. az IMF magyarországi kormányzója. 1985-90. országgyűlési képviselő. 1988-91. a Leumi Hitelbank RT. alelnöke, 1991-94. igazgatótanács elnöke. 1995-. a Magyar Befektetési és Fejlesztési Bank RT. elnöki tanácsadója. 1980. Állami Díj. (Ki kicsoda? 1996/

A lexikon lakonikus tömörséggel foglal össze egy gazdag életpályát, amely korántsincs lezárva. Az MBFB - a jelenlegi munkahely - tekintélyes épületébe naponta bejár. A megbeszélés szerint itt fogadja az újságíró is.

A bejáratnál biztonsági őr, belül a másik. A látogatót a portáshoz irányítják. Egy telefon: foglaljak helyet, azonnal jön a titkárnő. A szárnyas üvegajtó mágneskártyával nyílik. Az első emeleten lévő irodában vár Fekete János.



A csonka család

A beszélgetésre készült: az asztalon fotók, újságcikkek a családról, a pályafutásról. Fekete János gyakorlott interjúalany, szinte kérdés nélkül kezdi kibontani a Ki kicsodában? tömören közölt adatokat. Nem hagyom: ez a pálya sokak számára ismert; a szarvasi évek kevésbé. Erre terelem a szót: kötelező udvariassága hamar őszinte emlékezéssé oldódik.

Budapesten születtem a Barcsay utcában. Az Almási téren nevelkedtem, az akkor olyan groundszerű tér volt. Édesapámnak nem volt állandó munkája, ezért Szarvasra költöztünk. A Közraktárban kapott állást. Édesanyám korán meghalt, Édesapám mellett nevelkedtem. Ő világeletemben kereskedelemmel foglalkozott. Kereskedősegéd volt, de a világválság idején Pesten nem kapott munkát. Szarvason vezető

lett. Így kerültem Szarvasra. Előtte Gödöllőn járom a Premontreiekhez két évet, de a gimnáziumot már itt fejeztem be.

A Vajda Péter Gimnáziumban

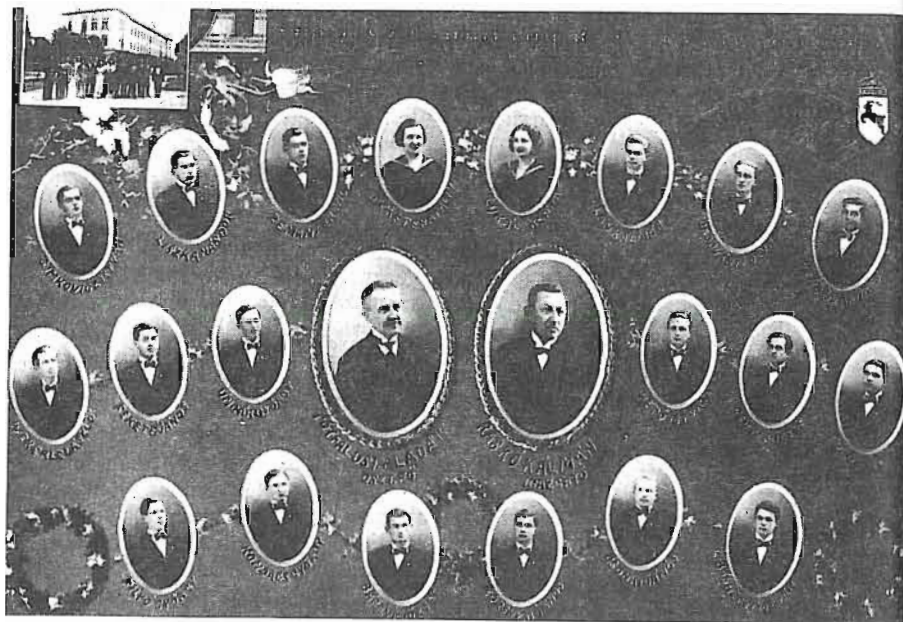


A diák

A harmadik osztályt kezdtem itt. Egy évet konviktusban töltöttem, aztán Apámmal éltünk kettesben.

Jelessel végeztem. Három tanárra emlékszem tisztelettel. Az egyik *Gasztonyi* (akkor még *Gamauf*) *József*. Ő nemcsak a franciára tanított meg, hanem viselkedni is. A másik *Nádor* (*Neumann*) *Jenő*. A magyar történelmet csodálatosan tanította. Engem ugyan nem szeretett, állandóan szidott. De azért mindig jelest adott. Nagyon nagy tisztelője voltam *Raskó Kálmánnak*, aki egy ideig matematikát tanított. Ő volt akkor az igazgató.

Érdekes fordulat: a háború után én lettem az igazoló bizottság vezetője. Ez a bizottság döntötte el, ki folytathatja a háború előtti munkáját. Nekem kellett igazolni azokat a tanárokat, akik engem tanítottak. Ez olyan furcsa volt. Nádor félt is, hogy valami baja lesz, de mondtam neki: - Maga volt a legjobb tanárom. Engem nem szeretett, de ez nem bűn, ez mindenkinek privát joga.



Sikeres érettségi (Középső sorban balról második Fekete János)

A Szarvasi Takarékpénztárban

1936-ban érettségiztem jeles eredménnyel. Egyetemre nem vettek fel a származásom miatt. Ekkor már érvényben volt a numerus clausus. ("Zárt szám": a korabeli törvény meghatározta, hány százaléknyi zsidó származású hallgatót vehetnek fel az egyetemek. A szerk.) Bekerültem a Szarvasi Takarékpénztárba. Irattáros lettem.

- Gyakornok, és az irattár legfőbb főnöke! Ugyanis egyedül voltam - teszi hozzá nevetve. - Én úgy kezdtem mindent az életben, hogy bármit csinállok, azt a lehető legjobban csináljam. Ha irattáros vagyok, akkor legyek én a legjobb irattáros! Ezért minden iratot, ami oda bekerült, tudtam kívülről. Úgyhogy az ügyeket később jobban ismertem, mint *Kovács Ferenc*, az igazgató. Így történhetett, hogy egy ügyben egyedül tudtam intézkedni. Volt egy ügyfelünk - véletlenül éppen Kovácsné volt a neve -, aki a birtokát akarta parcellázni, a Fábíán-féle Okányi-Swarc-birtokot. Ez kitűnő üzlet volt, és nagy csata folyt érte a Hitelbank, amelynek egy *Salgó* nevű igazgatója volt, és a Takarékpénztár között. Egy nap megjelent az ügyfél - az igazgatóm épp a szokásos kártyapartiját játszotta -, hogy ő most rögtön alá akarja írni a szerződést, mert összeveszett a Salgó úrral. Előhoztam az aktát, és aláírtam vele, ismertem az ügyet.

Mikor visszajött az igazgató, elmondtam neki, hogy itt volt a Kovácsné, nagyon ideges volt, alá akarta írni az aktát, de hogy az igazgató úr nem volt itt, hát elrohant. Az igazgató a haját tépte: ha megtudják Pesten, hogy mit szalasztott el, azonnal kirúgják. Halálra volt rémülve. Ekkor szerényen megjegyeztem, hogy én aláírtam, az altiszt meg én voltunk a tanúk.

- Te egy zseni vagy! - mondta.

Másnap már én voltam a hitelügyi főnök. Ez úgy '37-38-ban lehetett.

- Ő volt az első, aki felismerte, hogy zseni vagyok - hangzott fel ismét az önironikus nevetés.

Háborúban, fogságban

1940-ben elvittek a háborúba. Öt teljes évem ment rá. 1943 januárjában a Donnál estem fogságba. 1945. október 19-én jöttem haza. Sok helyütt voltam táborban, több szarvasi fiúval együtt. Alig jöttek haza közülük néhányan. Amikor kikerültem az orosz frontra,



Katonaság: öt ellopott év

tudtam, hogy az én életem akkor van biztonságban, ha átkerülök a túlsoldalra. A magyarok vezérkarában sok ronda fasiszta volt, akik gátlás nélkül öltek embereket. Ott - zsidóként - nem sok sanszom volt a túlélésre. A híressé vált doni hadsereg ekkor kezdte meg visszavonulását. Néztam a napokban azokat, akik koszorúztak a doniak emléktáblájánál. Nem tudom, ott voltak-e! Én ott voltam!! 1943. január 12-én indult meg az oroszok támadása, délben, 12-kor. Jöttek fehér lepelbe burkolva. 30 fok hideg volt, hiányos volt a fegyverzetünk, rosszul voltunk felöltözve... Nem sok esélyünk volt. Ezért is örültem, hogy fogságba estem.

A németet egy kicsit tudtam: megtanultam oroszul is. Úgyhogy amikor fogságba estem, felfigyeltek rám, mert meg tudtam értetni magam. Különböző hadifogolytáborokban voltam, végül a marsanszki lágerből jöttem haza.

- *Hogy fedezték fel, hogy Ön antifasiszta?*

- Először is: mert tudtam beszélni oroszul. Aztán voltak ott magyar kommunista vezetők: *Vas Zoltán, Szántó Zoltán, Sziklai Sándor*. Ők beszélgettek velünk. Politikailag elég tájékozott voltam, meg szerencsém is volt, hogy kiválasztottak. Különben is szerencsés vagyok. Flekktífuszt kaptam, bele kellett volna halnom, mert abba mindenki belehalt; ezt is túléltem. Úgy látszik, szívós pali vagyok.

Szóval kiválasztottak. Különböző táborokban oktattam marxizmust és közgazdaságtant. A végén jó dologom lett. Az első transzporttal hazajöhöttem.

- *Honnan ismerte a marxizmust?*

- Már Szarvason voltak ilyen kapcsolataim. *Kollár Miska* és egy *Hoffmann* nevű cukorkakereskedő. Ők kommunisták voltak, egyikük sem jött haza a táborokból. Ők adtak nekem könyveket. Nem nagyon beszéltem én eddig ezekről a dolgokról, nem akartam belőlük politikai tőkét kovácsolni.

Szóval nem volt véletlen, hogy 1948-ban, amikor államosították a bankokat, engem fölrendeltek a Nemzeti Bankba párttitkárnak. Így kezdtem a pesti karrieremet 1948. május 1-jén.

A szarvasi három év

1946. március 12-én nősültem. Most fogjuk ünnepelni ötvenéves házassági évfordulónkat. Nem kis dolog, egy nővel ennyit leélni - hangzik megint a józú nevetés.

Előtte való nap zavarták el a köztisztviselőket a községházáról "ki a reakcióval" jelszóval, és nem találtuk *Lehóczkyt*, az anyakönyvvezetőt. Egy *Sinkovics* nevű főjegyző segítségével jutottunk a papírjainkhoz, és megesküdtünk.



"Örök szerelem"

- *Hogy ismerkedtek meg a feleségével?*

- 1939-ben egy bálban, amelyen megnyertük a táncversenyt. *Frcska Cuncinak* ismerte mindenki. A meghívása sem volt minden bonyodalom nélküli. A zsidó hitközség szervezte ezt a bált, a *Frcska* család pedig evangélikus. Protekcióval jöhetett be, mert az édesanyja, *Ilonka* néni zsidó volt. Attól kezdve mi együtt voltunk, vagyis együtt lettünk volna, de az akkori törvények nagyon szigorúan vették a megkülönböztetést. Én pedig nem akartam neki rosszat. Jó barátságban voltunk azzal, hogyha hazajövök, és vége lesz ennek a cirkusznak... Mikor hazajöttem, összeházasodtunk. Öt évet várt rám. Nem kis dolog! Jöttek a hírek a Dontól: mindenki meghalt. Feleségem derekasan kivárta ezeket az éveket. Öt évet! Akkor volt 17 éves, amikor elmentem. Más lányok már férjhez mentek 22 éves korukig. Ez ilyen "örök szerelem"-sztori.

A helyi Takaréknál dolgoztam továbbra is. Kovács igazgató nem felejtett el: cégvezető lettem. Sokaknak segítettem, többek közt a most 50 éves fennállását ünneplő ÁFÉSZ-nek, akkor Földműves Szövetkezetnek is. Mi adtuk a pénzt az induláshoz. *Valastyán* volt az első elnök, de ott volt *Demeter János* is, aki később lett elnök. Ő ma is Szarvason él. Ebből a pénzből csinálták a rizstelepet. Lett nekik egy csomó rizsük, az infláció miatt a kölcsönt könnyedén visszafizették. Míg élek, el nem felejttem! 900 Ft-ért eladták aztán a rizsnek mázsáját. Ez hatalmas pénz volt akkor. Ebből vették meg azt a házat, amely ma is a székházuk. Erre ma már nem nagyon emlékeznek!

Dolgoztam a Kommunista Pártban, én voltam az értelmiségi-felelős. Megszerveztük a Szovjet-Magyar Baráti Társaságot, irodánk volt az Árpád egyik hátsó termében. Dolgoztam együtt *Litauszki Bandival*. Nagyon tisztességes, becsületes ember volt, ő lett a párttitkár. Őszintén tette, amit csinált, volt aki számításból. Feleségem is belépett a pártba, a sógorom is, *Frcska Miklós*. Ő sokáig volt pártfunkcionárius Békéscsabán.

A karrier



A bankár

Mikor felkerültem a Nemzeti Bankba párttitkárnak, azt mondták, ilyen magas pozícióban nem maradhatok egyetemi végzettség nélkül. Beíratkák Közgazdasági Egyetemre. Levelezőn végeztem. Sok, később ismert ember járt velem, többek közt *Nyers Rezső* is. Közben négy nyelvből tettem nyelvvizsgát. A főnököm, *Szádeszki Jóska* nagyon igényes ember volt, megkövetelte. Őt később koholt vádak alapján perbe fogták. Öngyilkos lett, nem várta meg a vallatásokat. Én voltam a helyettese, úgyhogy elég zűrös volt az 50-es évek eleje, a sztálini korszak. Ekkor már a Pénzügyben dolgoztam. *Kossa István* miniszter rendelt át: párttitkár és főosztályvezető-helyettes is voltam a devizánál. Ezért kellett az idegen nyelv. Német, francia, angol, orosz nyelven ma is előadok, tárgyalóképes vagyok, de az olaszt és a spanyolt is megértem.

1953-ban átkerültem a Külügybe. Az volt a feladatom, hogy a magyar javakat hazahozzam nyugatról.

Egy dokumentumot vesz elő, rajta Gerő Ernő, Rákosi Máttyás aláírása, amellyel megbízza Fekete Jánost ezzel a feladattal.

- Most találtam meg az irattárban - mondja.

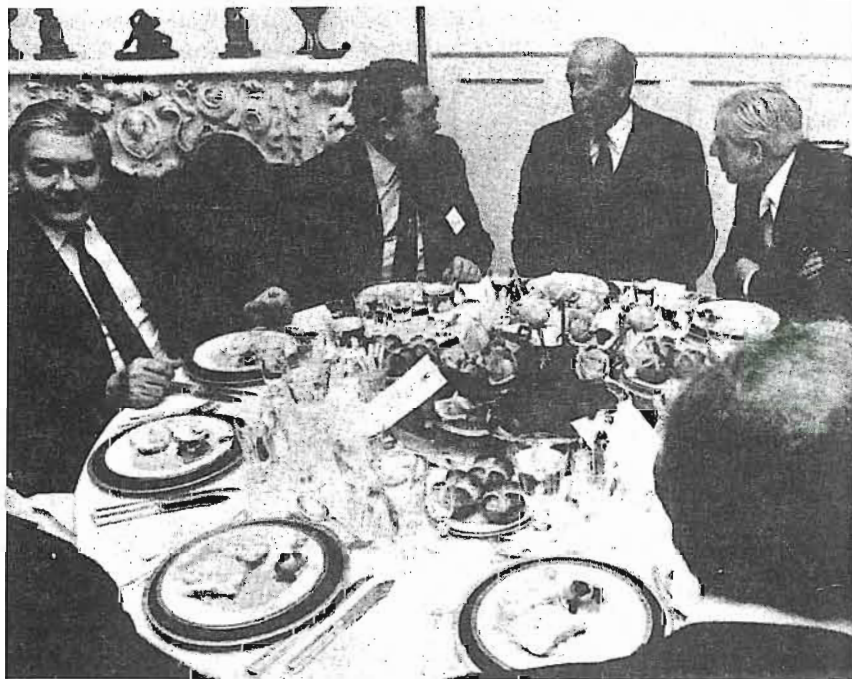
- Ez volt a munkám: államosítani a külföldi vagyont, hazahozni a magyart. Megegyezni a külföldiekkel. Akkor pont fordítva volt, mint most, nem eladtuk, hanem visszavettük a vagyonunkat. 1953-ban minden adósságunkat rendeztük, ezzel tisztává tettük a Nemzeti Bank nevét. Ez az alapja, hogy máig úgy veszi fel a hiteleket, ahogy akarja. 40 éven át én intéztem az ország nemzetközi pénzügyeit. Volt időszak, hogy az én aláírásom szerepelt a bankjegyeken.

Amikor átadtam 1988. december 31-én a kasszakulcsot, akkor ebben az országban minden magyar tulajdonban volt!

Négy év a Parlamentben

- Ilyen pozíció mellett miért akart képviselő lenni?

- Furcsa sztori. Megkerestek a szarvasiak, hogy van egy párttitkár, úgy hívták, hogy Vrbovski, aki diktatórikus eszközökkel irányított, mindenki félt tőle. Úgy gondolták, hogy



Díszebéd (Balról jobbra: Pozsgay Imre, Fekete János, Shultz az USA külügyminisztere, Bognár József akadémikus)

én ez ellen fel tudnék lépni. Kaptam egy levelet dr. Tóth Lajos aláírásával, ő volt akkor a Hazafiás Népfrent elnöke, amelyben felkértek, hogy vállaljam a képviselőjelöltséget. Azt mondtam, hogy jó, de ehhez nekem kell a felsőbb pártszervek hozzájárulása. Na, ebből lett a balhé. Aki ennek a felelőse volt, közölte, hogy már megvannak a jelöltek, az egyik az Állami Gazdaság Igazgatója, a másik egy csabai, Körösfalvi Pál nevű mérnök, a párt őket fogja támogatni.

- Vrbovskiék is jelentették, hogy van itt egy Fekete nevű ember, aki zavart kelt. Behívtak a pártközpontba, felkértek, hogy lépjek vissza. Beszéltem a főnökömmel, Havasi Ferencsel. Ő azt mondta, ha van kedvem, csináljam. Erre írtam egy levelet, hogy nem lépek vissza. Az ügy a Politikai Bizottság elé került. Kádár János elnökölt. Megkérdezte, milyen esélyem van, ha sem a párt, sem a szakszervezet nem támogat, s pénzt sem adnak a kampányra. Azt mondták semmi.

- Na, akkor induljon, tegye magát nevetségessé! - mondta. A választáson majdnem 80%-kal nyertem.

- Kádár engem mindig pozitívan kezelt. Én voltam számára devizaügyekben a fő tanácsadó. Mikor meghallotta, hogy nyertem, jót nevetett. A Parlamentben jelentős személyiség lettem: az adóbizottság, a reformbizottság elnöke. Körzetemben is dolgoztam: a telefon, a gáz, a szennyvíz, az Új-templom felújítása a legfontosabbak, amelyhez segítséget tudtam nyújtani. 1990-ben úgy gondoltam, hogy ez sokat számít, újból elindultam. Azonban összeszövetkeztek ellenem, és csúnyán megbuktattak. Titokban egy kicsit örültem is neki, mert nagy teher volt. Sokszor kellett leutazni Szarvasra, a feleségem is erre ösztönzött. Ő nagyon szeret Szarvasra járni.

Itt egy kis szünet állt be. Úgy tűnik, kényes pontjához érkezett a beszélgetés.

- Most például sokszor figyelem, hogy hiányoznak a bírálatok szakszerű cáfolatai. Például annak, amit Torgyán össze-vissza fecseg.

- Miért nem indult el 1994-ben újra?

- Először is: Nekem ez a bukás óriási megszegyenyítés volt. Nem kicsit maradtam alul. Ez a Deme, ez elsöpört. Aztán meg miket nyilatkozott rólam! Pedig én szereztem a pénzt a templom felújítására, itt a hálálkodó levele - mutatja a lelkész levelét.

- A katolikus templom, a református imaház, a zsidó temető rendbetételére is én szereztem a pénzt. Másodszor: Nem kértek föl. Harmadszor: Nagy csalódást okozott nekem Szarvas népe. Vagy inkább a körzeté. Megnőtt a körzet. Nem ismerték, nem tudták, mit tettem a városért. Azt hittem, ez számít valamit.

Ezután hosszas politikai fejtegetés következett arról, miért tört előre a baloldal a volt szocialista és a nyugati országokban is. Lényege: az a politika, amely a szerzett jogok megnyirbálását folytatja, bukásra van ítélve. Az érveket egymás után, egyre szenvedélyesebben sorolja, s ez szinte vonzza a kérdést:

- Ebből akár gyakorlati politizálás is lehet?

- Igen, igen, igen! Magyarországon is figyelni kell arra, hogy meddig lehet elmenni!

- S ebben Ön még részt venne?!

- Ebben igen! Én nem állást vagy pozíciót keresek. Van nekem munkám elég: nemzetközi szinten dolgozom. De hogy senki nem áll fel, és nem mondja meg, hogy rossz úton járunk, tűrhetetlen! Itt van az államháztartási deficit kérdése. Minden országnak van deficitje. Négy százalék még elbírható, még az IMF is elfogadja. És akkor le akarják nyomni egy százalékra! Ez azt jelenti, hogy visszaszorítják a béreket, megemelik az adókat, sokadszor emelik a gyógyszerárakat. Ugyanakkor a mai lakosság jelentős része a létminimum alatt él. Ezt a politikát én egy szocialista párttól nem várom el. Ezért nem is vagyok párttag, pedig mindig baloldali ember voltam.



Itt kapcsoltam ki a magnetofont. A beszélgetés magánjellegűvé vált: politikáról, családról, a jelenlegi szarvasi helyzetről, közös ismerősökről. Ritkán jár Szarvasra, kevés az ideje. Ha jön, a felesége unszolására jön. Ő lelkes lokálpatrióta, mindig akad valami, amin segíteni akar, s ehhez ügyesen használja fel férje nevét. Mostanában "temetőszakértő" lett: több helyen hozatta már rendbe az elhanyagolt zsidó temetőket, legutóbb pedig egy szegedi templom felújításáért harcolt.

A kért egy órából másfél lett. Búcsúzom. A titkárnő kikísér. Mire felveszem a táskám, kabátom, már szól a másfél órára kikapcsolt telefon. Az idő pénz, intézkedni kell. Másnap Frankfurtban lesz tárgyalása.



Az unokákkal

Szarvas - 1956

Előhang három tételben

1. tétel: Évforduló

Amikor a szerkesztőségi ülésen eldőlt, hogy a 10. szám központi témája a negyven éve kitört és le is vert 1956-os forradalom lesz, mindenki tudta, hogy nem lesz könnyű dolog a szerkesztés. Azt azonban senki nem sejtette, hogy ennyi rossz érzés, félelem, értetlenség vagy közöny lengi körül ezt a témát. Bár sejtettük volna.

Az, ami történt a forradalom emlékével 1957. november 3. óta, alighanem példa nélkül áll a történelemben. Először elismerték jogosságát, aztán ellenforradalomra minősítették. Leverését féktelen terror követte, majd a megbocsátás és elhallgatás. Közben folyt a történelemhamisítás; először durva, később kifinomult módszerekkel. Ezeket követhette volna a 80-as évek végétől a történetek tisztázása: kimondatott, hogy népfölkelés volt; nem sokkal később: forradalom és szabadságharc, majd nemzeti ünnep. Aztán villámgyorsan "letakarták" a köztársaság kikiáltásának ünnepével. Viharos gyorsasággal bulkantak elő a "forradalmárok", az "alámerülők". Acsarkodó öregurak, "igazi és nem igazi" 56-osok, "jogos és jogtalan" koszorúzó, ünneplők; emléktáblák, kopjafák a barrikád két oldalán elesetteknek. Csak egy nem jött el: a megbékélés. Az a néhány békítő hang, amely a megtorlások valódi szenvedő alanyaitól jött, elveszett a hangzavarban.

Most itt állunk kétségek között. Fiaink és leányaink a jelen gondolai közt csak legyintenek már, ha valaki előhozakodik vele, a középnevezdek az "átértékelés" zavaival küszködik, a még élő tanúk többsége bezárkózik. A Szarvas és Vidékében megjelent felhívásra egyetlen ember sem jelentkezett, hogy megossza élményeit az utókorral, a megkeresettek egy része elzárkózott, egy része csak hosszas unszolásra szólalt meg, s nevének mellőzését kérte. Pedig Szarvason, mint azt az elkészült tanulmányból látni fogják, nem történt semmi rendkívüli.

A történetek feltárásában sokat segített egy dokumentumcsomag, amely az egykori Községi Tanács 56-os iratanyagát tartalmazza. Erre épül a már említett tanulmány. Nem minősítünk, nem értékelünk, csupán a tényeket tárjuk fel – reményeink szerint – pontosan és hitelesen. Az elemzés és értékelés az utókor feladata.

2. tétel: Egy dokumentumcsomag előkerül

1992 tavaszán az előszobámban "felejtettek" egy nagy borítékot. Remegő, öreg kéz rendelkezett a benne lévő iratkötegről: A polgármester kezeihez.

Az iratköteg az 1956-os forradalom és az azt követő néhány hónap szarvasi történéseinek dokumentumait tartalmazza. Negyven éve történt. Most nyílt alkalom, hogy e néhány hónap szomorú dokumentumai alapján a szarvasiak megtudják azt, amit nem tudhattak meg eddig eseményekről, emberekről.

Tisztelet a bátraknak, akik rákerültek a történelem igaz lapjaira – a példák ők legyenek.

Dr. Demeter László polgármester

3. tétel: A dokumentumokról

1956 októberének és novemberének igaz története máig megíratlan. Ami 1957-től napjainkig ezen a téren zajlott, mintapéldája a történelemhamisításnak. A forradalom – 32 év

frazeológiájával: ellenforradalom – eseményeivel foglalkozó írások három csoportba sorolhatók. A többé kevésbé hiteles munkák külföldön – elsősorban Párizsban – születtek. Ezek legnagyobb hiányossága, hogy alapvető dokumentumokhoz nem juthattak hozzá a szerzők, így nem teljeselek.

A hazai munkák egyik része politikai indíttatású rágalomhalmaz. Tisztességes embereket "véres kezű ellenforradalmárrá", a szovjet szuronyok mögül elősompolygó gyávákat, "ügyes" köpönyegforgatókat "nemzeti hőssé" festették át a szerzők. Ezek már megjelenésük pillanatában hitelüket veszítették. Ebbe a csoportba tartozik a szarvasi és Békés megyei eseményekről készült "tanulmány" (Varga Dezső: A Viharsarok visszaüt).

Ennél sokkal veszélyesebbek voltak azok az "értő". kézzel összeállított, valódi dokumentumokkal dolgozó művek, amelyek nem durva ferdítéssel dolgoztak, hanem a dokumentumok szelektálásával és csoportosításával hamisították a történelmet. (Ezek a művek *Berecz János* és *Hollós Ervin* nevével "fémjelezhetők".)

A jelen (és a jövő) helytörténészeinek, történészeinek feladata, hogy megírják e napok hiteles történetét. Nekik kívánunk segíteni, amikor kívánunk segíteni, amikor közkinccsé tesszük a polgármesteri irodán "felejtett" dokumentumok egy részét.

A gondosan összefűzött, időrendbe szedett dokumentumgyűjtemény 60, többségében írógéppel írt lapból áll. Ezek egy része eredeti, aláírással is hitelesített irat, más részük hitelesített másolat. Rajtuk sokszor kézfírásos feljegyzések találhatók. Szerepelnek kézzel írt oldalak is.

Az első irat keltezése 1956. X. 26., az utolsóé 1967. szeptember 19. Nem lehet egyértelműen megállapítani, ki adta a megbízást, ki állította össze, milyen célból. Az valószínű, hogy nem teljes az iratanyag, de a szelekció szempontjait és mértékét csak további kutatásokkal lehet kideríteni.

Az iratok tartalma változatos. A legterjedelmesebbek a különböző ülésekről készült jegyzőkönyvek. Csokorba gyűjtve szerepelnek az akkori Községháza (ma Zeneiskola – Városi Könyvtár) épületében elhelyezett hangosbemondón beolvasott szövegek. Október–november kiáltványai is itt találhatók. Ide csatoltak még magánjellegű kérelmeket, feljegyzéseket, névsorokat, táviratszövegeket.

A dokumentumcsomag egyik legértékesebb darabja a "Szarvasi ellenforradalmi események községi dokumentációja" címet viseli. Ezt teljes terjedelmében közöljük. Ez az első olyan irat, amely az "ellenforradalmi" jelzőt használja. (Keltezése: 1957. március 21.) Október 23-tól követi az eseményeket. Adatai pontosak. Olyan kiáltványból is pontosan idéz, amelyet ma legfeljebb bírósági akták közt lehetne felkutatni. (Pl. a gimnázium forradalmi ifjúsági bizottságának az iskolarádióban felolvasott kiáltványa). A szerző saját információit is beleszövi a szövegbe. (Pl. az egyik gyűlésen felszólaló fiatal nagyapjának 1945-beli tisztségét közli.) Ismét használja a Rákosi éra mondvacsinált fogalmait (pl. kulák). Ez az irat nevezi először "banda"-nak a Forradalmi Bizottság tagjait, hálálkodik a Szovjetunió beavatkozásáért. Megkezdi a legendagyártást: fegyveres ellenforradalmi erőkről beszél, s olyan erőkről is, amelyek a szovjetek bevonulása előtt (!) megkezdték a szervezkedést az "ellenforradalmárok" ellen Szarvason (!).

A dokumentum aláírója az akkori VB egyik vezetője. (Nyugdíjasként ma is Szarvason él.) A dokumentumcsomag iratai alapján készült a következő tanulmány, amely először kísérel meg tényszerűen összefoglalni a forradalom helyi eseményeit.

A szerkesztő

Pilishegyi Péter

A forradalom Szarvason (1956. október 24 – november 3.)

Budapest, 1956. október 23.

Arádiót hallgató, újságot olvasó szarvasiak ugyanúgy értesültek a Budapesten történekről, mint az ország más területein élők.

Rajk László és társai újratemetése, a *Magyar Dolgozók Pártján* belüli viták, az *Írószövetség* hírei, az egyetemek ifjúságának mozgolódásai, különösen a szegedi egyetemen lezajlott diákgyűlések, az ott megfogalmazott követelések, valamint a lengyelországi események hírei futótűzként terjedtek szét a községben. Senki sem tudta, hogy a közeli jövőben mi várható. Nőtt a bizonytalanság, különösen akkor, amikor a rádió bementa az október 23-ra tervezett diáktüntetés engedélyezését, majd betiltását, illetve újbóli engedélyezését. Az emberek érezték, hogy valami készül, de nem tudták, hogy mi; csak egyet tudtak: ugyanúgy nem mehetnek tovább a dolgok, ahogy az előző években. Arra azonban nem számítottak, hogy olyan gyorsan követik egymást a történelmi események, amint az végül megtörtént.

Október 24-én a rádiótulajdonosok értesültek először a diákság budapesti felvonulásáról, a Magyar Rádió épületének ostromáról, majd **Nagy Imre** miniszterelnökké történt kinevezéséről. A rádióban elhangzott híreket megerősítették a hazaérkező diákok és munkások, valamint a községen átutazók. A kapott hírek ellentmondásosak voltak, biztosit senki sem tudott. Hiteles információt csak néhányan hoztak – ők számoltak be a fegyveres harcokról, a szovjet hadsereg alakulatainak beavatkozásáról, a statárium kihirdetéséről, illetve arról az össznépi lelkesedésről, amely az embereket az utcára szólította: a forradalmi hevületről.

Szarvason az első két nap – október 24-25. – várakozással telt el. A különböző rémhírek hatására felvásárlási láz kezdődött, az üzletekben sorbanállások alakultak ki, mindenki szabadulni igyekezett pénzétől, s készleteket halmozott fel élelmiszerekből és iparcikkekből. Nagy Imre kinevezése megnyugtatólag hatott, mivel nagyon sokan benne látták azt a politikust, aki képes kivezetni az országot abból a mély válságból, amibe a **Rákosi Mátyás** vezette csoport vitte. Nem véletlen, hogy az első napok izgalmai után a *Szarvasi Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága* üdvözlő levelet küldött a *Minisztertanács* elnökének. Ebben a következőket írták:

A Szarvasi Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága melegen köszönti Nagy Imre Elvtársat, abból az alkalomból, hogy ismét a magyar kormány élére állt. Arra a helyre, ahonnan a nép megkérdezése nélkül, a nép akarata ellenére eltávolították azok a felelős személyek, akik az országot a jelenlegi súlyos helyzetbe sodorták.

Bízunk abban, hogy az Ön vezetése alatt álló új nemzeti kormány valóra váltja a magyar nép jogos követeléseit és a sérelmeket rövidesen orvosolja. Rendezni kell az egyenlőség alapján a magyar–szovjet kapcsolatokat és biztosítani hazánk függetlenségét. Mindezek megvalósításához békeség,

rend és alkotó munka kell, amiben segíteni fogjuk az új nemzeti kormányt. Éljen a független, szabad, szocialista Magyarország!

A levelet október 26-án a hangosbemondón keresztül ismertették a lakossággal.

Az átalakulás első lépései (október 26-27.)

A forradalom első napjaiban Szarvason a *Hazafias Népfront* járási, illetve községi bizottsága vette kezébe az események irányítását. E szervezetekben főleg a volt tanácsi vezetők tevékenykedtek, így a legtöbb közlemény a járási tanácselnök aláírásával került kihirdetésre.

Polgártársak!

A Hazafias Népfront Bizottsága a rend és a személyi vagyónbiztonság megóvása érdekében felhívja a lakosság figyelmét, hogy este 9 óra után csak halaszthatatlan ügyben tartózkodjon az utcán. Felhívom a lakosság figyelmét, hogy a Magyar Honvédség, a Magyar Rendőrség megalakította a forradalmi tanácsot és teljes létszámával a Hazafias Népfront mellé állt. (...) Felhívja a karhatalmi parancsnokság a lakosság figyelmét, hogy a fosztogatásra, a gyilkosságra a statárium életben marad. Felhívja a Népfront Bizottsága a lakosságot, őrizze meg nyugalmát és minden panaszával, kívánságával a Hazafias Népfront Bizottságánál jelentkezzen, ahol ügye elintézését nyer.

A következő közlemény, amely szintén október 26-án hangzott el, azért is érdekes, mert **Hegedűs Pál** járási tanácselnök elméleti fejtegetésekbe kezdett a *jelképek* eltávolításával kapcsolatban. A hirdetés első részében tudatta a lakossággal, hogy minden községben rendfenntartó bizottság alakult, s megkezdték a népörség szervezését; valamint közölte, hogy a lakosság ellátása biztosítva van élelmiszerekből és más cikkfélésekből. Felhívta a figyelmet, hogy nyugtalanságra nincs ok.

A közlemény második részében viszont a következők hangzottak el:

Lehet-e építeni a szocializmust sajátos magyar módon? Miért ne lehetne, persze, hogy lehet. Van a magyar nép olyan tehetséges, hogy megtalálja szeretett hazája sajátosságainak megfelelő formát, amely megegyezik a nép szokásaival, kívánságaival. Nem szükséges átvenni jelképeket és szokásokat, tudunk mi magunknak ilyet alkotni. Ezért levettük a középületekről az ötágú csillagot, de levettük sapkájukról derék népi rendőreink és honvédeink is, akik gondoskodnak az alkotó munka feltételeiről, a rendről és nyugalomról. Szabadság, jog és igazság legyen népünk osztályrésze!

Az előzményekhez tartozik, hogy október 25-én a *Vasipari Ktsz-nél Körmöczi János*, aki a szövetkezet alapító tagja volt, két ipari tanulóval levette a vörös csillagot. A ktsz elnöke ekkor még visszarakatta, de másnap Körmöczi és társai ismét levették. Október 26-án lényegében Szarvas minden középületéről eltávolították az ötágú csillagot, s nemzeti színű zászlókkal lobogózták fel a községet.

A Hazafias Népfront Járási Bizottsága még 27-én is úgy érezte, hogy kezében tudja tartani az események menetét. E napon ülést tartottak és kiáltvánnyal fordultak a lakossághoz:

Magyar Honpolgárok! Hazafiak!

Történelmi órákban fordul hozzátok a Szarvasi Járási Hazafias Népfront megújított Nemzeti Bizottsága, azzal a felelősségteljes kéréssel, hogy a komoly időkörhöz képest mindenki őrizze meg a járás és a községek nyugalma és rendjét, és óvja meg a nemzeti és magánvagyonát. A Hazafias Népfront Nemzeti Bizottsága 1956. október hó 27-én este 5 órakor a következő határozatokat hozta:

1.) A Hazafias Népfront Nemzeti Bizottsága egyhangúan állást foglal hazánk sorsdöntő helyzetében. Azonosítja magát mindazokkal a nemzeti törekvésekkel, amelyek hazánk igazságos és boldog jövőjét vannak hivatva biztosítani. Kegyelettel hordozzuk mindazon élet áldozatokat, melyeket hazánk hű fia szabadságunk érdekében hoztak. Szent nekünk minden kiomlott hősi vér, amely a valódi igazság és az igazi szabadság érdekében kiomlott. Efeletti gyászunk jelképeként elrendeltük, hogy iskoláink zászlóira a nemzeti gyász jelét: a gyászszalagot azonnal kitűzzék.

2.) Népünk régi sérelmét orvoslandó elhatároztuk, hogy iskoláinkban az önkéntes és szabad hitoktatást azonnal bevezetjük. Nem lehet egy magyarnak semmiféle hátránya abból, hogy templomát látogatja, hogy gyermekét hitoktatásban részesíti.

3.) Mindnyájunk békéjét és tulajdonát megóvandoan a rendfenntartást szélesebb népi alapokra helyezzük. Rendfenntartó közegeink sorába behívjuk a komoly gazdapolgárokat és az érett ifjúságot.

4.) Elhatároztuk azt is, hogy közösségeinkben alakuljanak meg a Nemzeti Bizottságok és ezeken kívül a paraszt társadalom részére biztosítjuk az olvasóköroket annak érdekében, hogy összejöhessenek, tájékozódjanak, valamint hogy megoldatlan kérdéseiket időről-időre megbeszélhessék. Haladéktalanul biztosítani fogjuk azt, hogy a gazdátársadalom igazi képviselői a községi és járási népfront bizottságokban az őket megillető új helyeket elfoglalhassák. Komolyan hordozunk minden nemzetépítő gondolatot, javaslatot és a régi rossz felszámolásával orvosolni fogunk minden sérelmet.

5.) Felmértük a járás és a község élelmezési és ellátási helyzetét. Az illetékes hivatal tájékoztatása alapján megnyugodva állapítottuk meg, hogy a helység élelmezés szükséglete három hónapra teljes mértékben biztosítva van. Elhatároztuk továbbá, hogy a járás területén lévő állami készleteket a járás számára tartalékoljuk és a közellátás részére biztosítjuk addig, míg annak szüksége fennáll. Elhatároztuk újabb hús-székek felállítását. A kiszolgálás zavartalanságának biztosítása érdekében emelni kell a szolgáltók létszámát.

Felhívunk minden öntudatos állampolgárt, hogy vásárlásainál őrizze meg az eddig tanúsított nyugalma, mert sorbanállásra nincs és nem is lesz szükség.

6.) A Hazafias Népfront Nemzeti Bizottsága elhatározta, hogy felülvizsgálja mindazok ügyét, akik nem bírnak a nép bizalmát és gondoskodik visszahívásukról, illetőleg leváltásukról.

7.) Felterjesztéssel élünk az illetékes hatóságokhoz annak érdekében, hogy szűnjön meg a sertések és juhok levágásának engedélyhez kötöttsége,

továbbá szűnjön meg a zsírbeadás. A beszolgáltatási rend gyökeresen változzon meg, különös tekintettel a beadás adójellegére.

8.) A Hazafias Népfront az eddig közöltéken kívül foglalkozott a népünk érdekét szolgáló valamennyi fontos kérdéssel. A nép legszélesebb rétegeivel fel akarja venni a kapcsolatot. Ennek előmozdítása érdekében már holnaptól kezdve Szarvason az Árpád étterem fútcai külön helyiségében fogadóórkat tart, melyeken sérelmeit, észrevételeit, javaslatait minden állampolgár elmondhatja.

Kérünk minden hazáját szerető magyar állampolgárt, támogassa a Hazafias Népfront Nemzeti Bizottságát, mely az új eszmék hordozójává vált, véleményével, javaslatával. Mindenki őrizze meg ezekben a történelmi órákban a nyugalma, s ne hagyja magát indulatoktól befolyásolni, mert csak rendben, fegyelemben biztosítható az igazi és boldogabb jövő. Biztosítunk minden honpolgárt, hogy visszautasítunk minden olyan kísérletet, mely a régi hibás politikai elveket továbbra is érvényre akarja juttatni, és egyedül az emberséges új élet szolgáltatásban állunk.

S z a r v a s, 1956. október 27.

A Szarvasi Járási Hazafias Népfront Nemzeti Bizottsága

A felhívást, illetve határozatot sokszorosították abból a célból, hogy a lakossághoz szórólapon formájában eljuttassák. Mindent megígérték, amiről tudták, hogy megvalósításukról szívesen hallana a nép. A Rákosi-érát kiszolgáló tanácsi vezetők rövid néhány nap alatt "az új eszmék hordozóivá" váltak.

A diákok nagygyűlése (október 28.)

Október 27-én az ifjúság – elsősorban a Vajda Péter Gimnázium és a Mezőgazdasági Technikum diáksága – is megmozdult. Elkészítette 17 pontból álló követeléseit, amelyeket a hangosbemondón keresztül szándékozott közhírré tenni, illetve a másnapra tervezett nagygyűlés egyik napirendi pontjaként ismertetni. A forradalmi gyűlést a Kossuth térre hirdették meg.

Már egy órával a nagygyűlés délelőtt tíz órára jelzett kezdési időpontja előtt nemzeti színű zászlókkal gyülekezett az ifjúság, s indult el a Kossuth térre. Menet közben sokan csatlakoztak hozzájuk. A felvonuló fiatalok élére Szarvasi György volt tanító állt, aki vállalta a nagygyűlés levezetését. Ő ismertette az ifjúság követeléseit, amelyek a következők voltak:

K Ö V E T E L J Ű K !

- 1.) A szovjet csapatok azonnali kivonását az ország területéről.
- 2.) A statárium eltörlését és teljes amnesztiát a forradalmi harcokban résztvevő hazafiak számára.
- 3.) Teljes demokratizmust és sajtószabadságot.
- 4.) A tanácsok összetételének megváltoztatását, munkástanácsok létrehozását.
- 5.) A beszolgáltatási kötelezettség enyhítését, az adók csökkentését.
- 6.) A vágási engedélyek teljes eltörlését, a zsírdézsma megszüntetését.
- 7.) A kiskeresetű dolgozók bérének felemelését.
- 8.) A magánkisipar fejlesztését, a kisiparosok adójának csökkentését, anyaggal való ellátásukat.

- 9.) A nyugdíjkorhatár nőknél 50 éves korra, férfiaknál 55 éves korra való leszállítását, a nyugdíjak felemelését.
- 10.) Rövidebb munkaidőt a dolgozó anyáknak, nagyobb családi pótlékot.
- 11.) Szabad vallásoktatást az általános és középiskolákban, húsvét, pünkösöd és karácsony másnapjának fizetett munkaszüneti nappá nyilvánítását.
- 12.) Az orosz nyelv kötelező tanulásának eltörlését iskoláinkban.
- 13.) Mindenki szakképzettségének és képességeinek megfelelő munkakörben dolgozzék.
- 14.) Egységes irányítás alatt álló ifjúsági rétegszervezetek létrehozását.
- 15.) Szarvas község várossá nyilvánítását.
- 16.) Községünk súlyos lakásproblémájának megoldását, a kislakásépítésekhez nagyobb állami támogatást, előnyösebb kölcsönt.
- 17.) Támogatjuk Békéscsaba hazaszerető ifjúsága követeléseit.

Az utolsó pont arra utalt, hogy Békéscsabáról és Gyuláról áthozták az ottani követeléseket, amelyeket Szarvasi György szintén ismertetett.

Szarvasi beszéde alatt sokan közbekiabáltak, többen helyeslően, de sokan helytelenítve azt. A nagygyűlést egy incidens zavarta meg. **Dr. Kerényi Miksa**, a község ismert orvosa, meglátva a szónokló Szarvasit, a következőket mondta: "Minek tűrik a dolgozók, hogy egy vólt nyilas szónokoljon?!" Erre többen nekitámadtak és tettelg bántalmazták. Egyéb esemény nem történt.

A gyűlést követően hozzákezdtek a nemzetőrség szervezéséhez. Szarvasi felhívására sokan jelentkeztek, elsősorban a gazdfiatalok közül.

A "Szarvas hazaszerető ifjúsága" aláírással ismertetett követelések a főbb pontokban megegyeztek a *Magyar Nemzet* és a *Népszava* október 26-án megjelent számában foglalt követelésekkel. Vonatközlekedés ekkor már nem volt, azonban sok átutazó haladt keresztül Szarvason Békéscsaba irányába, s valószínűleg ők hozták magukkal a budapesti napilapokat. Így a követelések a magyar írók felhívásával együtt bizonyosan ismertek voltak Szarvason is. Jól tükrözték az ország lakosságának általános hangulatát, mivel a követelések többsége minden településen nagyjából azonos volt. A szarvasi 17 pontban sajátos a beszolgáltatási kötelezettség enyhítése (nem eltörlése!), a vágási engedélyek eltörlése, a magánkisipar fejlesztése, a szabad vallásoktatás, továbbá **Szarvas várossá nyilvánítása**. Régi sérelme volt a lakosoknak a községi státusz, holott *Járás székelyhely* volt, és már 1848-ban várossá avatták a települést. A városi rangot a szabadságharc leverése után vonták meg, s az újabb szabadságharc során elérkezettnek látták az itt élők a városi rang ismételt elnyerését.

A polgárőrség és a munkástanácsok megalakulása (október 28-29.)

Az október 28-i események még nem értek véget a nagygyűléssel, illetve a nemzetőrség szervezésével. Délutánra a *Községi Tanács* vezetése és a *Hazafias Népfront Nemzeti Bizottsága* összehívta a község üzeminek és intézményeinek vezetőit. A **Dandé Mihály** által vezetett jegyzőkönyv szerint az értekezleten megjelent **Magyar András** a Postától; **Székely László** a Vas- és Fémipari Ktsz-tól; **Kovács András** a Ruházati Ktsz-tól; **dr. Dörnyei József** az ügyvédi munkaközösségtől; **Skorka Mihály** egyéni dolgozó paraszt; **Papp Lajos** rendőrnagy; **dr. Molitórisz Pál** járási ügyész; **Hegedűs Pál**, a Járás Tanács elnöke; **dr. Záhony Béla**, a gimnázium igazgatója; **Bódi László**, a járási begyűjtési hivatal vezetője; **Bangya Sándor** a Fodrászipari Ktsz-tól; **Kiss István** hadnagy

a Kiegészítő Parancsnokság részéről; **Fodor József** a tanítóképzőből; **Szarvasi György**; **Hódsági Ernő** a Járás Hazafias Népfront részéről; **dr. Szabó Lorándné** a Házipari Szövetkezettől; **Demeter András** a Járás Tanács igazgatási osztályáról; **Petykó András** a DJSZ képviselőként; **Keresztényi Tibor** általános iskolai igazgató; **Gráfik Pál** vb. elnökhelyettes; **Tóth József** rendőr főhadnagy; **Kurcz István** banki dolgozó; **Oravec János** szabómeister; **Vezér Ferenc** százados; **Hajdú György**, **Medvegy Mihály**, **Hanzó András** egyéni dolgozó parasztok.

A tanácskozást **Hegedűs Pál** nyitotta meg, s két fontos feladatról szólt: az egyik a *polgárőrség* megszervezése a lakosság személyi és vagyonszükségletének védelmére az esetleges rendbontókkal szemben; a másik a *Hazafias Népfront tagjainak kiegészítése*, hogy a lakosság minden rétege képviselve legyen a szervezetben.

A következő felszólaló, **Hódsági Ernő**, a Hazafias Népfrontról beszélt, amely eddig nem tudott úgy működni, hogy valóban a dolgozó nép érdekeit képviselje. Beszámolt arról, hogy a Járás Népfront Nemzeti Bizottsága előző napi ülésén kidolgozta a legfontosabb feladatokat – az ezeket tartalmazó szórólapokat szétosztotta a jelenlévők között –, valamint javasolta a községi Népfront újjászervezését.

Dr. Dörnyei József javasolta, hogy a parasztság háromtagú elnökséggel képviseltesse magát a Hazafias Népfront Nemzeti Bizottságában. Tagjait azonnal megválasztották, de nem a javaslat szerint. A megválasztott három személy, **Hipszki György**, a Vasipari Ktsz dolgozója az iparosság képviselőként, **Skorka Mihály** dolgozó paraszt a parasztság képviselőként, **dr. Lehoczki János** nyugalmazott jegyző az értelmiség képviselőként kapta a feladatot, hogy jelölje ki a Községi Hazafias Népfront Nemzeti Bizottságának tagjait, *figyelemmel a község lakosságának összetételére*.

Kurcz István a megalakítandó polgárőrség parancsnokának javasolta **Szarvasi Györgyöt**, amit az értekezleten jelenlévők egyhangúlag elfogadtak. A polgárőrség témaköréhez kapcsolódva **Hajdú György** javasolta, hogy megszervezésekor gondoljanak a tanyasi parasztság személyi és vagyoni biztonságára is.

Ugyancsak a személyi és vagyoni biztonság fontosságára hívta fel a figyelmet **dr. Molitórisz Pál**. Javasolta, hogy fogatosítsanak intézkedéseket az italboltokkal kapcsolatban, mivel szesztilalom van érvényben, és a kirkatokban lévő italok csábítóan hatnak a túlzott italkedvelekre.

Több hozzászóló szintén a rend és a fegyelem fontosságára hívta fel a figyelmet, majd **Szarvasi György** számolt be arról, hogyan került sor a délelőtti tüntetésre, illetve nagygyűlésre, s miért ő szónokolt, miért ő vezette le a gyűlést. Ezután a polgárőrség megszervezésének fontosságáról beszélt, a személyeskedések és a bosszúk mellőzéséről. A parancsnoki megbízást elfogadta.

Végezetül javaslat hangzott el arról, hogy a *Rákosi Mátyás utcát* nevezzék el *Mártírok utcájának*.

Az értekezlet által megválasztott bizottság (**Hipszki György**, **Skorka Mihály** és **dr. Lehoczki János**) gyorsan munkához látott, s október 29-én összeállították a 72 nevet tartalmazó listát azokról a személyekről, akiket a Községi Hazafias Népfront Nemzeti Bizottságába javasoltak. A jelöltek között voltak a község vezetői közül néhányan, a Hazafias Népfrontból, több tanácstag, de MDP-tagok is szerepeltek. A bizottság tartotta magát ahhoz a javaslatához, amely szerint a község társadalma legyen képviselve a Hazafias Népfrontban. A névsort a következő napra tervezett nagygyűlésnek kellett volna jóváhagynia.

Szarvason október 29-én sorra alakultak meg *amunkástanácsok*, először a Gépállomáson, majd a Vas- és Fémipari Ktsz-ben. Ez utóbbi helyen a munkástanács elnöke **Körmöczy János** lett, aki már a forradalom első napjaiban levetette az ötágú csillagot a szövetkezet épületéről.

A *Vajda Péter Gimnáziumban* is ekkor alakult meg a forradalmi ifjúsági bizottság **Madarász István** negyedikes diák vezetésével. Programjuk alapvetően az előző napi nagygyűlésen ismertetett 17 pont volt, ezt egészítették ki néhány – a diákságot érintő – követeléssel.

A szarvasi termelőszövetkezetek bomlása is megkezdődött. Az *Alkotmány* és az *Új Élet* néhány nap alatt feloszlott. A *Haladás* és a *Dózsa* meggyengült ugyan, de tagságának többsége nem lépett ki. Ezekben sok volt a szegényparaszt, s látták, hogy elsősorban a volt nagygazdák sietnek újra birtokba venni bevitt földjeiket, eszközeiket. Ezt segítette elő a *tagosítás hatálytalanítása*, valamint a saját föld megművelésére vonatkozó felhívás.

Hatalomváltás Szarvason. Az FKGP újjászervezése (október 30.)

Az 1940-es évek második felében megszüntetett *pártok* újjászervezése is megkezdődött. Elsőként a *Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt* kezdte toborozni volt tagságát. A 29-én megalakult vezetőség azonos volt a feloszlítás előttivel: tagjai **dr. Csicsely Mihály** ügyvéd, **Hajdú György** és **Lászlóffy István** voltak. A párt kiáltvánnyal fordult Szarvas lakosságához:

Szarvas lakossága, Kedves Magyar Testvéreim!

Nemzeti Hőseink drága vére árán megszületett szabad független hazánk. Lehetővé vált, hogy elfojtott Független Kisgazda Pártunk szarvasi viszonylatban is ismét kibontsa zászlaját melyet a hazugságok és fondorlatok gyalázatos eszközével ragadtak el tőle. A mai nappal birtokba vette régi helyiségét és kéri híveit, hogy nyilvántartásba vétel céljából ott jelentkezzenek. Ugyancsak kéri az ifjúságát, hogy szervezési munkáját kezdje meg. A részükre kijelölt helyiség átvételére a Kisgazda Párt vezetőségénél jelentkezzenek.

A Forradalmi Tanács létrejötte. A közigazgatás átszervezése

Október 30-ára a Kisgazda Párt vezetősége szervezett gyűlést a kultúrházba. Itt került sor a 72 jelölt névsorának ismertetésére, akik közül az MDP tagjait azonnal kihagyták. Ekkor már nem a Hazafias Népfront Nemzeti Tanácsát választották meg, hanem a *Forradalmi Tanácsot*, amelybe huszonheten kerültek. A választásnál itt is igyekeztek figyelembe venni a társadalmi rétegződést.

A Forradalmi Tanács első értekezletét még aznap tartotta a község házában, ahol valamennyi megválasztott tag megjelent. Az ülésen felvett jegyzőkönyv alapján a következő szarvasi polgárokat választották a község új vezető szervébe:

A parasztság részéről: Skorka Mihály, Kepenyés János, Kiszely György, Plentri Pál, Kepenyés György, Patakpárti István, Frecska Mihály. Az ifjúság részéről: Roszik Mihály, Klenk József és Rágyanszki György. Az értelmiség részéről: dr. Csicsely Mihály, Szarvasi György, Megyeri György, Vajda Aurél. A munkásság részéről: Krizsán András, Hipszki György, Novodomszki János, Brózik Károly. A fegyveres erők részéről: Kiss István hadnagy a honvédség részéről, Gulyás György hadnagy a rendőrség részéről, Horváth Mihály alhadnagy a tűzoltóság részéről. A községi dolgozók részéről: Dandé Mihály, Incze Pál. A vasút részéről: Molnár József, Varga János. A Posta részéről: Szarka Gyula és Dautlik József.

A község mezőgazdasági jellegének megfelelően a Forradalmi Tanácsban a parasztság képviselője volt a legnagyobb, köztük egy tanácstag, aki tagja volt az MDP-nek is, egy tsz-tag, valamint a *Földmunkás Medosz* elnöke. Az értelmiséget egy ügyvéd és három pedagógus képviselte. A munkásság soraiban volt szövetkezeti dolgozó, illetve kisiparos. A tanácskozást Szarvasi György nyitotta meg levezető elnökként. Bejelentette a *Járási Forradalmi Bizottság* megalakulását, amelynek elnökévé Lászlóffy Istvánt választották, valamint felkérte Molnár Józsefet a korelnöki tisztség betöltésére.

Molnár József először a bizottság vezetőségének megválasztására tett javaslatot. A Forradalmi Tanács elnökévé Szarvasi Györgyöt, elnökhelyettesekké Kepenyés Györgyöt és Novodomszki Jánost javasolta. *Szarvasi György az elnöki tisztséget elfogadta*, a két elnökhelyettes-jelölt viszont nem, egészségi állapotukra hivatkozva visszaléptek. Helyükbe Kiszely Györgyöt és Skorka Mihályt választották meg. Így Szarvasi György lényegében a polgárőrség parancsnokaként, illetve a Forradalmi Tanács elnökeként a községben teljhatalomhoz jutott.

Megválasztását követően átvette az elnöklést, s először köszönetet mondott dr. Csicsely Mihálynak és Hajdú Györgynek a délelőtti nagygyűlés megszervezéséért, a Kisgazda Párt zászlóbontásáért. Ezt követően dr. Csicsely Mihály bejelentette a *Magyar Dolgozók Pártjának megszűnését*, a pártok szabad szervezésének lehetőségét. Szarvasi György a községi tanács működésének megszűnését hangsúlyozta, s ezzel a község irányítását a Forradalmi Tanács vette át. Javasolta, hogy a november 1-jei halottak napján méltóképpen emlékezzenek meg a felszabadítási harc hősi halottairól, ezen a napon szüneteljen a tanítás, hogy az ifjúság is leróhassa kegyeletét. Indítványozta, hogy a Forradalmi Tanács tagjai minden nap tartsanak ügyeletet a község házában. Felkérte Dandé Mihály községi dolgozót, hogy a rend és a munkafegyelem megtartásáról, valamint a Forradalmi Tanács határozatainak végrehajtásáról gondoskodják. Javasolta továbbá szakmai hozzáértése alapján dr. Csicsely Mihályt jogi tanácsadói tisztségre, aki a megbízást elfogadta.

Ezt követően az elnök – a délelőtti nagygyűlésre hivatkozva – ismertette azoknak a tanácsi dolgozóknak a névsorát, akik munkájukat nem a nép javára végezték, hivatali hatalmukkal visszaéltek. A községi tanács szinte minden vezető beosztású dolgozójának elbocsátására javaslatot tett. Különösen a begyűjtési osztály vezetője ellen léptek fel többen is, így Frecska Mihály, Hajdú György és Skorka Mihály, akik a bírósági feljelentést szorgalmazták, illetve esedékes fizetésének visszatartását.

A begyűjtési dolgozókkal szembeni fellépés érthető volt, hiszen ők végezték a karhatalom segítségével a padlások lesöpítését, az utolsó szem gabona, az utolsó csirke rekvirálását. Számos településen tettelegesen is bántalmazták, sőt meglincselték a begyűjtőket. Szarvason ilyen atrocitásokra nem került sor.

Az elbocsátásokkal a Forradalmi Tanács egy-két eset kivételével egyetértett. Ezen személyek munkájának kivizsgálására bizottság létrehozását javasolták.

A továbbiakban Szarvasi György a *rendőrség* és a *járási kiegészítő parancsnokság* példamutató magatartásáról szólt. Mindkét fegyveres szervezet a forradalomhoz csatlakozott, és sokat tett a község rendjének biztosításáért.

Az értekezleten számos felvetés, észrevétel, bejelentés hangzott még el. Szó volt a begyűjtés megszűnéséről, a község kenyérellátásának biztosításáról, a tartalékolat vetőmag kiosztásáról, a kataszteri munkálatok elősegítéséről, az ifjúságnak a pártkhoz történő csatlakozásáról, a szabad vallásgyakorlásról. Foglalkoztak még a *Micsurin Természetkutató Intézet* sorsával, a kormányt üdvözlő távirat megfogalmazásával, a rendőrség létszámának kiegészítésével. Frecska Mihály azt kérte, hogy a kulákok – akikre háromszorosan volt kivetve az adó – *reális adó kivetésben* részesüljenek. Megkérdezte, hogy a jogos tulajdonosok birtokba vehetik-e az ún. *felfutó földeket*.

Határozat született a községben lévő terménykészlet elszállításának tilalmáról, a gépállomás gépeinek a magángazdák által történő igénybevételenek engedélyezéséről, a halottak napi iskolai szünet elrendeléséről, valamint a *Kossuth-címer* használatáról.

Szarvasi György a Forradalmi Tanács elnökeként felhívta a figyelmet arra, hogy a Tanács nemcsak községi, hanem politikai téren is tevékenykedik. Ezért javasolta, hogy a rendőrség és a karhatalom tagjai tegyenek esküt a Forradalmi Tanácsra. Felkérte a rendőrség parancsnokát, hogy az eskü szövegét ismertesse az állománnyal és írassa alá mindenkiel. Az eskü szövege a következő volt:

Én, a magyar nép fia esküszöm, hogy a Forradalmi Tanács hűséges rendőre leszek, és a magyar függetlenség, illetve semlegesség kivívásáért harcolok.

Esküszöm, hogy a Forradalmi Tanács határozatainak és rendelkezéseinek hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek, ha kell az életem és a vérem feláldozásával is.

Esküszöm, hogy eljáróinkat, parancsnokainkat, zászlóinkat és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom.

A rendőrségi és a népvagyon megőrzőm, a személyi tulajdont megvédem.

Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltó módon viselkedem, becsülettel élek és halok.

A Forradalmi Tanács első ülésének végén Szarvasi György felkért mindenkit, hogy érezze át a Tanács munkásságának rendkívüli fontosságát, azt, hogy milyen sorsdöntő időkben hívta a nép bizalma a Tanács tagjait erre a tisztségre. Felhívta a figyelmet, hogy tisztségéből anyagi előnyöket senki se kovácsoljon, hanem munkálkodjon teljes erejéből a nép érdekében, nehogy az a vád érjen bárkit is, hogy a Tanácsba bekerülve saját javára, a maga boldogulására munkálkodik.

“A legfontosabb az, hogy a nép a Tanács tagjaiban barátját és ne hatalmi tényezőt lásson. Ne érezze azt, amit eddig 12 éven át, hogy szorongva lépett be a tanácsházára, hiszen ez a Tanács most már az övé, a népé és a nép érdekeit képviseli, működésében senki se csatlakozzék.” – zárta be az értekezletet az elnök.

A korábban megalakított Járási Forradalmi Bizottság a községi Forradalmi Tanáccsal párhuzamosan működött, és később át is alakult *Járási Forradalmi Tanáccsá*. Ebben az elnök Lászlóffy István munkáját *Kiszely Mihály*, a kisiparosok delegáltja mint elnökhelyettes és *Lustyik János* pedagógus segítették.

Az MSZMP megalakulása (október 31.)

A *Magyar Dolgozók Pártjának* megszűnéséről, illetve a *Magyar Szocialista Munkáspárt* megalakulásáról a rádióból értesülhettek a szarvasiak. Október 30-án döntöttek az MDP-tagok a párt újjászervezéséről. Megválasztották az ideiglenes elnökséget, az elnök *Litauszki András*, a Tüzép dolgozója lett. Az MSZMP megalakulását írásban jelentették be a Forradalmi Tanácsnak:

Szarvas Község Forradalmi Tanácsa Elnökségének!
Szarvas

Hivatkozással Kádár János államminiszter nyilatkozatára bejelentjük a Tisztelt Forradalmi Tanács Elnökségének, hogy községünkben a Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes elnöksége megkezdte a párt újjászervezését.

Biztosítjuk a T. Elnökséget, hogy ideiglenes elnökségünk szakított a Rákosi-önként minden maradványával és sorainkba nem kívánjuk felvenni az önkényben kompromittált személyeket.

Célunknak tartjuk, hogy a többi demokratikus párttal egyetértésben támogatjuk a Forradalmi Tanács munkáját.

Szarvas, 1956. október 31.

Hazaftias üdvözlettel:
a Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes elnöksége

A párt megalakulásának bejelentését Szarvasi György és a Forradalmi Tanács tagjai tudomásul vették. Az elnök azonban nem járult hozzá, hogy az alábbi közleményt közhírré tegyék a hangosbmondó segítségével:

Honfitársak! Munkások! Parasztok! Értelmiségi Dolgozók!
Kommunisták!

Szarvas község dolgozó Népe!

Szarvas község megújított kommunista pártjának elnöksége nevében felhívással fordulunk hozzátok.

Tudatjuk veletek, hogy teljes egészében egyetértünk a Magyar Nemzeti Kormány azon határozatával, mely szerint a szocialista demokratizmus legszélesebb kibontakoztatása, drága hazánk függetlensége, népünk szabadságának biztosítása, dicső forradalmi vívmányaink megvédése és népünk jövőjének megteremtése érdekében hazánkban a többpárt-rendszert határozta el.

Mélységesen, kommunista gyűlölettel elítéljük Rákosi, Farkas, Gerő és társai aljas, a marxizmus-leninizmus elvével összeegyeztethetetlen vezetési módszereit. Kinyilvánítjuk, hogy nem fogadjuk sorainkba a Rákosi-önként által kompromittált személyeket.

Örök hálával adózunk hős ifjúságunknak és mindazoknak a hazafiaknak, akik életüket nem sajnálva, fegyverrel a kézben viták ki népünk szabadságát, és örökre véget vetettek hazánkban a Rákosi vezette önkényuralomnak.

Kijelentjük, hogy a kommunista párt községi elnöksége a Forradalmi Tanácsot elismeri, és annak munkájához a legmesszebbmenő segítséget nyújtja, amely a független, szabad, demokratikus Magyarországra építésére irányul.

Kommunista Elvtársak!

Felhívunk benneteket, Pártunk minden tagját, kinek szilárd elhatározása, hogy a megújult, kizárólag a marxizmus-leninizmus elvei alapján dolgozó kommunista párt tagja, hogy lásson munkához.

Rendezzük pártunk sorait, szilárdítsuk meg pártunk egységét, és fogjunk

hozzá a többi demokratikus párttal szoros koalícióban a munkához. Ezért a legrövidebb időn belül minden párttag keresse fel alapszervezetét és kommunista-hoz méltóan lásson hozzá a feladatok végrehajtásához. Célunk a többi demokratikus párttal egyetértésben biztosítani a nyugalmat, a rendet és a fegyelmet. Megőrizni a forradalom vívmányait: a szabadságot, függetlenséget. Biztosítani a dolgozók követeléseinek maradéktalan végrehajtását, megvédeni a társadalmi és személyi tulajdont.

Áldozatos munkátokra számítva hívunk benneteket sorainkba.

A Magyar Szocialista Munkáspárt községi ideiglenes elnöksége

Ez a felhívás nem hangzott el a községi hangosbemondóban, a volt MDP-tagok egymásnak adták tovább a leírt szöveget, noha számosan nem értettek egyet a benne foglaltakkal. A kommunisták nagyon gyorsan rendezték sorikat – elvesztett hatalmukat vissza akarták szerezni. Néhányan fegyverrel is rendelkeztek.

Október 31-én este már gyertyák ezrei világították be a szarvasi temetőket. Másnap Halottak Napja volt. November 1-jén a Gimnázium Forradalmi Diáktanácsának felhívására az ablakokban is égtek a gyertyák. Az emberek a szabadságharc hősi halottaira emlékeztek.

A Nemzeti Parasztpárt újjászervezése (november 1.)

A Kisgazda Párt megalakulását követően szerveződni kezdett a *Nemzeti Parasztpárt*. Már október utolsó napján létrehozta ideiglenes intéző bizottságát, és másnap felhívással fordult a lakossághoz:

A Nemzeti Parasztpárt szarvasi szervezetének ideiglenes intéző bizottsága értesíti a község parasztságát és lakosságát, hogy a Nemzeti Parasztpárt újjászervezését és működését megkezdte.

Bárkinek kérdése, bejelenteni valója, problémája van a jelenlegi kérdésekről, vagy a továbbiakra vonatkozólag, a piactéri régi párhelyiségben minden felvilágosítást megkap.

Szarvasi paraszttársak, volt parasztpárti tagok, felkérünk benneteket, hogy jöjjetek és segítsetek nemzetünk javára, hogy a Nemzeti Parasztpárt mielőbb politikailag és gazdaságilag megerősödjön és ismét egységes legyen.

Szarvas, 1956. november 1.

Skorka Mihály

Egy nappal később újabb közleményt olvastak be a hangosbemondóban:

Az újjáalakult szarvasi Parasztpárt ideiglenes intéző bizottsága felhívja a község lakosságát és parasztságát, hogy működését megkezdte, és bárkinek kérdésére vagy problémájára a választ megadja a piactéri parasztpárt régi helyiségében.

Tudatjuk a parasztsággal, hogy a "Nemzeti Parasztpárt" név helyett a jövőben a párt hivatalos neve "Petőfi Pártja" lett, és ez alatt a név alatt hivatalosan is a mai naptól kezdve működik.

Felkérünk minden szarvasi paraszttársat, hogy jöjjön és támogasson

munkánkban, hogy mielőbb a párt politikailag és gazdaságilag a nemzet megerősödésére és függetlensége érdekében egységes és erős legyen.
Szarvas, 1956. november 2.

Skorka Mihály

Újabb nagygyűlés és a Forradalmi Tanács ülése (november 2.)

November 1-jén hirdette meg a következő napon tartandó nagygyűlést a Kisgazda Párt. Tárgyként "A forradalmi vívmányok biztosítása érdekében hozandó intézkedések"-et jelölte meg. Minden szarvasi lakost hívott a kultúrházba, és felszólított a parasztság mozgalmához való csatlakozásra. A felhívásban utaltak arra, hogy "vannak, akik a magyar egység megbontására, széthúzására törekuszenek. Különösen a parasztság sorait kívánják megbontani!". Ez az e napon megalakult Nemzeti Parasztpártra utalhatott. Továbbá a Kisgazda Párt vezetését felszólította a parasztságot, hogy élelmiszerral is segítse a szabadságharcosokat. A november 2-án megtartott nagygyűlés egyik fontos napirendi pontja is ez volt.

A nagygyűlésen kb. százötvenen vettek részt, elsősorban azok az idősebb gazdák, akik csatlakoztak a Kisgazda Párthoz. A gyűlés előadója Szarvasi György volt, aki itt jelentette be a Magyar Szocialista Munkáspárt megalakulását, megjegyezve, hogy "Megengedem, hogy szervezkedjenek, de ez a párt nem számít, úgysem lesz életképes."

A megjelentek elsősorban a mezőgazdaság kérdéseivel foglalkoztak. Sürgették a termelőszövetkezetek felosztását, a földek visszaadását korábbi tulajdonosaiknak, a tagosítás érvénytelenítését. Itt született döntés a *Szarvasi Terményforgalmi Vállalat* raktárában lévő gabona vetőmagként történő felhasználásáról, az egyéni gazdálkodók számára kiadásáról. Ez ügyben Kiszely Mihály, a Járási Forradalmi Tanács elnökhelyettese intézkedett.

A hatalomváltás személyi kérdései

A gyűlést követően rendkívüli ülést tartott a Forradalmi Tanács. Ezen megjelentek: Szarvasi György, Skorka Mihály, Kepenyés György, Patakpárti István, Frecska Mihály, Rágyanszki György, Roszik Mihály, dr. Csicsely Mihály, Megyeri György, Vajda Aurél, Novodomszki János, Brózik Károly, Kiss István, Gulyás György, Horváth Mihály, Dandé Mihály, Molnár József, Varga János, Szarka Gyula, Dautlik József tanácsstagok és Incze Pál jegyzőkönyvvezető.

Szarvasi György felvetette, hogy elutazása miatt távollétében szükség lenne helyettesítésére, s ezt a feladatot egy általános helyettes tudná ellátni. A délelőtti nagygyűlésre hivatkozva javasolta erre a tisztségre Frecska Mihályt, akit az ülés egyhangúlag megválasztott. A következő napirendi ponttal kapcsolatban szó szerint idézzük a jegyzőkönyvet:

Elnök bejelenti, hogy a forradalom után községünkben maradtak idegenek, akiknek állandó lakhelye nem Szarvas községben volt és viselt pozíciójuk megszüntével itt gyökerük nincsen, ezért kívánatos, hogy Szarvas községből mielőbb távozzanak el. Ezen személyek: Krivik András másodtitkár, nagyszénási lakos, Tobai László, a gépállomás felügyelője, dobozi lakos, Antal András pártfunkcionárius, kondorosi lakos, Balogh Imre, Rózsa Béla, csorvási lakos és Szilágyi János, békéscsabai lakos. Az ülés egyhangú határozattal kimondja, hogy nevezetteket felszólítja, hogy Szarvas községből 3 nap alatt eredeti állandó lakhelyükre távozzanak, illetve költözzenek vissza.

A felsorolt polgárok főleg az MDP, illetve az MSZMP támogatói közül kerültek ki. A továbbiakban szintén a személyi kérdésekkel foglalkozott a Forradalmi Tanács. Szarvasi György ismét a kisgazdagyűlésre hivatkozott, ahol kimondták, hogy

"... mindenki szakképzettségének megfelelő munkakörbe kerüljön, azok pedig, akik a vállalatoknál, üzemeknél, hivatalokban nem szakképzettségüknek megfelelő munkakört töltenek be, képességüknek megfelelő munkakörbe helyeztessenek át."

E bevezetés után a *Földművesszövetkezet* vezetőinek alkalmasságára tért át. A Tanács a kérdésben úgy döntött, hogy a Földművesszövetkezet önkormányzati szerv, így az ügyben a szövetkezeti tagságnak van joga dönteni. Ezenkívül több személy ellen kezdeményeztek vizsgálatot.

A személyi kérdésekhez tartozóan Szarvasi György a Járási Tanács létszámának csökkentésére, illetve a kataszteri nyilvántartások felülvizsgálatára, valamint a volt községi gyümölcsöskertnek – amely a tagosítás során a *Dózsa Tsz* tulajdonába ment át – községi tulajdonba való visszavételére tett javaslatot. A törzsgyümölcsös községi tulajdonba való visszavételét a Tanács egyhangú határozattal kimondta.

A tanácskozás további részében a rendőrség munkájáról és a nemzetőrség községi irányítás alá helyezéséről volt szó. Többen kifogásolták, hogy a nemzetőrség felett a Járási Forradalmi Tanács rendelkezett, holott a község hozta létre, s a községnek volt rá szüksége. Javasolták azt is, hogy a Kormány felhívásának értelmében a községben is mindenki vegye fel a munkát november 5-én, hétfőn, s ezáltal szűnjön meg az üzemekben a munkabeszűntetés.

A Forradalmi Tanács ülésének végén az elnök bejelentette, hogy

"... távmondát, illetve felhívás érkezett, mely szerint három tagú küldöttség menjen a községből Győrbe. A küldöttségbe a járási Forradalmi Tanács Szarvasi György, Lustyik János és Kiss Béla tagokat jelölte ki. Kéri a kiküldetéshez a községi Forradalmi Tanács hozzájárulását. Az ülés a kiküldetéshez egyhangúlag hozzájárul."

Az ülés utolsó bejelentéseként Szarvasi György a Forradalmi Tanács *Nemzeti Bizottmányá* történő átalakulásáról szólt. Első ülését november 5-ére, hétfőre jelentette be – erre azonban már nem kerülhetett sor.

A jegyzőkönyvből nem derül ki – de más dokumentumokból sem –, hogy milyen felhívásra indult el a következő napon a háromtagú delegáció a távoli Győrbe. Valószínűleg a Nagy Imre kormányával szembe forduló ún. *győri kormány* felhívásáról lehetett szó. Lehetséges, hogy Szarvasra is eljutott *Dudás József Függetlenség* című lapja. Október 30-án két szám is megjelent, bennük nagybetűs címeikkel ugyanazok a követelések: az egyikben *"Nem ismerjük el a jelenlegi kormányt!"*, a másikban *"A koalíciós kormányt sem fogadjuk el!"* címmel. A 25 pont közül a 11. a következőket tartalmazta:

A kormány alakuljon át ideiglenes jelleggel. Tagjai legyenek a szabadságharcosok vezerségéből, a Nemzeti Bizottmány választott tagjai, valamint Kovács Béla, Nagy Imre és Kádár János.

Az október 27-én megalakult kormányból csak hármukat fogadta el a Nemzeti Bizottmány. Lényegében Dudásék követelésére alakította át Nagy Imre november 2-án kormányát, s

kihagyta az új kormányból azokat a politikusokat, akik ellen tiltakoztak. A *Magyar Függetlenség* november 3-án közli a megalakult új kormány névsorát: miniszterelnök és külügyminiszter Nagy Imre, honvédelmi miniszter Maléter Pál, államminiszter Tildy Zoltán, Kovács Béla, B. Szabó István, Kéthly Anna, Kelemen Gyula, Fischer József, Bibó István, Farkas Ferenc, Losonczy Géza és Kádár János lett. A kormány átalakításáról már november 2-án beszámolt a rádió, így Szarvason ebből is értesülhettek.

Önszerveződési kísérletek

A községben november 2-án újabb forradalmi tanácsok alakultak. A KIOSZ helyi csoportjának tagjai kinyilvánították, hogy nem kívánják tovább a KIOSZ fennállását, hanem az *Ipartestület* újjáalakítását szorgalmazták. Visszakérték az Ipartestület székházát is. Megalakították a *Kisipari Forradalmi Tanácsot*, amelynek tagjait az azonos szakmában dolgozó kisiparosok választották meg. Követeléseiket öt pontban foglalták össze:

1. A szovjet csapatok azonnali kivonása Magyarországról.
2. Független, semleges Magyarország megteremtése.
3. Az Ipartestület volt székházát visszaadni.
4. Az iparosságtól jogtalanul elvett műhelyeket és szerszámokat visszaadni.
5. Az egyfázisú adó bevezetését elrendelni.

A Kisipari Forradalmi Tanács elnökévé **Óhegyi Jánost** választották, az öttagú bizottság tagja volt még **Tótfalusi Jolán**, **Sztrehovszki Márton**, **Kepka János** és **Roszarovicz András**. A Községi Forradalmi Tanácsba **Brózik Károlyt**, a Járási Forradalmi Tanácsba **Kiszely Mihályt**, **Weisz Bélát** és **Bankó Istvánt** delegálták.

A községi tanács dolgozói szintén november 2-án alakították meg a munkástanácsot. Külön követeléseket nem fogalmaztak meg, a felvett jegyzőkönyvben csak a megalakulás tényét, illetve a választás eredményét rögzítették. A kilenc tagú *Forradalmi Munkástanács* három főből álló vezetőséget választott: elnök **Tomka Pál**, vezetőségi tagok **Dankó János** és **Kovács János**.

November 2-ával lényegében Szarvas minden üzemében és intézményében megalakultak a munkástanácsok. Több helyen leváltották a régi vezetőket, s készültek a munka beindítására.

A forradalom végnapjai (november 3.)

November 3-án Szarvasi György, Lustyik János és Kiss Béla személygépkocsival elutaztak Győrbe. Budapesten keresztül mentek, tájékozódni kívántak az ottani helyzetről. Magukkal vitték – 28 pontra kibővítve – az október 28-i nagygyűlésen elhangzott követeléseket *"Szarvas hazaszerető népe"* aláírással. Az eredeti 17 pont mellé néhány olyan pontot vettek fel, amelyek az országos követelési listákon szerepeltek; ilyen volt a szélesebb alapokra támaszkodó nemzeti kormány megalakítására, a bűnösök bíróság elé állítására, valamint *március 15., október 6. és október 23. nemzeti ünneppé nyilvánítására* vonatkozó követelés. Ezenkívül a nemzetközi szerződések nyilvánosságra hozatala, a hadifoglyok azonnali hazaszállítása, a munkaszolgálatra bevonultak leszerelése, a bebörtönzött politikai foglyok azonnali szabadlábra helyezése szerepelt új pontként a Győrbe vitt anyagban.

Nincs dokumentum arról, hogy Győrben kikkel találkoztak, milyen információkat kaptak. Este érkeztek a városba, ott éjszakáztak, s másnap – november 4-én – reggel döböntően észlelték a szovjet harckocsik mozgását az utcákon. Itt szereztek tudomást Kádár János

beszédéről, amelyben bejelentette a *Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány* megalakulását. Már hajnalban, 5 óra 20 perckor hallhatták először a *Szabad Kossuth Rádióban* Nagy Imre rövid beszédét:

Figyelem! Nagy Imre, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke szól a magyar néphez:

"Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével!"

6.40-kor Nagy Imre felhívását kisebb módosítással megismételték. A miniszterelnök ezzel egyidőben az ENSZ főtáskáját is értesítette a szovjet beavatkozásról.

Szarvasi György és két társa azonnal indultak vissza Szarvasra, de most már nem Budapest, hanem Dunaföldvár irányába. Útközben találkoztak szovjet csapatokkal, de szerencsésen hazaértek.

Eközben Szarvason az újjáalakult MSZMP tagjai sem tétlenkedtek. Rózsa Béla és **Huszárik György** hadnagyvezetésével már november 3-án lefegyverezték a nemzetőrséget, s átvették a fegyveres ellenőrzést. A hazaérkező Szarvasi György meglepetve látta, hogy nem az ő polgárőrei kezében van a fegyver, hanem általa is jól ismert kommunisták fogadják... Elvették a fegyverét, és aláírtak vele egy papírt, amin azt olvashatta, hogy lemond minden tisztségéről, s elfogadja házi őrizetbe vételét. A forradalom több helyi vezetőjével hasonlóképpen cselekedtek.

November 6-án az MSZMP összehívta a pártok és intézmények képviselőit a *Magyar Munkás-Paraszt Forradalmi Tanács* megalakítása céljából. Ezen még részt vettek a Független Kisgazda Párt és a Petőfi Párt, valamint a munkahelyek küldöttei is, akiknek többsége korábban tagja volt a Magyar Dolgozók Pártjának.

November és december folyamán sor került még néhány kisebb megmozdulásra, sztrájkszervezésre egyes munkahelyeken, illetve a diákság körében, élelmiszersegélygyűjtő akciókra a budapestiek javára. Ezek szervezésében a volt Járási Forradalmi Tanács vezetői játszottak főszerepet. Azon viszont már nem tudtak változtatni, hogy a forradalom elbukott. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 17/1956. (XII. 8.) számú határozatával minden forradalmi bizottságot megszüntetett.

Kezdetét vette a megtorlás.

Felhasznált irodalom:

Dokumentumok, jegyzőkönyvek:

- A szarvasi Járási Hazafias Népfrent üléseiről készült jegyzőkönyvek, felhívások
- A községi Forradalmi Tanács jegyzőkönyvei
- A hangosbemondó számára leadott írásos anyagok, felhívások
- Az eskü szövege
- 1956 a sajtó tükrében; Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1989.
- **Gyurkó László** (szerk.): 1956 sajtója; Magyar Krónika; Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1989.
- **Horváth József**: Forradalom és ellenforradalom Szarvason; Népszabadság, 1957. III. 10.
- **Maday Pál**: Szarvas története; Szarvas, 1962.
- **Szabó Pál Miklós**: Göröngyös úton; Szarvas, 1989.
- **Tóth Lajos**: Szarvas Járás-Város szabad negyedszázada 1945-1970.; Szarvas, 1970.
- **Varga Dezső**: A Viharsarok visszaüt; Gyula, 1959.

Egy dokumentum 1957-ből

9. Szarvasi ellenforradalmi események

községi dokumentációja

1956. október 23-án Budapest hazánk fővárosában megindult ellenforradalmi események községünk vonatkozásában is már ezt követő napon észleltette hatását.

A szarvasi Vasipari KTSZ-nél 25-én Körmöczi János utasítására két ipari tanuló levette a vöröscsillagot. A KTSZ elnöke Székely László utasítására még az nap vissza is helyezték. 26-án Körmöczi János és társai határozott fellépésére ismét a csillagot levették. Ugyanezen a napon amikor a rádióban elhangzott Nagy Imre felhívása a házak fellobogózására vonatkozólag Körmöczi János megjelent a KTSZ. raktárában és nemzeti színű zászlókat kért, majd az ottlévő piros zászlók közül egyet összetépett és annak rúdját is összetörte. Ezután másik vörös zászló összetépetéséhez fogott hozzá, de ebben a munkában már a KTSZ. raktárosa Gyurik János megakadályozta. Körmöczi János és társai Demjén János, Ruzsicska Mihály, Igrényi, Dálnoki, Benkó János szövetkezet ellenes hangulatot szítottak a KTSZ dolgozói között, s irányt vettek a kisipari szövetkezet felbomlasztására. Körmöczi János kezdeményezésére Krizsán János a gumijavító részleg leválását akarta a szövetkezet vezetőségével megszavaztatni.

A szarvasi ellenforradalmárok október 27-én éjszaka Békéscsabáról Szarvason megjelent fegyveres ellenforradalmárok személyes felhívására október 28-án már aktívan is megkezdtek tevékenységüket.

Az ifjúság e napon nagygyűlést szervezett azzal, hogy ott ismertetik pontokban foglalt követeléseiket. Már az ifjúsági ülésen történő felvonulásnál az ifjúság sorai között legelől menetelt Szarvasi György volt elcsapott tanító, aki ellen a felszabadulás utáni időben elkövetett népellenes cselekmény miatt eljárás volt folyamatban. Az ellenforradalmárok községben történő tevékenységében, irányításában Szarvasi Györgynek igen nagy szerepe volt.

A Kossuth téren a Szabadság emlékműnél megtartott nagygyűlésen Szarvasi György mondotta el a népi rendet gyalázó és ellene uszító beszédét, majd felolvasta Szarvas ifjúsága nevében szerkesztett pontokban foglalt követelést. Közben a tömegből Békéscsabáról és Gyuláról áthozott ifjúság követelését átadták neki, amit Szarvasi György szintén felolvasott, hogy a gyűlés fogadja el, illetve csatlakozzon a követelésekhez.

A gyűlésen már megmutatkozott a közbe-kiáltásokból, hogy az ellenforradalmisták keze van benne, közvetve a gyűlés szervezésében és légkörében. Ezért került sor, hogy a gyűlésen tetteles bántalmazás is történt, dr. Kerényi Miksa orvosnak, aki találoán közbeszólt, – amikor Szarvasi uszító, a nép rend ellen beszédét mondotta, – "minek tűrik a dolgozók, hogy egy volt nyilas szónokoljon és uszítson".

A gyűlés után a kultúrházban Szarvasi György a gyűlésen történő felhívása és utasítására megkezdtek az ellenforradalmi személyekből a nemzetőrségi szervezését, hogy fegyverrel is biztosítva legyen a hatalmuk. Ezen a napon a délutáni órákban a községi tanácsnál Szarvasi György kezdeményezésére össze lettek hívva különböző szervek, intézmények és a község vezetői. Ennek a megbeszélésnek a célja az volt, hogy előkészületeket tegyenek

az ellenforradalmi tanács mikénti megalakítására. A megbeszélésen megjelent Szarvasi György és a Kisgazdapárt volt jobboldali szárnyánál több elv barátja is. Az értekezlet elején Szarvasi György és Kalouszki Mihály evangélikus pap között elkezdődött a személyeskedés, intrika. Ezen az értekezleten a jelenlévők megegyeztek abban, hogy az ellenforradalmi tanács megválasztása érdekében egy 3 tagú előkészítő bizottságot hoznak létre dr. Lehoczki János volt községi jegyző, Skorka Mihály középparaszt és Hipszki György Vas- és Fémipari KTSZ dolgozók személyében.

Ezeknek a feladatuk volt, hogy 29-én üljenek össze és a község dolgozóiból válogassák ki azokat a személyeket és névsort állítsák össze, amit majd október 30-án a Kisgazdapárt által szervezett megtartandó nagygyűlés fog megválasztani, mint forradalmi tanács tagokat. A bizottság a jelöltek között kevés számban ugyan jelölt tanácsstagokat is és a Hazafias Népfrent tagjait is, akadt egynéhány MDP tag is. Ezt azonban nem jó szemmel nézték Szarvasiék és a hirtelen megalakult Kisgazdapárt vezetői, hogy dolgukban biztosak legyenek az általuk szervezett 30-i nagygyűlés elé vitték a Forradalmi Tanács tagjainak megválasztását.

1956. október 29-én a szarvasi Gépállomáson megalakult az u.n. munkástanács. E munkástanács tagja volt többek között Vámagy István volt csendőr és Moldoványi Dezső hortista börtönőr is, akik javaslatára a munkástanács Galcsik György a gépállomás igazgatójának felmondott.

A szarvasi Vas- és Fémipari KTSZ-ben október 29-én gyűlést hívtak össze, amelyen a régi vezetőség leváltását követelték, megválasztották ezen a gyűlésen a munkástanácsot, amelynek elnöke Körmőczy János lett. Ezen a gyűlésen erősen vádolták Székely László MDP szövetkezeti elnököt, valamint a gyűlésről távollevő Doroszlay Ervin főkönnyelőt. Körmőczy János már ezen az ülésen jogtalanul bérköveteléssel állt elő a munkástanács nevében. A szövetkezet elnöke és főkönnyelője a jogtalan kifizetéseket megtagadta és követelte, hogy a munkástanács valamennyi tagja írásban adja ehhez hozzájárulását. Akkor mindkettőjüket Körmőczy és társai munkásellenesnek nevezték és kijelentették, hogy nem ér semmit a jogtalan bérkövetelés kifizetés helytelensége és annak káros következményeiről szóló nyilatkozatuk.

Ezen a napon a szarvasi általános gimnáziumban is megalakult a forradalmi ifjúsági bizottság. Mit akart a szarvasi gimnázium forradalmi ifjúsági bizottsága? A szarvasi általános gimnázium forradalmi ifjúsági bizottság Madarász István IV. éves diák vezetésével a többi között a következő követelést olvasta be a iskola rádiójában.

a./ A földek 200 kat. holdig való visszaadása a földbirtokosoknak.

b./ Szabad választások tartása több párttal, külföldi ellenőrzéssel.

Oktober 30-án megtartott gyűlés alkalmával, amelyet a Kisgazdapárt vezetői szerveztek Hajdú György kulák volt a gyűlés vezető elnöke. Ezen a gyűlésen választották a Forradalmi tanács tagjait. Ezen a gyűlésen a hangadók a kulákok és a népi demokratikus rendszer ellenségei voltak nagyrésztben. A forradalmi tanács választása során dühödttámadást intéztek a községi tanács vezetői és egy néhány becsülete dolgozó ellen. Eltávolítást követelték Gráfik Pál vb. elnök, Gombár János lakásügyi előadó, Harmati Pál begyűjtési hivatalvezető, Jánovszki Mihály igazgatási csoportvezető elvtársakat és több becsületes tanácsi dolgozót. Kimondták, hogy a mezőőrökre, adóbeszedőkre szükség nincs, ez érthető is volt, hiszen Hajdú György és Frecska Mihály, dr. Csicsely Mihály arra gondoltak, hogy elérkezett az ő idejük és az államigazgatást az ő irányításuk alá veszik.

A forradalmi tanács tagjai a következőképpen lettek megválasztva: Skorka Mihály középparaszt, Kepenyés János középparaszt, Kiszely György 1955-ben kulák listáról lekerült középparaszt, Plentri Pál középparaszt tanácsstag MDP tag. Kepenyés György

középparaszt Dózsa tesz. tag, Patakparti István a Földmunkás MEDOSZ elnöke, Frecska Mihály kulák volt malomtulajdonos, sertés nagykereskedő, az ifjúság részéről Rágyanszki György, Roszik Mihály, Klenk József, az értelmiség részéről dr. Csicsely Mihály ügyvéd, Szarvasi György volt tanító, Megyeri György a II-es számú általános iskola volt igazgatója, Vajda Aurél a Tanítóképző tanára, a munkásság részéről Novodomzski János, Hipszki György, Krizsán András Vas- és Fémipari KTSZ dolgozói, Brózik Károly üveges magánkisiparos, a fegyveres erők részéről Kiss István hadnagy, a kiegészítő parancsnokság dolgozója, Gulyás György hadnagy B.M. Osztály dolgozója, Horváth Mihály alhdgy. A Tűzoltó alosztály helyettese. A községi tanács részéről Dandé Mihály vb. titkár, MÁV részéről Molnár József és Varga János, a posta részéről Szarka Gyula és Dautlik József. Az, hogy egy-két elvtárs is mutatóba került az ellenforradalmi tanácsba, nem változtatott a lényegen semmit. Legfeljebb az eseményeken belül csendes szemlélőként gyűjtötték az adatokat az ellenforradalmi tanács tevékenységére vonatkozólag.

Az ellenforradalmi tanács még az nap este megtartotta első ülését, amelyen az október 30-án megtartott ellenforradalmi ülés jegyzőkönyv tanúsága szerint 100 %-osan jelentek meg. Ezen az ülésen Szarvasi György, bejelenti, hogy a mai napon a délelőtti folyamán megtartott nagygyűlés a község forradalmi bizottság megalakulását határozta el, amelynek létrehozásához ideküldte kijelölt tagjait. Felkérte Molnár József MÁV előjárót a korelnöki tisztség betöltésére. A korelnök megköszönte a beléhelyezett bizalmat és az ülésnek napirendi pontként a forradalmi tanács vezetői megválasztására tett javaslatot. Az ellenforradalmi tanács elnökévé Szarvas György helyettes elnökévé pedig Kepenyés György és Novodomzski János megválasztását javasolta. Szarvasi György az elnöki tisztséget elvállalta, míg Kepenyés György és Novodomzski János személyi és egészségügyi körülményeikre hivatkozva a tisztséget nem vállalták, mire az ülés résztvevői Kiszely György és Skorka Mihályt választották meg helyettes elnökökké, akik a tisztséget el is fogadták. Ezen a gyűlésen mond köszönetet Szarvasi György az ellenforradalmi tanács elnöke dr. Csicsely Mihály és Hajdú Györgynek azért, hogy sikerült nekik a nagygyűlést megszervezni.

dr. Csicsely Mihály ezen az ülésen bejelentette, hogy a Magyar Dolgozók Pártja megszűnt, ezután minden párt szabadon szervezkehet és megtarthatja gyűléseit. Majd Szarvasi György bejelentette az ellenforradalmi tanácsülésnek, hogy a községi tanács vb. működése megszűnt s ezután a község életének irányítását az ellenforradalmi tanács veszi kezébe. Ezért a forradalmi tanács tagjainak a község házában mindennap szolgálatot kell tartaniuk, hogy a panaszokat és kívánságokat felvegyék s egyben utasítsák a község apparátusában maradó dolgozókat az ügyek mikénti elintézésére, s egyben utasította a községi tanács vb. részéről jelenlévő Dandé Mihály vb. titkárt, hogy a rend és a munkafegyelem betartásáról és a forradalmi tanács utasításainak és határozatainak végrehajtásáról gondoskodjon. Továbbá javaslatot tesz az ellenforradalmi tanács elnöke arra, hogy a község életében olyan ügyek intézése is előfordul, amelyhez jogi érzék és szaktudás is megkívánatik, ezért kéri a forradalmi tanácsot, hogy az ilyen ügyek intézésével dr. Csicsely Mihály ügyvédet ezen ügyek intézésével bízzák meg. dr. Csicsely Mihály ezen tisztséget el is fogadta.

Ezek után bejelentette, hogy a forradalmi tanács mondja ki a népgyűlés javaslata alapján - bár ezen a gyűlésen legnagyobb részt osztályidegenek és kisebb %-ban vettek becsületes dolgozók részt - hogy Harmati Pál a begyűjtési hivatal vezetője. Szűcs Jánosné, Huszárik Mihályné, Nagy Bélintné begyűjtési hivatali dolgozók, Gombár János lakásügyi előadó. Paulik Pál, Frankó Pál és Farkas János pénzügyi dolgozók valamint Gráfik Pál vb. elnökhelyettes azonnali elbocsájtását. Továbbá kéri, hogy Litavec István járási tanács dolgozó elmozdítására a járási tanács felé tegyen a községi ellenforradalmi bizottság javaslatot.

Ezután Frecska Mihály, Hajdú György és Skorka Mihály egybehangzóan kifejtik, hogy Harmati Pál begyűjtési hivatal vezető ellen a forradalmi tanács az ügyet a bíróság elé terjessze, ahol köteleztesse az általuk elképzelt fokozott károk megtérítésére és nevezett esedékes fizetését pedig tiltsák le. Bár az általuk felvetett kártérítés kötelezettség megfizetésére semmiféle adatok nem álltak és nem állnak rendelkezésre, mert mint begyűjtési hivatalvezető mindenkor a törvényben előírt állampolgári kötelezettség teljesítéséért fáradságot nem kímélve dolgozott és munkája ellen a végrehajtóbizottsághoz, az októberi események előtt, dolgozók részéről sérelem nem érkezett.

Ezen a gyűlésen Frecska Mihály hozzászólásában kérelemmel fordult a Forradalmi tanácshoz, hogy a kulákok reális adófizetésben részesüljenek. Ugyancsak kérte továbbá, hogy a község területén lévő ilyen személyek által följánlott ingatlanokat, ezen személyek birtokba vehessék. Továbbá javaslatot tett, a forradalmi bizottság arra vonatkozólag, hogy Csicsely Pál, az itteni Tüzép telep vezető, magatartása ismert kommunista, önkényesen járt el az ő személyével kapcsolatban is, ezért kéri, hogy Csicsely Pált jelenlegi állásából elbocsájtassék.

Az ifjúság részéről Klenk József javasolja, hogy a középiskolákban tantárgyként vezessék be a politikai órát hetenként egyszer, mert a forradalom után is sok kérdés lesz ami az ifjúságot érdekli. Itt azonban meg kell említenem azt, hogy Klenk József nagyapja Dauda Mihály a felszabadulás évében a község bírója volt, virilista, tímár mesterséget folytatott, kb. 200 kat. hold földje és állandó idegen munkaerővel dolgoztatott.

Ezen a gyűlésen Krizszászkai András bejelentette, hogy ő most érkezett Hajdúszoboszlóról és minden községben már a Kossuth címer volt kitéve, kéri, hogy községünkben is minél előbb tegyék ki a Kossuth címet.

A szarvasi Állami gazdaságban október 30-án alakult meg a munkástanács. A munkástanács megválasztására összehívott dolgozókat Somfai András leította és ezen keresztül olyan munkástanácsot hozott létre, amely mindenkit képviselhetett csak a munkásokat nem. A munkástanács a következő személyekből tevődött össze: dr. Kiss Mihály bankigazgató fia, Várnagy Mihály csendőr, dr. Janurik János népellenes magatartásáért eltávolított tanító, Kepenyés Mihály kulák, Kvassay Sajó Endre földbirtokos fia, bátyja hortista tiszt, Lestyán Goda János kulák. A munkástanácsnak első dolga az volt, hogy eltávolítsák a gazdaság kommunista igazgatóját és egymás között kezdték osztogatni a gazdaság funkcióit. A munkástanács azóta újja alakult és a nem odaváló elemeket kisöpörték és a kommunista igazgatót állásába visszahelyezték.

Ezen a napon a Kisgazdapárt szarvasi szervezői gyűjtést szerveztek a budapestiek megszervezésére, ezzel az volt a tervük, hogy az összegyűjtött élelmiszert felviszik Budapestre teherautókon és visszafelé jövet, Budapestről fegyvereket és ellenforradalmárokat hoznak Szarvasi hatalmuk megerősítésére.

A Tánácsics termelőszövetkezetnél is ezen a napon jelent meg egy szarvasi kulák csoport azzal, a csipkássori üzemegegyen, hogy a tsz földjét visszaszerezzék maguk számára és a gépállomás gépeit egymás között szétosszák. A csoport tagjai a következők voltak: Tóth Mátyás kulák, Pribelszki János kulák, Jánovszki János volt csabacsúdi B listázott jegyző. A termelőszövetkezet tagjai az ott megjelent kulákok számára a föld és a gépek helyett megadták azt, amit nem vághattak zsebre és jobbnak látták ha mindjárt sebtiben elhagyják a termelőszövetkezet területét.

A szarvasi ÖRKI-ben október 31-én történik a munkástanács megválasztása. A munkástanács elnökévé Szelényi Tibor volt főszolgabíró választják meg, aki az üdvözlő beszédében kihangsúlyozta, hogy a munkástanács a párttól függetlenül kell, hogy dolgozzon és majd a későbbiek folyamán felelősségre lesznek vonva azok, akik túlteljesítették

a Rákosi normákat. Az intézetben dolgozó kommunisták ekkor kezdték látni, hogy itt már nem a szocialista demokráciáról van szó, hanem a kommunisták elszigeteléséről és a pártszervezet cselekvő készségét már ezen a napon teljesen megbénították.

Az intézetben november 5-én, Kádár elvtárs nyilatkozata után, a községi pártszervezet akció lépése következtében megalakult az intézetben az MSZMP alapszervezet és a pártszervezet megalakulása után a munkástanácsba befurakodott nem odaváló elemeket leváltották.

Október 31.-én Szarvasi, mint a forradalmi tanács vezére, a tanácsházi dolgozókat is összehívta a kultúrterembe, hogy kiadja utasításait mihez tartás végett. Magatartására jellemzően, a lábát az asztalról lógatva, térdét verve, határozottan kijelentette, hogy a mai naptól kezdve csak neki van aláírási joga és az ő utasításait lehet csak végrehajtani. Akit észrevesz, hogy ezt nem teszi, azzal szemben kíméletlen lesz. Ettől az időtől kezdve nap, mint nap olyan újabb személyek, kulákok, Kugyela Pál, Kugyela Balázs, dr. Csicsely Mihály, Lustyik János tanító és társai, a levitézlett régi rend hívei, jelentek meg a tanácsházán, akik volt földbirtokok, vagy esetleg államosított házuk visszaszerzésének ügyében tárgyaltak Szarvasi György ellenforradalmi tanács "elnök úrral". Elnök úr volt Szarvasi György, mert elrendelte, hogy a tanácsházán tilos az Elvtárs megszólítani.

November 1-én az ellenforradalmi tanács újra megtartotta ülését, mivel Szarvasi nem látta jó kezekben, ha ő távol van a vezetéstől, és ezen az ülésen javasolta tejhatalmú helyettesének Frecska Mihály 50 holdas, volt malomrész tulajdonos kulákok. Frecska Mihály első dolga az volt, hogy a két napig tartó ténykedése alatt első dolgaként a kataszterben megkeresse, hogy a volt 50 holdját, hízalldáját kik használják, mert már rövidesen látta annak az időnek az elérkezését ahhoz, hogy a volt birtokát birtokba vehesse.

Ezek után javasolta, hogy községünkben még mindig vannak olyan személyek, akik nem szarvasiakosok és a bekövetkezett ellenforradalmi események során a funkciójuk megszűnt, itt tovább nem lehetnek és nem tartja kívánatosnak, hogy ezek itt továbbra is tevékenykedjenek s ezért Szarvas községből minél előbb költözzenek el. Ezen személyek Krivik András JB. másodtitkár, Tobai László járási pártbizottság mezőgazdasági osztály vezetője, Antal András pártfunkcionárius, Balog Imre pártfunkcionárius, Rózsa Béla az Állambiztosító Vállalat kirendeltség vezetője és Szilágyi János községi pártbizottság titkára Elvtársakat szólítsák fel, hogy Szarvas községből 3 nap alatt eredeti lakóhelyükre távozzanak. Továbbá előterjeszti, hogy Nyemcsok Mihály volt községi pártbizottság titkárát, aki ebben az időben az orosházi járási tanácsnál dolgozott, ügyének megtárgyalása céljából a bíróságnak adassék át, mivel az ő meggyőződése szerint a békekölcsön jegyzések idején súlyosan kifogásolható módon járt el. A forradalmi tanács hozott határozata alapján a nevezettet az ügyészségnek akarták átadni.

Ezen az ülésen követelte Szarvasi György Batta György a helyi föld.szöv. vezetőjének az eltávolítását azzal, hogy nevezett sztálinista elhajlású és nem szakember, ezért le kell váltani. Ugyancsak a földművelésszövetkezetnél dolgozó Bobvos György elvtárs leváltását is javasolta, amit azzal indokolt, hogy nem a szövetkezet, a párt akaratából lett odaállítva funkciójába. Ezen az ülésen dr. Csicsely Mihály bejelentette, hogy a nemzetőrség rendelkezése feletti jogot a járási tanács magának tartotta fenn. Szarvasi György a forradalmi tanács elnöke bejelentette, hogy ez ellen tiltakozik a járási tanácsnál, mert a nemzetőrséget a község hozta létre és a községnek van tulajdonképpen szüksége rá. Szarvasi György mint volt keretszázad parancsnok tudatában volt annak, hogy a hatalomhoz a fegyveres erők kézbe tartása igen nagy fontosságú, éppen ezért az általa verbuvált nemzetőrség, a honvédség és rendőrség tagjai felett is igyekezett az ellenforradalmi tanácsban viselt elnöki tisztség mellett korlátlan parancsnoki funkcióit is ellátni. Ez

annyira jellemző volt ténykedésére, hogy a községbeni 6 napos korlátlan uralma idejéből nagyrészt a fegyveres erőknél töltötte, kivéve egy fél napi békésszentandrási, 1 napi békéscsabai és két napi Győri útját, ahová távmondatilag hívták, hogy megkaphassák az ellenforradalom igazi gazdáitól a nyugati imperialisták igazi bérenceitől, a néphatalom további megdöntésére az utasításokat. A forradalmi tanács ezen az ülésen egyhangúlag elfogadta a járási forradalmi tanács által javasolt Szarvasi György, Lustyik János tanító, Kiss Béla tanító tagokat, hogy Győrbe utazzanak a munkájukhoz szükséges útmutatások megadása végett. Ezen a gyűlésen Szarvasi György végül bejelentette, hogy a községi forradalmi tanácsból lett nemzeti bizottmány legközelebbi ülését hétfőn november 5-én fogja megtartani.

November 4.-én reggel, amikor a rádió bejelentette a Kádár kormány megalakulását és segítségül hívta a Szovjetuniót, amelyért halálát tartozunk azért, hogy azok a határozatok amelyek végrehajtását betervezték, a Szarvasi féle bandának nem sikerült. De köszönetet kell mondani azoknak az elvű harcos szarvasi kommunistáknak a helytállásért, amelyek már ezen a napon a Kádár-kormány felhívása során községünk vonatkozásában tettek. Az ellenforradalmi nemzetőrség leszerelése ezen a napon történt meg.

A községi pártszervezet szervezése már ezen a héten folyt és amikor a párt újjászervezését Czigliédszki, Rózsa Béla elvtárs jelentették Szarvasi György nemzeti bizottmány elnökének csak félvállról vette tudomásul a párt szervezésének a kérdését, mondván azt, hogy semmiféle garanciát nem vállalt a pártszervezet, valamint annak tagjaival szemben. Ezek után a kommunistáktól aktíva ülést tartottak és megállapították, hogy a régi pártszervezésben nincs kellő erő a forradalmi cselekvésre és az aktíva új pártvezetőséget választott és a pártvezetőség elnökévé Litauszki Andrászt választotta meg.

Az új vezetőség határozatot hozott, hogy le kell verni és fegyverezni az ellenforradalom fegyveres erejét. Ez november 3.-án történt, amikor még Szarvason mit sem tudtak a forradalmi munkás-paraszt kormány megalakulásáról és arról, hogy a kormány hamarosan támadásba viszi a forradalmi erőket az ellenforradalommal szemben.

Ezzel egyidőben községünk büszkesége, két derék honvédtiszt, Bagi István százados és Tolnai Antal főhadnagy szintén előkészületet tett az ellenforradalom lefegyverzésére. Több elvtársat maguk körül gyűjtöttek és a szarvasi temetőben gyűlést tartottak és tervet dolgoztak ki arra, miként támadják meg a forradalmi bizottság fegyveres nemzetőrségét. A pártszervezet vezetősége részéről, ugyancsak ezen a napon, Huszárík György hadnagy kapott megbízást az ellenforradalmi nemzetőrség lefegyverzésére. Huszárík elvtárs értesítette Bagi századost és Tolnai főhadnagyot akció-tervéről és ennek alapján a két csoport egyesült és együttes erővel lépett 4.-én akcióba.

De résztvettek ezen akcióban a régi 19-es kommunisták, Frankó György elvtárs, Pusztai György, Krnák János, Korbely Mihály, Sonkoly Pál, Osztróluczki Pál, Czigliédszki Pál, a gépállomás kommunistái közül Dudás Mihály, Tusjak György, Czigliédszki György és még többen a pedagógusok közül a legjava Pataki István, Molnár György, Keresztényi Tibor, valamint a tanács dolgozói közül Pusztai András, Gombár János, Gráfik Pál, állami gazdaságtól Smidth Mihály. A begyűjtési hivatal volt dolgozói közül Kreszan Mihály és Somogyi Pál elvtársak. A két további elvtárs Szarvasi György nemzeti bizottmány elnökének házi őrizetbe való vételéről gondoskodtak, amikor Szarvasi György november 5-én a tanácsházán győri útjáról hazatérve bevonult mindjárt szembetűnő volt számára, hogy a nemzetőrség épületében már az ő az általa beállított nemzetőrség tagjai közt nem szerepelt és az ő emberei közé nem tartozott. S ebben a pillanatban lépett be az elnök úr szobájába fent említett két fegyveres, igazi forradalmár, akik előre megírt blankettát terjesztettek a megrémült nagyúr elé, azzal, hogy tessék elolvasni, aláírni a tudomásul

vételt, amelyben az állt, hogy őt házi őrizetbe veszik, lakását nem hagyhatja el. Az itt felsorolt tények lezajlása után a párt visszahelyezte azokat az elvtársakat munkakörükbe, akiket a forradalmi nemzeti bizottmány jogtalanul távolított el a községi tanácstól, valamint egyéb intézmények és vállalatok, gazdaságok területén. A végrehajtó bizottság ezt követően a legnagyobb segítséget az újonnan létrehozott Párt vezetőség tagjaitól kapta meg munkájának végrehajtásához, a munkás-paraszt kormány felhívása alapján, és hozzálátott azokhoz a feladatokhoz, amelyek a helyi államhatalom előtt ezekben a sorsdöntő időkben a tanács, valamint annak végrehajtó bizottsága előtt álltak.

Szarvas, 1957. március 21.

Gráfik Pál
VB. elnök.

Megjegyzés: A szöveget betűhíven változtatások nélkül közöljük.

A szerkesztő



Emlékek 1956-ból

A Forradalmi Diáktanácsban

A forradalom kirobbanása után a gimnáziumban teljes volt a tanácstalanság. A piactéri nagygyűlés híre már otthon ért. Szüleim mindentől féltettek, így erre a gyűlésre sem engedtek el. Bánatomban otthon egy új ifjúsági szervezet megalakítását tervezgettem. Elővettem a DISZ igazolványomat, és a szervezeti szabályzatának mintájára, új tartalommal kidolgoztam az új szervezet szabályzatát.

Valamelyik délután – már nem emlékszem, melyik nap volt – a negyedikesek meghirdették egy új diákszervezet megalakítását. Erre én is elmentem, és vittem magammal az elkészült szervezeti szabályzatot. A résztvevők közül **Madarász Istvánra**, **Kohút Pálra**, **Roszik Mihályra** emlékszem, de lehettünk ott vagy 15–20-an. Senki sem tudta igazán, mit is kellene tenni, ezért örömmel fogadták az elkészült szabályzatot. Szinte változtatás nélkül elfogadták. "Jutalmul" beválasztottak a Forradalmi Diáktanácsba, de gyakorlatilag semmi szerepem nem volt, mert a negyedikesek voltak a hangadók.

Segítettem egy felhívás megfogalmazásában és terjesztésében, egyik társammal vállaltam a sztrájkfelhívás továbbítását az üzemekbe. A vezetőségi ülésekre nem hívtak, az oroszok bejövetele után a szüleim mindentől eltűntek, így a Diáktanács további működéséről nem tudok.

Arra még emlékszem, hogy Madarász az iskolarádióba beolvasta a Diáktanács célkitűzéseit. Tartalmát akkor hallottam először, csak arra emlékszem, hogy ez már nem nagyon hasonlított az általam írt szöveghez. Egyetlen kitétele maradt meg bennem: 500 vagy 600 holdig vissza kell adni a földeket. Ezen nagyon megdöbbenem, úgy éreztem, hogy nekünk, diákoknak ehhez semmi közünk.

Jóval később Madarász és Kohút "eltűnt" az iskolából. Azt suttozták, hogy Kistarcsára internálták őket, de biztosan senki sem tudta.

/Egy egykori III. osztályos diák emlékei./

A Kossuth téri tüntetés

Mint tartalékos tisztet október 27-én behívtak a katonai kiegészítő parancsnokságra. Közölték, hogy a közrend és közbiztonság érdekében szolgálatba kell állnunk. Kizárólag az élet- és vagyonbiztonságra kellett vigyáznunk. Külön hangsúlyozták, hogy semminemű szervezkedést megakadályoznunk nem szabad. Beosztottak bennünket éjszakára fegyveres járőrnek. Mindenki kapott egy 48 mintájú puskát, két tárat. Minden járőr három emberből állt: két tartalékos tisztből és egy rendőrből. Meg volt határozva a bejárás területünk. Mi a gimnáziumtól a Turul-szoborig teljesítettünk szolgálatot.

27-én este egy Skoda személygépkocsi érkezett Csaba felől, szórta a röpcédulákat. A csabaiak követelései voltak rajta, már nem emlékszem, hány pontban. Félóra múlva jött egy újabb Skoda, mögötte egy leponyvázott teherautó. A Skodában egy őrnagy, egy tiszt és a gépkocsivezető ült. Először elmentek az Ó-templom felé. Úgy negyedóra múlva jöttek vissza. A DISZ-iroda előtt álltak meg. Ez volt a "mindenható" DISZ-titkár, **Dékány Pista** irodája. Előzőleg jött hozzánk Pista, hogy nekünk van fegyverünk, tartóztassuk őket le. Mi erre nem voltunk hajlandók.

Bementek az irodába, Dékány már ott volt. Mire mi odaértünk, Dékány már szedte le a DISZ-jelvényt a hajtókájáról. Nekünk megparancsolták, hogy vigyük vissza a fegyvereket oda, ahonnan kaptuk. Kiderült, hogy ők a csabai laktanya forradalmi parancsnokságáról jöttek megszervezni a másnapi tüntetést. Ezért keresték az ifjúsági vezetőt.

Dékány tett egy nagy fordulatot. Megrázta magát, és elkezdte szervezni a másnapi tüntetést. A pártbizottság épületében jött össze a kupaktanács. Ott volt még **Keresztényi Tibor**, Dékány, **Janurikné**, **Gráfik Pál**, a többiekre már nem emlékszem. Szánalmasak voltak, félték, akasztástól reszkettek. A csabai mintára megszerkesztették a követeléseket. Az volt az álláspontjuk, nem szabad megengedni, hogy más szervezze meg a tüntetést. Én azt a feladatot kaptam, hogy értesítsem **Záhony Béla** bácsit, a gimnázium igazgatóját, és **Megyeri Gyurkát**, a 2. Sz. Általános Iskola igazgatóját a másnapi tüntetésről. Leadtam a fegyvert, és hajnalban felkerestem őket.

Másnap reggel bementem az iskolába. Béla bácsi a tőle megszokott körültekintéssel szervezte a felvonulást. Nem tudom, honnan indult a menet. Mire kinéztem a gimnázium második emeleti ablakából, a híd felől már jött a tömeg – zászlókkal, és "Aki magyar, közénk áll!" jelszóval.

Diákok voltak. A gimnáziumból a IV.c-sek, **Madarászek**, **Kohúték** indították a népet. Elöl mentek a diákok, hátul a tanárok, mint május elsején. A Kossuth térre mentünk. Amostani hatvanlakás helyén volt. Állt ott egy március 15-i emlékmű egy kis dombon. Mellé odahúztak egy pótkocsit, az lett a szónoki emelvény.

Elénekeltek a Himnuszt, valaki elszavalta a "Talpra magyar"-t. Az egészet **Szarvasi György** vezette le. Ő mondott egy rövid beszédet, már nem emlékszem, mit. Miközben beszélt, nem messze tőlünk **Kerényi doktor** a viszonylag nagy csendbe beküzdte: Micsoda fasiszta gyülekezet ez! Erre határozottan emlékszem, mert megbántott az önérettemben. Másokat azonban még jobban, mert vagy megpofozták vagy meggrugdosták. Pillanatok alatt körülvették és elkísérték, nyilván az ismerősei, hogy ne legyen kitéve atrocitásoknak. Amikor Szarvasi kifogyott a szóból, fölszólította a tömeget, hogy szóljon, aki akar. Akkor a tömegből valaki kiszúrta Béla bácsit: Halljuk a gimnázium igazgatóját! Szegény öreg elsápadt, csak annyit szólt oda nekünk:

– Gyerekek! Ha én ezt tudtam volna, dehogy jövök!

A nagy ováció közepette az Öregnek fel kellett menni a pulpitusra. Annak ellenére, hogy rögtönöznie kellett, egy nagyon mértéktartó és értelmes beszédet mondott. Többször hangsúlyozta, hogy várjuk meg, mi történik Pesten. Aztán még néhányan szóltak, hogy a különböző pártok hol alakulnak meg. A végén a tömeg békességben elvonult. Ennyi volt az, amiben én részt vettem.

Annyit még hozzá kell tennem, hogy Béla bácsi csitító beszédéért, aminél csitítóbbat senki nem tudott volna tartani, kegyvesztett lett, később leváltották, és el kellett távoznia Szarvasról. Indoklás nélkül.

/Egy nyugdíjas gimnáziumi tanár emlékei./

A polgárőrségben

Az iskolában tanítási szünetet rendeltek el. Valahol meghallottam, hogy polgárőrséget szerveznek a rend és a biztonság fenntartására. Az akkori Úttörőházban volt az egyik alközpont, ott jelentkeztem. Éjszakai szolgálatra osztottak be. Fogalmam sem volt, mit kell csinálni, de imponált, hogy a felnőttek komolyan vettek. Két felnőtt mellé osztottak be. Akkor sem ismertem őket, nem is emlékszem, kik voltak. A Zöldpázsit körzete volt a mienk, azt kellett körbejárnunk. Az egyetlen "objektum", ami ebben a körzetben volt, a zöldpázsiti vegyesbolt. Egy csupasz villanykörte világított az ajtaja fölött. Kétszer jártuk

körbe a körzetet. Egy teremtett lélekkel nem találkoztunk, csend volt és nyugalom. Két éjszakára voltam beosztva. Az egyik alkalommal egy nagy orrú, piros arcú ember jött ellenőrizni másodmagával. Egy ujjatlan fekete köpeny volt rajta, s amikor belépett, egy hirtelen mozdulattal ledobta válláról. Ijesztőnek és fontoskodónak tartottam. Amikor elment, azt mondták, ő a parancsnok, és **Frcska Mihály** a neve. November 3. után többször nem jelentkeztem szolgálatra, mert úgy hallottam, hogy Frcskát letartóztatták.

/Egy akkor 16 éves diák emlékei/

Egy koronatanú emlékei

1952-ben kerültem Szarvasra a Községi Tanácshoz a **Gajdos Pali** bácsi helyett. Ő volt az elnökhelyettes. **Halasi Sándor** volt a tanácselnök. Amikor már a forradalom kitört, Halasit fegyelmeivel elbocsátották. Így egyedül voltam vezető. **Dandé Mihály** volt a titkár, **Dankó Jani** a gazdaságis. Amikor az események elkezdődtek, vártuk, mi lesz. Bejártunk rendszeren dolgozni. A nagygyűlés volt az első esemény. Nem volt ott semmi különös, nem bántottak senkit. Egyedül a **Kerényi** doktornak mentek neki. Aztán a másik nagygyűlésen, a kultúrházban, ami korábban gazdakör meg mozi volt, megválasztották a Forradalmi Tanácsot. Akkor a helyembe a **Szarvasi György** lett az elnök. Az elnökhelyettes a **Frcska Miskabácsi**, a hentes, a Jókai utcából, a másik helyettes a **Kiszely Györgya** Petőfi utcából. Nem küldtek el senkit. Helyettem megválasztották ezeket az embereket, de hozzám nem nyúlt senki. Először az volt, hogy maradjak, de aztán egy ember felszólalt, hogy: ne maradjon, mert a Szovjetunióban tanult. Na! Pedig nem is tanultam, csak egy küldöttséggel jártam kinn. Később aztán bocsánatot is kért tőlem.

Én átadtam Szarvasiéknek az irodát. Minden második nap bejártam, nem volt semmi probléma. A páncélszekrény kulcsa továbbra is nálam maradt. Nem voltak abban semmiféle titkos iratok. Pontosan már nem emlékszem, meddig tartott ez az állapot.

... Aztán megindult a hatalom visszavétele. Szarvasiék éppen Győrben voltak valaminek. Ezalatt lefegyverezték a nemzetőrséget. Másnap, ahogy hazajött, **Rózsa Béla**, aki akkor járási titkár volt, **Sechna Miska**, a Tánacsics TSz elnöke volt, **Czigléczki Gyurka** és én bementünk az irodájába. Ott állt az ablaknál, amikor Czigléczki berúgta az ajtót. Ott volt még **Dékány Viki**, a géprónó, ő is a helyén maradt. Mondták az elnöknek, hogy: Föl a kezekkel!, megmotozták, letartóztatták:

– Magát házi őrizetbe vesszük! A házba senki nem mehet, sehova nem mehet, senkit nem fogadhat, semmiféle üzenetet nem küldhet.

Nekem meg mondták, hogy vegyem vissza az egészséget. Attól kezdve aztán megint egyedül voltam.

(A Községi Tanács akkori elnökhelyettese)

A szerkesztő közbeszól

Az 56-os események szarvasi főszereplői közül ma már csak ketten vannak életben. Egyikük éppen az emlékező. Ő írta alá azt a dokumentumot, amely először foglalja össze – a győztesek szemszögéből – a forradalom eseményeit. Éppen ezért tőle vártam a rejtély feloldását: ki, milyen céllal gyűjtötte össze azokat a dokumentumokat, amelyeket egy ismeretlen kéz a jelenlegi polgármesterhez juttatott még 1991-ben. A másik kérdés, amire választ szerettem volna kapni: vajon van-e lelkiismeretfurdalása amiatt az összefoglaló jelentés miatt, amely az említett dokumentumcsomagban szerepel, s amelynek feltehetőleg jelentős szerepe volt az akkor kinevezett "ellenforradalmárok" elítélésében. /Ezt a dokumentumot közöljük e számunkban./

Egyik kérdésre sem kaptam megnyugtató választ. A dokumentumcsomagot láthatólag nem ismerte. Amikor elé tettem, nagy érdeklődéssel lapozgatta, s meg-megörült egy-egy ismerős név vagy általa ismert esemény olvastán. Nem rendült meg a "Szarvasi ellenforradalmi események községi dokumentációja" c. összefoglaló jelentéstől sem, melynek végén az ő aláírása szerepel.

– Nem én állítottam össze – mondta. – Én voltam az elnökhelyettes, az ilyeneket velem írták alá. Valószínűleg a pártbizottságon vagy a pártbizottság utasítására készült.

Lelkiismeretfurdalása nincs. Úgy érzi, mindig meggyőződése szerint cselekedett, mindig a munkáját végezte. Szánt szándékkal nem ártott senkinek, bosszút állni nem volt miért. Elém tette számos kitüntetését. Köztük a Munkás–paraszt Hatalomért elnevezésűt is. Ezt kapták azok, akik a forradalom felszámolásában valamilyen módon részt vettek.

– Ezt most nem szabad viselni – jegyzi meg minden indulat nélkül.

86 éves. Tavasszal halt meg a felesége. Nevelt lánya távol él családjával. Időnként meglátogatják. Szívesen emlékszik vadász– és méhészmúltjára. Ez utóbbit még ma is gyakorolja. Kényszerűségből megtanult főzni. Lakásában kínosan pedáns rend van, nem látszik az asszonykéz hiánya.

Rendszeresen nézi a televíziót, hallgatja a rádiót, olvassa az újságokat. Figyelemmel kíséri az országos és helyi politika eseményeit.

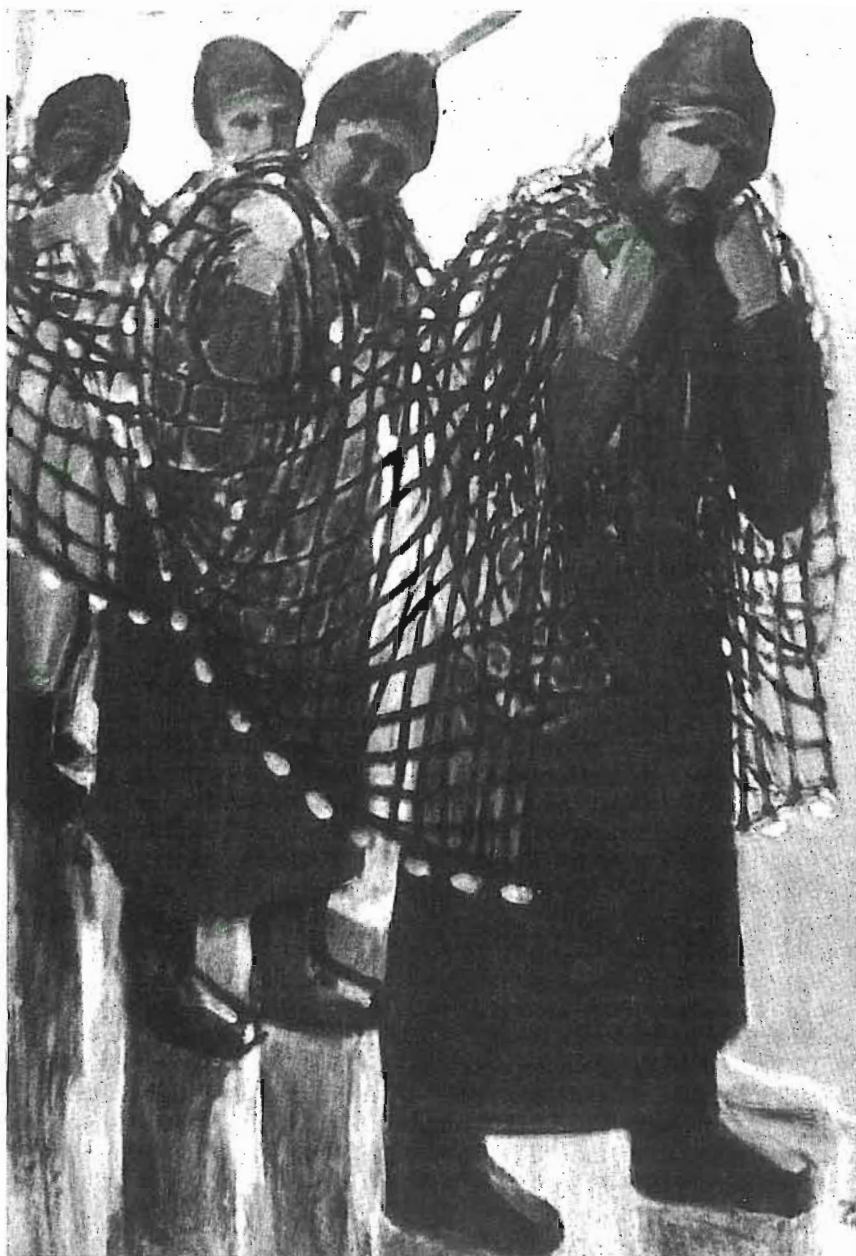
Békében van a világgal és önmagával.

Zárszó

Szarvas népe is fellélegzett 1956 októberében. Véget ért a Rákosi-önkény, lezárult egy korszak a község történetében. A településen nem voltak atrocitások, nem volt kommunistaüldözés, nem voltak lincselések. *Békésen zajlott le a forradalom.*

Akik ezekben a sorsdöntő órákban vállalták a község irányítását – a dokumentumok és a visszaemlékezések tanúsága szerint – biztosítani akarták az intézmények működését, a lakosság ellátását, az őszi vetések befejezését. Nem ártottak senkinek, nem azt bizonyították, hogy "ellenforradalmárok" lettek volna. A törvényes kormány utasításait próbálták végrehajtani, azoktól sehol sem tértek el. Egyéni érdekek e néhány nap alatt még szerepet sem játszhattak. Hogy később mi lett volna – erre nem lehet válaszolni. Amit tettek, meggyőződésből tették, a szabad, demokratikus Magyarország megteremtéséért.

Ezért is megdöbbenő, hogy miért ítélték súlyos börtönbüntetésre a forradalom helyi vezetőit. Az ítéletek meghozatalára egy év múlva került sor. A gyulai megyei bíróság 1957. december 6-án "a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés" vezetéséért Szarvasi Györgyöt 10 évi, dr. Csicsely Mihályt és Lászlóffy Istvánt 8-8 évi, Lustyik Jánost 4 évi, Kiszely Mihályt pedig 3 évi börtönre mint főbüntetésre ítélte. A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának Népbírói Tanácsa a "nyilvános fellebbezési tárgyalás" után az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva Szarvasi Györgyöt 15 évi, dr. Csicsely Mihályt és Lászlóffy Istvánt 10-10 évi, Lustyik Jánost 6 évi, Kiszely Mihályt pedig 3 évi börtönre ítélte.



Múltunkat idézve

1950. évi
10. számú
10. oldal
10. oldal
10. oldal
10. oldal
10. oldal

Dr. Juhász Irén

1100 éve a Kárpát-medencében

Honfoglaló magyarok Szarvason

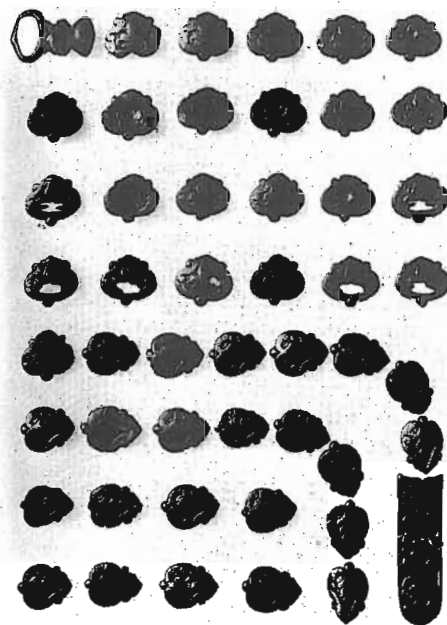
A honfoglaló magyarságról

A magyarság a finnugor népcsalád ugor ágának a sarja. Óshazája Északkelet-Európában, a közép Volga-vidéken volt. Iráni, valamint török népelemek közelségében, velük keveredve, az előmagyarság életmódja, társadalmá, szervezetsége, megjelenése a pusztázó népekhez hasonult. Vitatott, hogy eleink a Volga-könyök tájáról mind nyugatabbra húzódnak jutottak-e Levédiába-Etelközbe, vagy előbb megjárták a Maotis-vidéki sztyeppéket. Mindenesetre a Volga-vidékről újabban több olyan fontos tárgyi emlék vált ismertté, amelyek azt sejtetik, hogy az előmagyarok e régi szállásterület közelségében éltek igen sokáig. A krónikás eredethagyomány egyik szála, Julianus "Magna Hungaria"-ba vezető útja, a vezértörzs ittrekedt töredékeire utaló nép és helynevek, a baskíroknak a magyarokéval megegyező két törzsneve – mégpedig az igen késői fejleményekről tanúskodó Gyarmat és Jenő – is e területek felé vezetnek, és annak meglehetősen késői feladásáról vallanak.

A magyarság 830 táján önnáló, a források egy része azonban továbbra is "türkök"-ként említi, minthogy legalább két évszázadon át valóban türk eredetű kazárok fennhatósága alatt élt. A források azt is feljegyzik, hogy a magyarokhoz menekült kazárok három törzse, amelyekből a magyarság a honfoglalók nyolcadik: kabar (lázdó) néven említett törzsét megszervezi. A magyarság műveltsége a kazár birodalom keretében sok új színnel gazdagodott, és az államalkotás tudományába is a türk-kazárok avatták be. A kazár fennhatóság idején a földművelés térhódítása és az ezzel járó fokozottabb letelepedés, a legelők, kaszálók, földművelésre feltört területeknek a hatalmasok általi tulajdonba vétele az alávettettek szolgáltatásokra kötelezése az eddig is tagolt társadalom éles rétegződéséhez vezetett. A nemzetség, amely valaha a vérszerinti rokonok közössége volt, területi szervezetté vált, idegeneket, jövevényeket fogadott be és tagjai között valóságos hűbéri függés uralkodott. A gazdag nemzetségek más törzsek tagjaiból szerveztek maguk köré katonai kíséretet.

A kazár rendezési elv szerint hét törzsbe szervezett magyarság élére, a kazár kettősfejedelemség mintájára, egy névleges és egy vezérlő fejedelem (kende és gyula) került. Egyeduralmukat leginkább szemlélteti, hogy a mindenható jelölésére használt Isten szavunk feltehetően a dinasztia-alapító nyugati türk kagán: Istemi nevéből eredeztethető. A törzsfői méltóságokat minden bizonnyal e fejedelmek hű és előkelő katonái töltötték be, akik jelképes cselekedettel, a vérszerződéssel léptek egymással vértestvérségre.

A mintegy félmillió lélekszámúra becsülhető etelközi magyarságot 896-ban a bolgárok és besenyők együttes támadása szorítja át a Kárpátok láncolatain, és ez a kényszerű lépés indítja meg a nemzeti történetünk legjelentősebb eseményét: a honfoglalást. A honfoglalók csapatai rövid idő alatt birtokba vették az országot, a források szerint 900-ban már a Dunántúl is a kezükbe jutott. Krónikáink tanúsága szerint a Tisza-Maros-Körös vidéket az Ajtony, Ond, Csolt és Velek nemek vették birtokukba.



Bronzból öntött övveretsor a Tessedik utcai honfoglaláskori temetőből

különülhetett családi egységekre, hanem nagyobb csoportokba tömörültek.

A honfoglaló magyarok társadalmá tehát a 10. században határozottan elkülönülő csoportokra tagolódott: ez előkelő származású, rangos, nagy vagyonnal bíró vezető családokra, a szolgálatukban álló többé-kevésbé vagyonos középrétegre, a saját közösségeiben hagyott, tulajdonnal rendelkező köznépre, valamint az előkelők birtokában, uraik háza táján élő szolgákra. Ezt legszemléletesebben példazzák azok a lelőhelyek, ahol a különböző gazdasági és társadalmi állapotú csoportok temetőit egymás közelében találjuk.

Szarvas környéki honfoglaló temetők.

A volt szarvasi járás területén végzett régészeti topográfiai munkánk során az irodalmi és múzeumi adattári dokumentumokból honfoglaláskori és 10-11. századi temetőkre sikerült adatokat gyűjteni. Ezek pontos helyét meg lehetett határozni. Újabbán végzett szondázó ásatás során újabbakat találtunk, így a járás területéről 24-re emelkedett számuk. A honfoglaláskori temetők alatt azokat a 10-11. századi temetőket értjük, amelyeknek pogány rítusa bizonyítottan vehető.

Nem sikerült megtalálnunk a legszebb Szarvas környéki lelet, a karperec pontos lelőhelyét. Sajnos az e korba sorolható temetőkből egy sincs teljesen feltárva, sőt legtöbbjük jelentős része végérvényesen elpusztult. A lelőhelyek viszonylagos nagy száma azt bizonyítja, hogy valóban fontos terület volt a honfoglalás korában.

Topográfiai munkánk során jól megfigyelhető volt a lelőhelyek térképre vetítése után, hogy a Hármás-Körös völgyétől D-re, a Maros törmelékűpjának legészakibb peremén feltűnő sűrűséggel csoportosulnak a temetők az ott húzódó kelet-nyugat irányú, kissé homokos hátságon, míg a Köröstől északra csak elszórtan akad egy-egy temetőroncs. A járás területén talált 24 temetőből 8 esik Szarvas határába. Ezek a következők:

8. számú topográfiai lelőhely. Szappanos

A várostól D-Ny-ra, a Holt-Körös nagy szappanos meanderének partján húzódó É-D irányban elnyúló magas hát Ny-i peremén van a lelőhely.

Krecsмарik Endre többször végzett ásatást a területen, utolsó ásatására 1930-ban került sor. Mégpedig "Kunstár János és Sovány Mihály gazdák földjén ... honfoglaláskori síra akadt". A lelőhelyen a sok újkőkori lelet mellett több 10-11. századi köznépi temető sírját is feltárta.

23. számú topográfiai lelőhely. Egyházföld

A várostól K-re, a korábban Cigány-érnek nevezett, régi Körös-holtág D-i, DK-i partján fekszik a lelőhely. A lelőhelyet ma a Szarvas-Endrőd és Szarvas-Mezőberény műút három részre osztja és a két műút közötti ÉK-i rész áll mezőgazdasági művelés alatt. A területről nagyon sokszor került elő az újkőkortól a szarmatákkal bezárólag lelet, több ásatás is volt a területen. Az utolsó ásatást 1988 nyarán végeztük, amikor 5 db 50 x 7 méteres gabonásílot készítették és ezek területén végzett leletmentés során őskori objektumok, sírok, szarmata sírok mellett honfoglaláskori sírok is voltak.

A 20. számú sírba temetett férfi csontvázának baloldala mellett lókoponya volt, orrcsontjára helyezett vaszablával, valamint lólábcsontok. A honfoglalók nem temetkeztek egész lóval, csak úgynevezett nyüzött lótemetést ismerünk, amikor is a ló koponyáját és lábcsontjait helyezik az eltemetett gazda mellé.

31. számú topográfiai lelőhely. Filyó-halom

A várostól ÉK-re, az Ószőlők nevű zártkerti település közepén van a lelőhely. Krecsмарik Endre két alkalommal is végzett ásatást és négy honfoglaláskori sírt tárt fel. A sírokban bronz karpereceket, bronzgyűrűket, feltehetően gyöngyként használt *Cyprea*-csigákat talált. Szórványként ismert a lelőhelyről Huba János tanító gyűjtésében "zabla és törzések, szíjkarika és edények". A "törzsekről" megállapítható, hogy két szablyáról vagy kardról származó keresztvasakról van szó.

Ehhez a temetőhöz tartozhatott az a melléklet nélküli sír is, amelyik Brózik Lajos szarvasi tanító talált 1916-ban ószőlői tanyájuk mellett. 1954-ben újabb sírok kerültek felszínre, Palov József mentette meg őket. Kétségtelen, hogy a lelőhelyen egy 10-11. századi köznépi jellegű temető sírjai találhatók, illetve voltak találhatóak.

31. számú topográfiai lelőhely. Tomasovszki-tanyák

A várostól É-ra, a Dózsa György út végénél levő, régi vályogvető gödröktől északra, egy régi Körös-meder D-DK-i partját képező, magas partvonulaton van a lelőhely.

Krecsмарik Endre két ízben végzett itt ásatást, az előkerült leletek alapján itt egy 11. századi temetővel kell számolnunk. Sajnos a lelőhely majdnem teljesen elpusztult, 1972-ben Juhász Irén által végzett leletmentés során három sírt sikerült megmentenie, a sírokban bordás díszű S végű hajkarikák és gyöngyök voltak az eltemetettek mellett.

41. számú topográfiai lelőhely. Lómer-halom

A várostól ÉK-re, az Ószőlők nevű zártkerti település közepén levő kifli alakú homokvonulat közepén van a lelőhely, ahol hajdan a Lómer-halom állt.

A lelőhelyre Huba János ószőlői tanító hívta fel Krecsмарik figyelmét. Az itt talált leletek között volt egy tömör bronz szíjkarika, 2 db nyitott végű, sodrott bronzkarperec. Krecsмарik ásatásai során több sírt tárt fel, melyek leletei alapján megállapítható, hogy elsősorban a halom keleti lejtőjén 10-11. századi köznépi temető volt. A sírokból előkerült leletek minden bizonnyal a szarvasi gimnázium régiségtárába kerültek, ahol azonban nagyrészt elvesztek.

42. számú topográfiai lelőhely. Velki-halom

A várostól ÉK-re, az Ószőlők nevű zártkerti település közepén húzódó, kelet-nyugat irányú, kifli alakú homokhát K-i végén van a halom, amely őskori kurgán. A lelőhelyet 1910-ben Krecsмарik Endre fedezte el, ekkor 7 sírt tárt fel. A sírok többsége melléklet nélküli volt, csak bronz hajkarika és két bronzkarperec volt a melléklet. Az egyik sírban vaszabla töredékei, kengyel, nyílhegyek és tegez vasalások voltak. Ebbe minden bizonnyal egy honfoglaló harcost temettek.

1960-ban Dienes István hitelesítő ásatása során 10 sírt tárt fel, melyek közül két sírban igen gazdag leletek voltak. Az 1. számú sírból aranyozott ezüst lemezből préselt, rombusz alakú ingnyakdíszek, ezüsből öntött félgömbfejú lábbeliveretek, ezüsből öntött, kerek, mélyített közepén aranyozással díszített pitykék, a nyeregkapát díszítő ezüstlemezek töredéke, csikózabla, kengyel pár és hevedercsat került elő. A fenti leletek a múzeum állandó kiállításában megtekinthetők.

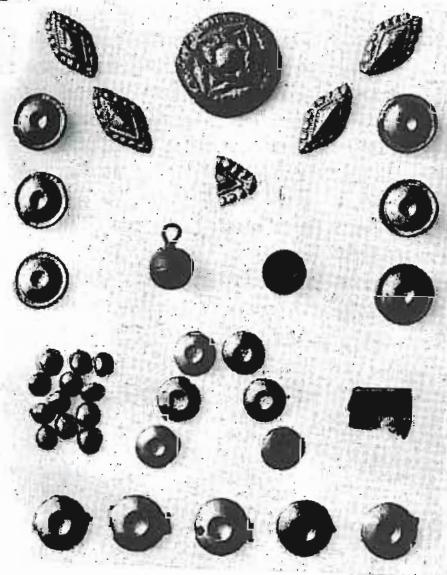
A leletek alapján a valaha itt volt temető a 10-11. századra keltezhető, sajnos a terület nagyfokú bolygatottsága miatt további feltárára nem alkalmas.

87. számú topográfiai lelőhely. Podani-tanya

A határ DK-i részén, az Ószőlőktől keletre, egy háromszög alakú, széles, lapos hát K-i csücskén van a lelőhely. A halomtól DK-re a Podani-tanya keleti oldalán Palov József 1955-ben, az ott nyitott kisebb homokbánya partfalában egy sírt bontott ki, amelyikben S végű hajkarika volt. 1956-ban Kovalovszki Júlia leletmentése során 7 db 11. századi sír vált ismertté S-végű hajkarikákkal.

117. számú topográfiai lelőhely. Tessedik u. 57-59

A város belterületén a Tessedik Sámuel utcában honfoglaláskori temetőt ismerünk. A lelőhely környékéről már 1915-ben jelentették egy sír előkerü-



Ruhadíszek az ószőlői (42.sz. lelőhely) honfoglaláskori temetőből

lését, ez nagy valószínűséggel a később itt feltárt honfoglaláskori temetőhöz tartozott. 1957-ben Gazdapusztai Gyula végzett ásatást, a feltárás eredményeit később Dienes István összegezte. Két igen figyelemre számot tartó sír került itt elő. A 2. számú sírban a férfi bal vállánál tegezmaradványa volt, melyet vaspántokkal merevítettek, a fedele csontból készült, a szája körül pontkörös díszítésű keskeny csontlemezek voltak, benne 7 nyílhegyet találtak. A csontváz bal lábcsonthoz mellett volt a ló koponyája és ló lábcsontok. A ló koponyájának jobboldali szájrésze mellett, szarvasagancsból fűrészelt, csiszolt zablapecsek feküdtek. A 8. számú sírba a férfi medencéjén körben elhelyezkedve 56 db bronzból öntött övdísz volt. A veretek palmettacsokkal díszítettek. Ezek az övdíszek is a múzeum állandó kiállításában láthatók. A női sírokban gyöngyök, füles gombok, Cypreacsigák, bronzkarperecek voltak. Ebből a 10. századi temetőből eddig 11 sirt ismerünk, sajnos a további feltárára a beépítettség miatt nincs lehetőségünk.

200. számú topográfiai lelőhely, Rózsás. Molnár-földek

1908-ban Szarvas határának északi részén, Rózsáson sírokra bukkantak. Krecsmarik által feltárt sírban hurkosvégű, három bronzhuzalból sodrott karperec, 2 db vékony, rosszezüstből préselt, hatszirmú ruhadísz, betétes gyöngy került elő. Ezek is a 10-11. századból származnak.

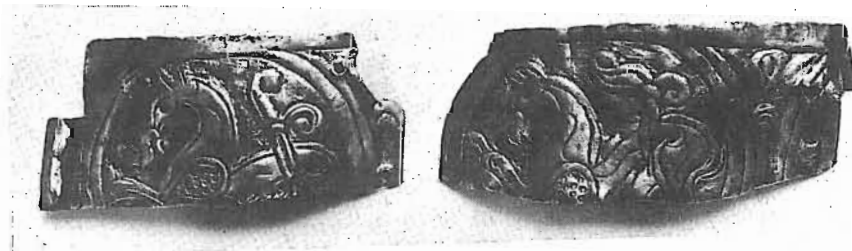
Honfoglaláskori karperec

A szakirodalom 1960 óta ismeri a szarvasi állatalakos, honfoglaláskori díszes karperecet. Ez az eddig napvilágra került Békés megyei honfoglaláskori leletek legrangosabb darabja. Ezért különösen sajnálatos, hogy pontos lelőhelyét és találási körülményeit kitarító próbálkozások ellenére sem sikerült megállapítanunk.

Négy darabra törött, összesen 150 mm hosszú, 17-21 mm széles, aranyozott, ezüstkarperec. A tárgyat Kovalovszki Júlia fedezte fel a gimnázium gyűjteményében. A töredékekből sikerült rekonstruálni egy csuklós pántkarperecet, amelyet korongba foglalt, váltakozva egymásnak háttal, illetve szemben álló griffek sora díszíti. Kovalovszki megállapította, hogy a minták rajzát poncolóval alakították ki, az aranyozott hátteret pedig visszakalapálták. A készítés közben alkalmazott művelet részletes elemzése során arra a megállapításra jutott, hogy a karperec a tarsolylemezek köréből került ki, azaz a honfoglaláskori előkelőink viseletéhez tartozott.

Egy ilyen rangos lelet előkerülése Szarvason vagy környékén indokolt, hiszen a fentebb ismertetett 10-11. századi temetőrészletek ezt lehetővé teszik.

A fentiekben bemutatott honfoglaláskori lelőhelyeken kívül természetesen több lehet vidékünkön, de ezek megtalálása felszíni nyomok alapján nem lehetséges, csakis valamilyen mélyművelés következtében kerülhetnek elő.



Részlet a szarvasi honfoglaláskori karperecről



Honfoglaláskori férfiviselet (László Gyula rajza)

Fontosabb irodalom

1. Dienes István: A honfoglaló magyarok. Nagy Gyula (szerk.) Orosháza története. Orosháza, 1965
2. Dienes István: A honfoglaló magyarok. Budapest, 1978
3. László Gyula: Árpádok népe. Budapest, 1988
4. Magyarország Régészeti Topográfiája 8. A szarvasi járás IV/2. Szerk: Makkay János. Budapest, 1989

Dr. Tímár Jánosné

Állandóság és változás a szarvasi újságok tükrében

A Vajda Péter Gimnázium védett könyvtárának polcain igen fontos helyet foglalnak el a szarvasi újságok. Helytörténettel foglalkozó kutató, egy-egy régvolt szarvasi esemény iránt érdeklődő olvasó mindig nagy örömmel lapozgatja a megsárgult, szakadozott szélű lapokat.

A birtokunkban lévő első számtól az 1944-ben megjelent utolsó számig lehetetlen teljes képet adni, ezért csak néhány bemutatására vállalkozunk, miközben megállapíthatjuk: a történelem során változnak is és ismétlődnek is bizonyos folyamatok.

Az első évfolyam első száma 1884. januárjában kelt. Felelős szerkesztő Mihályi József, aki 1861-1891-ig a Gimnázium tanára is volt.

A tárca rovatban óévet búcsúztató verset olvashatunk, az óvóintézet karácsonyfájáról, karácsonyi ünnepségéről értesülünk, megemlékeznek a Gimnázium Szarvasra telepítésének 50. évfordulójáról. A 3. számban egy sajnos még mindig aktuális téma került a címdalra: Modern társadalmi betegség címmel. Az öngyilkosságról írják: "Váltig hangoztatják: a társadalom beteg!" Környezetvédelmi kérdés az 5. számban, hogyan lehet frissíteni a Körös holtágának vizét a szabályozás befejeztével. A szerencsétlenségek figyelemfelkeltő tálalásban kerülnek az olvasó elé. Élénk társasági élet folyhatott ezidőtájt, táncvigalmakról, farsangi piknikről, a "Vereskereszt egyesület" közgyűléséről, korcsolyázókör alakulásáról értesülhetünk. Elmaradhatatlanok a Ilymen hírek, ki kívül kötött házasságot, és helyet kapnak a piaci árak is. Összehasonlításként egy példa:

1884-ben: búza 8 Ft 50, liszt 16 Ft, egy férfi napszám ellátás nélkül 50 kr.
'Nincs új a Nap alatt' Ezt a nem túl eredeti megállapítást tehetjük, ha az 1909-es évfolyamot vesszük a kezünkbe. A százéves mozi ünnepelve érdekes olvasni arról, hogy Szarvason 1909-ben már működik a sátorban felállított mozgóképszínház "Szilágyi Hugó zongoraművész fejlett technikájú játékaival."
Egy talányos felhívás: Gobók összeírása. Külön felhívják a figyelmet a pontosságra, mert

zedik évfolyam. 4-ik szám. Szarvas, 1902.

SZARVASI LAPOK

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP
MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER, VASÁRNAP.

SZARVAS VÁROS HIVATALOS LAPJA

ez alapján adóznak a lakosok. (Már csak azt kellene kideríteni, mi az a gobó. Sem az értelmező szótár, tájszótár, Néprajzi lexikon, etimológiai szótár nem nyújt felvilágosítást.) Néhány ma is időszerű téma: Természetes ásványvizet reklámoznak, a nők és az otthon kérdésében is állást foglalnak, talán nem meglepő, hogy a szerző a feminizmus ellenzője, ahogy írja, a nőnek otthon van szent feladata.

S egy 90 év múltán sem ismeretlen reklám: a Maggi-féle húsleves kockákat ajánlgatják, csak az árából lehet sejteni az idő múlását: egy kocka 6 fillér.

A vezércikkben foglaltak is érvényesek.

A szept. 26-i számban ezt írják: "Valami szerencsétlen átok nehezedik erre az országra. Polyton nyakig vagyunk a válságban, és ha ki is megyünk belőle, rögtön utána beáll egy másik válság, és előlről kezdődik minden."

S már akkor is létezett Szarvason két újság. Az 1909. júl. 4.-én megjelent Szarvas és Vidéke 2. száma van birtokunkban.

Kiváló modern versírók címmel Peterdi Andor egy versét közli az újság. Már sportrovat is van, és ekkor nyílik meg az Árpád kerthelyisége.

Székely Mihály a szarvasi születésű aviatikus légi járművek c. írását olvashatjuk, a következő számban arról értesülünk, hogy készíti repülőgépét is.

Sztrájkoló diákokról olvashatunk a december 12-i számban. A nagykőrösi tanítóképző 15 növendéke tiltakozott ilymódon a brutális bánásmód ellen.

Igen leleményes a következő reklám kiagyaloja:

Nem látta a feleségemet? bemenni Litauszki Pál fodrászhoz, eltűnt, minden bevásárlási gondja, ami a pipere és toilette szükségletét illeti, mert ott dúsan felszerelt raktárból a legkényesebb igényeket is ki lehet elégíteni.

A Szarvasi Hírlap 1909-ben átadja helyét a Szarvasi Hír c. lapnak. Az 1. szám hiányzik, így csak a 2. számtól figyelhetjük szárnybontogatását. A felelős szerkesztő Csanády László. Heti két (!) alkalommal jelent meg. Figyelemfelkeltő címek: Tüzek Szarvason, Alszik a toronyór, Öngyilkos bádogostanonc. Kissé különös hirdetés (nevet szándékosan nem közlünk): "X.Y. háza, mely a Beliczey úton van, s amely a napokban leégett, örök áron eladó." A szegényeknek kedvezményes árú korpa és krumpli juttatását szervezik, adja hírül egy felhívás.

Minden évben nagy esemény volt a színtársulatok fellépése. Az érkezés előtt már egy héttel erről írt az újság, majd a következő héten a műsort, szereposztást olvashatjuk. Következő hétre az előadás méltatása szolgáltatott témát. A színdarabok szerzőit nem nevezik meg, a címek alapján nem lehettek túl színvonalas művek.

Szarvas gondjairól árulkodik néhány cím: Gyárat Szarvasnak! Tárgyalások a villanyvilágítás ügyében. Az artézikutak fúrása is ekkor kezdődött, ez derült ki a képviselő testületi hírekből. Mintha most írták volna:

"Hol késik az éji homályban rendőreink fizetésrendezése?" Az érettségi vizsga szükségességéről folytatott polémia sem újkeletű, ennek eltörlését javasolja a cikk írója, mivel így nagyon egyszerű teljesítményt kívánnak a diákoktól.

A mezőgazdaság gondjait ismerő olvasó tudja, ma is meglévő problémáról ír az a cikkíró, aki azt javasolja: a bortermelők alakítsanak pinceszövetkezeteket, és saját cégük nevében forgalmazzák boraikat.

A szülők gondjai kilencven éve sem voltak mások, mint most: "... Értjük tehát a szülők aggodalmát, mikor nem tudják, mit csináljanak fiaikból.... mindenütt ott fenyeget a rém: nem tudok álláshoz jutni."

Most pedig nézzük meg az utolsó, 1944-es évfolyamot!

Ekkor is két újságja volt a városnak. Jobboldali beállítottságú volt az Orosz Iván szerkesztette Szarvasi Közlöny. A lap tanúsága szerint 1943. december 31-án a lakosok száma még

SZARVASI HIRLAP

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

SZERKESZTŐSÉG: Tü-úton 572. sz., hvá a lap
szellemi részét illető közlemények küldendőik,
ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egyévi 8 hoz. Félévi 4 hoz. Negyedévi 2 hoz. Egyszeri 10 fill.
Mégjelenti minden vasárnap reggel.

Felolós szerkesztő és lapfelnézős:

Benczúr Sándor.

RIADÓHIVATAL: Tü-úton 572. sz., hvá a hirdetések,
előfizetési pénzek és reklámok intézői.
EGYES SZÁM KAPRATÓ:
Müller K., Farkas S., Pécsy M., Pletenik J., Keszecské J., Oláh
Gy., Vitéz J. utak barakodásában.

22931 volt. Azóta ez a szám fájdalmasan csökken. Itt értesülhettünk arról is, hogy Koffán Károly szarvasi származású festőművész "De Profundis" c. metszetgyűjteménye a párizsi Louvre és a Bibliothèque National igazgatójának elismerését vívta ki.

A történelem betolakodik az újság lapjaira is, ilyen címekre bukkanunk: Adakozzunk a bombakárosultak javára, Üzenet a harctérre. Értesítés a beszolgáltatásról: a kötelezettség elmulasztását pénzbírsággal sújtják.

A vasúti menetrend után már autóbusz menetrend is van az újságban, a sporthírekben a labdarúgás mellett kézilabda-játékvezetői tanfolyamot is indítanak.

A Frecska mozgóban (a mozi régies neve) az Éjféli gyors című filmet vetítik Sárdy János, Bilicsi Tivadar, Gregus Zoltán, Bordy Bella szereplésével.

A másik szarvasi lapnak, a Szarvas és Vidékének Müller Károly a felelős kiadója, dr. Sima István a főszerkesztője.

A háború idején nehezebbé vált a hétköznapi élet, sok a megszorító intézkedés.

Néhány példa: "Szabályozták a vásárolható ruha és fehérnemű mennyiségét", "Szabályozták a gazdasági munkások gabonajárandóságának kiadását", "A kereseti és jövedelemadó újabb megállapítása."

Az iskolán kívül is indulnak tanfolyamok, ahol németet, villamoshegesztést lehet tanulni. Egy amerikai repülőgép gyűjtőbombát dobott a Kákai pusztára – olvashatjuk a hírt. Kárt ugyan nem okozott, de ismételten felhívják a figyelmet a gondos elsőtétítésre. Szintén háborúval kapcsolatos hír, hogy a Tessedik emlékünnepelemarad a háborús helyzet miatt.

A telefonelőfizetők figyelmét felhívják, hogy légiriadó után tilos magánbeszélgetést folytatni. A legszigorúbb büntetés vár a zsidó vagyon elrejtőire. Karády Katalint rendőri felügyelet alá helyezték. Az egyre komorabb hírek között kicsit üdébb színtolt. Az idősebb szarvasiak bizonyára emlékeznek Litauszky bácsira, az esernyősre. Az ő hirdetése úgy kezdődik, mint egy meteorológiai előrejelzés:

"Eső lesz! Csinálassa esernyőjét, Litauszky a mestere."

A szarvasi újságok története itt csak egy időre szakad meg. 1986-ban újra indul a Szarvas és Vidéke, 1995-ben megszületik a Szarvasi 7. De ez – ahogy ma mondják – már egy másik történet.

Szónyi Sándor

A szarvasi tímárság

A "tímár" szó eredete

Vándorlókönyv

Lipták János
magyar tímár szava
számára.



Wanderbuch

für

Posten, 1861

A tímár szó ismeretlen eredetű, talán összefügg a bizánci görög "tomárn" szóval, amely finom kikészített bőrt jelent. A középkorban kettős jelentésű: bőrkikészítő és lábbeli varró. Tehát a lábbeli varró maga készítette ki a bőrt, mégpedig keleti módszer szerint, timsóval kezelve tartósították a bőrt. A 14.sz. végétől a kettős jelentésű tímár szónak fokozatosan gyengül a lábbeli varró jelentése, és inkább a bőrkikészítő jelentése erősödik. Ugyanekkor az időben (1387) a varga szó tűnik fel, s mint egykor a tímár szó lábbeli varró és bőrkikészítő foglalkozást jelent. Ehhez a szóhoz kapcsolódik a nyugati hatásra általánossá váló cseres bőrkikészítési mód.

Tímár készítmény maradt a keleti módra timsóval és szömörccével készített kordován és szattyán.

A tímárok az őket jellemző timsós bőrkikészítés mellett a 17.-18. századtól – ha ritkábban is – de cseres

bőrt is készítettek. A múlt századra a tímárok timsós és a vargák cseres bőrkikészítési módja fokozatosan összemosódik.

A bőrgyártás

A nyersbőr lágy, puha, romlékony, hogy kemény, de hajlékony, rugalmas, tartós kész bőr legyen belőle cserezni kell. A cserző anyagok hatására a bőr fehérje molekulái között olyan kapcsolat jön létre, amely mechanikailag szilárdabb, kisebb nyúlású, baktériumok hatásának ellenálló ipari terméket ad. A cserzés mesterségét a Kelet találmányának tartják. Annyi bizonyos, hogy Keleten előbb jutott nagy tökéletességre mint Európában. A cserzésnek szigorú technológiája van.

A bőr előkészítése

Áztatás: eltávolítják a bőrre tapadt szennyeződések, kioldják a sózott bőrből a sót, megpuhítják, feláztatják a nyersbőrt; **meszesítés:** 6-8 nap, a bőr szöveteit annyira fellazítja, hogy a legfelső (epidermis) a szörképletekkel és a legalsó (subcutis) rész a hús és zsírrészekkel mechanikai úton eltávolítható; **szórteletetés:** kopasztógéppel vagy tompa

késsel (kopasztókasza), a hússoldal megtisztítása hasonlóképpen történik; *mészelenítés*: híg, szervesetlen vagy szerves savakkal, felsőbörgyártásnál pácolással. A pác tyúk, galamb vagy kutya erjesztett ürülete. A mészelenített bőr neve póre.

A bőr cserzése

A cserzőanyag alapján többféle cserzési módot ismerünk: *növényi cserzés* tölgyfakéreggel és gubaccsal; *zsíros vagy irhás cserzés* – halzsírral; *ásványi cserzés* konyhasóval és timsóval.

Arnövényi cserzés: a szarvasi tímárok a gyulai erdőkből gubacst, a Mátrából és Dunántúlról tölgyfakérgyet szereztek be. A cserzést három mély gödörben vagy hordóban végezték. A bőrt rétegezve rakták be, közéjük aprított cserzőanyagot szórtak, majd erősebb cserzőlével (ezt főzték) leöntve állni hagyták. Bizonyos idő után újra rétegezték, a cserzési idő egy-két hónap volt. A növényi cserzés egyik változata a hordócserzés: sűrű cserzőanyagkivonattal töltött fahordóban forog a bőr, így hamarabb cserződik.

Zsíros vagy irhás cserzés: a bőrbe dolgozott halzsír végzi a cserzést, levegő hatására a telítetlen zsírsavak a bőr szövetségében oxisavakká alakulnak és a bőrt kicserzik.

Ásványi cserzés timsós vagy fehér cserzés: a konyhasó és timsó hatására cserződik a bőr. A leszáradás után a kemény és merev bőrtet taszítógépen puhítják. Ezt a cserzési eljárást a növényi és króm cserzés már háttérbe szorította.

A szarvasi tímárok

A tímár cég

Szarvas újratelepülésekor a jövevények minden használati tárgyat maguk készítettek, így érthettek az állatok bőrének feldolgozásához is. Az első tímár, akiről írásos adatunk van, Németországból települt Marsal János (szül. 1756). Tőle és leszármazottaitól tanulták el

a szarvasiak a bőrkikészítés fortélyait. A lakosság növekedése, az állatállomány eltartását, gyarapodását biztosító nagy legelők megléte, valamint a Körös lágy vize tették lehetővé a tímárok számának növekedését. A XIX. század elején már annyian voltak, hogy megalakíthatták a tímár céhet. Céh levelüket I. Ferenc királytól kapták 1818. július 16-án, ez rögzítette a cég kiváltságait, szervezetét és belső életét. A cég határozta meg a tagként felvehető mesterek számát, a legények bérét, a termékek árát és előállítható mennyiségét. Hatáskörébe tartozott a szakmai képzés irányítása és vizsgáztatás. A tanoncot



A tímár cég pecsétje 1818-ból

a mester oktatta saját műhelyében. Néhány évi képzés után céhlegénnyé avatták s ekkor vándorkönyvet kapott (Wandrowná Knisska, Wanderbuck). A vándoridő eltelté után a legény remeket készített. Ennek elfogadása esetén a cég mesterré avatta.

A tímár cég meglehetősen gazdag lehetett, mert 1855-ben nagyobb alapítványt tett a községi kórház és szegényház építésére.

A tímárok ipartársulata

Az 1872. évi VIII. tc. IV. fejezetének értelmében a tímár cég megszűnt, ipartársulattá alakult. A tímár mesterek létszáma 14 egy kamarai névjegyzék alapján. A cég fennmaradt vagyona – 186 Ft 91 krajcár – a társulatra szállt. Az ipartársulat 1873-ban lefektetett alapszabály szerint működött. A legfontosabbak: a helybeli tímárok iparát a kor igényeihez mért fokra emelni és közös érdekeik előmozdítására munkálni. Fontosnak tartották ellenőrizni a tanoncok fölvetelét, a velük való bánásmódot, a szakiskoláztatásukat, és gondoskodni a felszabadítatásukról. A beteg és munkaképtelen segédeket ápolni és segíyezni. A nem helybeli, vagy helybeli munkanélkül lévő segédeket minden kényszer kizárásával a munkaadókhoz utasítani, s őket folyamatosan szemmel tartani. A társulat beteg, dologra képtelen és ínséggel küzdő tagjait s ezek hasonló sorsú özvegyeit és árváit emberbaráti módon gyámolítani.

Volt békéltető bizottság – 6 rendes és 4 póttag – amelynek a feladata volt a munkaadók, a segédek és tanoncok közt szolgálati vagy tanviszony folytán felmerülő súrlódásokat elsimítani, orvosolni.

A társulathoz való belépés. A volt céhtagok automatikusan társulati tagok lettek, belépési és beiratkozási díjat (15 Ft) nem fizettek. Új tagok az elnöknel jelentkeztek és a legközelebbi választmányi gyűlésen döntöttek a felvételről. A társulati tagok évi járulékot fizettek, 1872-ben 80 Kr-t, de ha a szükség úgy kívánta, a közgyűlés pótlékot is kivetthetett a tagokra. Aki nem fizeti a járulékot, a tagok sorából törlik a fizetési kötelezettségének fennmaradása mellett.

Az ipartársulat ügyeit a közgyűlés, az elnök és a választmány intézte. A választmány 12 ipartársulati tagból áll, három évre választották és havonként ülésezett.

Az ipartársulat feloszlásáról a közgyűlés döntött, ha a rendes tagok száma nyolc alá csökken, akkor megszűnik a társulat.

Itt kell megemlíteni, hogy 1880-ra a tímárok száma 28-ra nőtt. Ez hihető, ha szem előtt tartjuk a békéltető bizottság 10 fő és a választmány 12 fő tagjainak számát.

A bőrkidolgozó üzem

A századforduló után a bőrminőség javítása érdekében a tímárok szükségét érezték annak, hogy bőrkidolgozó üzemet hozzanak létre. Ezért 1907. októberében ipartelep létesítésére 500 négyeszőgöl ingyen telekért folyamodnak a község képviselő testületéhez. A kérelem teljesítését a testület elfogadta és megbízta a tanácsot a megfelelő hely szerzésével. Az ipartelep megvalósulása azonban csak két év múlva következett be, amikor is az államtól több ezer korona értékű bőrfeldolgozó gépet kaptak azzal, hogy a gépek megszabott díjak lefizetése ellenében mind a helybeli, mind idegen tímárok rendelkezésére álljanak s a gépek elhelyezésére szükséges épületet a tímároknak kell felépíteni.

A tímárok elfogadták a gépeket és felépítették az épületet a községtől kapott telken, Kis Betlehem út 470 sz. alatt, ma Akácos út 16 és Strand út 1. sz. A ház építésére felvett kölcsönkötvényt csak 13 tímár írta alá, a többi nem (Szarvasi Hír 1909. június 6.). A telken az üzem épületén kívül egy kisebb lakóház is állt, ebben lakott a gondnok, aki egyben a gépészi teendőket látta el. Az üzem 1911 évben már működött, ezt bizonyítja a tanítóképző

növendékeinek látogatása szeptember hóban. A részvénytársaság elnöke, Kugyela János tímármester mutatta be a különféle bőrmegmunkáló gépeket, mely közül a bőrhasító és barkázó gép munkája kötötte le legjobban a növendékek figyelmét. A gépeket 9 lóerős benzínmotor hajtotta, ez külön helyiségben volt elhelyezve, a többi gép egy másik teremben állt és transzmisszióval kapta az energiát, a harmadik helyiség a bőrök tárolására szolgált (Szarvas és Vidéke 1911. szeptember 17.). Az üzem 1941-ig állt fenn, akkor egy debreceni bőrgyáros, Píkó József kiigényelte és elvitte a gépeket, ti. ezeket a szarvasi tímárok csak használatra kapták az államtól.

Az üzem néhány évvel előbb már nem működött. Az épületet Kovácsik Gyula kereskedő megvette, lebontotta, ebből az anyagból építette fel a házát, amelyben fűszerüzlete és kocsmája volt. E ház helyén létesült a mai ABC áruház (Zalka Máté és Alkotmány út találkozásánál).

A tímár mesterség virágzása és megszűnése

Láttuk, hogy 1880-ig milyen látványosan emelkedett a tímárok száma. Ez az első világháborúig azonos szinten maradt. Ment a vásározás, 8-10 kocsi követte egymást, vagy saját kocsival vagy közösen fuvarost béreltek, még ekhós szekér is volt. Vásárhelyek voltak Mezőtúr, Füzesgyarmat, Békés, Békéscsaba, Szeghalom, Gyula, Kétegyháza. A Kunság és Tisza felé nem nagyon mentek. A nyersbőröket helyben, a közeli helységekből és az előbb említett helyekről szerezték be. A 1. világháború előtt 1912-ben 26, 1914-ben 22 tímár mester dolgozik. A világháborús események következtében csökken a létszám – katonai behívások és veszteségek.

A háború után kis ideig ismét növekedés következik, de a gyáripar előretörése, a bőr beszerzés megnehezülése, nem utolsósorban a kiöregedés, valamint a második világháború előszeként bevezetett hadigazdálkodás maga után vonja a tímárok számának csökkenését. Minden kész bőrt kötelesek voltak Szegedre vinni, ahol minősítés után a pécsi gyárba irányították katonai célokra.

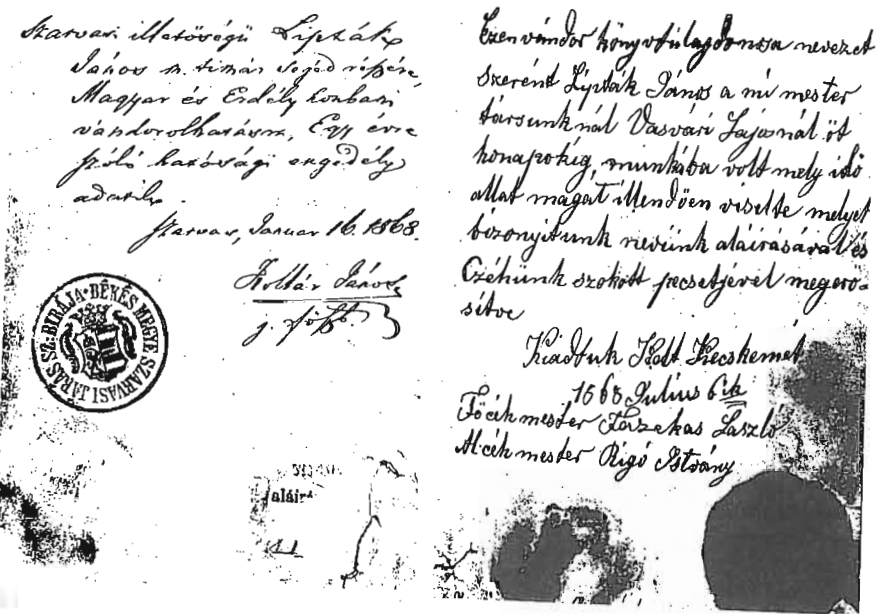
A bőrküitalás szűkös volt és nem történt egyformán, pl. Slajchóék egyedül annyit kaptak, mint a többi tímár összesen. Mivel a csekély bőrküitalás nem biztosította a tímárok megélhetését, egymás után mentek tönkre vagy "feketén" dolgoztak. A hatóság eme ténykedésüket börtönnel sújtotta és elkobozta a felszerelésüket.

Nem volt tímár, aki ne szenvedett volna néhány évi börtönt. Így pecsételődött meg Szarvason a tímár sors.

A tímár családok

Már említettük Szarvason az első tímár mester Marsal János, őt és két fiát, Sámuel és ?, valamint Sámuel János és Gyula gyermekeit tekinthetjük a többi tímár kinevelőjének. A leszármazottak néhány esetben négy, általában három nemzedéken keresztül tímárok voltak. A mesternél dolgozó legények benősültek, majd önállósítva magukat, az ő leszármazottaik is a tímár mesterségnél kötötték ki. Litauszki tímár unokája volt Bohus Sámuel, ennek Mária leányát feleségül vette Molnár István, az ő két fiuk, János és István is tímár lett. Az 1936-os "Szarvasi címtár" szerint tímárok Brachna Lajos III. 443, Bohus Sámuel III. 24, egyedül ő állított elő szattyán bőrt, id. Dauda Mihály I. 458, egyik fiának Lajosnak adta át a műhelyét, ő maga bőrkereskedéssel foglalkozott, a kidolgozott bőrt összevásárolta a kis tímároktól. A másik Dauda fiúnak, Mihálynak külön műhelye volt. Kelemen Ferenc I. 193., Marsal Gyula I. 462, Misik Lajos I. 461, Slajchó János III. 44, Slajchó Sámuel III. 22. A tímárok lakhelyeit vizsgálva az 1907-es Szarvasi községi térképen megállapíthatjuk, hogy közel voltak a Köröshöz. Egy 1888-as községi vezetőségi határozat

kötelezte a tímárokat, hogy csak az indigó part (ma a Petőfi út végében lévő rész) után áztathatták a Köröshöz a bőröket. Egy évtized után már ott sem, csak saját lakhelyükön. A "Szarvasi címtár" mellett a tímárok névsorát az 1870/71-ből fennmaradt Debreceni Ipari és Kereskedelmi Kamara kamarai választójoggal rendelkező iparosok jegyzéke közli. Ezek a következők: Kovácsik János, Kralovánszky Imre, Frcska János, Frcseka Soma, Kralovánszky Márton, Opauszki Mihály, Thury György, Milosrdni Mihály, Zuberecz Sámuel, Opauszki János, Marsal Sámuel, Rakoviczky János, Dina Mihály, ifj. Gaál Soma. Nem szerepel a felsorolásban az 1872-ben alakult ipartársulat főelnöke Brachna Pál és alelnöke Majzik István, de a jegyző Zuberecz Sámuel neve benne van. Ez bizonyítja, hogy több tímár volt, nem rendelkezett mindegyik kamarai választójoggal. A szarvasi tímárok jelentőségét bizonyítja, hogy 1833-as térképen szerepel a Tímár köz a mai Arany János utca Alkotmány és Zalka Máté utcák közötti része.



A vándorkönyv belső lapjai (Darida Sámuel tulajdona)

Forrásmunkák:

Magyar Néprajzi lexikon; Pallar Nagy Lexikon; Neumann, Nádor Jenő: Szarvas nagyközség története. Szarvas, 1922.; Dr. Palov J.: Tessedik városa hajdan és ma; Szarvasi címtár 1936 Tímárcéh jegyzőkönyvei és egyéb feljegyzések; Szarvas és Vidéke; Szarvasi Lap; Szarvasi Hírlap; Szarvasi Hír megfelelő számai; Adatközlők: Darida Sámuel, Szarvas, Kis u. 2-6.; Jeszenszki (Paulovics) Sándorné Alkotmány u. 20.; Majzik Jánosné Akácus út 16.; Misik Lajos Alkotmány út 2/2; Molnár Jánosné Akácus út 8.; † Slajchó Mihály Petőfi u. 22.; Slajchó Veronika Dankó Sámuelné Damjanich u. 10.; Varsányi Gyuláné (volt Marsal Lászlóné) Lehel u. 2.;

Közös dolgaink

Dr. Valent Júlia

Dr. Pavol Mudroň 1835-1949



Pavol Mudroň (1835-1949).
Ism. Pánszlávista pro vrodanité Slováckých spevy

Dr. Pavol Mudroň

Ezért aztán 1895-ben pánszlávizmussal vádolták, s a Túróc és Trencsén megyei ev. esperességi felügyelői tisztjéről lemondásra kényszerítették. 1900-ban öt és további 22 társát 3 hónapi fogházra ítélik. Eszmei téren mint sok hasonló politikus a polgári demokrácia híve, elemezte a társadalmi viszonyokat, élesen bírálta a kormányt a nemzetiségi elnyomás miatt, fellépett a széles néptömegek elnyomása ellen is. 1914 tavaszán elhunyt 79 éves korában. Temetése tüntetésnek bizonyult a magyar uralkodó körök ellen, sírjánál a legnagyobb szlovák költő, Pavol Országh-Hviezdoslav vet tőle búcsút. Pavol Mudroň szerepe jelentős a szlovákok legelső, már kottával készült népdalgyűjteménye

A Szarvasi Krónika múlt évi, 9. számában megemlékeztem Dr. Michal Mudroň-ról, akinek Pavol Mudroň ikertestvére volt.

Michal Mudroň országos nevet szerzett magának, de Pavol Mudroň is nevezetes szlovák közéleti személyiség volt. Életútjuk a jogász diploma megszerzéséig párhuzamosan haladt, de Pavol Mudroň 1862-től Túrócszentmártonban lett ügyvéd. Itt mindjárt a kulturális és politikai élet középpontjába kerül. Jegyzője lett a szlovák Memorandumot előkészítő gyűlésnek. 1863-ban alapítótagja a Matica Slovenskának, s egyúttal titkára is. Bekapcsolódott a népművelő színjátszó körbe, 1872-től elnöke a Szlovák énekkarnak. Kiadója és elnöke a szlovák Népújság konzorciumának, ennek szerkesztőségére 1883-1906 között az ő lakásán kapott helyet. 1889-től a Slovenské pohľady kiadója is. Fivérért túlélve, aktív szerepet vállalt a politikai életben az egyre erősödő magyarosítási törekvésekkel szemben.

gondozásában: annak a bizottságnak, mely a kiadását szorgalmazta. Ez a gyűjtemény a SLOVENSKE SPEVY címet viseli.

A Slovenské Spevy először füzetekben jelent meg: az első 1880-ban, a többi füzet kisebb megszakításokkal 1926-ig.

1972-től 1976-ig három kötetben adták közre.

Az első kötet legelső lapján Bartók Béla méltatása található:

“... a Slovenské spevy kiadása olyan örvendetes kulturális vállalkozás, mely mindenkitől a legnagyobb támogatást várhatja el...”

A Slovenské spevy ugyanis olyan gyűjtemény, melyből kevés van, úgyhogy minden bizonnyal sok külföldi zenetudós fog vele foglalkozni...

Valóban csodálatra méltó, hogy Önök minden állami támogatás nélkül, csupán dilettáns gyűjtők segítségével tudtak kiadni ilyen szép gyűjteményt, mellyel sem a magyarok, sem a horvátok nem rendelkeznek. A románoknál egyáltalán nem jelent meg semmi, legalább is Romániában nem...” (fordítás szlovák nyelvről).

Bartók, aki az összehasonlító zenefolklor szükségességét szorgalmazta, magyarul is írt a Slovenské spevy-ről:

“Nálunk a tótoknak van a legjobb népdalgyűjteménye, melyet minden támogatás nélkül adtak ki (lábjegyzet: Slovenské spevy, 1800 dallam zongorakíséret nélkül!). Nem szakemberek gyűjtötték az anyagot, papok, tanítók járultak hozzá szerény munkájukkal ennek az aránylag elégséges könyvnek a kiadásához, melynek még a közelébe sem juthat terjedelem, akár az anyag lejegyzése dolgában az állam és a Kisfaludy-Társaság támogatásával kiadott Bartalus-féle egyetemes gyűjtemény”. (Bartók összegyűjtött írásai, I. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1966. 30. fejezet: Az összehasonlító zenefolklor, 567. oldal) Bartók az elismerő sorokat a túrócszentmártoni szlovák Könyvkiadó Társasághoz küldött levelében írta 1911. február 25-én.

A további ismertetést egy kiadásra váró kéziratomból idézem.

Az 1880-as év júliusának végén vált valóra a Kollár-, a Stúr- és a Matica-követők törekvése: minden időkre megőrizni a szlovák nép egyik legértékesebb alkotását, a népdalokat. Ekkor adták ki a Slovenské spevy első, kottákat is tartalmazó füzetét. Ezt további 16 füzet kiadása követte 1907-ig. Úgy mind edició (hitelesen elfogadott – megjegyzés tőlem) kiadás 1926-ban, majd 20 éves szünet után jelent meg.

A Slovenské spevy-ben kiadott dalokat népi származású, felvilágosult szellemű, művelt réteg törekedett összegyűjteni és közreadni. Eleinte őket a népi alkotások szépsége ragadta meg. Már a XVII. század végén Bphuslav Tablic írt a népdalokról. Ezt követték Ján Kollár szerzőtársával, Pavol Šafarikkal készített gyűjteményes kiadások “Písne svetské Lidu slovenského v Uhrich” címmel 1823 és 1827 között 222 dallal. 1834-ben Ján Kollár hírneves “Národnie spevanky” c. kétkötetes munkája jelent meg. Ezek még csak szöveges gyűjtemények voltak.

A népdalszerzők körében élt a gondolat, hogy a dallamot is le kellene jegyezni. Fűredy László német nyelven írt méltatása Kollár gyűjteményéről mér fel is veti ezt a gondolatot. Meg is jelent 1827-ben egy szerény, mindössze 25 dalt tartalmazó munkája: “Národní nápevy ku Zpievankám od Jána Kollára” (Népi dallamok Kollár János Zpievanky dalaihoz – fordítás szlovákról) címmel.

A múlt század 30-as éveiből több kézirat is bizonyítja, hogy a dallamok közzétételének gondolata sokakat foglalkoztatott: A.H. Krčmery, J. Czupra, J. Vansa, Em. Križko többek közt.

A szlovák identitástudat erősítésére a Stúr-iskola sok műdalt is alkotott.

A zavaros évtizedek terméktelen időszakában J.H. Škultéty és P. Dobšinsky veti fel a népdalok gyűjtésének és kiadásának gondolatát. Az 1858-ban megjelenő “Cyrill és



Karol Ruppeldt 1840-1919.
„Pisnár“ II. a III. dielo Slovenských spevov

Karol Ruppeldt

Béla, a nagy magyar zeneszerző, zongoraművész rendkívül értékes és korszerűen rendszerezett szlovák gyűjteményét Budapestről, aki még a régi hatalom éveiben tisztán művészi-tudományos indíttatással összegyűjtött közel 3000 szlovák népdalt. Most talán még kevesen értik meg ennek a gyűjteménynek a jelentőségét, de a következő nemzedék nagy hálával viseltetik a Matica Slovenská iránt, hogy ezt a mérhetetlenül értékes népdalkincset éppen a Matica szerezte meg nemzetünknek!” (fordítás szlovákból)

Slovenske spevy

Béla Bartók o Slovenských spevoch:

...Vydávanie „Slovenských spevov“ je také utešené kultúrne podujatie, že si môže od každého nárokovat' čo najväčšiu podporu...

Slovenské spevy sú totiž takou významnou zbierkou, akých je málo, takže sa budú nimi nepochybne zaoberať mnohi zahraniční hudobní vedci...

Je naozaj obdivuhodné, že ste bez akejkoľvek štátnej podrovy, len za pomoci diletantských zberateľov, celkom sami vedeli vydat' takú krásnu zbierku, akú nemáme ani my Madari, ani Chorváti. No a Rumunom uz celkom nič nevyšlo, ani len v Rumunsku nie...*

* Výtatok z maďarsky písaného listu Bélu Bartóka z 25. 2. 1911, zaslaného KUS-u v Martine.

Method” c. folyóiratban is írárról. 1862-ben A.H. Krčmery is hasonló gondolatot hangoztat. Ez év végén kerül napvilágra Michal Chrástek szöveges daloskönyve: Veniec národných piesni slovenskych, s felvetődika kérdés: Naco by boly piesne bez hlasu? – azaz: mit érnek a dalok dallam nélkül.

A második kötet 1890-ben jelent meg Karol Ruppeldt gondozásában, aki már szakszerű értékelést nyújt a Zárszóban. A kottairás egységesítésére szólít fel, s tesz több megállapítást, melyek némelyikével többen nem értenek egyet.

Eppen akkor, amikor a Slovenské spevy iránti érdeklődés lankadt, Bartók Béla ekkor írja meg elismerő szavait, miután ő is gyűjteni kezdett, s külön felhívta a figyelmet a szép szlovák pásztordalokra. Az 1976-ben felújított kiadás III. kötetének zárszavában Milos Ruppeldt professzor elismeréssel ír Bartók Béla népdalgyűjtő munkájáról:

“Időközben napvilágot látott számos népdalgyűjtés szétszórva, kisebb füzetekben és különféle kiadóktól. Ezenkívül a Matica Slovenská megvásárolta az utóbbi években Bartók

In memoriam

Búcsú Kató nénitől



Előttem egy fotó, egy gyászjelentés és egy csomagszállító; kísérteties egybejátszása az eseményeknek. A csomag feladási dátuma június 7. Tíz Szarvasi Krónika ment el özv. *Csonka Istvánné Fábry Katalin* címére. A gyászjelentésben pedig ez áll: Fájó szívvel tudatjuk, hogy a drága jó édesanya, anyós és nagymama, özv. *Csonka Istvánné* született *Fábry Katalin* 1995. június 7-én, életének 83. évében hirtelen elhunyt.

A csomag és a kísérő levél már egy halottat talált a felsőgödi házban. 83 éves volt, mégis hihetetlen. Nem kapok válaszlevelet, melynek 6-8 oldaláról ömlött a mondanivaló; az utolsó sorok már keresztbe kerültek a lap szélére. Emlékek Szarvasról, az első férjről, a régi szarvasi újságról, melynek szerkesztőségi tagja volt, a '45-ös újrakezdésről, a köpönyegforgató emberekről; híradások bálványozott fiáról, a németországi Leutrachben élő Lajosról, és a körülrajongott unokáról, helyi közélet szereplőiről, tanácsok a

helyi közélet szereplőiről, tanácsok a helyi közélet szereplőiről, tanácsok a szerkesztőségi munkáról és még sok mindenről.

A Krónikával való kapcsolata 1989-re nyúlik vissza. Első levele még "csak" az újságíró kereste, a második, melynek dátuma 1989.VI. 25., már a Krónika felelős szerkesztőjét. "Kérem, szólítson Kató néninek! Jó?" – teszi közvetlenebbé az akkor még csak levelezőismeretséget. Mennyire jellemző levelének tartalma! Az akkor még hiányzó Turul újraöntéséhez ajánlja fel segítségét: "Ígéretünket ... fenntartjuk továbbra is, ha aktuális lesz a gyűjtés." S most lettek további sorai tragikusan aktuálisak: "*Dr. Sonkoly János* is írt egy szép, rövid levelet... Én megválaszoltam, anyagilag és erkölcsileg is számíthat ránk. Csak azt nem írtam meg, hogy holtan úgyis Szarvason fogunk nyugodni, mivel szüleim mellett van hely, és már állítattunk egy szerény kis sírkövet is magunknak."

Hihetetlen, hogy elment, mert kora ellenére örökifjú volt. Ha hazatért Szarvasra, hisz ide mindig haza jött, szinte semmit nem pihent. Először a rokonokat járta végig, az élőket, azután a holtakat. Végül jött a közélet. Az egykori lelkes "szocdem", aki dokumentumok sorát őrizte meg a szarvasi szociáldemokraták történetéből, most lelkes fideszes lett; hát beszélgetni kellett velük. De beszélgetett a helyi szerkesztőkkel, politikusokkal, ismerősökkel. Aktív tagja volt Szarvas Város Baráti Körének, támogatója a Szarvas és Vidékének, alapító

tagja a Szarvasi Krónika Alapítványnak, az egyetlen, akit nem kérni kellett a támogatásra, magától ajánlotta fel segítségét.

A száraz adatok keveset mondanak el róla. 1912-ben született Szarvason ötgyermekes családból. Testvérei közül ma már csak nővére él, Szarvason. 1935-ben kötött házasságot *Oszlári Lajossal*, a szarvasi nyomdással és szerkesztővel. Házasságukból született egyetlen gyermeke, Lajos. Dolgozott szőnyeggyárban, a községi tanács adóügyi osztályán. 1964-ben költözött el Szarvasról második férjével, *Csonka Istvánnal*. Azóta élt Felsőgödön – 1965 óta özvegyen. Szülővárosával haláláig nem szakadt meg a kapcsolata. Csak kevesen ismerték már. Kortársai közül alig vannak néhányan. De akik megvannak, emlékezhetnek a sikeres fiatal lányra, a társaságok kedvencére, az első-táncosra, a műkedvelő előadások szereplőjére, a Szociáldemokrata Párt női tagozatának szervezőjére, aktivistájára, a lelkiismeretes hivatalnokra. Ez volt a szarvasi múlt.

A halál váratlanul érte, de nem készületlenül. Mindent elrendezett. Hamvasztását kérte, és azt, hogy szülővárosában temessék el. Végakarata szerint nem kért koszorúkat. Gyászjelentésének hátlapján a következő szöveg szerepel: "A koszorúra szánt összeget kérjük, hogy a szarvasi Ó-templomi Evangélikus Gyülekezet Szeretetotthonának fejlesztésére szíveskedjenek adományozni!"

"Csak az hal meg, akit elfelejtene" – emlékeztet a gyászjelentés. Ő is azok között van, akiket nem szabad elfelejteni.

Dr. Kutas Ferenc



Dr. Perényi Béla (1921-1995)



Szaporodnak a nekrológok. Az 1995-ös év sorra viszi el azokat, akik a város életében jelentős szerepet tölthettek be, vagy érdekes színfoltjai voltak. *Dr. Perényi Béla*, ny. megyei ügyész, Szarvas város egykori ügyésze életének 74. évében elhunyt.

1921-ben született Szarvason néhai Praznóczy Béla és Skribanek Valéria gyermekeként. Iván nevű öccsével együtt itt végezték el a gimnáziumot. 1943-ban fejezte be egyetemi tanulmányait. AZ ELTE államtudományi, majd jogi karán szerezte két diplomáját. Két évet dolgozott vállalati jogászként, majd a Rendőrség kötelékében volt büntetőbíró. 1952-ben megfosztották állásától, a volt Weiss Manfréd, akkori nevén Rákosi Mátyás Művek segédmunkása lett. 1954-ben rehabilitálták, s szövetkezeti jogászként ténykedett különböző munkahelyeken.

1958-ban került vissza szülővárosába. Ügyészként dolgozott itt 1971-ig. 1971-80-ig – nyugállományba vonulásáig – Gyulán megyei ügyész volt.

Életében két olyan tragikus élmény sújtotta, amely a köznapi tragédiáknál mélyebb nyomot hagyott benne. Az egyik az igazságtalan meghurcoltatása, a másik: első házasságából született fia, Béla, nemzetközi sakkmeister tragikus halála. Fényképe ma is szobájában áll, mellette mindig friss virág. Június 19-től Dr. Perényi Béla fényképe is odakerült mellé. Amíg Szarvason élt, napi részese volt a város közéletének. Aktívan sakkozott ő is, egy alkalommal városi bajnok volt. Már akkor megkezdte a városi sport-emlékeinek gyűjtését. Mára felbecsülhetetlen értékű muzeális anyagot halmozott fel gyulai lakásában. Az ő tudása nélkül már jóval kevesebbet ér.

Nyugdíjasként, amíg egészsége engedte, vissza-visszajárt. Tagja volt a város Baráti Körének, az Öregdiákok Baráti Körének. (Gyulán az Erkel Társaság egyik alapító tagja.) Helytörténeti írásai megjelentek a Szarvas és Vidékében, emlékezetes volt dokumentum értékű írása a város vízisportjának múltjáról a Szarvasi Krónika 7. számában. Felbecsülhetetlen segítséget nyújtott a helyi futballtörténet feldolgozóinak is. Nehezen pótolható úrt hagyott maga után.

Dr. Kutas Ferenc

Arcképcsarnok

Dr. Búzás László

Emlékezés a Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézet elhunyt tanáira (1959-1996)

Emlékezni csak nagy tisztelettel lehet és kell azokra az óvónőképző intézeti oktatókra, akik az elmúlt 37 évben, mint kiváló tanáregyenísegek, meghatározói voltak a szarvasi felsőfokú óvónőképzésnek, s megalapozói a főiskolai színvonalú munkának.

✱

**Dr. Hanzó Lajos
(1915-1964)**

Bánhegyesen született, s mindössze 49 évet élt. Tanári pályafutásából 21 évet a szarvasi Vajda Péter Gimnáziumban töltött. A Szarvasi Óvónőképző Intézetben négy évet dolgozott pedagógia szakos intézeti vezető tanárként. Gazdag kutatási és történetírói tapasztalatával hozzájárult az intézeti tudományos tevékenység megalapozásához. Szerkesztette az intézeti Évkönyveket, s a Magyarországi Óvónőképző Intézetek Tudományos Közleményeinek 1963. és 1964. évi számát. Sokoldalú munkássága tudományos elismeréseként lett tagja az MTA Neveléstörténeti Albizottságának. Több magas kitüntetésé közül kiemelkedő a Kossuth-díj.



**Dr. Szakács György
(1909-1971)**

Kondorosi születésű, 1931-ben lett tanító. Elemi iskolai, majd általános iskolai tanítóként dolgozva végezte el főiskolai, majd egyetemi tanulmányait. Magyar-történelem és pedagógia szakos tanárként már a közép fokú tanítói- és óvónőképző is alkalmazta. A felsőfokú képzésben kezdettől, 1959-től részt vett, s az oktatói kar egyik legértékesebb tagja volt. Pedagógiát és lélektant tanított. Több publikációja jelent meg szaklapokban. 1970-ben, a hatvanegy éves korra beérlett "Summa cum laude" doktorátusa, mint végső betetőzése volt e tevékeny életnek.



**Baka János
(1909-1973)**

1959-ben, az Óvónőképző Intézet megalakulásakor került Szarvasra, s lett az ének-zenei szakcsoport tanára. Zeneművészeti Főiskolát végzett. Tíz évet töltött itt. Éneket, zenét és módszertant tanított. Kórusvezetői munkája eredményes volt. A gyakorlati képzésben is szerepet vállalt. A felsőfokú óvónőképzés kezdeti szakaszában végzett úttörő szerepet. 1969-ben vonult nyugállományba.



Christián László (1906-1978)

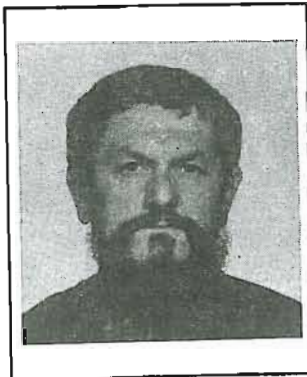
Békéscsabai születésű, aki már gyermekkorában elkötelezte magát a sporttal. A Testnevelési Főiskolán szerzett diplomát. Középfokú tanítóképzőben tanított testnevelést, majd megyei szakfelügyelő volt. 1962-től lett a szarvasi képző vezető tanára, aki ekkor már országos hírű szak tekintély volt. Tagja volt a Magyar Olimpiai Bizottságnak, a Magyar Atlétikai Szövetség Országos Tanácsának. Több kitüntetésben részesült. Külföldi tanulmányútjai közül a legnevezetesebbek: az 1936-os Berlini Olimpia és az 1960-as Római Olimpia. Sportvezetőként válogatott atlétikai csapatot kísért az NDK-ba, Romániába, Bulgáriába. Tudományos munkáit a "Testnevelés" c. folyóiratban publikálta rendszeresen.



Lipták Mihály (1915-1979)

Pedagógus családban született Szarvason. A tanítói képesítést Miskolcon, ének-zene tanári oklevelét a Szegedi Pedagógiai Főiskolán szerezte. Tanított evangélikus népiskolában, tanyai iskolában, a Gyulai Állami Tanítóképzőben és a Szarvasi 1.sz. Általános Iskolában. A Szarvasi Óvónőképző Intézetbe 1960-ban nevezte ki a művelődési miniszter. Itt dolgozott nyugállományba vonulásáig. Kezdetben zenét, majd éneket és az óvodai foglalkozások módszertanát tanította. Eredményes volt kórusvezetői tevékenysége is. Jelentős elismerést szerzett vidéki és rádiószerepléseivel. Tagja, majd karnagya volt a 100 éves múlttal rendelkező Erkel Kórusnak. Szlovák nyelvtudását felhasználva végzett szlovák folklór gyűjtőmunkát.





Bérces György (1932-1983)

Szarvason született, itt szerzett tanítói oklevelet a tanítóképzőben. Tanított tanyai iskolában, majd szarvasi általános iskolákban. Tanári oklevelét a Szegedi Tanárképző Főiskolán szerezte, földrajz-rajz szakon. Alkotói tevékenysége is kibontakozott. Alkotásaival több kiállításon vett részt. Tehetségét felismerve nevezték ki 1978-ban az óvónőképzőbe intézeti adjunktussá. Ábrázolás, rajz és kézimunka tárgyakat oktatott, valamint ezek módszertanát. Tervei között szerepeltek a vizuális nevelés módszertanának megújítása, a művészeti alkotómunka fokozása, az esztétikai nevelés korszerűsítése. A kiszámíthatatlanul közbejött tragikus végzet 51 évesen törte ketté az ígéretes tanári pályát.

Vajda Aurél (1915-1986)

Alsónánán született lelkész családban. Bonyhádon járt gimnáziumba. Teológiát Sopronban, majd Németországban tanult. Középszkolai tanári diplomát a Szegedi Tudományegyetemen szerzett. Tanított középiskolában Békéscsabán, majd Szarvason. Több éven át megyei szakfelügyelő. 1963-tól letta a Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézet tanára. Kiváló tanáregyéniség volt, aki szerényen, csendesesen az óvónőképzés országosan elismert szaktekintélye lett. Pedagógiai, tudományos kutató, publikáló tevékenysége is sokoldalú. Tanítványai országos versenyeket nyertek. Tanulmányai szaklapokban jelentek meg. "Mond csak apu" címmel verseket, meséket, elbeszéléseket gyűjtött össze, amit a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó 1983-ban jelentetett meg. Új tankönyvét is megírta 1986-ra, de kiadni már nem tudta.



Dávid Imre (1938-1987)

Csongrádi születésű, iskoláit is itt végezte. Egyetemi diplomáját az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerezte magyar-pedagógia szakon. Szarvasra 1968-ban került intézeti oktatónak. A pedagógiai tárgyak oktatását végezte úgy, hogy irodalmi tájékozottságát is jól kamatoztatta. Ígéretes tanári munkája miatt hívták meg a Hajdúböszörményi Óvónőképző Intézetbe 1971-ben. Itt sokirányú tevékenységet végzett. Igazgatóhelyettesi feladatot is ellátott, majd pedagógiát tanított tragikus körülmények között bekövetkezett haláláig.



Dr. Tóth Lajos (1923-1989)

Szendrőn született, Egerben szerzett tanítói, Szegeden főiskolai majd egyetemi végzettséget. A pedagógiai tudományok kandidátusa. A mezőkovácsházi gimnázium alapító igazgatója volt, később a Megyei Tanács VB. Művelődési Osztályának vezetője. Innen került Szarvasra 1959-ben, s lett az induló Óvónőképző Intézet igazgatója. Neveléstörténeti kutatásaival országos hírnévre tett szert. Benka Gyula, de különösen Tessedik életének, pedagógiai munkásságának lett hozzáértő szakírója, publikálója. Tagja volt az MTA Neveléstörténeti Albizottságának, a Magyar Pedagógiai Társaságnak. Kultúrtörténész, helytörténeti kutató és közíró. Több mint tíz könyv szerzője és több száz a tanulmányainak száma. 1967-től a DATE szarvasi karának

tanszékvezető főiskolai tanára lett nyugdíjaztatásáig. Kitartó törekvésének eredménye a Szarvasi Krónika c. folyóirat, alapítója, és haláláig szerkesztője volt.

Bilibok Péterné dr. (Pribelszky Zsuzsanna) (1923-1990)

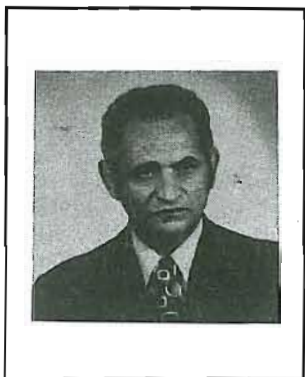
Szarvason született, s itt szerzett tanítónői képesítést. Később biológia, majd pedagógia szakos tanár lett. Tanított a szarvasi tanítóképzőben és a gimnáziumban. 1965-től került az intézetbe tanárnak. Pedagógiát, lélektant, anatómiát, egészségtant, módszertant tanított és gyakorlati képzést vezetett. Megalapítója volt a Természettudományi Kabinetnek és vezetője e Körnek. Tudományos kutatómunkát rendszeresen végzett. Orosz és szlovák nyelvtudását e téren is kamatoztatta. Előadásait továbbképzéseken mindig nagy érdeklődés kísérte. Tessedik pedagógiai munkásságát nagy ügybuzgalommal kutatta és dolgozta fel. Neveléstörténetből szerzett doktori címet. Nyugalomában vonulása után is tevékeny életet élt haláláig.



Dr. Kolozsvári János (1929-1990)

1960-ban került a képzőbe tanárnak. Rövid ideig oktatott, hiszen 1961-ben áthelyezéssel távozott. Történelem szakos tanárként társadalomelméleti tárgyat tanított.





Dr. Glózik János
(1930-1991)

Szarvasi születésű, a tanítóképzőt is itt végezte úgy, hogy ösztöndíjasként az utolsó évet Budapesten járta. 1951-ben a Moszkvai Állami Pedagógiai Egyetemre került, ahol kitüntetéses diplomát szerzett pedagógia-pszichológia szakon. Dolgozott általános iskolában, a Kulturális Kapcsolatok Intézetében, s a TIT Országos Központjában. 1960-ban kapott kinevezést a szarvasi képzőbe. Itt neveléstörténetet, nevelésméletemet, óvodaszervezetant, filozófiát tanított, valamint gyakorlati képzést vezetett. Tudományos munkát elsősorban nevelésméletem és környezetismeret terén végzett. Publikációi és előadásai tudományos üléseken is e témában folytak. Doktori disszertációját 60 évesen védte meg.

Iványi Gergely (1912-1991)

Endrődön született, a gyulai gimnáziumban érettségizett, s Szegeden szerzett magyar-latin szakos tanári diplomát. Rövid gyulai pályakezdés után a Gyergyószentmiklósi Főgimnáziumba került tanárnak. 1944-től ismét Békés megyébe költözött. A békéscsabai gimnázium igazgatója, majd tanára. 1959-től a Szarvasi Óvónőképző Intézetben intézeti vezető tanár. Intézeti munkájában a magyar nyelv és irodalom, valamint a környezetismeret tanítása dominált. Az óvónőképzőben országosan elismert kutató és oktató volt. Szakírói munkássága, publikációi, segédanyagai jól szolgálták a képzés és továbbképzés ügyét. Nyugdíjas éveiben is rendszeresen dolgozott. Az Óvóképző Főiskola – ha megkésve is – posztumusz díjként tüntette ki a Brunszvik Teréz Emlékéremmel 1991. szeptemberében.



Scheibert Ferenc
(1913-1983)

Gyulán született, itt végezte alsó- és középfokú iskoláit is. Kezdetben volt írnok, frontkatona, zenész, majd nyelvtanár a gyulai Dózsa György és a Pálffy Albert Népi Kollégiumban. Ezt követően az Erkel Ferenc Állami Zeneiskola hegedűtanára, majd igazgatóhelyettese lett. Az ehhez szükséges végzettségét a Szegedi Zeneművészeti Szakiskolán szerezte. A szarvasi képzőbe 1962-ben került intézeti tanárnak. Nem akart egyoldalúan "csak zenész" lenni. Ezért óvodapedagógiai, lélektani, módszertani, filozófiai ismeretekkel rendszeresen foglalkozott. Kivételes nyelvi tehetséggel rendelkezett. 1964-ben németből, 1967-ben franciából, 1968-ban eszperantó nyelvből tett állami nyelvvizsgát, de az angol nyelvet is felsőfokon művelte. Több ízben publikált az intézet tudományos évkönyvében, specializálva magát az angolszász szakkönyvek, tanulmányok ismertetésére. 1964-től a levelező tagozat vezetője. A Szarvasi Zeneiskola is hegedűtanárnaként alkalmazta. A megfeszített munkatempó aláásta egészségét, ezért 1972-ben nyugállományba vonult. A megérdemelt pihenést haláláig beárnyékolta a betegség.



Dutkon László
(1913-1976)

Békéscsabán született. A tanítóképzőt Nagykorörsön, a pedagógiai főiskolát Budapesten végezte. Ének-zene tanári munkát végzett magas színvonalon. Ezért is bízta meg a Művelődési Minisztérium megyei majd területi énekszakfelügyelettel. Munkásságának új lendületet adott 1960-as kinevezése a szarvasi képzőbe. Intézeti vezető tanár lett az ének-zenei szakcsoport élén. A gyakorlati képzés avatott szakembere volt. Az óvodai munkával kapcsolatos saját gyűjtésű folklór anyagait rendszeresen publikálta évkönyvekben és tudományos közleményekben. Az óvónők területi továbbképzéseinek közkedvelt előadóként szerepelt. Az intézeti óvodapedagógiai múzeum létrehozásán haláláig fáradozott.

kapcsolatos saját gyűjtésű folklór anyagait rendszeresen publikálta évkönyvekben és tudományos közleményekben. Az óvónők területi továbbképzéseinek közkedvelt előadóként szerepelt. Az intézeti óvodapedagógiai múzeum létrehozásán haláláig fáradozott.

Kató József
(1931-1984)

1960-tól lett az intézet tanára. Egyetemi végzettséggel rendelkezett. Pedagógia-lélektan szakos tanári diplomával oktatott és vezetett gyakorlati képzést. A gyakorló óvoda matematika szakfelügyelője volt. Több mint egy évtizedes munkássága után Sárospatakra költözött, s a Tanítóképző Főiskola óvónői tagozatának vezetője lett, s megalapozója az ottani óvónőképzésnek.

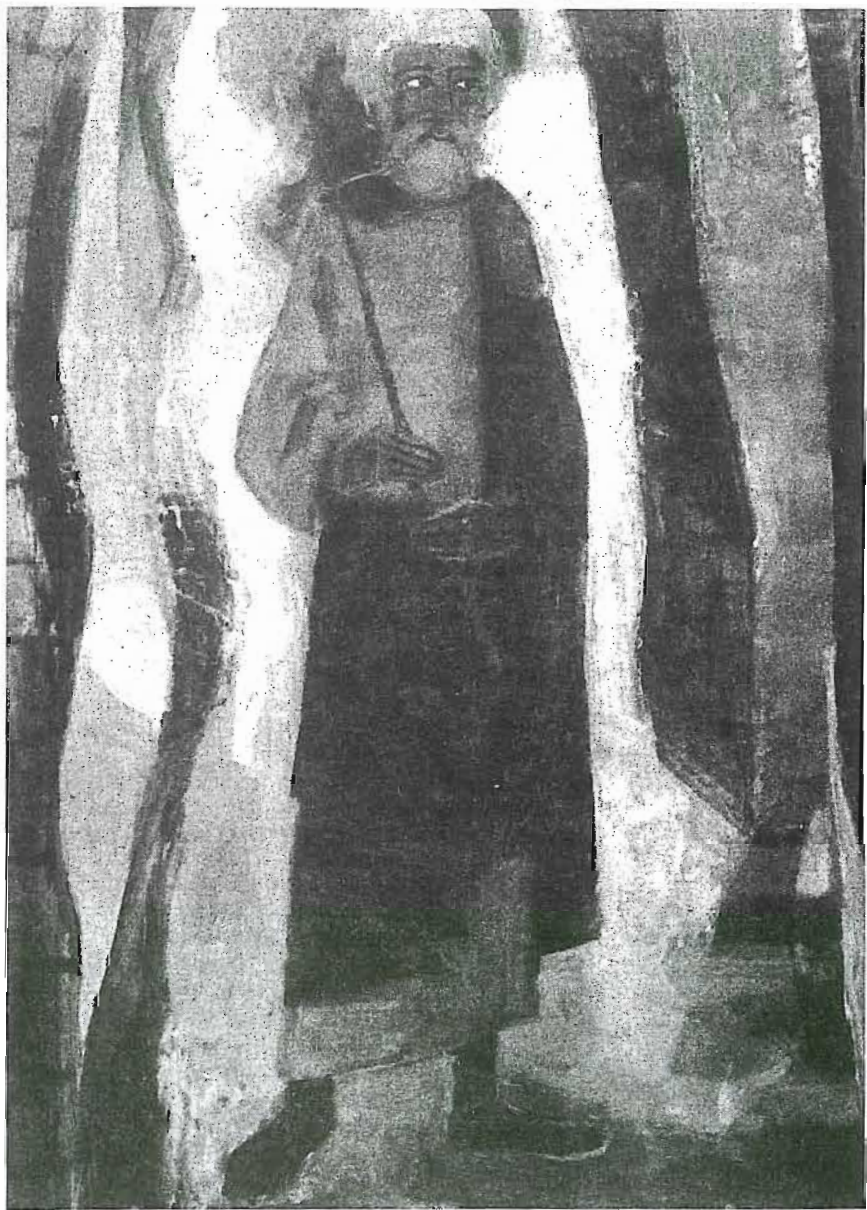


Szabó Mihály
(1917-1994)

Orosházán született. Tanítói, majd tanári diplomát szerzett kémia, biológia szakon. Általános iskolai igazgató, majd Békés megye tanulmányi felügyelője. 1967-ben nevezték ki a Szarvasi Óvónőképző Intézet igazgatójává. Szaktárgya itt óvodaegészségtan volt. Az intézet szakmai, pedagógiai vezetését színvonalasan és mély emberséggel vezette. Elnöke volt az Óvónőképző Intézet Tantervi bizottságának, tagja a Magyar Pedagógiai Társaságnak.



Úttörő munkát végzett a nevelőmunka tervezésében és a bázis óvodai hálózat kiépítésében. Nyugállományba vonulásaután még több éven át oktatott a Budapesti Tanítóképző Főiskola esti tagozatán. Halála 1994. áprilisában következett be.



Szemle

Dr. Szilvássy László

Történelmi mozaik

(Szarvas, 1995)

TÖRTÉNELMI MOZAIK SZARVAS



Nem kis vállalkozás tehát rövid, népszerű, ismeretterjesztő jellegű művet írni már kész munkákból sem. Éppen a tömörítés, a lényeg kiemelése, az arányok megtartása okozza a legnagyobb nehézséget.

A munka nem forrás értékű, a szerző nem is tetszeleg ebben a szerepben, a felsorolt forrásmunkák alapján, "másodkézből" nyújtja át kötetét az olvasóknak. A füzet szerkezete jól áttekinthető, szövege könnyed, olvasmányos, térképekkel és képekkel illusztrált. A szerző úgy állította össze dolgozatát, hogy nem érezhető zökkenők a mozaikokból összeálló tablón.

Az olvasó vázlatos képet kaphat a középkori Szarvasról, a település török idők alatti pusztulásáról, majd részletesebben megismerkedhet az újrateremtett Szarvassal. A mű jegyzeteket, hivatkozásokat nem tartalmaz, erre jellege miatt nincs is szükség, mégis olykor érezhető az utalások hiánya. Például a Szarvashalomról szólva a 6. oldalon megemlíti, hogy "a többi halom egyébként is minden bizonnyal későbbi eredetű". Felmerül az olvasó érdeklődése e megállapítás alapját illetően, mivel e halmok kora a késő rézkor három szakaszával (i.e. 2300-1900) egyidős nagyjából. (Dr. Juhász Irén Kurgánok, kunhalmok Szarvas térségében Szarvasi Krónika 9/1995.)

Hasonlóan kérdéses a következő megállapítás: "A szandzsák élén a török kormányzó a váli

A szerző második szarvasi vonatkozású munkájával lépett a nagyközönség elé az 1994. évben megjelent Szarvasi Mozaik című utikalauz – jellegű műve után, mely rövid történelmi bevezetőt követően a Bolza családdal, Bolza Pál kastélyával és a kastélyparkkal, valamint az Öntözési Kutató Intézettel ismertette meg az olvasót.

A Történelmi Mozaik (az ÖKI kiadásában, Kis Istvánné, Csabacsúd nyomtatásában 1995-ben jelent meg) már nagyobb súlyú munka, mintegy 60 oldal terjedelemben áttekinti a város történetét a honfoglalástól a reformkorig.

Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy maga az ötlet – rövid történelmi összefoglalót írni a városról – önmagában kitűnő. A város és a megye történetével foglalkozó művek nagy része gyakorlatilag hozzáférhetetlen, némelyik könyvrítkaságnak számít.

állt" (10. oldal). E tisztségről olyan összefoglaló munka mint pl. a Hóman-Szekfű Magyar Története sem tud. Szintén nem találtam adatot arra vonatkozóan, hogy az újrateremtés során töredékben lengyelek is költöztek Szarvasra (55. oldal). Ezért lenne szükséges a szerző útbaigazító megjegyzése.

Nem mentes a mű kisebb tévedésektől sem. Pl. a 3. oldalon a szerző tévesen sorolja Csabacsúdot azon települések közé, melyeket korábban Szarvas magában foglalt. A középkori Csabacsúd önálló település volt az 1596-ra tehető pusztulásáig, az újrateremtés idején a szentandrási uradalom része lett Csabacsúd pusztja, s Békésszentandrás község határához tartozó területen alakult önálló községgé 1924-ben.

Hasonlóan téves Ferenc József császár szarvasi látogatására vonatkozó utalás (51. oldal). Feltehetően Ferenc császár, király (1768-1835) 1807. évi szarvasi látogatására vonatkozik tévesen e közlés.

Tévesen szerepel Bezina határ rész neve (a könyvben Brezina).

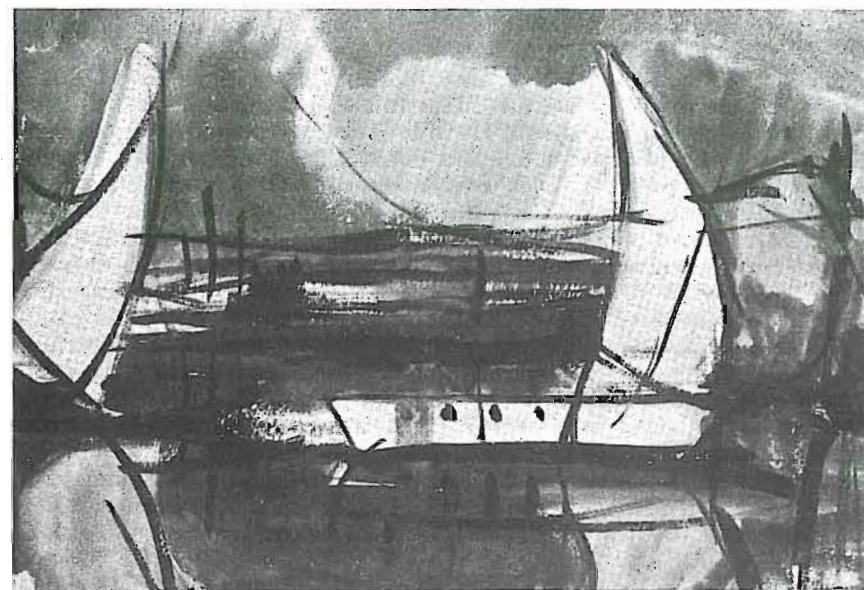
A szerző jól válogatta a térképanyagot, ugyanakkor némileg aránytalan a képanyag szerkesztése. A füzetben lévő 12 képből 6 a Harruckernekkel kapcsolatos elégséges lett volna a Harruckern János György arcképének és a két azonos címer közül az egyiknek a közlése. Célszerű lett volna ugyanakkor a szerző által is említett néhány korabeli épület képének bemutatása, különös tekintettel a függelékben található részletes leírásra.

A Harruckernek munkásságát egyébként is igen részletesen tárgyalja a szerző, s kissé háttérben marad a Tessediki életmű.

A kiadvány több magánszemély, az egyházak, illetőleg néhány társadalmi és gazdálkodó szerv tiszteletreméltó támogatásával jelenhetett meg.

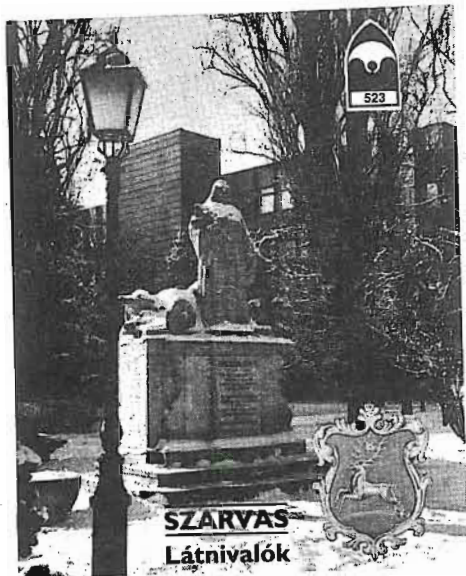
A füzet hozzájárulhat városunk történetének megismeréséhez. A mű valódi értékét igazán csak a mű mondhatja el, ajánlom elolvasását.

Dr. Molitorisz Pál



Dr. Juhász Irén

Szarvasi látnivalók



Igazi gyöngyszem könyvecskét vehet kezébe a Szarvasra látogató, de az érdeklődő szarvasi polgár is. A múlt év végén jelent meg a Tájak – Korok – Múzeumok Kiskönyvtára sorozatban a szarvasi kötet – 24 oldalon.

Az olvasót rövid, de a fontosabb részleteket is felvillantó történelmi bevezető után sétára invitálja a szerző. Megismerkedhetünk a város nevezetesebb műemlékeivel, szobraival, látnivalóival. Az utikalauz szakszerűen, adatokkal alátámasztva tájékoztat az épületek, szobrok fontosabb tudnivalóiról, történetükről, ízelítőt ad a Múzeum állandó kiállításáról. Bemutatja a szarvasi ligeteket, az Ótemető jelentősebb síremlékeit és a város nevezetes személyiségeit.

Végül vázlatosan megismerteti a mai Szarvassal, az étkezési és szálláslehetőségekkel.

A kiadvány erőssége az igen jól válogatott képanyag. A már ismert archív képeken túlmenően színvonalas, új fotókkal is találkozhatunk, a címlapfotón kívül – a bőség zavarával küzdve – csak az Óvóképző Főiskoláról készült (akár képes levelezőlapnak is alkalmas) felvételt emelném ki, de figyelmet érdemel a finom részletek kiemelése (pl. a napóráról, illetőleg a DATE épületén lévő aratójelenetről készült képek) és a sok szép enteriőr. (Bakula János és Hegyi Gábor munkái)

A füzet szól az Arborétum történetéről, kialakulásáról, ugyanakkor hiányzik a városnak erről az idegenforgalmi szempontból legjelentősebb látványosságáról egy rövid gyakorlatias útmutató. (A Pepi-kert megközelítése, bemutatása és néhány foto). Rövid utalás akkor is szükséges ha a Pepi-kertről korábban önálló kötet jelent meg.

Végül néhány téves adatra utalok. Az Anna-liget fekvése pontatlanul van megjelölve. Krecsmarik Endre nem az Ótemetőben, hanem az Újtemetőben nyugszik. A Művelődési Központ előtt nem Zsilinszky Mihály, hanem Bajcsy-Zsilinszky Endre szobra látható. Szintén téves azon utalás, mely szerint Bolza Pál elhunyt felesége emlékére állította a capitóliumi farkas szobrát, mivel erre még felesége életében került sor.

Abelső borításon térképek teszik könnyebbé a tájékozódást, illetőleg német és (helyenként hibás) angol nyelvű képalírások és összefoglalók segítenek a külföldi érdeklődőknek.

A füzet szép kiállítása a Veszprémi Nyomda munkáját dicséri.

dr. Molitorisz Pál

Szenes János

A Szarvasi 7 kalendárium



Városunkban több mint hat évtizede nem jelent meg szarvasi kalendárium. Utoljára az 1930-ban adtak ki egy Útmutatót, mely néhány oldalon naptár részt is tartalmazott. A Szarvasi 7 főszerkesztője és munkatársai úttörő vállalkozásaként helyi kalendáriumot vehet kézbe az olvasó.

A naptár Méhner Vilmos vagy Rákosi Jenő régi "kalendáriomainak" hangulatát idézi. Feleleveníti a hónapok régies elnevezését: Boldogasszony hava, böjtelő hava, böjtmás hava, Szent György hava, stb. Megemlékezik a vallásos ünnepekről, a népi regulákról és a jeles napokról.

A hónapokat a régi naptárakat idéző rajzok kísérik. E nosztalgikus képeken felbukkannak a békebeli kalendáriumok hóval borított tanyái, a vidám hógolyózás, a négy ökörrel szántó gazda vagy a szüreti idill.

A kalendárium Magyarország fennállásának 1100. évfordulójának évében jelent meg, ennek kapcsán megemlékezik a millenniumi eseményekről, részleteket közöl a szarvasi 1896. évi ünnepségekről, a Verner László által szerkesztett korabeli emlékkönyvből.

A régi kalendáriumok kötelező témája, a csillagismeretről szóló cikk sem hiányzik a naptárból. Ugyanígy megtalálhatók a hasznos tudnivalók, a rövid illetan kódex, az időjárás és az egészség összefüggéseiről szóló cikk, a háztartási kisokos, vagy a színekről és illatokról szóló cikkek. Hiányzik viszont a régi kalendáriumok elmaradhatatlan vásárjegyzéke.

A Szerkesztő közli néhány korábban megjelent jelentősebb írását, megemlékezve 10 éves újságírói munkásságáról. Az irodalmat a magyar- és a világirodalom nagyjainak írásaiból válogatták, kár, hogy szarvasi szerzőtől nem közöltek néhány írást. Olvashatóak a naptárban receptek, van gyermekrovat, nem hiányoznak a viccek és az aforizmák. A kötetet reklámok tarkítják.

A képanyagból a Hangya szövetkezet székházáról készült archív, valamint a Krava-járás szélén lévő öreg topolyafáról készült fotókat emelem ki, bár ez utóbbi fotóról hiányzik a képalírás (és ugyanezen az oldalon lévő vers szerzőjét sem jelölik). Az illusztrációk között találkozhatunk Kékesi ex librisszel, vagy Kozma Lajos Knerék által használt könyvdíszével is. A kötet jó minőségű papíron Fazekas és Fiainál készült, fűzése elnyúlhatatlan. (129 oldal, 200 Ft)

dr. Molitorisz Pál

Vajda Péter élete, irodalmi – közéleti tevékenysége; pedagógiai munkássága

(Kézirat)

1846. február 10-én halt meg Szarvason *Vajda Péter*. A millicentenárium évében kegyelettel emlékezünk meg halálának 150. évfordulójáról. A Vajda Péter nevét viselő szarvasi gimnázium és szakközépiskola könyvkiadással is szeretne tisztelni a reformkor e sokszínű egyéniségének emléke előtt.

Vajda azon kevesek közé tartozott, akit saját kora jobban elismert és becsült, mint a kései utókor. Ezt mutatja az is, hogy róla szóló, igazán hozzáférhető anyag alig áll az érdeklődők rendelkezésére.

1996-ban szeretnénk bővíteni – sajnos megint csak kis példányszámban – a Vajdáról szóló kiadványok sorát. *Elek László* Vajda-kutató már az 1971-es emlékülésen díjat nyert tanulmányával, melyet folyamatosan bővített, és sok munkával kiadásra előkészített. A Vajda Péter nevét viselő iskola szakközépiskolás lányai *Tóthné Jansik Erzsébet* irányításával és *ifj. Lovász György* szakmai segítségével nyomdakész állapotba hozták. A kiadást az iskola és a Szarvasi Öregdiákok Baráti Köre vállalta, de a költségek fedezésére minden kultúrát szerető polgár felajánlását szívesen fogadjuk.

Miről olvashatunk a megjelenő könyvben? Talán a legteljesebb kép bontakozhat ki előttünk Vajda életéről és életének vitatott fordulójáról. Érdekes lehet számunkra a diákvezér-szerep Sopronban és a pesti egyetem orvosi fakultásán. Kultúrtörténeti érdekesség, hogy miért honosította meg Vajda a pesti egyetemi ifjúság körében a vörös nyakszálát.

Említést érdemel az a tény is, hogy az orvosi ismeretekkel is rendelkező Vajda miért engedett eret vágatni magán tüdőgyulladásakor, mely halálához vezetett.

A könyv választ kíván adni még sok-sok érdekes kérdésre úgy, hogy közben feltárul a reformkor sokszínű világa.

Elek László értékeli Vajda irodalomtörténeti szerepét is, idézem néhány sorát: "Keveset törődött a forma csiszolásával. Keves műgonddal készített, nemegyszer félkész állapotban kiadott munkáit nem is lehet Goethe-versben hangoztatott nemes tökély magas mércéjével mérni. ... Kortársai is inkább írásainak fokozott intellektuális töltéséért, korszerű társadalmi mondanivalójáért, azok bátor megvállalásáért szerették".

Valóban, a fiatal nemzedék a jobbító szándékát és magas erkölcsi mércéjét becsülték legjobban. Olvashatunk még a kéziratban korszerű pedagógiai elveiről, melyek mentén a szarvasi gimnáziumot elindította a felemelkedés útján.

Érdekes század volt a XIX., hiszen Európában – s ezen belül Magyarországon is – több polihisztort nevelt ki, mint az előző századok együttvéve. Vajda egyszerre érdeklődött és értett a természettudományokhoz, orvostudományhoz, filozófiához. Író, költő és műfordító volt, szerkesztett folyóiratot, művelte a pedagógiát.

Róla szól ez a könyv, melynek kiadásában még csak reménykedhetünk.

Pécsvárad Antal

Szarvason történt 1995-ben

JANUÁR

7. A városi sportcsarnokban 3. alkalommal rendezték meg a Labdarugó Kerekes Kupát.
 - Tüntetés volt a Fő téren a bezárásra ítélt Zebra-klub mellett.
 - Megalakult a Szlovák és Cigány Kisebbségi Önkormányzat.
 - Hódsági Tamást a Vas- és Fémipari Szövetkezet elnökét választották a Békés Megyei Ipari és Kereskedelmi Kamara elnökévé.
 - Békés megyei településüzemeltetési tanácskozásnak adott otthont a DATE.
 - Dr. Pásztor Gyula lett az EGYI orvosigazgatója.

FEBRUÁR

6. 12 éves fennállását ünnepelte a Szirén Nyugdíjasklubja.
15. A Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskola Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete nyugdíjas csoportja évi rendszeres találkozóját tartotta.
24. Közmeghallgatást tartott a képviselőtestület, a téma az 1995-ös költségvetés volt.
 - Megjelent a Tájak, korok, múzeumok sorozatban az Arborétumot bemutató füzet.
 - Országos versenyt nyert a 2.Számú Általános Iskola Disputa Körének csapata.
 - A Magyar Demokrata Fórum szarvasi szervezetének volt vendége Für Lajos pártelnök.
 - Remlinger Endre posztomusz; Remlinger László és Kiszely Mihály a Poitikai Foglyok Országos Szövetsége által adományozott "Hazáért Érdemkereszt" kitüntetést kaptak.

MÁRCIUS

1. Városunkban tartotta kihelyezett ülését a Békés Megyei Agrárkamara.
14. Rendhagyó városi ünnepség keretében emlékeztek meg az 1848-as szabadságharcról és hőseiről.
22. Földfordulás címmel három napos diákrendezvény kezdődött az Óvóképző Főiskolán.
30. Hagyományos bor és kolbászversenyt rendeztek a Kertbarátkör tagjai.
 - Szarvasra látogatott a Matica Slovenská elnöke, Jozef Márkus.
 - Előadássorozattal és kiállítással ünnepelték a Víz Világnapját az Öntözési Kutató Intézetben.
 - A Magyarországi Szlovákok Parlamentjének képviselője lett Nobik Erzsébet, Medvegy Pálné és Mótján Tibor.

ÁPRILIS

- 3-5. A Torna Diákolimpia Országos Döntőjében a 2.Számú Általános Iskola két fúgcsapata a 2. ill. a 7. helyen végzett.

22. A Petőfi Sándor Általános Iskolában tartották a "Kerékpáros Iskolai Kupa" Békés megyei döntőjét.
- Az Erzsébet-ligetben a "Rendőrség Napja" alkalmából tartottak bemutatókat, versenyeket a rend őrei.
 - Éneklő Ifjúság Kórushangversenyt rendeztek a Vajda Péter Művelődési Központban.
 - A Nyugdíjas Érdekvédelmi Egyesület vendége volt Csintalan Sándor, a Magyar Szocialista Párt ügyvezető alelnöke.
 - A szarvasi szlovákság vendégei voltak a prágai Szlovák Kultúra Házának képviselői.

MÁJUS

- 17-18. Halászati Tudományos Tanácskozás színhelye volt a Haltenyésztési Kutató Intézet.
20. A DATE Víz- és Környezetgazdálkodási Kara megrendezte hagyományos sárgulási ünnepségét.
- Fennállásának 25. évfordulóját ünnepelte a szarvasi társastán klub.
31. Szarvas is részt vett a Kihívás Napi rendezvény-sorozatban.
- Városunkban tartotta a Magyar Garabonciás Szövetség VII. Országos Választmányi Gyűlését.
 - Harmadik alkalommal rendezték meg a Ruzicskay Emlékversenyt.
 - 15 éves fennállását ünnepelte a Szirén díszítőművészeti szakköre. Ez alkalomból kiállításuk nyílt a Tessedik Sámuel Múzeumban.

JÚNIUS

4. A Történelmi Magyarország közepénél ünnepséggel emlékeztek a trianoni békekötés 75. évfordulójára.
7. Bátor György kajak-edző "Kiváló nevelő-edző" kitüntetést kapott.
- Megnyílt a Liget Kemping.
 - A Szarvasi Vasas labdarúgócsapata kiesett az NB II-ből.
 - Negyedik alkalommal adott otthont Szarvas a Gyermekeknéptáncosok Országos Szólótánc Fesztiváljának.
 - A Nyugdíjas Érdekvédelmi Egyesület vendége volt Boross Péter, az MDF elnöke.
 - Idegenforgalmi felmérést végeztek Szarvason, melynek irányítója Dr. Lengyel Márton, a Magyar Turisztikai Egyesület elnöke volt.
 - Öt tagú delegáció járt városunk képviselőjében a franciaországi Bellefosse-ban.

JÚLIUS

7. Elhunyt Csonka Istvánné, Fábry Katalin a Szarvasi Krónika és a Szarvas és Vidéke hetilap állandó támogatója.
21. A DATE szarvasi kara épületének falán emléktáblát helyeztek el a Tessedik Sámuel Középfokú Gazdasági Tanintézet egykori diákjai.
28. A Vas- és Fémipari Szövetkezet elnöke ismét Székely-László, az alapító-elnök lett.
29. Hip-Hop Fesztivál színhelye volt városunk.
- Szarvason rendezték meg a Békés megyei cigány lakosság XII. Sporttalálkozóját.
 - Ruzicskay György és felesége Pro Virtute – Bátorságért – posztomusz kitüntetést kapott.
 - A Pioneer Hi-Bred Kft bejelentette döntését: 15 millió dolláros beruházással vetőmagüzemet épít Szarvas határában.
 - Megjelent a Történelmi mozaik dr. Szilvássy László szerkesztésében.

AUGUSZTUS

8. "A Nagyrét vizinek a fele hal vót" címmel nyílt kiállítás a Tessedik Sámuel Múzeumban.
20. Hagyományos ünnepi megemlékezések voltak városszerte.
- Csasztné Vass Edit elnyerte a "Népművészet ifjú mestere" címet.
26. Holtágunkon rendezték meg a Körös Kupa kajak-kenu versenyt.
- Az Erzsébet-liget adott otthont az Országos Amatőr Rádiós Találkozásnak.
 - IV. alkalommal rendezték meg a Perényi Béla Nemzetközi Sakk emlékversenyt.

SZEPTEMBER

- 3-8. A Brunsvik Teréz Óvóképző Főiskolán határainkon túl élő magyar pedagógusoknak rendeztek gyermektánc-tábor.
8. A Vajda Péter Gimnázium önkormányzati segítséggel új számítógéptermet kapott.
- 8-9. A HAKI rendezte meg a 21. Országos Halfőző Versenyt a Délép-üdüdőben.
14. A Tessedik Sámuel Múzeumban "Eldő népi kismesterségek" címmel nyílt kiállítás.
- 27-28. Az Első Országos MultiFest fesztivál keretében a Hobo Blues Band, a Barbaró és az Irigy hóaljmirigy együttesek adtak koncertet.
- Dr. Sípos András az Arborétum igazgatója "Békés Megyéért" kitüntetést kapott.

OKTÓBER

4. A Nyugdíjas Érdekvédelmi Egyesület vendége volt Thürmer Gyula, a Munkáspárt elnöke.
8. Megalakulásának 35. évfordulóját ünnepelte a Tessedik Sámuel Kertbarát Kör.
23. Az 1956-os forradalom tiszteletére ünnepi megemlékezést tartottak a Lengyel-palota falán lévő emléktáblánál.
26. Városunkba látogatott a svájci Thurau-kanton 5 fős delegációja, akik a balesetmegelőzési munkáról tájékoztak.

NOVEMBER

10. Macskássy Izoldának nyílt kiállítása a Tessedik Sámuel Múzeumban.
- A Tessedik Múzeum falán elhelyezték Búzás Mihály domborművét, melyet Székely Mihály születésének 110. évfordulójára Szarvas Város Baráti Köre készítettett.
 - Elhunyt Velencei György sportszervező.
 - A Tájak, Korok, Múzeumok Egyesület, Szarvas város önkormányzata és a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium kiadásában, Dr. Juhász Irén szerkesztésében látott napvilágot egy városunkat bemutató füzet.

DECEMBER

7. A KDNP Szarvasi szervezete hagyományos adventi hangversenyt rendezett az Új-templomban.
- Megalapításának 50. évfordulóját ünnepelte a Szarvas és Vidéke Áfész.
8. Köz meghallgatás volt az idegenforgalmi adó és a közszolgáltatások igénybevételének ügyében.
- Szarvason tartotta ülését a Békés Megyei Agrárkamara Elnöksége
 - 45 éves fennállását ünnepelte a Szirén Ruházati Szövetkezet
19. Mindenki Karácsonya címmel a Cigány Kisebbségi Önkormányzat tartotta meg ünnepi ülését, mellyel egy időben Domán Imre kiállítása is megnyílt.

Szerkesztette: Petneházi Andrea

A Szarvasi Krónika

1-10. számának témajegyzéke

Helytörténet

- Dr. Tóth Lajos: Szent István király reformpolitikája. Első települések a korabeli szarvasi tájon.	1/23
- Nobik Erzsébet: A Tessedik – templom újjászenteselésének és 200 éves jubileumának ünnepe.	1/35
- Jókai Mór: Kortés beszéd Móricz Pál szarvasi képviselőjelölt mellett 1878.	1/84
- Szarvasi történelmi évfordulók eseménynaptára 1988.	1/89
- Egykori jeles szarvasi személyiségek 1988. évi jubileumai	1/92
- Javaslat a szarvasi iskolák névadására	1/97
- Szarvas tanácselnökei	1/100
- Dr. Szántosi Antal: Közéletiség – várospolitika – településfejlesztés	2/7
- Dr. Sonkoly János: A politikai elkötelezettség jegyében	2/9
- Dr. Búzás László: A Hazafias Népfőnt városunk kulturális életének megújulásáért	2/10
- Nobik Erzsébet: Hívők a városért	2/17
- Földesi Zoltán: Együtt az ifjúsággal	2/19
- Dr. Tóth Lajos: Kultúra – hagyomány – megújulás Szarvason	2/27
- Dr. Molitorisz Pál: Népesedési folyamatok Szarvason	2/61
- Szarvas város díszpolgárai	2/74
- Foltán Zsuzsanna: Volt egyszer egy színház ... A Szarvasi Nyári Színkör története	2/92
- Dr. Perényi Béla: Egy múlt századi szarvasi képviselőválasztásról	2/106
- Kozák Lajos: A szarvasi önkéntes tűzoltó egyesület fúvószenekarának harminc éve	3/44
- In memoriam : Dr. Hanzó Lajos – Dr. Szalay Mihály – Dr. Melich János	3/53
- Dr. Palov József: Szarvas első artézi kútja	3/73
- Dr. Tóth Lajos: Kossuth Lajos és Szarvas	3/77
- Dr. Molitorisz Pál: Megemlékezés Nyíri Elek bölcselő író halálának 90. évfordulójára	3/89
- Dr. Perényi Béla: Olimpiai bajnokunk: Tersztyánszky Ödön	3/93
- Dr. Kutas Ferenc: A túlélők megszólalnak	3/99
- Kugyela Mihályné – Dr. Marjai Gyula: Lakáshelyzet Szarvason	4/24
- Fekete János: A képviselő visszatekint	4/27
- Lelkes Pál: A szarvasi tanyarendszer kialakulása	4/41
- Dr. Becsei József: A szarvasi külterületi társadalom néhány jellemző sajátossága	4/43
- Szőnyi Sándor: Indigógyár Szarvason	4/65
- Szarvasi történelmi évfordulók eseménynaptára 1990.	4/67
- Árvai Pál – Földesi Lajos: 110 éves a mezőút – szarvasi szárnyvasút	4/75
- Dr. Tóth Lajos: Pruzsinszky József – Eötvös József jakobinus nevelője	4/82
- Dr. Palov József: A szarvasi közvilágítás múltjáról	4/86
- Szarvason történt 1989-ben	4/98
- A többpártrendszer újraéledése Szarvason	5/25
- Arcképcsarnok. Szarvas Város képviselőtestülete	5/46
- Szarvas történetéből (Dr. Palov József)	5/55
- Kereszturszki Ida: A Bakulya-féle szélmalom	5/72
- Dr. Kutas Ferenc: Egy tanú megszólal	5/85
- In memoriam: Tessedik Sámuel – Dr. Mendől Tibor – Gruber Ferenc - Dr. Lohr Gyula	5/90
- Szarvason történt 1990-ben	5/104
- Fazekas Géza: Bűnözés Szarvason a 80-as évek végén	6/35
- Dr. Kutas Ferenc: A Bolza család szarvasi ága	6/46
- Kereszturszky Éva: Harruckern János György szerepe Szarvas újraterületépítésében	6/48
- Dr. Palov József: Adatok gróf Bolza Pál életéről és a Pepi-kertről	6/55
- Szőnyi Sándor: Gróf Bolza Géza	6/59
- Dr. Palov József : Adatok a Bolza-család egykori kastélyairól	6/62
- Dr. Kutas Ferenc: Emberközéleben	6/66
- Arcképcsarnok. "Szarvas Városért" kitüntetésben részesültek	6/92
- In memoriam: Misák Jenő – Fetzter József – Bertók Pál	6/97
- Szarvason történt 1991-ben	6/110
- Petneházi Andrea: Választási küzdelmek Szarvason	7/5
- Arcképcsarnok: Szarvas Város Képviselőtestületének új tagjai	7/94

- In memoriam: Ruzsicskay György – Dr. Simon Béla – ifj. Perényi Béla - Koren István	7/104
- Szarvason történt 1992-ben	7/113
- Egy adomány levél margójára (Sztrehovszki Zsuzsa)	8/7
- Dr. Tímár Jánosné: A Diószeghy – hagyaték	8/10
- Dr. Domán Imre: Káka. Helytörténeti vázlat	8/51
- Dr. Domán Imre: Halásztelek. Helytörténeti vázlat	8/13
- Elődeink életéből (Dr. Kutas Ferenc)	8/55
- Szőnyi Sándor: A Szarvasi Önkéntes Tűzoltó Egylet	8/77
- In memoriam: Koren István – Kálló Ferenc – Privler Pál – Czipri Éva	8/87
- Választás 1994. Képviselőjelöltek (Dr. Kutas Ferenc)	8/111
- Szarvason történt 1993-ben	8/116
- Dr. Kutas Ferenc: Önkormányzati választások Szarvason 1994.	9/7
- Szőnyi Sándor: Szarvas cserép- és téglagyártásának története	9/86
- Dr. Búzás László: A második világháború vége és az újrakezdés első lépései Szarvason	9/93
- Szarvas Város Képviselőtestülete	9/101
- Szarvason történt 1994-ben	9/129
- Dr. Kutas Ferenc: Folyóirat született. A Szarvasi Krónika első tíz számának története	10/6
- Dr. Pilishegyi József: Tízéves a Szarvas és Vidéke	10/11
- Szabovik János: Hogyan született a Szarvas és Vidéke?	10/16
- Dr. Kutas Ferenc: Előhang három tételben /1956/	10/46
- Pilishegyi Péter: A forradalom Szarvason /1956.okt.23-nov.4./	10/48
- Egy dokumentum 1957-ből	10/63
- Emlékek 1956-ból	10/70
- Dr. Tímár Jánosné: Állandóság és változás a szarvasi újságok történetében	10/82
- Szőnyi Sándor: A szarvasi tímárság	10/85
- In memoriam: Csonka Istvánné - Dr. Perényi Béla	10/94,96
- Dr. Búzás László: Emlékezés a Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézet elhunyt tanáira	10/98
- Szarvason történt 1995-ben	10/111

Intézmények

- Kítajka Béla: Negyven éve létesült a szarvasi Mezőgazdasági Gép(javitó) Állomás	1/9
- Dr. Sipos András: A megújult szarvasi Arborétum	2/57
- Vámos László: 25 éves a szarvasi Állami Zeneiskola	2/67
- Sztrehovszki Zsuzsa: Tallózás egy régi könyvtár anyagában	3/7
- A Nagy Francia Forradalom 200. évfordulója tiszteletére	3/15
- Dr. Daróczy Erzsébet: Vázlat a Szarvasi Övöképző Intézet 30 éves történetéről	3/25
- Szőnyi Sándor: A szarvasi mentőállomás története	3/33
- Dr. Marjai Gyula: Az Öntözési Kutató Intézet 40 éve	4/5
- Szjártó Péter: A szarvasi Arborétum növényei. A mamutfenyő	4/53
- Dr. Müller Ferenc: Magyar-norvég vegyesvállalat (Magnor) létesült Szarvason	4/55
- Szarvasi intézmények alapító vezetőinek arcképcsarnoka	4/94
- Dr. Sipos András: Újra megjelent Fekete István "Pepi-kert"je	4/101
- Misurné Vincze Sarolta: A Szirén Ruházati és Háziipari Szövetkezet 40 éve	5/15
- Dr. Sipos András: A szarvasi Arborétum növényei. A páfrányfenyő	5/24
- Domán Edit: A szarvasi Arborétum növényei. A simafenyő	6/14
- Fellerné Búzás Klára: A szarvasi Vas-Fémipari Szövetkezet 40 éve	6/19
- A hőskor. Egy alapító tag emlékei. (Dr. Kutas Ferenc)	6/25
- Kozák Imréné: Jubilál az Integrál	6/29
- Domán Edit: A szarvasi Arborétum növényei. A mocsári ciprus	7/27
- Dr. Sipos András: A szarvasi Arborétum növényei. A kocsányos tölgy	8/21
- Dr. Tímár Jánosné: A Vajda Péter Gimnázium diáklapja: Zsengék	9/10
- Szjártó Péter: A szarvasi Arborétum növényei. Az ezüsthárs	9/14
- Bódi Jánosné: Ötvenéves a Szarvas és Vidéke ÁFESZ	10/30
- Dr. Sipos András: A szarvasi Arborétum növényei. A fehérynár	10/26

Életpályák

- Dr. Kutas Ferenc: Szarvasról indultam... Százharminc perc Melis György operaénekesl	1/71
- Dr. Kutas Ferenc: Petőfi és Szarvas	2/43
- Ary Róza: Szarvasról indultam... Ruzsicskay György festőművészrel beszélget Ary Róza	2/76
- Dr. Kutas Ferenc: Szarvasról indultam... Látogatás dr. Dankó László kalocsai érseknél	3/63
- Dr. Kutas Ferenc: Szarvasról indultam... Rögtönzött interjú Itámár Jáoz-Kesttel	4/31
- Dr. Kutas Ferenc: Szarvasról indultam... Négy szemközt Lindával. Családi beszélgetés Görbe Nórával	5/38
- Dr. Molitorisz Pál: Emlékezés Dr. Réthy Lászlóra	5/76
- Dr. Sipos András: Beszélgetés Bolza Mariette-tel	6/7
- Dr. Kutas Ferenc: Szarvasról indultam... Farkas Antal színművész	6/40

- Várhelyi György: Ónarckép – prózában	7/30
- Dr. Kutas Ferenc: Szarvasról indultam ... Beszélgetés Fasang Árpáddal	7/32
- Hlivár György: Egy paraszti sors	7/88
- Reszkető Péter: Egy ember – több képben (Dr. Palov József)	8/26
- A szarvasi tanyavilág. Dr. Domán Imre emlékére. (Dr. Molitorisz Pál)	8/31
- Koren István: Emlékeim Petőfi Sándorról	8/92
- Dr. Perényi Béla: Kálló Ferenc 50 éve halott	8/99
- Dr. Kutas Ferenc: Hagyok-e utódaimra dalt ... Lírai emlékezés Czipri Évára	8/105
- Dr. Kutas Ferenc: Tiltott határátlépés. Itámár Józ-Keszt 60 éves	9/17
- Kutas Gabriella: Szarvasról indultam... 75 perc Cs.Pataj Mihály műtermében	9/27
- Dr. Búzás László: Vallomások Cs. Pataj Mihály művészetéről	9/34
- Dr. Kutas Ferenc: Amiről a lexikonok nem írnak. 90 perc Fekete Jánossal	10/37

Mezőgazdaság, környezetgazdálkodás

- Dr. Vincze Ferenc: Negyven éve alakultak Szarvas térségében az állami gazdaságok	2/103
- Dr. Goda Péter: A Körösök vízrendszere	7/40
- Dr. Palov József: A Szarvas-békésszentandrás Holt-Körös múltjáról és jelenéről	7/44
- Dr. Marjai Gyula: A békésszentandrás vízelépcső	7/49
- Mótján Éva: A duzzasztómű építője voltam	7/52
- Réthy Zsigmond: Madarak a Holt-Körös partján	7/53
- Dr. Györe Károly: A Holt-Körös halállománya	7/57
- Dr. Szitó András: A Holt-Körös élővilága	7/60
- Dr. Marjai Gyula: A vízgazdálkodással kapcsolatos kutatások az Öntözési Kutató Intézetben	7/67
- Váradi László: A HAKI és a Körös-holtág	7/68
- Józsa Vilmos – Dr. Oláh János – Szabó Pál: Tápanyagfelhalmozódás a Kákafoki holtág üledékében	7/70
- Megyeri Mihály: A PHARE-program létesítményei	7/75
- Tirják László: A Körös-Maros Vidéki Természetvédelmi Igazgatóság megalakulása	9/21
- Dr. Palon József: Az öntözés néhány alapfogalma	10/23

Tudomány

- Dr. Csengeri István: A halfogyasztás az érelmeszesedés és az infarktus kapcsolatáról	1/50
- Dr. Tóth Sándorné: Az Eucarpia – takarmánynövények (lucerna) nemesítése	1/64
- Dr. Becsei József: Kultúránk helyzete	2/22
- Dr. Janovszky János: Fűnemesítés Szarvason	5/18
- Dr. Posgay Elemér: Pritaminpaprika-nemesítés az Öntözési Kutató Intézetben	6/17
- Tóth Sándorné dr.: Abraküvelvények termesztésének jelentősége	10/19

Képzőművészet

- Búzás kerámiák	3/48
- Szuhaj György: Bemutatjuk Búzás Mihály rajztanár-szobrászt	3/49
- Búzás Mihály: Mártély II.	3/125
- Zsáki Istvánné: Fák fényben	4/1
- Zsáki István: Szarvasi határ	4/42
- Zsáki István: A csend világa	4/57
- Szuhaj György: Bemutatjuk a Zsáki házaspárt	4/58
- Szuhaj György: Tusrajz	4/61
- Szuhaj György: Grafika	4/62
- Zsáki István: Körösparti este	4/66
- Zsáki István: Téli este	4/113
- Lóránt János: Ónarckép	5/1
- Szuhaj György: Színek hangjai. Lóránt János festészete	5/32
- Lóránt János: Jó reggelt	5/117
- Bolza Mariette festménye	6/1
- Bolza Mariette festménye	6/34
- Bolza Mariette festménye	6/94
- Bolza Mariette műtermében	6/116
- Bolza Mariette festménye	6/121
- Várhelyi György: Kisplasztikák	7/93
- Szuhaj György: Képtelen riport	8/25
- Cs. Pataj Mihály festménye	9/1
- Cs. Pataj Mihály: Napraforgók	9/15
- Cs. Pataj Mihály festménye	9/137
- Zsáki István festményei	10/104

Régészet

- Dr. Juhász Irén: A szarvasi rovásfirások tőtartó és megfejtési kísérletei	1/18
- Dr. Juhász Irén: Az avarokról	4/88
- Dr. Maklay János: Magyarország régészeti topográfiája 8. Békés megye.	4/102
- Dr. Juhász Irén: Újabb avarokir rovásfirások emlék Szarvason	6/76
- Dr. Juhász Irén: Ásatás	7/16
- Szatmári Imre: Ásatások a Décsi-halmon	8/66
- Dr. Juhász Irén: Kurgánok (Kunhalomok) Szarvas térségében	9/82
- Dr. Juhász Irén: 1100 éve a Kárpát-medencében. Honfoglaló magyarok Szarvason	10/76

Versek

- Czipri Éva: Vallomások	1/94
- Arany János: Újévi köszöntő	1/108
- Kántor Zsolt: A kultúra ébredése	2/42
- Hanzó Ildikó: Vian-levél	2/71
- Kántor Zsolt: Nyugodt éj	2/71
- Petőfi üzenete	2/122
- Itámár Józ-Keszt (Keszt Péter): Az emelkedő lejtő	3/42
- Kántor Zsolt: Az ima dióhéja	3/52
- Kántor Zsolt: A sejtelmek belseje	3/52
- József Attila: Karácsony	3/126
- Kántor Zsolt: Tenyérben alvó bordó szirmok	4/60
- Váci Mihály: Méltó hatalmat (részlet)	4/114
- Kántor Zsolt: Múmia barna hánocsban	5/34
- Hanzó Ildikó: Rendtartás	5/36
- József Attila: Nyár	5/118
- Hanzó Ildikó: A vers visszanez	6/16
- Kántor Zsolt: Mű és meder	6/33
- Czipri Éva: Új vetés	6/75
- Illyés Gyula: Hatalmas, nagy korszak (részlet)	6/122
- Czipri Éva: Megszülettem	7/15
- Czipri Éva: Örök élet	7/15
- Kántor Zsolt: Erdő, prém, lexikon	7/26
- Hanzó Ildikó: Fürtös akác	7/29
- Ady Endre: A perc-emberkék után (részlet)	7/124
- Hanzó Ildikó: Szétszóródnak a lélek lapjai	8/15
- Kántor Zsolt: Hajnalban elfordul az agy, mint a földgömb	8/20
- Czipri Éva: Krisztus áll	8/23
- Ady Endre: Az elbocsájtott légió (részlet)	8/124
- Kántor Zsolt: Az éjjeli lény	9/9
- Hanzó Ildikó: Fürtös akác	9/13
- Czipri Éva: Tűz-kert	9/16
- Itámár Józ-Keszt: Tiltott határátlépés	9/20
- Itámár Józ-Keszt: Éjjeli kísértés	9/26
- Radnóti Miklós: Nem bírta hát	9/137
- Kántor Zsolt: Rímbez	10/18
- Itámár Józ-Keszt: Tel-Avivi temető	10/28
- Hanzó Ildikó: Jellempillák	10/36
- Ady Endre: A fajok cirkuszában (Részlet)	10/134

Nemzetiség

- Dr. Szántosi Antal: Két kongresszus közötti munkáról. A VIII. szlovák kongresszusra, a szarvasi küldöttválasztó közgyűlésen	1/43
- László István: Nemzetiségiként a Ceausescu rendszerben	4/14
- László István: Testvérvárosunk: Szilágysomlyó	5/7
- K. Szarka Judit: A szarvasi szlovákság asszimilálódásának kezdetei a XIX. században	6/84
- Dr. Valent Júlia: Közös dolgaink	8/81
- Dr. Valent Júlia: Michal Mudroň	9/98
- Dr. Valent Júlia: Dr. Pavol Mudroň	10/90

Oktatás

- Roszik János: Egy szarvasi pedagógus-dinasztia	3/84
- Dr. Pilishegyi József: A szarvasi mezőgazdasági üzemtermék- képzés két évtizede	4/30
- Dr. Kópeczy Béla: Az iskola legyen méltó névadójához	

- A szarvasi 3.sz. Általános Iskola névadó ünnepsége
- Lelkes Pál: A szarvasi tanyai iskolák története (1-2. rész)
- Lelkes Pál: A szarvasi tanyai iskolák története (3. rész)
- Dr. Búzás László – Koszti Pál: A szarvasi ipariskolai képzés 110 éve
- Lelkes Pál: A szarvasi tanyai iskolák története (4. rész)

4/38
5/62
6/78
8/16
8/60

Ipar – kereskedelem

- Kozák Imréné: Szarvas megújuló ipari struktúrájáról
- A szarvasi ipari szövetkezetek alapító elnökei
- Dr. Domán Imre: Adatok a szarvasi fazekesség történetében

2/13
3/106
8/72

Sport

- Dr. Perényi Béla: Emlékezés Bertók Pálra
- Nyári Mihály: Lapátolás a Körösön. Huszonöt éves a kajak-kenu szakosztály
- Dr. Perényi Béla: Mozaikok a szarvasi vízisport első évszázadából
- Molnár László – Czigliédszky Sámuel: Szemelvények Szarvas labdarúgásának történetéből

6/101
7/22
9/80
9/37

Szemle

- Szabó Pál Miklós: Göröngyös úton
- Szarvas a megyei és az országos sajtóban
- Szarvasi Kalauz/Dr. Kutas Ferenc/
- Fekete István: Pepi-kert
- Dr. Makkay János: A szarvasi járás ásatásai
- Szarvas a megyei és országos sajtóban
- Dr. Bányai János munkái
- Szarvas a megyei és országos sajtóban
- Dr. Bányai János: Isteni pedagógia
- Fassang János Pál: Trabanttal a damaszkuszi úton
- Fassang János Pál: A szerző bemutatkozik
- Dr. Bányai János: Isten humora
- Kántor Zsolt: Aggályok
- Szarvasi közérdekű útmutató és címtár
- Szarvas a megyei és az országos sajtóban
- Dr. Bányai János: A keresztény egység bibliai üzenete
- Hrabovszki Mihály: Ki mint vet
- Kántor Zsolt: Kék szótövek
- Molnár Zoltán: Szarvas vadon termő növényei
- Tallózás szarvasi labdarúgó-csapatösszeállításokban
- Tabellagyűjtemény
- Dr. Szilvassy László: Történelmi mozaik
- Dr. Juhász Irén: Szarvasi látnivalók
- Szemes János: A szarvasi 7. kalendárium
- Elek László: Vajda Péter élete, irodalmi, közéleti tevékenysége

3/111
3/114
4/100
4/101
4/102
4/104
5/102
5/106
6/106
6/107
6/109
7/108
7/109
7/113
7/115
8/114
8/115
9/108
9/109
9/111
9/116
10/106
10/108
10/109
10/110

Szerkesztette: dr. Marjai Gyula

Hibajegyzék

A mellékelt hibajegyzékben az eddig felfedezett tartalmi hibák javítását közöljük.

- 1.szám:** 94.o. A vers címe: Czipri Éva: **Vonulások**
3.szám: 124.o. Lektor: Dr. Bumbera József
6.szám: 66.o. 47.o. Adatközlők: Dénes Mátyás és Mátyásné
9.szám: 22.o. a képaláírásban: /**Anna-ligeti kastély**/
 87.o. a képaláírásban: **Augusztínyi**

A Szarvasi Krónika 1-10. számának szerzői névmutatója

A-B: Ary Róza: 2/76-91 Árvai Pál: 4/75-81 Dr. Becsei József: 2/22-26; 4/43-52 Dr. Búzás László: 2/10-13, 3/19, 3/55-56, 4/67-68, 4/100, 5/97-99, 6/98-100, 7/94-95, 7/100-101, 8/16-19, 9/34-35, 9/92-97

C-Cs: Czigliédszky Sámuel: 9/38-70, 9/71-79 Czipri Éva: 1/94, 6/75, 7/15, 8/23, 9/16 Csabai Pál: 7/102-103, 9/64 Dr. Csengeri István: 1/50-63 Csernus István: 9/67 Dr. Cseuz Imre: 3/22 Cs. Tóth János: 7/109-110

D-F: Dr. Daróczy Erzsébet: 3/16, 3/25-32 Demján Sándor: 8/88-91 Domán Edit: 6/14-15, 7/27-28, 9/109-110 Dr. Domán Imre: 8/51-52, 8/53-54, 8/72-76 Fassang János Pál: 6/109 Fazekas Géza: 6/35-39 Fekete János: 4/27-29 Fellerné Buzás Klára: 3/17-18, 5/90-92, 6/19-24, 8/104 Foltán Zsuzsanna: 2/92-102 Földesi Lajos: 4/75-81 Földesi Zoltán: 2/19-20

G-Gy: Dr. Glózik János: 3/23-24 Dr. Goda Péter: 7/40-43 Dr. Györe Károly: 7/57-59

H: Hajkó Enikő: 3/114-118, 4/104-107, 5/106-109 Hanzó Ildikó: 2/71, 4/62, 5/36, 6/16, 7/29, 8/15, 9/13 Hegedűs Bernadett: 3/114-118, 4/104-107, 5/106-109 Hlivár György: 7/88-92

I-J: Izsáki Mariann: 4/98-99, 5/104-105 Dr. Jánovszky János: 5/18-23, 5/96 Jáoz-Keszt, Itamár: 3/42-43, 9/20, 9/26 Józsa Vilmos: 7/70-74 Dr. Juhász Irén: 1/18-22, 4/88-93, 6/76-77, 7/16-21, 9/82-85

K-L: Kántor Zsolt: 2/42, 2/71, 3/52, 4/60, 5/34, 6/33, 7/26, 8/20, 9/9 Keresztúrszki Éva: 6/48-53 Keresztúrszki Ida: 5/72-75 Kitajka Béla: 1/9-17 Koren István: 8/92-98 Koszti Pál: 8/16-19 Kozák Imréné: 2/13-16, 6/29-32 Kozák Lajos: 3/44-48 dr. Kópeczy Béla: 4/38-40 Kugyela Mihályné: 4/24-26 Dr. Kutas Ferenc: 1/71-83, 22/43-56, 3/20-21, 3/63-72, 3/99-105, 3/111-113, 4/71-74, 5/38-45, 5/85-87, 6/25-27, 6/40-44, 6/46-47, 6/66-74, 6/107-108, 7/32-38, 7/98-99, 8/24, 8/55-59, 8/105-108, 8/110-112, 9/7-8, 9/17-19 Kutas Gabriella: 9/27-33 K. Szarka Judit: 6/84-91 László István: 4/14-23, 5/7-14 Lelkes György: 6/106, 7/108, 8/114 Lelkes Pál: 4/41-42, 5/62-71, 6/78-83, 8/60-64

M: Dr. Makkay János: 4/102-103 Dr. Marjai Gyula: 4/5-13, 4/24-26, 5/46-51, 6/97, 7/48-51, 7/67, 8/115 Megyeri Mihály: 7/75-78 Misúrné Vincze Sarolta: 5/15-17 Dr. Molitorisz Pál: 2/61-66, 3/89-92, 3/106-107, 4/94-95, 5/76-83, 6/92-92, 7/111-112, 8/32-35, 8/36-38, 8/39-42, 8/43-50 Molnár László: 9/38-70, 9/111-115, 9/116-128 Mótán Éva: 7/52 Dr. Müller Ferenc: 3/57-58, 4/55-57 Nobik Erzsébet: 1/35-42, 2/17-18

N-O: Nyári Mihály: 7/22-25, 9/67-69 Dr. Oláh János: 7/70-74

P: Dr. Palov József: 3/73-76, 4/86-87, 5/55-61, 5/93-95, 6/55-58, 6/62-65, 7/44-47 Dr. Perényi Béla: 2/106-110, 3/93-98, 6/101-104, 7/80-87, 8/99-103, 9/64 Petneházi Andras: 6/110-112, 6/113-116, 7/5-14, 7/113-115, 8/116-118, 9/129-131 Dr. Pilishegyi József: 4/30-37 Dr. Pozsgay Elemér: 6/17-18

R: Dr. Reszkető Péter: 8/26-30 Réthy László: 5/84 Réthy Zsigmond: 7/53-56 Roszik János: 3/84-88

S-Sz: Dr. Sipos András: 2/57-60, 4/101, 5/24, 6/7-13, 8/21-22 Dr. Sonkoly János: 2/9-10 Szabó Pál: 7/70-74 Szatmári Imre: 8/66-71 Dr. Szántosi Antal: 1/43-49, 2/7-8, 2/114, 3/59-60 Szűjártó Péter: 4/53, 9/14-15 Dr. Szitó András: 7/60-66 Szőnyi Sándor: 3/33-41, 4/65-66, 6/59-61, 8/77-80, 9/86-91 Sztrehovszki Zsuzsa: 3/7-13, 8/7-9 Szuhaj György: 3/49, 4/58-59, 5/32, 8/25

T: Tandori Dezső: 9/108 Tímár Ildikó: 3/114-118, 4/104-107, 5/106-109 Dr. Tímár Jánosné: 8/10-14, 9/10-12 Tirják László: 9/21-25 Dr. Tóth Lajos: 1/23-24, 1/84-88, 1/92-93, 1/97-99, 2/27-41, 3/77-83, 4/82-85 Dr. Tóth Sándorné: 1/64-67

V: Dr. Valent Júlia: 7/104-105, 8/81-86, 9/98-100 Varga Rezső: 5/102-103 Vámos László: 2/67-70 Váradi László: 7/68-69 Várhelyi György: 7/30-31 Dr. Vincze Ferenc: 2/103-105

Szerkesztette: Dr. Búzás László

A Szarvasi Krónika 1-10. számában előforduló nevek mutatója

Jelmagyarázat A nevek után szereplő számok jelentése; pl. 1/90. 1: a Krónika sorszáma /90: oldalszám. Tehát az adott név az 1. szám 90. oldalán található.

A: Ablaka István 10/16, Ábrahám Lipót 1/90, Ábránffyak 5/56, Ábránffy István 5/56, Abszolón István 9/88, Áchim András 8/78, Adalbert püspök 1/24, Adamik András 1/10, 13, Adamovics János 8/73, 75, Adamovicszki Pál 1/9, Adler, Rich 8/57, Ady Endre 2/13, 48, 4/73, 7/76, Albert Pál 2/104, áldozatok a II. világháborúban 9/93-97, Alföldi /Králl/ Márton dr. 7/85, Almási István 9/8, 102, 106, Almási Tibor 2/104, Almássy Pál 8/100, Ambrózi gróf 6/71 Ambrus Gyula 9/106, Ambrus Mátyas 1/89, Andics Jenő 3/115, András András 7/91, Andrásfalvy Bertalan 7/114, Andrassy Ferenc 5/10, Andrassy Gyula 5/81, Andorka Rudolf 2/66, Anonymus 1/30, 31, Antal András 10/59, ~ György 1/10, Antall József 6/111, 113, 115, Antos András 10/67, Apafi Mihály 8/53, Apollinaire 9/17, Apponyi Albert 2/107, Aquinói Szent Tamás 5/103, Arany János 1/hátsó borító, 2/53, 3/12, 4/73, 9/17, Árnóczky András 4/68, Árpási Zoltán dr. 10/16, Asztrik püspök 3/68, Ausztényi /helyesen: Augusztinyi/ Mihály 9/87, Árvai János 8/52, Árvai Mihály 5/86, Árvai Pál 4/75, 109, 110, 5/31, 46, 7/13, 8/52, 119, 9/106, 133, Ary Róza 2/76, 119, 3/115, 117, 4/104, 5/107, 108, 109, 6/114, 7/118, Attila /hun fejedelem/ 4/88.

B: Babák Mihály 5/25, 26, 46, 7/13, 8/110, 111, 9/8, 102, 106, 132, Babarékok /család/ 8/54, Bacs András 3/118, Bagó Andrásné 4/81, Bagó István 10/68, Bagó Jenő 4/81, Bagó László 9/8, 102, 106, Bagó Márta 2/69, Bagó Mihály 4/95, Baján /avar vezér/ 4/88, 90, Bajcsy-Zsilinszky Endre 1/42, 99, 3/12, 8/100, 9/131, 10/108, Bakay Kornél 1/33, Bakos Tibor 1/41, Bakula János 10/108, Bakulya András 5/72, ~ család 5/75, Bakulya János 3/46, Balassa Pé 6/51, Balassi /Bálint/ 5/80, Balatoni Tibor 3/40, Balázs György 4/81, ~ István 4/105, Balázs Pál 8/120, Balczó Pál 8/59, Báli /török várnagy/ 4/67, Bálint Gyula György 7/116, Balla Ferenc 3/40, Ballagi /Bloch/ Mór 3/12, Balog Imre 10/53, 66, Balog Károly 1/9, Balog Miklós 3/2, Balogh /újgályosi kereskedő/ 8/73, Balogh János 10/25, Balogh Miklós 3/46, Balsai István dr. 8/118, Bánffy Dénes 5/10, Bang /biológus/ 1/50, Bangya /fazekas/ 8/73, 74, Bangya Sándor 10/52, Bánhidny Mária báróné 6/47, 59, Bani János 6/26, Banka János 10/99, Bankó /Bibliás/ 8/47, ~ István 10/6, ~ János /gazd.ig./ 3/27, ~ János /mezőg./ 7/91, ~ Mihály 5/15, 25, ~ Sándor 1/91, Banner Zsolt 5/105, Bannaer János 1/32, Bano Attila 7/116, Bánhegyi István 8/63, Bányai János 5/102, 115, 6/106, 113, 7/108, 112, 8/114, Bányász János 6/62, 65, ~ Rezső 10/11, 12, Barabás Miklós 2/49, Barakovits Gyula 7/49, Baranyai Béla 6/104, ~ Károly 4/82, ~ Odón 7/80, Bárányi Béla 7/100, 8/77, ~ Dezső 8/100, ~ Klára 7/100, ~ Mihály 1/91, ~ Sándor 3/46, Baráth Mór 2/77, Barcsay Ákos 5/10, Berek, Ben 6/102, Baritü, Gheorghe 4/16, Bama /biológus/ 1/56, Barta Imre 1/13, 14, 15, Bartók Béla 2/28, 67, 10/91, 92, Bartha Lajos 7/34, Bartos Pál 1/74, Bartykne Matheidesz Magdolna 7/38, Básti Lajos 8/101, Bástyai Lóránd 7/54, Batta Mihály 8/47, ~ György 10/31, 33, 36, 67 Báthory István 4/17, 20, 5/10, ~ Zsigmond 5/10, Báthoryai 5/10, Batthyányi Anna, gr. 6/46, 62, ~ István, gr. 8/8, 9, ~ Lajos 3/93, ~ László 5/58, Bátor György 10/112, Bátor Miklós 3/20, 21, 4/83, Baeucker Alajos 2/58, Bazsó József 3/40, Bayer Zsolt 8/116, Bayle, Pierre 3/19, Becsei József, dr. 1/103, 119, 2/21, 22, 4/43, 109, 110, 5/94, 8/50, Bede László 7/118, ~ Zsóka 3/115, 116, 4/105, Behan János 3/46, Beke Kata 7/6, Bekés József 5/109, Béla Ottó 3/116, ~ Vali 3/115, 4/107, 5/107, 108, 109, 7/117, Belopotoczky György /Potoczky/, dr. 1/75, 6/60, 9/90, Bencze Béla 3/41, ~ Sándor, dr. 5/46, 7/13, 9/8, 102, 103, Benczúr József 2/78, 3/8, ~ Károly 5/62, Bencsik Endre, dr. 3/26, 27, ~ Imre 7/52, ~ István 7/34, ~ János 1/10, 7/24, 9/106, Benda Kálmán 4/85, Bende Zsolt 1/72, Benedek Marcell 5/79, Beneditck Pál 8/95, Bengeryné Kapus Csöpi 6/26, Benka Gyula 1/3, 90, 92, 98, 2/12, 29, 75, 90, 3/12, 60, 78, 83, 5/76, 79, 6/90, 8/76, 121, 10/101, Benkő László 7/121, 8/76, 121, 9/133, 10/15, Benkő János 10/63, Benz Éva 6/62, ~ Marietta, báró 6/71, Benyovits Mór 8/10, 11, Bérces György 10/100, Berezky Brúnó, dr. 8/102, Bercsényi Botond 10/13, ~ Miklós 5/28, Berez János 10/47, Berend T. Iván 1/33, Berényi Dénes, dr. 5/103, Berg Ádám 3/104, Berger /úszó/ 7/83, Bessenyei Ferenc 6/111, ~ György 3/20, 22, Bertók György 6/19, 20, 26, ~ János, dr. 2/79, ~ Pál 6/101, 102, 103, 120, 9/3, Berzsenyi Dániel 3/21, Besenczy Zoltán 5/28, 51, Bethlen /Gábor/ 4/17, Bibó István 10/61, Bidwell, John 4/53, Bilibók Péterné, dr. Pribelszky Zsuzsa 2/110, 3/13, 10/104, Biliczi Tivadar 10/84, Biller család 8/93, Bircsák János 1/9, Biró /.../ 1/50, 53, 56, Bloch /Ballagi/ Mór 2/45, Bobcsék János /Jankó/ 5/66, 67, Bobcsék Samu 5/66, 8/83, Bobvos György 10/67, ~ János 1/9, Bobvos Vera 6/111, Bocz Ernő 10/25, Boczkó Dániel 3/8, 5/59, Boczkó Károly 3/77, Bocsikai Mihályné 1/45, 49, Bodamovics Mihály 5/62, Bódi László 9/8, 10/7, Bodoky Károly 7/40 45, Bogdán Gyula 3/46, Bogovits Pál 4/68, Bógvik György 1/89, Bógvik Györgyné 8/120, Bohnyat Pál 3/46, Bohus Mária 10/88, Bohus Sámuel 10/88, Bókay János 2/98, Bolza /család, leány/ 5/58, Boldizsár Ferenc 5/56, Boldizsár Iván 9/18, gróf Bolza Aladár 6/46, 56, ~ Alfonz 6/47, 59, 61, 67, ~ Aliz 6/9, 46, ~ Anna 6/46, 62, ~ Antal 6/46, 59, ~ Antónia 6/46, ~ Béla 6/46, 56, ~ Géza 6/3, 46, 47, 56, 58, 59, 64, 66, 67, 68, 71, 8/77, 78, 79, 80, 10/77-80, ~ István 6/46, ~ József 1/780-1862/6/46, 62, 8/8, 9, ~ József /Pepi gróf/ 6/46, 55, 56, 74, 90, ~ Karola 6/46, ~

Klára/Puszi/ 6/47, 59, 60, 61, 67, ~ Mária /Minka/ 6/47, 59, 60, 61, 67, ~ Mariette 2/58, 4/105, 6/3, 7, 9, 47, 55, 68, 118, 120, ~ Pál 2/57, 4/101, 6/3, 7, 46, 47, 54-57, 63, 64, 66, 69, 70, 72, 73, 74, 93, 7/33, 115, 8/78, 10/106-108, ~ Péter 6/46, 56, 59, ~ Rudolf 6/46, Borbás Imre 9/24, Bordi Bella 10/84, Borgulya, Michal 8/83, 85, Borgulya András 1/74, Borgulya István 8/120, Borgulyák 8/54, Borgulya Mihály 3/35, Borgulya Pál 3/46, Borka Ernő 7/87, Bormisza Péter 3/9, Boros /fazekas/ 8/72, 73, Boros István 9/107, Borosné Juhász Eleonóra 5/25, 31, 113, 7/94, 95, Boros Pál 8/61, 72, Boross Árpád 5/25, 7/94, Boross Péter 10/112, Boros Gabriella 7/113, Borsi Vincéné 6/113, Bozovsky, Milos Alexander 9/29, Bozsik /Ferenc, id./ 8/73, Bozsik /Feri, if./ 3/65, Bódi János 1/102, 2/16, 115, 3/119, 4/108, 5/25, 28, 31, 47, 112, 7/13, 115, 8/110, 112, 113, 9/8, 106, Bódi Jánosné 4/108, 5/112, 7/113, 9/106, 10/30, 32, 33, 35, Bódi László /Laci bácsi/ 7/23, 10/52, Bódi László, if. 9/90, Bögre András 5/31, 47, 7/13, 95, Brachna János 10/30, 104, ~ Judit 7/38, ~ Gábor 1/40, ~ Lajos 7/83, 10/66, ~ Mihály 1/49, 102, 2/115, 4/98, 108, ~ Mihályné 5/112, ~ Pál 10/89, Bracsok Pál 2/93, 102, 6/19, Brakszatorisz /pásztor/ 8/49, Brandeisz Ferenc id. és if. 3/46, Brandenburgi György órgróf 8/68, Brandt Anna /Misinszki Pálné/ 3/99, 100, 101, 103, Brandt Ilona 3/99, 100, Braun József 3/99, 100, Brauner Pál 7/85, 86, Braxatorisz Sándor 8/81, Brehm /.../ 4/82, Breitner /István/ Pista 6/42, Brózik György 10/54, ~ Károly 10/59, 61, ~ Lajos 10/78, Brúnó püspök 1/24, Brunszvik Teréz 10/102, Brusznyczki Teréz 2/34, 5/62, Bucsan tanító 5/70, Buffon 3/17, Bugár Mészáros Károly 1/40, Buganits György 6/99, Bujanovits 4/83, Bujdosó József 8/118 Bukovinsky István 1/99, Bula Katalin 7/113, Bulla Béla 5/94, B. Sajti Emese 7/117, B. Szabó István 10/61, Bumbera Tamás dr. /helyesen: József/ 3/124, Byron 9/17, Búzás László dr. 1/2, 102, 2/2, 10/117, 119, 3/2, 15, 19, 27, 121, 127, 4/2, 100, 109, 110, 5/2, 97, 113, 115, 6/2, 98, 117, 119, 120, 7/2, 95, 100, 119, 121, 122, 8/2, 16, 119, 121, 122, 9/2, 34, 92, 132, 133, 10/2, 6-8, 98, Búzás Mihály 2/40, 3/első borító, 48, 49, 121, 123, hátsó borító, 6/110, 8/42, 9/106, 131, Büky Dorottya 7/113.

C, Cs: Cajak Jan 3/13, 8/82, Calepínus 3/9, Calfa, Marian 6/75, 119, 120, Campe 8/95, 96, Caroll 1/51, Ceausescu 4/14, 15, Cenner Mihály, dr. 8/101, 103, Cervantes 3/11, Cever 5/62, Chesterton 8/99, Chimani-Talyga 8/94, Cholnoy Jenő 5/93, Chován János 5/67, ~ Kálmán 1/98, 2/12, 67, 90, Chrastek, Michal 10/92, Clocsa 4/16, Comte 7/108, Crisan 4/16, Czauner Péter 6/112, 144, Czanik Zsófia 1/73, Czerjak Mihály 5/25, Czeszák Mihály 1/10, Czigliécski Mihály 4/94, Czigliécski György 10/68, 73, ~ Pál 10/68, Czimbalmos Andrásné 1/91, Czinkóczi Mihályné 8/120, Czinkótszky János 8/107, Czipri Éva 1/94, 4/105, 6/75, 119, 120, 7/15, 121, 122, 8/23, 105, 107, 121, 122, 9/16, 133, 134, Czupra, J. 10/91, Csaba /Brózik/ Dezső 7/84, ~ Ernő 7/84, ~ Gábor 7/84, 87, Csabai Pál 6/115, 7/102, 122, 9/133, 9/133, 10/12, 15, 17, Csabáné Jeszenszky Hilda 7/38, Csaszatvan András 6/112, 9/8, 107, Csaszatvanné Vass Edit 2/21, 10/113, Csatai György 6/104, Csatorjai István 3/40, Csanád /vezér/ 1/26, Csanádi László, dr. 5/28, 47, 7/13, 10/83, Csáky Albin 6/62, ~ Antal 2/100, Csákiné Vetrő Rózsa 7/38, Csánki Dezső 5/55, Csányi László 1/41, Császárné Gyuricza Éva 8/110, 111, Csehák Judit 6/111, 114, Cseh János 8/68, ~ Miklós 8/68, Csellár Mihály 3/46, Csendes Livia 4/105, Csengeri István, dr. 1/50, 63, 107, Csernák I. Ferenc 6/102, ~ II. István 6/102, Csepregi Ferenc 2/98, ~ Zoltán 1/92, 2/55, Csernus István 9/67, 133, Cservölgyi János 8/120, Cséte Ilona 6/115, 116, 117, 2/93, Csicsey János 1/9, 10, 5/62, 8/39, ~ Mihály 1/10, 49, 10/30, 59, 64, 65, 67, 73, 104, ~ Pál 10/66, Csiky György 2/93, Csikillag Mihály 8/89, Csikós György 7/23, Csintalan Sándor 10/112, Csipes Antal 6/53, 8/35, 38, Csirmaz Ferenc 3/46, ~ Zoltán 3/46, Csobdrá, Vladimír 8/81, Csokonai /Vitéz Mihály/ 5/80, Csolt 10/76, Csongrádi János 1/2, 103, 107, 2/2, 119, 3/123, 4/37, Csonka András 4/68, ~ István 7/22, ~ Istvánné 5/112, 6/117, 7/119, 8/119, 9/132, 10/94, 112, Csonki Attila 3/46, ~ Imre 3/40, Csók István 2/78, Csönfolyi Lajos 8/95, Cs. Pataj Mihály 2/96, 8/28, 9/15, 27, 32, 33, 34, 35, 9/130, 133, ~ Miklós 9/130, Cs. Szabó Imre 8/111, Cs. Tóth János 7/110, 118, 121, 122.

D: Daimel Sándor 3/34, Dallos Gyula 8/90, Dálnoki 10/63, Dancs Béla 8/77, 78, Dandé Mihály, dr. 1/100, 10/59, 65, 72, Dániel proféta 1/35, Dankó Ervin 3/46, ~ István 10/11, 12, Dankó János 6/19, 25, 26, 10/61, 72, ~ László 3/63, 65, 122, 6/100, 111, 112, 117, 7/19, 8/100, 118, 119, 9/132, ~ Pál 9/8, 102, 107, ~ Sámuelné 10/89, ~ Soma 8/61, ~ testvérek 8/54, Dányi László 4/106, 5/107, 6/115, Daoicovicu 7/19, Darabos György 6/87, Daróczky Erzsébet, dr. 1/102, 2/21, 111, 3/15, 16, 25, 27, 119, 121, 123, Darvas József 7/37, Darwin 9/102, Dauda Lajos 10/88, ~ Mihály 1/10, 10/66, 88, Dautlik József 10/59, 65, Deák Ferenc 2/106, ~ Irma 7/100, Debreczeni /.../ 8/99, Debreczeni Béla, dr. 4/7, ~ Istvánné 3/39, Debreczeniné Bakos Erzsébet, dr. 2/69, 70, 6/115, Dej Georghe-Gheorghiu 4/14, Delacroix 3/14, Demcsák /pék/ 7/34, Demcsák István 7/83, ~ Mihály 6/104, Demcsákné Kiss Teréz, dr. 6/26, Deme Zoltán 5/28, 31, 104, 108, 6/115, 7/9, 10, 117, 10/43, Demeter István 3/46, ~ János 3/46, 10/30, 32, 35, 41, 104, Demeter László, dr. 5/2, 29, 47, 112, 6/2, 39, 115, 118, 7/2, 12, 13, 119, 120, 8/2, 119, 120, 121, 9/7, 8, 106, 107, 129, 133, 10/2, 9, 14, 46, ~ Margit 3/88, Demján Sándor 8/88, 121, 122, Demján János 6/19, 10/63, Descartes 3/19, Derencsényi Margit 5/57, Deutschensmied Dániel 1/90, Deutsch Tamás 5/25, 7/10, 8/116, Devánszky Klára 7/100, Décséi /Dechey/ Mátyas 8/68, Dékány István 10/71, ~ Viktória 10/73, Dércey László 7/83, Dénes János /helyesen: Mátyas/ 6/47, ~ Jánosné /helyesen: Mátyasné/ 6/47, ~ Mihályné 6/66, 69, 71, ~ Mátyas 6/66, 68, 74, ~ Mátyasné Havran Judit 6/66, 72, 73, 74, Dér Endre 9/34, Déry Henrik, dr. /Déry doktor/ 3/35, 6/60, 69, Dianiska Ferdinánd 8/89, 94, Diderot 3/17, 18, Dienes István 10/79-81, Dina Mihály 10/89, Dinya János 6/99, Diráné, Mumi 4/67, Dízsegyházy Sándor 3/12, 8/10, 11, 12, 13, 14, D. Kiss Sándor 7/38, 9/129, Dlhányi Zsigmond 8/95, Dobos László 2/116, 3/119, 3/119, Dobos Marianne 3/118, Dobrenszky, Jan, gr. 6/112, Dobruczky Zsolt 5/112, Dobruczky István 7/116, Dobsinski, P. 10/91, Doleshall János 3/78, Dolfuss 6/9, Dolsfi Béla 8/77, Domanovszki Sándor 5/93, Domán Edit 6/14, 119, 120, 7/27, 121, 122, Domán Imre, dr. 4/104, 105, 5/108, 109, 6/61, 92, 8/3, 4, 31, 33, 35, 38, 39, 40, 42, 44, 45, 50, 51, 53, 7/2, 120, 121, 122, 10/13, Dombóvári Éva 7/38, ~ János, dr. 4/8, 11, 12, Domokos József, dr. 7/113, Domonyi Pál 8/72, 73, 74, 75, 76, Donner Imre 7/83, Doroszlaj Ervin 10/63, Dózsa György 10/102, Dömök Sándor 8/95, Döring 8/94, Dörnyei László 5/109, ~ József, dr. 6/73, 7/87, 9/92, Dudás József 10/60, ~ Mihály 1/10, 10/68, Dutkon László 10/103.

E,F: Éble Gábor 6/47,53,65, Einstein, Albert 7/108, Elek László 2/48,55,68, 8/81,85, 10/110, Elekes Mihály 2/56,119, Endrődy Sándor 5/82, Engels 3/19,Engri József 4/81, Eötvös József, báró 4/82,83,84,85,110, 5/20, Eörsi Mátyas, dr. 7/113, Erdélyi Attila 8/108, ~ István, dr. 8/14, Erkel Ferenc 10/102, Éry Márton, dr. 3/35, Euler 3/17., Fabó András 3/46, Fabó Éva 1/41, Failionni, Donatella 7/115, Fajsz/törzsfő/1/28, Falk Miksa 4/84,85, Falusi László 3/46, ~ Lenke 8/120, Faragó Mór, dr. 7/82, Farkas 10/57, ~ András 2/104, ~ Anna 7/83, ~ Antal 6/40, 120, 7/118, ~ Ferenc 2/98, 10/61, ~ Gabriella, dr. 6/112, ~ János 10/65, ~ József 6/44, ~ Mihály 1/41, ~ Tibor, dr. 1/58,61, Fasang Árpád 6/93,109,112, 7/32,33,38,122, 8/27, 9/33, ~ Árpádné 7/38, ~ Zoltán 6/109, Fassang János Pál 6/109, 120, 7/118, Fazekas Géza 6/35,117,119,120, 7/119, 8/119, 9/132, ~ József 5/27, Fábian István 4/105, Fábriak 8/52, Fábri János 8/első borító, Fábriáné, dr. Verasztó Ildikó, dr. 7/95, Fábry Katalin 10/112, Fecske Erzsébet /Kapuszta Jánosné/ 6/66,67, Fedor Károly 8/77, Fehér András 8/102, ~ János 5/28, Fejtő Ferenc 9/99, Fekete András 8/68, ~ Bálint 8/68, ~ Elemér 10/32, ~ István 1/10, 4/105, 6/65,97, 7/54, Fekete János 1/13,40,102, 2/116, 3/115,119, 4/27,29,99,104,105,106,109,110, 7/6,7,9,10, 8/103, 10/11,13,32,42, ~ Pál 5/85, ~ Rozália 10/32, Feleky Adolf 2/98, Felkai Tamás, dr. 3/35,36,124, Fellerné Buzás Klára 3/15,17,121,123,5/90,113,115,6/19,119,120, 8/104,121,122, Ferdinánd, I. 8/66, Ferenc császár 10/106, Ferenc József császár 10/106, Ferencsik János 1/71,78,81, ~ Mihály 3/34,40, Ferenczy Gábor 3/46, ~ István 3/46, ~ Károly 1/81, Ferkel József 8/80, Fest Attila 5/27, Festetics György 4/83,84,85, Festetich gróf 5/60, 6/10, Fetzter József 3/63, 6/73,120, 8/100, Féja Géza 8/50, Filó Katalin 8/116, Filyó János 1/92, Fináczy Ernő, dr. 5/93, Finta István, dr. 8/101, Fischer József 10/61, Flesch János, 7/102, Fodor /.../ 5/86, ~ András 1/94, ~ Bálint 8/68, ~ Gábor 8/117, 9/129, ~ Gyula 1/9, ~ József 3/27, 7/36,38, 10/52, ~ Károly 7/24, Foltán Zsuzsanna 2/92,117,119, Folytán János 1/45,49, 9/8,107,129, futballcsapatok összeállítása 9/111-115, Földesi Lajos 4/75,81,109,110, ~ Zoltán 2/19,119,5/30, 9/7,8,104,106,131, Földvári M. 8/95, Földváry Péter 5/56, Fraknói Vilmos 4/82,85, Franjic, Iván 4/81, Frank Melanie, dr. 4/5,94, 7/67, Frankó András 8/57, ~ Anna 8/55,58,59, ~ Attila 4/81, ~ Erzsébet 8/58, ~ György 4/95, 8/57, 9/2, 10/68, ~ György, ifj. 8/57, János, id. 8/56, ~ János ifj. 8/57, ~ Katalin 8/56,59, ~ Mária 8/58, ~ Márton 8/57, ~ Pál 3/46, 10/65, ~ Zoltán 3/46, Frankók 8/52, Fraunhofer Ferenc 3/99,100, Frák 5/86, Frecska Ilona 10/32,41, ~ Mihály 10/71,72, ~ Miklós 10/41, Frecska Mihály 10/54,55,59,64-67,72,73, ~ Gyula 7/83, ~ János 10/89, ~ Soma 10/89, Frisch Sándor 7/85, Fuchs Béla, dr. 7/87, Furár János 2/102, Futó /.../ 7/57, Fux Öcsi 6/82, Fuzikova, Ildikó 7/117, Füchsel Miksa 3/99, Fülepi Tibor 3/40, Fűr Lajos 8/117, 10/111, Fűredy László 10/91, Fűrmann János 6/99.

G: Gaál Ferenc 6/102, ~ Gyula 6/102, ~ József 9/88,89,91, ~ Soma, ifj. 10/89, Gajdos Pál 10/72, Galambos Gyuláné 3/2, ~ Imre 5/48, 7/13, 9/106, Galáth Erzsébet 7/24, ~ János 6/102, ~ Mária 6/79, Galcsik György 1/10, 10/64, Galgóczy Sándor 6/60, Gallacz János 7/47, Gallov Rezső, dr. 9/129,131, Galó Mihály 5/62,66, Gancyc Mária 3/39,40, Garay János 4/87, Garay Samu 5/71, Gassendi 3/19, Gasztonyi József 8/16, 10/38, Gazdapusztai Gyula 10/80, Gazinek Miklya Éva 7/38, Cazsó Ferenc 2/26, 4/98, ~ György 2/68, 9/130, ~ Imre 5/27, ~ István 8/110,111, ~ Mihályné 5/27, Gábor Éva, dr. 5/106, 6/115, ~ József 2/93,94, Gábris József 8/27, Gálffy László 8/116, Gál Dániel 8/95, ~ István 9/100, ~ Zoltán, dr. 7/114, 8/118, Gardelli, Lamberto 1/78, Gárdonyi Géza 2/100, Gáspár László 2/26, Gát György 5/40,44, Gedővári Imre 3/98, Georghescu, Mihai 5/13, Gera Mária 5/107, Ceredi Emil, dr. 9/91, ~ Emilné 8/120, Gergely Pál 1/9, Gerő Ernő 10/42,57, Gémes István 1/40, Géze fejedelem 1/23,24,30,31, Gili Emil 9/89,91, Gion Gábor, dr. 7/117,118, Giricz Katalin 5/25, 7/95, 9/106,132, ~ Pál 5/13,26, Gizella /királyné/ 1/24,28, Gláner Adolf 9/90, ~ Klára 7/84, Glózik János, dr. 3/15,23,121,123, 10/102, ~ Pál 7/87, Goda Péter, dr. 7/40,47,121,122, Goethe 10/110, Códó György 1/13, Gombár János 10/64-66, Gombkötő Sándor 9/106, Gombocz Zoltán, dr. 5/93, Gombos Gyula 7/83, Gömöri György 3/40 Göncz Árpád 5/108, 6/114, 7/114, 10/35, Göndöcs Károly 2/26, Görbe János 5/40, ~ Nóra 5/38,42,43, Gráfiak Pál 3/44,60, 10/52,64,66,68-71, Green Jakab 9/86, Gregor György 1/40, ~ József 7/113, Gregus Katalin 10/84, Greguss Ágost /Ágoston/ 2/29,45,46,48, 3/12, 5/78, ~ Ákos 6/86, Grexa Pál 9/86, ~ György 9/86, Grén Mór 2/95, Grósz Károly 4/28, Grósz József 3/70, Grüber Ferenc, dr. 4/7,11, 5/96,115, Grünvald Béla 9/98,99, Gubucz Katalin 5/106,109, Culyás Gizella 3/88, ~ György 10/54,59,65, ~ Mihályné 3/88, Gunda György 1/10, Gutthay Sándor 6/84, Gutyán György 6/104, Gutyán János 3/112, 6/104, ~ Mihály 5/106, Gyalog Sándor, dr. 6/113,118, 7/120, 10/9, Gyárfás József 10/23, Gyerőffy György 5/10, Gyeksa János 1/9, Gyóni Géza 2/90, 7/115, 3/55,121, Gyökössy Endre 3/80, Györe Károly, dr. 7/57,121,122, Györfi György 1/31,33, Györi Elek, dr. 2/107, Györi Gaborné 4/106, Gyula vezér 1/126, Gyurcsik János 4/81, Gyuricsán /Cyimesi/ János 7/85, Gyurik János 6/19,26, 10/63, Gyurkó László 10/62, Gyurkovics Mária 1/72,78.

H: Haan Lajos 5/87, 6/53, Habsburg Ottó 6/114, Hadadi László 6/42, Hajas István 8/77, Hajdu György 10/52-54, 64-66, Hajkó Enikő 3/118,122,123, 4/107,109,110, 5/109,113,115, Hajnóczy József 3/22, 4/82,83,84, Hajzer Lajos 3/65, Halasi Sándor 1/100, 10/72, Halász Ferenc 9/107, Haliczki Pál 4/81, Halmi Béla 7/84, Hank Olivér 1/92, Hankisz György 6/19,20,26, Hanó János 8/120, Hantos Gusztáv 8/120, Hanzó András 10/52, ~ Andrásné 2/102, Hanzó György 3/46, Hanzó Ildikó 2/40,71,117,119, 4/62,105,109,110, 5/36,113,115,6/119,120, 7/29,121,122, 8/15,121,122, 9/13,133,134, 10/36, Hanzó Lajos, dr. 2/30,55, 3/56,65,121, 5/92, 8/38, 10/98,110, Hanzó Lajosné, dr. 8/120, Hanzó Mihály 3/46, Hanyecz Vince, dr. 7/7,10, Harmati Béla, dr. 1/41,42, 7/114, Harmati József 3/40, Harmati Pál 3/40,44, 10/64-66, Háromszéki Pál 1/2, 2/2, Harruckner Cecília 6/46, ~ Ferenc 6/46, ~ János György 4/41,67,5/58,72,6/46, 10/107, ~ Johanna 6/46, ~ József 6/46, Mária Anna 6/46, Harsányi Pál dr. 5/79,80, Hartányi Ferenc 4/81, Hartányi László, dr. 4/7, Hasznos Miklós, dr. 6/111, 8/116, Hatvani Lajos 2/48,55, Hauszler 5/60, Havasi Ferenc 10/43, Haviár elkész 5/63, Haviár Dániel, dr. 2/106,108,109,110, 8/64, Haviár Gyula, dr. 9/86, Havran Péter 3/46, Havranek Babci 7/83, Haynau 2/51, 8/90, Hegedüs Bernadett 3/118,122,123, 4/107,109,110, 5/109,113,115, Hegedüs Géza 2/41, 3/7,93, ~ Pál 10/49,52, Hegyi Gábor 10/108, ~ József 8/104, Heine, Heinrich 9/11, Hellenbach Dénes 6/61, Hellenbach Gottfried báró 6/61,71, ~ Klotild 6/61, Hellebranth János 5/55, 6/48,52,53, Hellriegel 10/19, Heltai Gáspár 1/29,3/9, Helvetius 3/17,18, Henrik, IV. 7/108, Henrik herceg 1/28,

Herczeg Ferenc 2/98, Hermann Ottó 2/107,108,109,110, 4/55, 7/57,59, Hiden 6/103, Hídvégi Ernő 2/100, Hídvégi /.../ 5/86, Hipszkiek 8/52, Hipszki György 6/19,20,25, 10/52-54, 64,65, Hirai /.../ 1/50, Hitler, Adolf 2/77, 6/9, Hliviár György 7/88,90,121,122, Hobbes 3/18, Hóbelly János 1/89, 4/94, Hodossi Sándor 2/115, 3/119, 4/37,98,108, 5/113, Hódsági Ernő 10/52, ~ Tamás 10/111, Hoffmann István/ 10/40, Holbach /D/ Holbach 3/17,18, Holczi család 7/81, Holczi /.../ 8/94, Hollay Béla 7/87, Hollós Ervin 10/47, Holp József 3/83, 5/108, Hóman Bálint, dr. 5/93, 8/38,42,50, 10/106, Homonnai József 9/88, ~ Mária 1/9,10, Honthy Hanna 1/76, Horeczky Cedeon 8/95, ~ Sámuel 8/95, Horia 4/16, Hórn Gyula 5/30,108, 9/129, Hornok Ernő 3/116, Hornok Péter 4/2, 5/2, 6/2, 7/2, Hornok Lajos 8/110,111, Horovitz Lipót 1/85, Horpácsi Sándor 8/108, Horthy István 7/52, 8/100, Horthy Miklós 7/51,52, Horti György 9/107, Horváth Attila 2/52, Horváth Balázs, dr. 7/115, ~ Cedeon 8/102,103, ~ József 10/61, ~ Károly 1/102, 2/115, 4/108, 8/95, ~ László, dr. 4/5, ~ Mihály 3/22, 10/54,59,64,65, ~ Sámuel 8/91, Hovanyecz György 3/44, ~ László 5/107, Hrabovszki Mihály 8/115, Hricz Károly 3/46, Hruz Mária 8/89,90,92,93, Huba János 10/78,79, ~ Sámuel 8/61, Husák Györgyné 9/87, Hunfalvy /.../ 5/76, Hunya István 1/13, ~ Lajos 7/8,9,10, Hunyadi Mátyas 4/20, 8/53,68, Huszár Erzsébet 3/65, ~ István 1/5, ~ István /Pista/ 7/22,24, ~ János 7/24, ~ Mátyas 7/40,41,45, Huszár György 3/46, 10/61,68, ~ Mihályné 10/65, ~ Pál 3/46, Huzli Károly 6/99, Hviezdoslav, Pavel Országh 8/85, 9/17, 10/90.

I,J: Jancu, Avram 4/16,23, Ibo Gyula, dr. 10/17, Igrényi 10/63, Illés Péter 3/106, Illyés Gyula 2/43,55, 3/105, 6/ hátsó borító, Ilowski, Anna 6/117, 7/119, 8/119, 9/132, Implom József 6/51,53, Imre herceg 1/28, Incze Pál 10/54,59, Inczedy Kántor Lajos 7/84, Inkey László, báró 8/51, Irányi István 2/55, Irányi József 2/51, Irinyi Dániel 2/107, Istenes Jánosné 4/81, Iványi Gergely 10/102, Iszák Mariann 4/99,109,110, 5/105,113,115., Jakab János 1/90, 3/106, 5/85,86, Jakab Róbertné 9/129, Jakovics Mihály 4/81, Jakubovci /Kemény/ János 8/95, ~ Mihály 8/95,96, Jancsovics Emil 2/107, ~ István 2/107, 4/76, ~ Péter 2/107, Jancsó György 10/104, Jankovich B. Dénes 4/102, 8/67, Jankovics István 6/86, Jankovits János/Pál 8/95, János Pál, II. 3/66, János, XXIII. 3/67, Jánosi György 3/88, Janovich György 4/68, Jánovszki Attila 3/46, ~ György 1/74, Janovszki János, dr. 4/11,12, 5/17,96,113,115, 6/117,119, 7/119, 8/119, 9/132, Jánovszki János 10/66, Jánovszki Mihály 2/102, 10/64, Jánovszky Etelka 3/88, 7/38, ~ György 3/88, Jánovszky György 8/16, Jansik Tamás 1/100, Jantsovits Emil 7/82, Janurik /honvéd/ 6/61, Janurik János 10/66, ~ László 3/40, ~ Mátyas 4/68, ~ Mátysné 6/79, ~ Mihály 1/1/ 5/28, 6/104, ~ Mihály 1/1/ 9/88,89, ~ M. Pál 9/90, Janurikné 10/71, Janus Pannonius 5/80, Jász-Keszt, Itámár 3/42,43,118,121, 9/17,18,19,20,26,133, 10/28, Jasák Pál 1/10, Jászai Oszkár 9/99, Jávor Péter 5/108, 6/114, Jedlicska Antal 5/59, Jents család 8/93, Jeremiás 2/17, Jerkovics Sándor, dr. 5/48, 7/13, Jeszenszki /Paulovics Sándorné/ 10/89, Jézus 2/17, 6/104, Jókai Mór 1/84,85,88, 2/44,106,109, 3/21, Joó Imre, dr. 1/61,62, Józsa /kertes/ 6/68, Józsa Eta 7/85, ~ Lajos 6/114, ~ Vilmos 7/70,121,122, 9/106, József Attila 3/hátsó borító, 5/hátsó borító, 8/84,105, 9/17,34,133, Juhács Ferdinánd 8/94, ~ Gyula 4/21, ~ Irén, dr. 1/18,22,107, 2/40, 4/88,103,106,109,110, 6/76,119,120, 7/16,121,122, 9/82, 10/76,78,106,108, ~ Jácint 6/111, Julianus 10/76, Jungmann Dániel 8/95, Jurák György 8/49, ~ Györgyné 9/107.

K: Kabán József 9/106, Kabos Endre 3/97, Kacsokovicsok 8/51, Kadai Judit, dr. 7/36, Kádár János 10/43,57,61,66, Kadavy Iván 8/81,82, Kalmfő, Engelbert 5/24, Kalavszki Mihály 10/63,64, ~ Károly 3/46, Káldy Zoltán, dr. 1/40, Kállai Gyula 7/37,38, ~ Miklós 7/52, Kálló Aurél 8/100, ~ Gyula 8/99, ~ Ferenc 8/99-103, 9/130, Kálmán Attila 7/115, Kalmár László 8/120, ~ Lászlóné 8/120, Kalmer István 1/9,1/10, Kántor Zoltán 1/34, 2/21,34,40,42,71,117,119, 3/52,117,118,121,123, 4/60,105,109,110, 4/60,105,109,110, 5/34,108,109,113,115, 6/33,115,116,119,120, 7/26,109,110,118,121,122, 8/20,122, 9/9,108,133, 10/12,104, Kapusza János /fotója/ 6/68, ~ Jánosné /Fecske Erzsébet/ 6/66, Karácsonyi János 5/55,115, 6/53, 7/47, Karády Katalin 10/84, Karanczy János 4/68, Kardos Erzsébet 1/10, ~ László 8/86, Karinthy Ferenc 8/101, Kárner Károly, dr. 1/40, Károly, II. 5/72, 6/50, Károly György 7/87, Károlyi György 2/102, ~ István, gr. 2/107, ~ Sándor 5/72, ~ Zsigmond 7/47, ~ -né Csekonics Margit 5/40, Kárpáti Tamás 7/118, Kasik János 3/46, ~ Pál 8/49, ~ Tamás 8/49, Kas István 10/41, Kasuba József 9/8,107, Kató József 10/103, Katona Anna 8/103, Katona Béla 7/114, ~ Dienes, dr. 4/65, Kazincziné Bankó Enikő 7/38, Kazinczy Ferenc 3/22, 4/82, 5/109, Kecskeméti Lajosné 2/102, Kékesi László 4/99, 6/93, 6/112, 10/109, Kele Margit 8/120, Kelemen Ferenc 10/88, ~ Gyula 10/61, Keleti György 8/118, Kellényi Odón 4/81, Kemenes Béla 8/103, Kemény Gábor, dr. 1/92, 2/30, 5/92, 9/11, 10/110, ~ Mihály 2/40, Keményné, özv. 1/90, Kepenyés András 8/110,111, 9/8,107, ~ Anna 8/57, ~ György /id./ 5/107, 6/116, ~ György 1/41, 4/106, 10/54,59,65-66, ~ János, dr. 5/31,51,113, 7/95, 8/111,112, 9/8,103,106/107, 10/54,63,64, ~ Jánosné, dr. 2/50,66, 3/123., 6/119, ~ Mihály 9/90,92, 10/65, Képes Géza 9/12, Kepka János 10/61, Kerekes Béla 6/104, ~ István 6/104, ~ József 4/81, Józsefné 4/81, Kerényi Miksa, dr. 10/51,63,71,73, Keresztényi Tibor 10/52,68,71, ~ Tiborné Dankó Mária 7/38, 8/120, Keresztes K. Sándor 7/114, Keresztúrszki Eva 6/48,119,120, ~ Ida 5/72,113,115, ~ János, dr. 4/9,11,12, Keresztúri Dezső 8/85, Kéri Imre 7/8,10, Ker, Stefan 4/105, Keserői Zsuzsa 10/30, Keszthelyi Péter 8/100, 9/18, ~ Péter Armin /Itámár Jász-Keszt/ 3/117, 4/71,110, 9/17,18,19, Keszthelyi Pál 3/46, Kéthly Anna 10/61, Keviczky Hugó 1/92, ~ László 3/80, Kicska Mór 2/52, Kirják /kereskedő/ 4/67, Kincsesi János 1/9, Kis István 3/46, 10/106, ~ Istvánné 10/106, ~ József 4/73, ~ Károly 7/63, Kiss A. János 4/104, 5/108, 6/115, 7/116,117, ~ Sándor 3/116, Kiss Árpád 2/100, ~ Béla 10/61,67, ~ Eszter T./ 8/118, ~ Gyula, dr. 7/113, ~ Ilona 7/38, ~ Imre 7/38, ~ Imréné 5/27, ~ István 10/52,54,59,65,66, ~ János 8/100, ~ Károly, dr. 4/10,12, ~ Katalin 5/109, 6/113, ~ Lajos 1/9, ~ Kiss Mihály, dr. 10/65, ~ Sándor, dr. 9/129, ~ Sándor 8/66, ~ Sándorné, dr. 5/27, Kisszántói Péter Ferenc 5/73, Kisuczki Mihály 1/10, Kiszely György 10/54,63,65,72, ~ János 3/46, ~ Mihály 5/17, 6/107, 7/119, 8/119, 9/132, 10/56,58,61,73,111, ~ Pál 5/85, 7/84,87, Kita András 6/79, Kitajka Béla 1/9, 1/107, Klein /.../ 8/88, ~ Pál 7/84, Klenk Gusztáv 7/83,84,85, ~ Gusztáv II. 6/102, ~ József 4/68, 10/54,65,66, ~ József I. 6/102, Klimaj /fazekas/ 8/73,74,75, ~ Mihály 1/40,41, ~ Pál 4/81, 7/117, 6/110, Klimajok 8/48, Klucsár Mihály 1/89,92, Kner család 10/109, Koczka Mária 2/115, Kodály Zoltán

Pál László 7/113, ~ Lénárd 2/26, 3/115, 118, Pálffy ~ Albert 10/102, ~ Alice, gr. 6/46, ~ György 8/100, Pálkó Béla 1/9, Palkovics /.../ 2/77, ~ András 5/68, ~ István 1/10, ~ Sámuel 8/61, Pálkó János 7/85,86, Pálos György 1/78,81, 3/65, ~ Miklós 5/107, Pálóczi Horváth Ádám 3/21, Palotás János 7/114, 9/129, Palov József, dr. 2/102, 3/73, 122, 123, 4/86, 103, 109, 110, 5/55, 75, 93, 113, 115, 6/55, 62, 65, 92, 119, 120, 7/36, 42, 44, 47, 120, 121, 122, 8/26, 30, 35, 38, 76, 120, 121, 9/33, 133, 10/9, 16, 23, 25, 78, 79, 89, Palov Pál, dr. 6/118, ~ Sári 5/39, Palugyai Ignác 1/32, Paluska György 3/46, Palyov György 5/67, Pánczél József, dr. 3/35, Pándi Kornél, dr. 5/39, Pap János, dr. 5/26, Papp Endre, dr. 8/103, ~ János 7/116, 117, 118, ~ Lajos 10/52, Papócsi Iászló 4/98, Paraszt Jánosné 4/109, 5/113, 6/119, 7/121, 8/121, Pariska János 3/59, Pascu 4/19, Pásztor Gyula, dr. 10/111, Pataj Mihály /Cs./ 7/36, 8/28, Patak István 7/84,85, 10/68, ~ István, dr. 1/100, 103, 2/16, 3/119, 10/7, 11, 13, 156, ~ János 2/29, 8/63, 6/4, Patakpati István 10/54, 59, 65, Pátzay Pál 2/91, Pasko/kurátor/8/93, Pascu 4/19, Patkós Béla 3/65, Patóczy Péter 5/56, Pauler Ákos 5/93, Paulik Pál 10/65, Paulus 6/107, Pável/Piros/István 7/84,85, Pázmány Péter 3/9, 5/93,94, Pechan Zoltán 1/34, 2/21, 29, 69, Pécsi Béla 7/84,85, ~ Ildikó 8/116, Pekár Béla 7/84,85, ~ István 3/116, Pekárik Mihály 9/87, Pelsőci H. Gyula 9/99, Penyigey Dénes 5/92, Perényi Béla, dr. 2/106, 118, 119, 3/13, 93, 122, 123, 6/42, 44, 101, 119, 7/80, 102, 103, 121, 122, 8/99, 121, 122, 9/133, 10/96, 113, Perényi Béla, ifj. 7/102, 103, 114, 122, ~ István 7/87, Percsi Ferenc 6/110, Peres Sándor 3/56, Pergen István 7/24, Pesti Ihsász Lajos 7/24, Pestiné Darida Ida 2/21, Petérdi Andor 10/83, Péterváriné Kondacs Berta 7/38, Pethe Ferenc 4/84, Pethes József 3/116, Petneházi Andrea 6/112, 116, 119, 120, 7/5, 115, 118, 121, 122, 8/118, 121, 122, 131, 133, 9/131, 133, 10/14, 15, Pető Iván 4/99, 5/31, 76, ~ György 2/51, 55, Petőfi/Ifj. Petróvics/István 2/51, 52, 53, Petőfi Sándor 1/98, 2/12, 43, 52, 54, 55, hátsó borító, 3/21, 77, 4/38, 39, 40, 5/76, 78, 7/104, 105, 115, 8/89, 90, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 122, 9/17, ~ Zoltán 2/51, 52, 53, 54, Pictor, Ambro 8/92, Piko András 7/116, ~ József 10/88, Pfahl család 8/93, Phaedruss 8/94, Pesztránszky Károly 3/46, Petrásné Gyurik Erzsébet 6/116, 7/118, 121, Petrosits Imre 10/25, Pettendi Lajos 6/42, Petrikovics János 5/59, Petróczy Károly 8/77, Petrovics, Alekszandr 2/43, Petrovics Imre, dr. 4/7, ~ István 8/88, 89, 90, 92, 93, ~ István, ifj. 8/90, 95, 96, 98, ~ Szilvia 6/111, ~ /Petőfi/Sándor 8/89, 98, ~ Tamás 8/89, 92, Petrovicsok 8/84, Petykó András 10/52, Petyován János 3/64, Petz Gyula 8/83,85, Picasso 2/81, Piliszszy Mici 7/83, Pilishegyi József, dr. 4/30, 105, 106, 109, 110, 5/31, 113, 7/5, 118, 10/11, 12, 15, 17, ~ Péter 10/48, Pimillerek 8/54, Pintér János 1/40, 41, ~ Lajos 1/9, 89, Placcsó István 8/100, ~ Lajos 7/83, ~ Samu/Sámuel, dr. 3/39, 6/42, 7/87, Plavetz György 2/108, ~ Pál 5/106, Pletnri Pál 10/54, 65, Pletznér Lajos 8/99, Pletenik/Petényi/József 7/83, 84, 85, Plesjovszki György 1/41, Podani /.../ 10/79, ~ János 5/62, 8/58, ~ János, ifj. 8/59, ~ Pál 5/62, 66, Podmaniczki István 4/95, Podmaniczkyak/ek/ 5/59, 8/43, 89, 92, 93, Podovorszki 5/66, Póhlmüllerné Szabó Marianna 7/38, Pók Tibor, dr. 5/25, 26, 49, 7/12, 13, 94, Pól Dani 8/78, Polgár István 7/102, ~ Zoltán 1/14, Polják György 3/46, Pólya /kereskedő/ 4/67, Pongrácz Pál 5/75, Poniczki Kálmán 3/13, Popják György 8/77, Porti család 8/93, Posgay Elemér 4/8, 11, 109, 5/106, 112, 6/17, 119, 120, Potoczky /orvos/ 1/75, ~ Júlia 3/117, Pozsgay Imre, dr. 2/26, 5/29, Povászai János 9/92, Prasz János 3/99, 100, Prazmóczy/Perényi/ Béla 7/87, 10/96, ~ István 2/102, Prazmóczy Ferenc 2/108, Prettenhoffer Imre, dr. 4/6, Pribelszki Attila 7/25, ~ János 1/102, 2/16, 115, 10/66, Privler Endre 8/104, ~ Etelka 8/104, ~ Katalin 8/104, ~ Mária 8/104, ~ Pál 3/63, 6/99, 8/104, 120, 122, Prjevara István 7/84, ~ János 9/107, Prjevaráné Kiss Eszter 9/107, Proféth Róbert 7/84,85, Prokop Péter 3/69, Pruzsinszky József 4/82, 83, 84, 85, 110, Pulay Gyula 9/129, Pulszky Ferenc 1/87, Pusztai András 10/68, ~ Erzsébet, dr. 7/113, 8/117, ~ György 10/68, ~ János 1/102, 2/115, 3/107, 4/108, ~ József 6/115, 9/8, 9/107.

R: Rác Gizella 5/97, ~ János 9/8, 107, Ráday, gróf 8/93, Radics Lászlóné 9/107, Radnóti Miklós 4/73, 9/hátsó borító, Radvánszki Iván 7/87, Rágyanszky György 10/54, 59, 65, ~ Judit /Jutka/ 7/36, ~ Mária 1/9, Raj Tamás 3/117, Rajcsányi László 3/97, Rajk András 1/71, 75, ~ László /ifj./ 7/9, 10/48, Rajz János 2/100, Rákóczi Gabriella 4/104, 106, 107, ~ György 4/17, 5/10, 57, Rákóczy Györgyné /I./ 5/10, Rákosi Jenő 10/19, ~ Mátyas 8/103, 10/48, 56, ~ Mihály 10/42, Rakovszky János 10/89, Ránki Péter 7/117, Ramatun 8/13, Rapkovszki Zsuzsa 7/22, Rapkovszky György 3/46, Raskó Kálmán 10/38, Rátkay Márton 1/76, Ravasz János 5/92, Redford, Robert 5/42, Regős Emilia 3/88, ~ Ilona 3/88, ~ Imre 2/68, 70, ~ János 3/88, ~ /Rohoska/ Mátyas 3/88, Reich Rudolf 6/102, Reismann Nuszi 7/84, Reitter Ferenc 9/90, Reményi Gusztáv 3/88, ~ /Rohoska/ Gyula 3/87 ~ István 3/88, ~ Katalin 3/88, Remlinger Endre 10/111, ~ László 10/111, Réthy család 5/76, 83, ~ László, dr. 5/76, 77, 79, 84, 115, ~ Lipót 2/45, 5/76, 6/86, Réthy Zsigmond, dr. 7/53, 121, 122, 9/109, ~ Vilmos, dr. 9/7, 8, 104, 106, 107, Réti János 8/102, Révhegyi Ferenc 1/76, ~ Olga 1/76, Révész Pál 8/95, Reszkető Péter, dr. 8/26, 121, 122, Rhenius 8/94, Ribárszky József 7/80, Rideg György 8/47, Robespierre 6/80, Rohály Pál 9/11, Rohony János 8/73, 74, 75, Rohoska Béla 3/85, 86, 87, ~ Géza 3/84, 85, 86, 87, ~ Gyula 3/86, ~ István 3/84, ~ Istvánné 3/86, ~ Jenő 3/84, 85, 86, 87, ~ Lajos 1/74, 3/86, 87, 8/59, ~ Margit 3/88, ~ Mátyas 3/84, 85, 86, ~ Vilma 3/88, Román András, dr. 1/40, Romány Pál 7/18, Róna-Tas András 1/20, 22, Ross 1/53, Rosty /.../ 4/82, Roszik Gábor 6/111, ~ György 1/49, ~ János /esküdő/ 4/68, ~ János /tanító/ 3/84, 112, 123, 8/120, ~ János /vállalkozó/ 1/102, 2/15, 32, 115, 5/13, 28, 50, 7/13, 115, ~ Jánosné Janovszky Margit 3/88, ~ Mátyas 3/40, ~ Mihály 10/54, 59, 65, 71, Roszarovics András 10/61, ~ János 8/77, Róth Béla 7/87, 8/56, 58, Rózsa Béla 1/100, 10/59, 62, 67, 68, 73, ~ Sándor 8/84, 9/31, Rousseau /Jean Jaques/ 3/19, 4/84, Rózsahegy Kálmán 2/100, Rozsos Sámuel 4/68, Rudnai Gyula 4/59, 9/33, 34, Ruffly Péter 1/33, Ruzsics Gyula 5/92, Ruppeldt, Karol 10/92, ~ Milos 10/92, Ruttkay Sándor 2/54, 3/12, Ruzsicska Andor 9/106, ~ Emilia 2/102, ~ Mihály 6/19, 20, 25, 10/63, Ruzsicskay György 1/25, 47, 90, 2/40, 75, 76, 91, 100, 102, 119, 120, 3/13, 117, 4/68, 72, 74, 105, 5/92, 6/113, 7/98, 118, 121, 122, 8/116, 10/112, ~ Györgyné /Etelka/ 2/82, 83, 102, 8/116, Ruzsányi László 10/25, Ruzsicska Mihály 10/62, Ruzsinszky Szabolcs 4/81, Ruzsitska János 2/79.

S: Sáfár Sándorné 8/120, Safarik, Pavol 10/91, Saint Simon 5/80, Salacz Béla 7/83, ~ Elemér, dr. 4/68, ~ Ferenc 2/106, 109, 7/81, 8/16, ~ Oszkár, dr. 8/78, Salgó /.../ 10/139, ~ Miksa 9/90, Samu Éva 6/114, Sámuel Gyula 10/88, ~ János 10/80, Sándor András 1/90, ~ János 4/81, ~ Judit 1/72, ~ Péter, dr. 7/14, ~ Tamás 7/22, 23, 24, 9/

131, Sápzszi János 5/67, Sárdy János 10/84, Sári László, dr. 8/12, 108, Sárkány János 6/19, ~ Mihály 4/68, ~ Pál 9/90, ~ Sámuel 8/95 Sárközi György 8/101, Sarlay János 2/29, 107, 4/65, 66, 110, 8/16, Sarolt/fejedelmé 1/24, 31, Sárosi Gyula 3/8, ~ Soma 8/78, Sárossy Gyula 2/50, ~ Lajos 3/8, Sarusi Mihály 9/103, Saskó Sámuel 9/11, Sass Ervin 5/108, Saulus 6/107, Savanyú Györgyi 5/99, Savoyai Jenő 6/46, 50, Scheibert Ferenc 10/102, Schellhorn család 8/93, Schéner Mihály/Miska/ 9/33, Scherer Ferenc 6/53, Schlesinger Gáspár 8/78, Schlosser Antal 8/77, ~ Attiláné 1/41, Schneider Mária 7/36, Schröff Mausperg Jozefa, báró 8/8, 9, Schön József 8/94, Schöpflin Aladár 5/80, 83, Schörff család 6/58, Schubert Ágoston 8/95, Schultz József 3/99, 100, ~ Mihály, ifj. 3/99, 100, ~ Sándor 3/99, 100, ~ Sándorné 3/88, 8/120, Schütz Antal 5/103, Schwartz Ferenc 2/77, Sebes Károly 6/107, 108, Sebestyén Gyula 8/62, ~ Istvánné 9/60, Sebő Jánosné, dr. 3/27, 9/106, Sebő Tibor 7/87, Sechna Mihály 10/73, Selmezi György 5/25, Semmelweis Ignác 8/117, Sennyeyi báró 1/87, Sikk Sándor 1/27, Sikari Kovács Margit 7/36, Siki Csaba 7/52, Silberstein, Josua 6/17, Sima /.../ 8/53, Sima István, dr. 10/84, Simai, dr. 5/87, Simándy József 1/22, 23, Simkó Mihály, dr. 3/35, 9/92, ~ Pál 9/92, Simó Gyula 9/90, Simon Béla, dr. 7/100, 122, Simon Fiala Tibor 7/22, 23, Simon Imre 7/115, ~ Károly 7/100, ~ Klára 7/100, ~ Mária 7/100, Simonffy Ágnes 7/117, Simonné dr. Kiss Ibolya 4/8, 11, 12, Sincái, George 4/16, Sinclair /Lewis/ 1/51, Sindel János 3/46, Sinka Márton 6/104, ~ Mihály 3/46, Sinkovics Endre 5/70, ~ János 10/40, ~ Mihály 7/114, Sinkovits Mihály 5/59, 7/34, Sinkovits István 8/78, Sipos András, dr. 1/102, 2/57, 115, 119, 3/119, 124, 4/2, 101, 108, 109, 110, 5/24, 107, 112, 113, 6/2, 7, 117, 119, 120, 7/2, 119, 8/2, 21, 119, 121, 122, 9/2, 132, 10/2, 8, 9, 113, ~ Gábor 4/68, ~ Mihály 6/92, Siresen, Silvia 7/113, Sisa Béla 5/72, 75, Skolka László 1/92, Skorka Mihály 1/89, 10/52, 54, 59, 66, Skribanek Valéria 10/96, Skultéti János 5/85, 86, Skultéti Tibor 5/87, Skultety, J.H. 10/91, Slajchó János 10/88, ~ Mihály 10/89, ~ Sámuel 9/86, ~ Veronika 10/89, Smid Mihály 10/68, Smkovicz Pál 8/61, Smrek, Jan 8/85, Sneider Mónika 8/35, 42, Sólyom István 1/10, Sói /szabó/ 8/53, Somfai András 10/65, Somogyi Pál 10/68, Sonkoly András 10/30, 104, ~ Gábor 7/94, ~ György 1/9, 10, ~ János, dr. 1/10, 41, 2/9, 117, 119, 5/27, 29, 30, 7/5, 10/94, ~ Kálmán, dr. 6/103, ~ Mátyas 1/10, ~ Mihály 1/10, ~ Pál 4/95, 10/68, ~ -né Szekerész Margit 7/94, 8/19, 9/107, Sovány Mihály 4/68, 10/78, Sötér István 4/84, 8/101, Spinoza 3/17, 18, Sporer János 6/51, Sprösser család 8/93, Stafira Sándor 1/2, 107, 2/2, 119, 3/2, 112, 4/2, 106, 108, 5/2, 30, 50, 6/2, 114, 117, 7/13, 94, 119, 8/119, 9/8, 104, 107, 132, 10/7, 9, Stefanek Aranka 4/104, Stefáni Pál 6/60, 61, 66, 67, 68, 74, Stefanik Kázmér 8/81, 82, ~ László 8/81, ~ Milán 6/112, 8/81, 82, ~ Pál 8/81, Stefanyik Pál 2/88, Steigauff Magda 3/99, 100, Stein Béla 8/77, Steiner, Jakov 9/18, Sterbetz Gábor 9/90, ~ István 7/54, Stern Franci 7/84, ~ Lola 7/84, Such György 3/99, 100, 103, 105, Sulyan Anna 3/37, 39, ~ Mihály 9/82, 89, Surányi Géza 1/89, Svihran /Svihran/, Ladislav 8/83, 85, Sylvester János 3/9, Süle Sándor 4/82, 85.

Sz: Szabados Tóth Gábor 3/46, ~ -né Kozák Klára 2/69, Szabadvári Miklós 3/88, Szabó Elek 6/99, ~ Ildikó 2/26, ~ Imre, Cs. 8/111, ~ János 5/26, ~ Jenő 5/28, ~ József 9/90, 133, ~ Loránd/Lóri/ 8/27, ~ Loránné 3/106, 5/17, 10/52, ~ Mihály 10/103, ~ Pál 3/111, 122, 7/70, 121, 122, 10/61, 62, ~ Sándor 8/73, 74, 75, ~ Vendel 7/91, Szabolcs István, dr. 4/5, Szabács István 3/117, Szabolcska Mihály 9/11, Szabolcs János 10/11, 16, ~ Mihály 10/31, 93, Szádeszki József /Jóska/ 10/41, Szakács György 8/27, 10/98, ~ Mihályné dr. 3/27, 5/112, Szakállas/Zakalos/ János 8/68, Szalóki Sándor, dr. 4/11, 12, Szalay János 4/67, ~ Mihály 1/89, 3/57, 121, 4/94, 7/68, Szamosvolgyi Mihály 6/19, 20, 26, Szántai István 1/11, 12, 15, Szántó Zoltán 10/40, Szántosi Antal, dr. 1/2, 34, 43, 45, 47, 49, 101, 103, 107, 2/2, 7, 114, 116, 117, 119, 3/2, 59, 119, 121, 123, 4/2, 3, 36, 99, 108, 5/13, 10/7, 9, 13, Szapolyai János 8/68, Száraz Sándor 4/81, Szarka György 6/99, ~ Gyula 10/54, 59, 65, ~ Judit, K. 6/84, 119, 120, ~ László 8/117, Szarvas István, dr. 9/130, Szarvasi György 10/51-56, 59-63, 65, 67, 68, 71-73, szarvasi labdarúgók 9/111-115, Szász Imre 1/2, 2/2, 3/2, Szatmári Imre, dr. 8/66, 121, 122, Szatur Gézané 2/1, 5/83, 112, 8/120, Szávaí Lajosné 2/102, Szehedinszki János 9/106, Szebegynszki György 7/24, ~ János 7/8, 10, ~ Mihályné 4/81, Szeberényi Gusztáv 2/107, 8/88, Széchenyi Ödön, gr. 5/104, Szederkényi Nándor 1/73, 75, Szedő Miklós 2/100, Széjdi Armhát 5/10, Székács Sámuel 9/129, Székfi Gyula 8/38, 42, 50, 10/106, Székely Bertalan 2/78, ~ Károly 3/54, 4/68, ~ László 1/102, 3/106, 119, 4/104, 108, 5/112, 6/19, 20, 25, 26, 10/52, 62, 63, 112, ~ Magda 9/20, 10/29, ~ Mihály 1/28, 99, 2/1, 30, 32, 4/68, 9/130, 131, 10/83, ~ Miklós 5/56, 65, ~ Samu 5/66, Székelyhídi Ferenc 1/76, Szekrényessy Kálmán 7/85, Szekeres Imre 7/113, ~ István 7/24, 25, Szelenyi László 9/11, ~ Ödön 5/92, ~ Tibor 10/66, Szemző Gyula, dr. 8/77, ~ István 2/98, Szenczi Molnár Albert 3/9, Szendrey Júlia 2/51, Szenes János 5/106, 108, 6/113, 114, 115, 116, 7/111, 116, 117, 118, 10/12-15, 17, 109, Szenczey Ilona, báró 6/47, 59, Szent Ágoston 3/70, Szent István 1/23, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 3/67, 4/82, 7/85, 114, 117, Szent Pál 7/108, Szent-Györgyi Albert 9/109, Szentmarjai/Ferenc/ 4/82, Szép Ernő 5/82 Szepesi György 2/66, Szépfalusi István 1/40, Szigei Béla 3/40, ~ Csaba 7/117, ~ István 7/85, Szigetvári Mátyas 4/104, 7/117, Sziárdó Péter 4/53, 109, 110, 9/14, 133, Szikes Antal 8/77, Sziklai Sándor 10/40, Szikszai Ferenc 1/103, 2/116, 3/119, Szilágyi György 8/14, ~ Hugó 10/82, ~ István 8/73, 74, ~ János 10/59, 67, Szilágyiak 8/53, Szili Katalin, dr. 9/131, ~ Tibor 8/17, Szilvassy László, dr. 10/106, 113, Szilveszter pápa, II. 1/24, Szinnyei József 3/89, 90, Sziráczi János, dr. 8/78, 9/90, Szirmay Árpád 8/78, Szirony János 1/101, ~ László Árpád 6/99, ~ Pál 6/102, Szitó András, dr. 3/83, 8/79, 121, 122, ~ József, dr. 1/9, Sziklenár Pál 3/112, Szilávy /.../ 4/82, ~ János 5/67, ~ József 5/62, Szlenka N. 6/60, Szloszjár János 8/72-75, ~ Jánosné 8/72, Szlovák Pál /ács/ 8/58, ~ Pál /orvos/ 8/77, ~ Sándor, dr. 5/27, 28, Sznagyik János 6/104, Sznyida Andrásné 1/45, 49, Szobek András 9/89, Szobozslai György 7/14, Szomjas Frigyes 7/87, Szöke Béla Miklós 4/102, 8/67, ~ Gyula 9/110, ~ Margit 3/106, 108, 4/104, ~ Molnár Lajos 4/9, Szöllösi Ágnes 7/84, ~ Istvánné 9/7, 130, 8/111, 112, ~ Pál 7/84, Szónyi Erzsébet 7/38, Szónyi Gyula 6/61, ~ Mihály 10/85, ~ Sándor 3/33, 121, 123, 4/65, 109, 110, 6/59, 119, 120, 8/77, 121, 122, 9/86, 133, 10/85, Szrnka András 5/62, ~ Etelka 8/104, ~ Mihály 3/40, ~ Pál 8/53, Sztaancsikok 8/52, Sztaankovics Ernő, dr. 3/46, Szterenkovics Mátysné 5/56, Sztrócai József 4/81, Sztrehovsky Márton 10/61, ~ Mihály 8/45, ~ Pál 8/58, ~ Zsuzsa 3/7, 121, 123, 5/61, 83, 113, 115, 6/118, 7/120, 8/9, 120, 121, 122, 9/133, 10/9, Szuhaj András 1/41, ~ György 2/21, 40, 3/49, 123, 4/59, 61, 62, 109, 110, 5/32, 113, 115, 8/24, 25, 117, 121, 122, Szulejman /szultán/ 4/67, Szűcs Jánosné 10/65, Szüle Kálmán 8/77, Szűrös Mátyas 7/6, Szvák János 1/41, Szvatkovics József 4/81.

T, Ty: Tacitus 4/85, Tajber Gusztáv 8/77, Takács Gusztáv, dr. 3/39, Taksony fejedelem 1/24,27, Talpassy Tibor 2/101, Tamás Mihály 4/105, Tamási Péter 7/115, Tamkó Sirató Károly 9/11, Tandori Dezső 9/100,108,133, Taraba Mária 7/118, Tari Józsefné 5/17, Tárnok Ferenc 5/57, Tartsay Vilmos 8/100, Tassy Becz Zsigmond 8/51, Tassyak 8/51, Tatay István 2/29,109, 5/78, 7/105, ~ Sándor 7/81, Tauth Antal 6/100, 8/104, Tauttmann József 3/99,100, Tekus 8/94, Telek László, gr. 2/74, Temesvári Pelbárt 1/24, Tengei Jónás 4/84, Tepliczy János 3/79, 7/82, 8/100, Tersztyánszky Gábor 3/93, ~ József 3/93, ~ Kálmán 3/93 ~ Ödön 1/91, 3/93,95,96,98,122, Tessedik Johanna 1/92, Tessedik Sámuel 1/35,36,42,92,98,103, 2/12,27,28,40,87,90,120, 3/8,57,59,124, 4/5,30,67,82,83,84,108, 5/90,92,109,112,115, 6/90,98,111,118, 7/45,47,67,98,118,120, 8/3,7,29,37,43,50,51,120, 9/133, Thali Kálmán 5/76,77, Thassy Jenő 8/100, Tessedik II. Sámuel 5/59, Thun Leo 8/90, Thursánszky József 6/99, Thury György 10/89, Thürmer Gyula 10/113, Ticky János 5/66, Tige Mária 6/46,56,59, Tildy Zoltán 10/61, Timár Ildikó 3/118,122,123, 4/107,109,110, 5/109,113,115, ~ Jánosné, dr. 8/10,121,122, 9/10,133, 10/82, ~ Máté 2/104, ~ Vendel, dr. 9/107, Timur, Mohamed 4/67, Tirják László 9/21, 133, Tisljar János 6/19,20, ~ László 6/19,20, Tisza Kálmán 1/86, 2/106,108, 6/89, Tiszavári Sándor 4/109, 5/113, 6/119, 7/121, 8/60,61,62,121, Tito /Joszip Broz/ 9/32, T. Kiss Eszter 9/130, Tleptár /úszó/, 7/85, Tobai László 10/59,67, Toldi Miklós 8/51, Tolnai András 10/68, Toman János /festő/ 8/36,37,38, ~ János I.-II. /zenészek/ 3/46, Tomka Pál 10/61, Torgyán József, dr. 6/111, 10/43, Torkos Károly 8/91, Tóth lagzi /fazekas/ 8/73,74, Tóth /színigazgató/ 8/97, Tóth /keletlány/ 7/85,86, Tóth Attila 9/34, ~ Árpád 9/108, ~ Ermő 1/102, 2/115, ~ Ferenc 3/95, ~ Ibolya 5/109, ~ Imre 8/120, ~ István 2/89, 7/25, ~ János 8/68, ~ József 1/9, 9/8,107, 10/52, ~ Lajos 7/5, Tóth Lajos, dr. 1/2,5,17,23,34,45,49,71,83, 88,98,99,101,107, 2/3,21,27,36,55,102,103,105,117,119, 3/3,7,26,77,83,123, 5/92, 6/24,93, ~ Lajos, dr. ifj. 8/111,112, 10/6-8,11,17,43,62,101, ~ László, dr. 5/28, ~ Mária 7/85,86, ~ Mátyás 10/66, ~ Pál 2/106,108, ~ Pál, dr. 1/89, 3/33, ~ Péter, dr. 3/96, ~ Sándorné, dr. 1/64,107,10/19, ~ Tibor 9/130, Tótfalusi Jolán 10/61, Tóthné Jansik Erzsébet 8/121, 10/110, Tótkés István, dr. 6/112, 7/114, ~ László 6/112, Töröcsik Sándor 3/35,40, Török Aurél 8/95, ~ Imre 2/104, Trembac, Michael 1/47, Trnoveszky Borbála 7/104, 8/88, ~ Márton 1/90, Trnyik Katalin /Kati/ 7/22,24, ~ -né Molnár Erzsébet 1/10, Trokán János 8/81, ~ Milán 8/81, ~ Sándor 8/81, Truczka György 9/87, ~ Pál 9/92, Trummer Árpád 10/25, Tulok Ferenc 2/87, Turák Mihály 5/31,50, 7/13, 9/8,104,107, Turcsányi Olga 2/100, Tusjak György 10/68, ~ Györgyné 1/91, ~ János 1/10, ~ Pál /zenész/ 3/46, ~ Pál /égetőmester/ 9/88, ~ Pál /közgym/ 9/92, Tyszerjanski /kertész/ 6/70.

U: Udvardy Sándor 8/99, Ugrin Gábor 7/33, Uhjjar István 6/19,27, ~ Mihály 10/30,93, ~ Pál 3/78, Uhorski, Pavel 6/111, Ungár György 7/84, Unger /biológus/ 7/57, Uray Tivadar 1/76, Urbancsek János, dr. 3/76, ~ János 7/36, Urbancsik István 5/85, ~ Pál 1/90, 5/62, Urbanics Kálmán 3/33.

V: Váci Mihály, 4/hátsó borító, Vajda Aurél 10/54,59,65,100, ~ János 2/44, ~ Júlia 7/113, Vajda Péter 1/92,99, 2/29,43-46, 90, 3/11,12,13,56, 7/80,82, 8/83,85, 9/98, 10/110, Vajkó János 9/86, Valach István 1/10, Valastyán István 10/30,35,41,104, Valeszky János 8/94, Valent Júlia, dr. 7/104,121,122, 8/81,98,121,122, 9/98,133, 10/90, Valentik Pál 6/51,84, Valentinyi János 8/95, Vámos László 2/67, Vandlík Erika, dr. 7/13, ~ Pál 5/65,66,68, Vansa, J. 10/91, Váradi Antal 2/97,101, ~ László 7/68,121,122, Várady Zoltán 1/19, Varga Dezső 10/47,62, ~ Imre 5/34, ~ János 10/54,59,65, ~ Jánosné 9/133, ~ László 1/41,101, 2/68, 7/38, 8/120, ~ Rezső 5/27,31,103,113,115, ~ Zoltán 3/40, Várhelyi György 7/30,93,115,120,121,122, 8/117, Vári Ferenc 2/69, Varjas Pál 6/42, Várnagy István 10/63, ~ Mihály 10/66, Varnus, Xavér 6/112, 7/114, Varsányi Gyuláné 101/89, Vársárhelyi /biológus/ 7/57, Vársárhelyi István, dr. 3/36, ~ Pál 7/45, Vásáry István 1/20, Vas Béla 3/40, Vas Gereben 3/12, Vasas Ferenc 7/117, Vaskor Mihály 3/36,37,39, ~ Pál 1/2,45,49,98,107, 2/2,119, 3/2, 7/5, 10/6,7,9, Vas Zoltán 10/40, Vass László, dr. 7/14, Vastagh Pál 7/113, Vasvári István 3/21, Vasvári /Pál/ 2/44, Véber Ignác 8/78, Veckovics 8/73, Vecsey Tibor 8/27, Védő Pál /Pali/ 7/22, Veér család 8/51, ~ Mihály 5/56, Vékony Gábor 1/21,22, Velek 10/76, Velki Pál 9/92, Verasztó Lajos 6/115, Vergilius 9/29, Vermes László 10/109, Vértes Károly 2/97,98,100, ~ Nelli 2/100, Vertse Albert 7/54, Vezekényi Ernő 10/25, Vezér Erzsébet 2/48, ~ Ferenc 10/52, V.Góz Gabriella 7/118, Vida Mária 7/38, ~ Gyula 5/12, ~ -né Póch Mária 7/38, Vigh István 8/117, ~ Károly, dr. 1/42, Vigyázó Jozefa 6/47,55,57,68,72, világháború /II./ áldozatai 9/93-97, Világosné Michnai Mária 7/38, Vincze Ferenc, dr. 2/103,105,118,119, ~ Flóra 5/92, ~ István 5/107, ~ László 5/92, Vincici Sándor 3/117, Vinkler László 5/32, Virág Benedek 3/21, Vitális Pál 5/62, Vitányi István 2/26, Vityáz Mihály 6/19,25, Voltaire 3/18,19, Vorstern Anna 6/46, Voska Jánosné 9/131, Vödrös Attila 7/113, Vörös János 8/68, Vörös Vince 7/114, Vörösmarty Mihály 1/33, Vrbovszki György 10/40,42.

W,Z,Zs: Walkovszky Attila 5/106, Wanatka Gabriella 3/114,118, Weiczner Gáspár 9/90, Weisner Gáspár 6/40, Weisz Béla 10/61, ~ György /Cyuri/ 7/84, Wellmann Imre 5/92, Wenckheim 8/7,51, Weöres Sándor 8/107,108, Wieland Móci 7/84, Wigner Miklós 7/84, Woden 7/82, Wönöczky Schenk Jakab 7/54, Záhony Béla, dr. 3/65, 10/52,71,72, Zahorec Pál 1/10, Zalka Máté 5/86, Zappé Péter 3/99, Zarándi Margit 7/38, Zászkalyiczky Tamás 1/42, Zátónyi Pál 3/88, Zatureczki Samu 5/66, Zellmann Ferenc 6/114, Zelnik József 2/26, Zerinváry /csillagász/ 1/75, Zichy Domokos 6/47, ~ Jenő, gr. 6/47,69, ~ Katalin 6/47, ~ Margit 6/47, Zima János 3/46, ~ Pál 6/104, Zimmermann Károly 6/99, Zleszik Soma 5/66,67, Zoliteli /Zombori/ Alajos 9/88, Zöldi Lukács 7/91, Zrak György 8/73, Zrínyi Miklós 9/17, Zuberecz Sámuel 10/89, Zvada Mihály 5/50, 7/13, 9/106, Zvara János 8/17, Zvarinyi János 5/79, ~ Lajos 6/89, Zwick László 3/99,100, ~ Zsáky István 2/21,41, 3/118, ~ Istvánné 2/21,40, Zsigmondy Béla 3/73,74, ~ Vilmos 3/73, Zsilinszky Endre 3/60, ~ Mihály 1/92, 2/29,107, 3/12,83, 5/55,76,92, 6/53,65, 7/47,103, 8/62, 10/108, Zsíros Géza 6/111, 7/113, Zsolnai József 5/104.

Szerkesztette: Kutas Gabriella. **A neveket gyűjtötte:** Árvai Anikó, Hürkecz Márta, Kiszely János, Lestyán Réka, Máté Nóra, Palov Tünde, Rágyanszki Erika, Sulyan Anita, Szancsik Péter, Szűcs Katalin

A Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratóriuma

Dr. Demeter László polgármester, a Kuratórium elnöke
Dr. Kutas Ferenc tanár, a Kuratórium ügyvezetője
Dr. Gyalog Sándor vállalkozó
Dr. Palov József ny. múzeumigazgató
Sztrehovszki Zsuzsa ny. gimnáziumi tanár, könyvtáros

A Szarvasi Krónika alapító tagjai

Vállalatok, Intézmények

Alfárip GMK, Szarvas
ÁFÉSZ Szarvas
Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskola, Szarvas
Bútoripari Rt., Szarvas
DATE Mg. Víz- és Környezetgazdálkodási Kara, Szarvas
INTEGRAL GMK, Szarvas
Kertészeti Egyetem Arborétuma, Szarvas
MIKO KFT, Szarvas
Öregdiákok Baráti Köre, Szarvas
PLASTOLUS Műanyagfeldolgozó és Játékkészítő KTSZ, Szarvas
Szarvas Város Barátság Köre
Szarvas Város Képviselőtestülete
Vas- és Fémipari Szövetkezet, Szarvas
Városszépítő Bizottság, Szarvas

Magánszemélyek

Dr. Búzás László főiskolai tanár, Szarvas
Csonka Istvánné nyugdíjas, Felsőgöd
Dr. Dankó László érsek, Kalocsa
Fazekas Géza egyetemi hallgató, Szarvas
Ilowski, Anna ny. óvónő Hobart (Tasmania)
Dr. Janovszki János agrármérnök, Szarvas
Kiszely Mihály üzemmérnök, Szarvas
Dr. Kutas Ferenc középiskolai tanár, Szarvas
László István középiskolai tanár, Szarvas
Dr. Marjai Gyula agrármérnök, Szarvas
Dr. Molitorisz Pál ügyész, Szarvas
Oszlári Evelyn Mariann egyetemi hallgató, Lautrach (Németország)
Oszlári Lajos elektromérnök Lautrach (Németország)
Dr. Sipos András okl. erdőmérnök, okl. agrármérnök, Szarvas
Stafira Sándor agrármérnök, Szarvas

A Szarvasi Krónika

10. számának munkatársai

Bódi Jánosné	ÁFÉSZ-elnök
Dr. Búzás László	ny. főigazgató-helyettes, tanszékvezető főiskolai tanár
Dr. Demeter László	polgármester
Hanzó Ildikó	tanítónő
Jáoz-Keszt, Itámár	költő, műfordító
Dr. Juhász Irén	régész, múzeumigazgató
Kántor Zsolt	kiadói lektor, szerkesztő
Dr. Kutas Ferenc	középiskolai tanár
Kutas Gabriella	egyetemi hallgató
Dr. Marjai Gyula	kandidátus, ny. kutató intézeti igazgató
Dr. Molitorisz Pál	városi ügyész
Dr. Palov József	kandidátus, ny. múzeumigazgató
Pécsvárad Antal	gimnáziumi igazgató
Dr. Pilishegyi József	középiskolai tanár
Pilishegyi Péter	egyetemi hallgató
Petneházi Andrea	újságíró
Dr. Sipos András	c. egyetemi tanár, kandidátus, arborétumi igazgató
Szabovik János	vállalkozó
Szőnyi Sándor	ny. középiskolai tanár
Dr. Tímár Jánosné	középiskolai tanár, könyvtáros
Tóth Sándorné dr.	tudományos kutató
Dr. Valent Júlia	ny. óvónőképző intézeti tanár

A szerkesztő munkában részt vettek

Árvai Anikó, Hürkecz Márta, Kiszely János, Lestyán Réka, Máté Nóra, Palov Tünde, Rágyanszki Erika, Sulyan Anita, Sztancsik Péter, Szűcs Katalin gimnáziumi tanulók.

Technikai munkatársak

Kelemen Éva adminisztrátor, Tóthné Jansik Erzsébet tanár, ifj. Lovász György tanársegéd, Farkas Borbála, Lestyán Edit, Petrov Anita, Szécsi Krisztina, Szvitan Erika gimnáziumi tanulók.

Fotó:

Benkő László, archív fotók.

A 10. szám költségeihez hozzájárultak

BAREX Kft, Szarvas	Szarvas Város Képviselőtestülete
INTEGRÁL GMK, Szarvas	Ilowski, Anna ny. óvónő
Laposi Bt, Szarvas	Dr. Pilishegyi József tanár
PC Shop, Szarvas	Stafira Sándor agrármérnök
Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ	Szabovik János vállalkozó

Tartalomjegyzék

Bevezető 3

Jelenidőben

Dr. Kutas Ferenc: Folyóirat született. A Szarvasi Krónika első tíz számának története	6
Dr. Pilishegyi József: Tízéves a Szarvas és Vidéke	11
Szabovik János: Hogyan született a "Szarvas és Vidéke" hetilap?	16
Kántor Zsolt: Rímben	18
Tóth Sándorné dr.: Abrakhüvelyesek természettségének jelentősége	19
Dr. Palov József: Az öntözés néhány alapfogalma	23
Dr. Sipos András: A Szarvasi Arborétum növényei. A fehérynár	26
Itámár Jáoz-Keszt: A Tel-Avivi temető	28
Bódi Jánosné: Ötvenéves a Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ	30
Hanzó Ildikó: Jellempillák	36
Kutas Ferenc: Amiről a lexikonok nem írnak. 90 perc Fekete Jánossal	37

Szarvas – 1956

Előhang három tételben (Dr. Kutas Ferenc)	46
Pilishegyi Péter: A forradalom Szarvason (1956. október 24 – november 3.)	48
Egy dokumentum 1957-ből. Szarvasi ellenforradalmi események közszégi dokumentációja	63
Emlékek 1956-ból (Szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc)	70

Múltunkat idézve

Dr. Juhász Irén: 1100 éve a Kárpát-medencében. Honfoglaló magyarok Szarvason	76
Dr. Tímár Jánosné: Állandóság és változás a szarvasi újságok tükrében	82
Szőnyi Sándor: A szarvasi tímárság	85
Dr. Valent Júlia: Dr. Pavol Mudroň	90

In memoriam

Búcsú Kató nénitől (Dr. Kutas Ferenc)	94
Dr. Perényi Béla (Dr. Kutas Ferenc)	96
Dr. Búzás László: Emlékezés a Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézet elhunyt tanáira	98

Szemle

Dr. Szilvássy László: Történelmi mozaik (Szarvas, 1995) (Dr. Molitorisz Pál)	106
Dr. Juhász Irén: Szarvasi látnivalók (Dr. Molitorisz Pál)	108
Szenes János: A Szarvasi 7 kalendáriuma (Dr. Molitorisz Pál)	109
Elek László: Vajda Péter élete, irodalmi – közéleti tevékenysége; pedagógiai munkássága (Kézirat) (Pécsvárad Antal)	110
Szarvason történt 1995-ben (Szerkesztette: Petneházi Andrea)	111
A Szarvasi Krónika 1-10. számának témajegyzéke (Szerkesztette: dr. Marjai Gyula)	114
A Szarvasi Krónika 1-10. számának szerzői névmutatója (Szerk.: Kutas Gabriella)	118
Hibajegyzék	118
A Szarvasi Krónika 1-10. számában előforduló nevek mutatója	119

A címlapon

Tessedik Sámuel A Paraszt ember Magyarországon (1784-1786) c. művének mellékletét képező falurendezési tervezetéhez készült címer látható. Tessedik reformgondolatainak szimbolikus foglalata.

Tartalmazza az akkori szarvasi parasznép mezei foglaltságait és az akkori szerszámokat. A felső latin idézet fordítása: "Imádkozzál, de dolgozzál is, s az Isten megsegít." Az alsó felirat magyarul: "Az embert gyermekkorától kezdve kell hozzászoktatni a tanuláshoz: ilyenformán folyamatosan gyarapítja ismereteit, s nemesebbé és szelídebbé válik erkölcsse." A borítók belső oldalain lévő reprodukciók Cs. Pataj Mihály festményei.



Ára: 200,- Ft

Ady Endre

A fajok cirkuszában

/Részlet/

*Magyar bolyba sodort léttel
Sírom el, hogy nincs magyarság.
Nincs kivétel
S még a fájdalomunk is régi.*

*Minden, minden ideálunk
Másvitt megunt ócskaság már,
Harcba szállunk
S már tudjuk, hogy kár a harcért.*

*Csak cammogva fonjuk éltünk
Mások elhányt guzsalyáról
S nem kár értünk,
Ha elvágják fonalunkat.*

*Csak valami más is volna
A mi másolt életünkben,
Mint új borba
Belesajtolt szagos fürtök.*

*De a mi kis bolyunk semmi,
Húsvétalan a magyarság...*

*Céljainkat elcéllozták,
Életünket már elélték,
Cirkusz-ponyvák
Bohóc-sorsa leng elóttünk.*